

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՀԵՂԶԵՍԼ ԳԻՆ

25 ԶՐԷ.

ԱՌԶԵՌՆԶԵԻՈՒԿԱՐ

„ԵԻՄ“

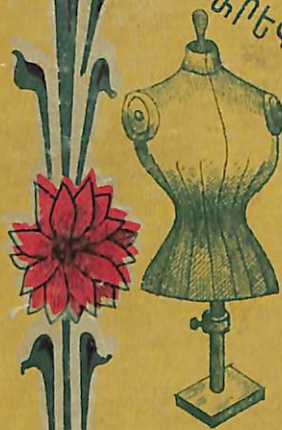
ԲԱՐԵՓՈՒՈՒԿԱԾ ԵՒ ՃՈՒԱՑԱՆ

ՉԱՓԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

ԳԱՏՈՐ Ա.

ՆՈՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Ս-Տպ. Նշան Կ. Պետրաքեան և Որդի

1904

687

9-17

ԱՐՑԱՏՊՈՒՄ ԵՒ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԳԻՆԵԱՆ

ԳԱԼԷՆՏԵՐԵԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՌՉԵՌՆ ՉԵՒ ՈՒ ԿԱՐ

687

9-17

« Ե Ի Ա »

ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԱԾ ՈՒ ՀՈՒՍՅԱԾ

ՉԱՓԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

Հ Ե Ղ Ի Ն Ա Կ

Մ. ԳԱԼԷՆՏԵՐ

Մասնագէտ Գերձակ-Ուսուցիչ երկու սեռի զգեստներու

ԼԱՏՈՐ Ա.

ՆՈՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կարճ իրանազգեստ . Պարզ իրանազգեստ . Կրկնակողմաստով իրանազգեստ .
 Կրկին յետսամասով իրանազգեստ . Եռակողմաստով իրանազգեստ . Թեւեր .
 Դղանցքներ . Թիկնազգեստ . Կրկնոց . Պոլէրո թիկնազգեստ . Ֆիկարո-թիկնազգեստ .
 Զուաթ թիկնազգեստ . Ռուսական եւ նաւաստիական ձեւով շապիկներ ,
 Օձիքներ . եւայլն . եւայլն . եւայլն :

Կ. ՊՈԼԻՍ. — Տպագր. ՆՇԱՆ Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՆԻ ՈՐԴԻ
 1904

Արտատպում ու Թարգմանութիւն արգիլեալ

12 MAR 2013

27. 982
SYSTÈME CALINDER

TRAITÉ PRATIQUE DE COUPE ET DE COUTURE

“ E V E ”

MODIFIÉE ET DÉVELOPPÉE

✦ SYSTÈME MÉTRIQUE ✦

INVENTÉ
PAR

M. CALINDER

Tailleur-Professeur de coupe pour les deux sexes

SOMMAIRE

29329 - 61

Corsage montant. Corsage simple. Corsages à deux petits côtés.
Corsage à deux dos. Corsage à trois petits côtés. Manches. Jupes.
Veste. Paletot. Veste boléro. Veste figaro. Veste zouave. Chemise
russe et de marin. Etc. etc.

IMP. N. BERBERIAN & FILS
CONSTANTINOPLE, 1904

Reproduction et traduction interdites

Անցեալին Յիշատակը

ԵՔ սոյն նոր հրատարակութեան վրայ խօսելէ առաջ՝ կ'պարտինք նախորդներուն մէկ համառօտ յիշատակութիւնն ընել աստ՝ մեր դրութիւնն ի կիր առնող երկու սեռէ ազնիւ և ուշիմ հետեւողներուն:

Յայտնի է թէ 1886ի վերջերն էր որ սկսեցինք պրակ առ պրակ ի լոյս ընծայել մեր անդրանիկ հեղինակութիւնն ԵՒԱ կամ ՌԻՂԵՅՈՅՑ ԻԳԱԿԱՆ ՍԵՌԻ ԶԳԵՍՏՈՒՅ ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ անունով: Ասոր Բ. հատորն ալ աւարտեցաւ 1891ին՝ որ կոչուած էր կնոջական հագուստներ ձեւելու և կարելու արհեստին հետեւողներուն ծառայել իբր ինքնուսոյց դասագիրք: Ինչպէս նաեւ 1892ին հրատարակեցինք նախորդներուն համառօտը՝ ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ անունով որ կը ծառայէր սկսնակ աշակերտներու և վարժարաններու նախաշրջանի իբր դասագիրք:

Պատիւ կ'համարինք ըսել թէ այս ամէնն ալ իրենց կարգին ու ժամանակին պատկուած են Կրթական բարձր նախարարութեան վաւերացմամբ, և Պատրիարքարանի Կեդրոնական վարչութեան Պատուարժան Ուսումնական Խորհրդոյ կողմէ գնահատուած ու յանձնարարուած՝ իր տեսակին մէջ իբրեւ առաջնակարգ հեղինակութիւն և աղջկանց վարժարաններու մէջ դորձածելի միակ դասագիրք:

Մեր խոստումին համեմատ՝ ԵՒԱՆ պիտի բաղկանար վեց հատորներէ եւ պիտի բովանդակէր ամէն տեսակ կնոջական հագուստներուն ձեւելու և կարելու արհեստին վերաբերմամբ բազմաթիւ գծադրեալ օրինակներ ու մանրակրկիտ բացատրութեամբ

N. P. ...

ստուար գործ մը, և որ պիտի ըլլար ուսուցիչներու Մենտորը, Յետոյ պիտի հրատարակէինք սոյն վեց հատորներուն կրճատուածը՝ ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ կամ ՈՒՂԵՑՈՅՑ «ԵՒԱ»-ի անունով երեք փոքր հատորներ:

Բայց մեր կամքէն անկախ պատճառներով, երկար ատեն մեր հրատարակութեանց շարքն ընդհատուեցաւ, և երբ ի վիճակի եղանք վերստին հրապարակ իջնել, բազմաթիւ խնդրարկուներուն փափաքին համաձայն՝ ստիպուեցանք 1900ին պարբերաբար հրատարակել ԳԱԼԵՏԵՐԵԱՆ ՆՈՐԱԳԾԱՅԻՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ, ԱԴԱՄ, Արանց եւ մանչ տղոց հագուստներ ձեւելու եւ կարելու նոր եղանակը անուն երեք հատորէ բաղկանալիք գործ մը, որուն Ա. հատորին հազիւ կէսին հասած էինք. եւ ահա ԵՒԱ-ին ու ՏԱՐՐԱԿԱՆ-ին սպառումները մեծ պակաս մը յառաջ բերին՝ արհեստաւորներու և դպրոցականներու համար. հետեւապէս պէտք էր չուտով նախ սոյն թերին լրացնել: Սակայն նկատելու էր թէ ի՞նչ մեծ ձեռնարկ էր այն որուն մէջ պիտի մխրձէինք. որովհետեւ ԵՒԱ-ի Գ. հատորին չէինք կրնար ձեռնարկել՝ քանի որ Ա. և Բ. հատորներն արդէն սպառած էին. չէինք կրնար նաեւ երկրորդ տպագրութեան ենթարկել ՏԱՐՐԱԿԱՆը՝ որուն առանց առաջնորդի, այսինքն առանց ԵՒԱ-ին, օգտակարութեան չափը պիտի նշուազէր, անոր շատ մը կրճատուած բացատրութիւնները նոր սերունդին համար անիմաստ մնալով: Միով բանիւ, հաշուեցինք թէ նոյն իսկ առանց ու է գործով պարապելու, եթէ բոլոր ժամանակնիս յատկացնէինք մեր երկերուն հրատարակութեանը՝ դարձեալ մեր կեանքը չպիտի բաւէր զանոնք լրացնելու. ուստի չուտով նոր ծրագիր մը յղացանք, այնպէս որ փոխանակ նախորդներն երկրորդ տպագրութեան դնելու, աւելի լաւ գտանք նոր ուղղութեամբ նոր տպագրութեան մը ձեռնարկել, ինչպէս պիտի խօսինք Բ. հատուածով:

Սակայն ԵՒԱ-ներէն հրաժարելու առթիւ անցեալ յիշատակ մը կուգայ մտքերնիս, որ իր ժամանակին շատ սրտնեղութիւն պատճառած էր մեզ, մինչդեռ այսօր ժպտելով կ'ձգենք զայն գրչի ներքեւ: Ահա՛ խնդիրը. — Ինչպէս ըսինք, 5 Սեպտեմբեր 1886ին ԵՒԱ-ի Ա. հատորը պարբերաբար հրատարակել սկսեցինք, 25 դահկանի բաժանորդագրութիւն մը բանալով, յաջորդ տարին ա-

ւարտեցինք և իրական արժէքը նշանակեցինք 40 դահկան (*): Այդ միջոցին անուանի գրավաճառ մը՝ իբրեւ ասպարեզին փորձառու մարդը, մեզ դիտել տուաւ թէ «Դուք այս գիրքը ներկայ գնով մերադնէից չպիտի կրնաք ծախել, և եթէ այժմէն անոր արժէքը չչափաւորէք՝ օր մը պիտի ստիպուիք ամէնը մէկնց նպարավաճառին ծախել»: Արհամարհոտ քննադատ մը բաժնուեցանք խրատաւ մեր բարեկամէն, վստահ մեր ձեռնարկին ու մատուցանելիք ծառայութեանը վրայ, միանգամայն գորավիզ ունենալով հմուտ և ներկուռ դրագէտ կղերականի մը առ մեզ ուղղած ներբողական նամակին սա հատուածը՝ որ կ'ըսէր. «Ազնիւ Գալէնտէրեան, շարունակեցէք ձեր աշխատութիւնն և պիտի ընդունիք շնորհակալութիւն այն ամէն հեռաւոր մտքերէ՝ որք համոզուած են թէ...»: Եւ ահա եղաւ որ գրավաճառին անունն անգամ մոռցուեցաւ. իսկ ԵՒԱ-ն իր շինիչ հանգամանքովն ո՛չ միայն մերադնէից արհեստաւորներու ամբողջ սերունդ մը ժմեցուց, ա՛յլ և օտարազգիներն ալ զայն գնահատեցին. գնեցին, ուսան, շահագործեցին ու թարգմանել ձեռնարկեցին. և վերջապէս բոլորն ալ սպառելով, նմոյշ յիշատակներն ալ պահուեցան մեծ մատենադարաններու մէջ, մինչեւ իսկ Բարիգու Պիպիօրէի նախօժակը:

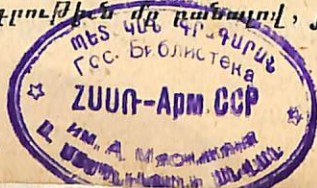
Իրաց այս վիճակին մէջ միթէ ստա՞ծ պիտի կարծուինք, երբ ըսենք թէ ԵՒԱ-ն կ'սիրէինք մեր զաւկին պէս. իրեն հետ լոյս տեսած էր նաեւ մեր երկրորդ զաւակն Եւա, զոր առաջ կորուսած ենք ծաղիկ հասակին մէջ. իսկ ԵՒԱ-ն հասուցինք ա՛յն բարձրութեան, որ պիտի կրնայ մնալ ո՛րչափ ատեն որ հոյակապ մատենադարաններ կանգուն մնան. ուրեմն ԵՒԱ-ն թող պահէ մեր սրտի հատոր անմեղ Եւային յիշատակը, և մենք ալ մեր վարձքն ստացած կ'ըլլանք:

Բ.

Գանձ այժմ մեր նոր հրատարակութեան

Շատեր բերանացի և ուրիշներ ալ մասնաւոր գրութիւններով կ'մեղադրեն մեզ թէ ի՞նչու մեր սպառած գործերը կրկին տպա-

(*) Զոր յետոյ Բ. հատորին հետ 60 դահկանի կը ծախէինք:

54305-66

գրութեան չենք դնել, կամ անտիպ գործերն իս փութով չենք հրատարակել:

Տարակոյս չկայ թէ սոյն մեղադրանքը մեզ ուղղողներ մեր գործերուն ամէնէն մեծ համակիրներն են, որոնց բաղձանքին անկեղծ արտայայտութեանը մասին մեր շնորհակալութիւնը կը յայտնենք:

Սակայն գիտնալ պէտք է թէ մենք մեր գործերովը մերազնէից ըստ ամենայնի օգտակար ըլլալու համար, հասութեան ծրնած ըլլալու էինք, որ օրն ի բուն հեղինակէինք, խմբագրէինք, տպագրէինք, սրբագրէինք, վիմագրէինք և թղթավաճառին ու տպագրիչներուն պահանջներն ալ Պանգայի վրայ քաշուած փոխգրերով վճարէինք կամ Մեկենաս մը ձեռնտու ըլլար մեզ: Մինչդեռ այժմ մեր կատարելիք ծառայութիւնը շատ դանդաղ կ'ըլլայ, որովհետեւ այն ամէն նիւթական միջոցները պիտի քաղենք ու խլենք՝ մեր հանգիստի ժամանակներէն և գիշերուան ննջելու ժամերէն: Այս ըսածնուս վկայ են բոլոր անոնք որ մօտէն գիտեն մեր աշխատելու յամառ ընթացքը, այնպէս որ շատ անգամ կ'ընենք մեր պարագայից ու բարեկամաց պարտաւորիչ այցելութիւններուն մէջ իսկ՝ նկատելով որ ժամանակը թանկ է, նոյն իսկ միջիւնի մը պէս աշխատելով հանդերձ:

Արդ ուրեմն, իրաց այս վիճակին մէջ՝ հետեւեալ երեք սկզբունքով՝ մասնաւոր ծրագիրը յօրինեցինք, որ գոնէ մեր կեանքի սուղ ժամանակին մէջ կարող ըլլանք մասամբ իւրեք ամբողջ գործ մ'ունենալ, և մեր բաժինին ինկած ծառայութեամբ՝ մերովսանն սատարած ըլլալ մեր սիրելի ազնէից:

Առաջին. — ԵՒԱՆ ու ՏԱՐԲԱԿԱՆ ի մի ձուլելով, չափաւոր ուղի մ'ընտրեցինք և անուանեցինք ԱՌՁԵՌՆ ՁԵՒ ՈՒ ԿԱՐ, որ պիտի բաղկանայ սոյն ծաւալով երեք հատորներէ և պիտի պարունակէ կնոջական արտաքին հագուստներն ու ներքին հանդերձեղէնները, բաղմամբիւ որոշ վիմագրեալ օրինակներով, յստակ ու կտրուկ բացատրութիւններով օժտուած, համեմատաբար նիւթական արժէքն ալ չափաւորուած:

Երկրորդ. — ԱՌՁԵՌՆ ՁԵՒ ՈՒ ԿԱՐ հակառակ փոքրածաւալ դիրքին՝ ԵՒԱՆ նման ինքնուսոյց դիրք մ'է. բաւական է որ անոր հետեւողն ուշադրութեամբ դնէ և պիտի տեսնէ արհեստին պա-

հանջած բոլոր կարեւոր մանրամասնութիւնները: Որովհետեւ նիւթին կարեւորութեանը համեմատ բաժնեցինք զանազան գլուխներու, ուրոյն հրահանգները՝ դասերու և ստորաբաժանումներն եռանիշներով անջատեցինք: Ասկէ դատ, բացատրութիւններն աշակերտին բերնովը գրած ենք, ու մեր անձնական տեսութիւնները տարբեր գրերով փակագծերու մէջ առած ենք. իսկ ուսուցիչներուն ուղղելիք հրահանգներն ալ թիւերու կարգով՝ երեսներուն ստորոտը զետեղած ենք. որոնցմով գործին թէ՛ դասական և թէ՛ առանձնայատուկ դիրք մը տուինք. ինչպէս նաեւ մեր սովորութեան համեմատ, արհեստագիտական բառերուն հաւաքածոն կցեցինք սոյն Ա. հատորին վերջը, որ պիտի ծառայէ ամբողջ գործին:

Երրորդ. — ԱՌՁԵՌՆ ՁԵՒ ՈՒ ԿԱՐ ին ԵՒԱՆ ունեցած գլխաւոր տարբերութիւնն այն է որ տիպարներուն ձեւագծութիւնն առանց կարաբաժինի յօրինեցինք, որով ձեւագծութիւնը չափազանց կ'դիւրանայ. վասն զի չենք պարտաւորիր նախապէս չափերուն վրայ կարաբաժիններուն արժէքը բարդել, ու ձեւագծութեան ատեն ալ անոնց վերաբերեալ խնդիրներով զբաղիլ. այնպէս որ թէ՛ ուսուցչին համար բացատրելը և թէ՛ ուսանողին համար ըմբռնելը չափազանց դիւրին կ'ըլլայ: Այսու ամենայնիւ կարծելու չէ թէ առաջուան կերպովը մեծ սխալ մը գործած ենք. քանզի ասոր դժուարութիւնն ալ կերպասը ձեւելու ժամանակ տեղի կ'ունենայ և մեծ զգուշութիւն ձեռք առնել պէտք կ'ըլլայ՝ որպէս զի բոլոր եղբերուն յաւելուած բաժինները համահաւասար ըլլան. նոյնպէս ալ կցորդումը մեծ խնամք կ'պահանջէ: Սակայն փորձով հաստատեցինք թէ նորեկ աշակերտ մը գործին սկզբնաւորութիւնն եթէ դիւրին գտնէ ու անգամ մը չխրտչի, ա'լ այնուհետեւ ո'րքան դժուար ըլլայ կ'մարտէ. չէ՞ որ դարուս մանկավարժական ոգին ալ այս կ'պահանջէ:

Այս առթիւ աւելցնենք նաեւ թէ գծերուն Այբ ու Բենական կարգը դասաւորելու կերպը բոլորովին հիմնեցինք երկրաչափական ընդհանուր սկզբան վրայ, այն է առաջին քաշուած գծին մէկ ծայրն Ա. ու միւս ծայրը Բ նշանակեցինք՝ փոխանակ Ա. Ա. ըսելու:

Սա ալ չմոռնանք ըսելու թէ նախկին կերպով վարժողներուն համար՝ շատ դիւրին է այս դրութեան անցնիլ, բաւական է որ անգամ մը կարդան ԱՌՁԵՌՆ ՁԵՒ ՈՒ ԿԱՐը:

Երկու խօսք ալ մեր կազմած արուեստագիտական բառերուն եւ դրութեան առթիւ

Արդէն ԱԴԱՄԻ յառաջաբանով մեր գործերուն ստացած հան-
րուհոյակ պարագաներուն ու անոր տոհմային ծագում ունենալուն
վրայ մանրամասնարար խօսած ենք, ինչպէս նաեւ լեզուին ու բա-
ռերու կազմութեան մասին. բայց նկատելով որ ԱԴԱՄԻ հանրու-
թեան մատչելի եւ հասարակ ընթերցանութեան վերաբերեալ
գործ մը չէ, որքան ԱՌՁԵՌՆ ՁԵՒ ՈՒ ԿԱՐԸ, այսինքն ԵՒԱՆ, հե-
տեալաբար պիտի փութանք այս առթիւ ալ քանի մը պատշաճ
տեսութիւններ նշանակել մեր գործին ձրի նախանձորդնե-
րուն: Անշուշտ չեն պակսիր նաեւ գրագէտի ու խմբագրի հովեր
առնող ծանծաղամիտներ եւս, որ գործի մը իրական ու շօշափելի
արդիւնքը գնահատելու կարողութիւնը չունեցած՝ քննադատու-
թեան կ'ելլեն: Եղական են Մաղաքիա Սրբազան Պատրիարք Հօր
նման բազմակողմանի հմտութիւններով բեղուն բանասէր վերծա-
նողներ, որ բարեհաճեցաւ ԱԴԱՄԻ մեծագիր 20 էջերէ բաղկացած
յառաջաբանը միաշունչ ընթեռնուլ եւ իւր բարձր գոհունակու-
թիւնը յայտնել: Ինչպէս պատիւ ունեցանք մի օր հանապազօրեայ
թերթի մը ճակատը դարձնուած «Կոնստէնտինոպոլսի» խորագրին տակ՝ լսել
բացատրութիւններով աղճատաբանութիւն մը կարգալ, թէ եւ պա-
րոն իբր թէ մեզ խնայելու համար՝ չէ ուզած յայտնել թէ ո՛րո՞ւ
գործը կ'ախարհէ, ու նախ կ'սկսի Զոլայական մ'ըլլալը հաստա-
տել եւ յետոյ բարբաջանքներու շարքն այսպէս «Չորդ չափ, անու-
թի բարձրութիւն, կոնածագ, ԴՉ գծէն, չափատուն յետսամաս,
ԵԶ գիծ...» եւ այս ամէնը «Հոթենդերէն» կ'անուանէ, աշա-
կերտներուն վրայ կ'իջնայ ու այս գեղծութեան վրայ Պատ. Ու-
սումնական ինքնակրօն ուղղութիւնը կ'հրաւիրէ:

Արդ. կ'ցաւինք որ խմբագիր տիտղոսով փայլող պարոնը Զո-
լայի գործերովը միայն տոգորուած է, եւ բնաւ առիթ ունեցած
չէ երկրաչափութեան տարերքին անգամ ծանօթանալ, գիտնալ թէ
չափագիտական գծերուն անուններն Այր ու Բենով կ'մկրտեն, եւ
հիշենք լոկ Փրանսերէնով ըրած ըլլալուն համար տոհմային

բառարաններ ալ չէ թղթատած, ապա թէ ո՛չ անոնց մէջ պիտի
տեսնէր քիկնամէջ ու սնակուշտի պէս շատ մը բառեր: Զգիտցածին
ալ գիտակցութիւնը չունի, որ Զոլայի լեզուով ու անոր ծննդա-
վայրը հրատարակուած նմանօրինակ երկ մը աչքէ անցուցած ըլ-
լար, յայնժամ պիտի գիտնար թէ իր հիւղին չվերաբերած ո՛ր է
գրուածք՝ իրեն համար «Հոթենդերէն» կ'ըլլայ միշտ:

Ի՞նչ կ'ուզէր արդեօք Պարոն խմբագիր՝ Պիյէ, Էվադէ, Սուֆ-
ի, Թօմպէ, Վօլան, Գասիւր, Անրուանիւր, Սուպիօ, Սուբաթ,
Լարժեօր սիւ հօ սիւ սօ, Թուր սը Բուադրիս եւն. գրէինք: Սա-
կայն, պարոնը հաւաստի թող ըլլայ որ Զոլայի պէս ֆրանսացիին
համար անգամ այս բառերը «Հոթենդերէն» են: Մանաւանդ որ,
մենք մեր գրածները միայն Բարիզի պոլլիւարներուն կամ Բերայի
շիտակ ճամբուն մայթերուն վրայ շրջագայողներուն համար չէ որ
կ'գրենք, այլ ունինք գաւառացիներու մեծամասնութիւն մը, ու-
րոնց տկանջին թմբուկը կ'սլայթեցնեն սոյն բառերը: Իսկ ներկային
մէջ՝ Պարոն խմբագրին ականջը չխլացնելու համար, քիչ մ'ալ համ-
բերութիւն կ'մայթենք եւ պիտի ստանայ ԱՌՁԵՌՆ ՁԵՒ ՈՒ ԿԱՐԻՆ
զուտ ֆրանսերէն թարգմանութիւնը:

Փա՛ռք Աստուծոյ, մեր գրագէտներուն կազմած արհեստա-
գիտական բառերը տեսանք: Ստեմբարձին չհաւնեցան ու «Սեղ-
միրան» չինեցին, թե՛րեւս իրանասելով. բայց գոնէ իրենց քոյ-
րերուն կամ մայրերուն հարցնելու են թէ զօսեսն իրա՞նք սեղմե-
լու համար կ'գնեն թէ ստինքնե՞րը վեր բառնալու. որովհետեւ՝
առանց զօսեսի աւելի փոքր շրջապատով հագուստներ կրնան
հագնիլ: Բառարաններ կ'պատրաստեն՝ որոնք մեծ մասամբ իրարմէ
օրինակուած են. օրինակի համար ծղին, բազուկը, տիգը անխը-
տիր հոմանիշ կ'նշանակեն. նոյնպէս հագուստ, հանդերձ, հալաւ,
զգեստ, ձորձ բառերն անխտիր իրարու դիմաց կ'հանեն. բեճ,
կոնակ, քամակ, թիկունք, շալակ = յետակողմ (դեռ մենք յետ-
սակողմ՝ չըսած) նշանակութեամբ կ'առնեն: Վերջապէս գիտնալ
պէտք է թէ արհեստներու վրայ գրուած իւրաքանչիւր բառ մի-
անգամ ընդ միշտ մէկ նշանակութիւն կ'ունենայ. հետեւապէս խղճի
մտօք արհեստագիտական բառեր կազմել կամ եղածները դասա-
ւորել ու արհեստներու վրայ ճառող գրքեր յօրինելը՝ հօրիզոնին
թանձրամած մէզն ու զէնթիւն ջինջ կապոյտը նկարագրելու
չնմանիր:

Ահա՛ գրագիտական հանձարէ ծագում առած նմոյշ մ'ալ «Ձեւագիտութիւն» բառը, որուն մեր դասախօսելու սկսած թուականին ծնունդ տուին (և որ բոլորովին տարբեր նշանակութիւն ունի), ու մենք ալ երկար ատեն զայն գործածելու փորձութիւնն ունեցանք՝ փոխանակ ձեւել կամ ձեւ ու կարի: Ընդ տայսպէս ալ, սա՛ վերջին ժամանակներս ձեւելու արուեստին մէջ ա՛յնպիսի մեծաքայլ յառաջդիմութիւններ ունեցանք, որ առտուն կանուխ ելլողը մէթոտ մը կը հնարէ: Մէկը ետեւի դրութիւն կ'ըսէ, միւսը դասակի, ուրիշ մը փուսով կը համեմատէ, մին զննութիւն կ'ըսէ, մէկ ուրիշը բաղդասական վերլուծութիւն. եւ դեռ չեմ գիտեր ի՛նչ. և այս ամէնքը մէկ քառակուսի մղոն շրջանակի մէջ ապրող ու ծնօտէն անդին չտեսնողներ, ասեղին բռնելը չգիտցած՝ ուսուցանելու ելլող միամիտներ են:

Իբր թէ մենք 36 տարի ո՛չ հետադատած ըլլայինք, ո՛չ քննած ու զննած, ո՛չ բաղդատած, ո՛չ բանիւ ու գործով աշխատած, ո՛չ օտարներուն մէջ շրջած և դիւրինն անտեսելով՝ դէպի դժուարինք յարած մնացած: Մանաւանդ ա՛յնչափ դիւրահաւան ըլլայինք, որ կարծէինք թէ պարթեւ հասակ մէկը՝ զոնէ երկու մեզր ալ շրջապատի ծաւալ կ'ունենայ ու անձնեղ մէկն ալ չորս մեզր հասակ: Ինչպէս նաեւ չգիտնայինք թէ շատ անձնեղ կիներ կ'ըլլան որ 6 թիւ ձեռնոց կ'կրեն, շատ մ'ալ վտիտ կիներ 9 թիւ: Նա՛մանաւանդ այնչափ անգէտ եղած ըլլայինք որ պատրաստովաճառին ձեւելու դրութիւնը՝ չափի վրայ ձեւելիքին հետ չփոթէինք: Կարծես թէ մենք չէ՛ինք ԵՒԱԻ Բ. հատորին 19. տախտակին պարունակութիւնն այնքան յստակօրէն պատկերացնողն, ու պէտք է սպասէինք որ 13 տարի վերջը գար մեզի հասնէր Ֆազիլիքե ցաւիօնալ քը գուբ քը Բարի ամսեայ հանդէսին հեղինակին կողմէ արտայայտուած նոյն իմաստ գաղափարին աղօտ նմանութիւնը: Կ'երեւի թէ օտարները մեզի չափ պրպտող ու դիւրագոյնը փնտրողներ չեն, որ նոյն իսկ Բերայի Յունաց Զարիօնի դպրոցին մէջ ԳԱԼԷՆՏԷՐԵԱՆ ԴՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'դասախօսեն, և առանց նախանձելու:

Վերջապէս սա՛ եզրակացութեան կ'յանդինք թէ ամէն ատպաւրէզ մէկէ աւելի հմտութիւն կ'պահանջէ և կ'օշկակարը կ'օշկէն վեր ելլելու չէ:

ՄԵԼԻՔՈՆ ԳԱԼԷՆՏԷՐԵԱՆ

ԱՌՋԵՌՆ ԶԵՒ ՈՒ ԿԱՐ

ԳԼՈՒԲ Ա.

ԻՐԱՆԱԶԳԵՍՏ

ԳԱՍ Ա.

Ն Ա Խ Ա Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք

Ի՞նչ է ձեւելն ու կարելը

ԵՒԵԼՆ ու կարելը դերձակութեան արուեստն է. հետեւապէս կանանց մարմնին արտաքին կազմուածքին և ժամանակին պահանջին համեմատ կերպասէ կեղեւ մը յօրինելն է, արդի եւրոպական ձեւով կնոջական զգեստներ շինելու դերձակութիւնը՝ որ պէտք է ըլլայ ԲԱՐԵՁԵՒ, ՎԱՅԵԼՈՒՋ ԵՒ ԱՆԲՈՆԱԶԲՈՍԻԿ:

Դերձակութեան նիւղերը

Դերձակութիւնը կը բաղկանայ սա չորս գլխաւոր ձիւղերէն՝ ԶԱՓԱՌՈՒԹԻՒՆ, ԶԵՒԱԳԾՈՒԹԻՒՆ, ՓՈՐՁԵԼ ԵՒ ԿԱՐԵԼ:

Ձեւագծութեան սկզբունքները

Հազուստ ձեւելու համար երկու որոշ և գլխաւոր սկզբունք կայ առ այժմ. Համեմատական և Զափական դրութիւն:

Համեմատական դրութիւնը

Համեմատական դրութիւնն այն սկզբունքին վրայ հիմնուած է որ չափատուին վրայէն քանի մ'անորոշ չափեր կ'առնուի, և հազուատին իւրաքանչիւր ելեւէջաւոր աստիճանները կ'նշանակուի՝ կուրծքի շրջապատին կէս մեծութեան ի'նչ ի'նչ համեմատութիւններովը: Այս վերջինն ալ դիւրացնելու համար, համեմատական աղիւսակ մը հնարուած է, որ արուեստագիտօրէն կ'կոչուի եօել սը բոօթոսիօն: Այս դրութեամբ ըսել կ'ուզուի թէ մարդոց հասակն իրենց կուրծքի շրջապատին մեծութեան համեմատութեամբը կազմուած կ'ըլլայ:

Ի՞նչ է ուրեմն չափական դրութիւնը

Չափական դրութիւնն է չափատուին վրայէն պահանջուած քանակութեամբ և նշանակութիւն ունեցող չափեր առնել ու հազուատին գլխաւոր անկիւններն անոնցմով հաստատել: Ասով ալ այն գործնական տպահովութիւնը կ'ունենանք որ նոյն իսկ առանց փորձի՝ անսխալ հազուատներ կ'ձեւադնենք, ամէն հասակի և ամէն կարգի կազմութիւններու վրայ:

Ձեւագծութեան միջոցները

Ձգեստներուն ձեւագծութիւնը կ'յօրինուի ԵՐԿՐԱԶԱՓՈՒԹԵԱՆ, ԹՈՒՆԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ, ԳՄԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, և ՄԱՐԴԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ այլ և այլ ձևերովը:

Ձեւելու տեսականն ու գործնականը

Ձեւելու տեսական աշխատութիւնն է չափերով ու գծագրական ձեւերով հազուատին տիպարը ձեւագծել: Իսկ գործնական կերպով ձեւելն ալ է կերպասը կտրել ու կտրելով՝ հազուատն ամբողջապէս աւարտելը:

Ձեւելու հիմունքը

Կնոջական զգեստներու ձեւագծութիւնը նախ արտաքին հազուատներէն կ'սկսի, ասոնց ալ գլխաւորն է կարճ-երանազգեստը

(Տե՛ս Ա. տախտակի Առաջին և Զրդ պատկերները): Որովհետեւ հազուատներուն այս ձեւը հիմն է բոլոր այն զգեստներուն որոնք ուսերէն կ'սկսին, և տարբեր երկայնութեամբ ու լայնութեամբ մարմինը կ'պատեն. ինչպէս են այգազգեստ, արտազգեստ, քիկ-նազգեստ, այցելազգեստ, և այլն:

Գ Պ Ս Բ.

Մ Ե Դ Ր Ա Կ Ա Ն Ե Ր Ի Զ Ը

(Տե՛ս Ա. տախտակ 3րդ պատկեր բնական մեծութեան մէկ մասը)

Ձեւողին համար անհրաժեշտ և գլխաւոր գործիներէն մէկն է մեդրական երիզը, թէեւ զանազան երկիրներու մէջ կ'գործածուին տարբեր չափեր. ինչպէս են Աուցա, Եարս, ևն.: Բայց մենք ընդունած ենք Ֆրանսական մեդրն որ տասնորդական օրէնքին վրայ հիմնուած ըլլալով՝ ամէնէն դիւրագոյն և ճշգրիտ չափն է տարածութեան:

Արդ, մէկ մեդրը հարիւր աստիճաններու բաժնուած է, եւ ամէն մէկը կ'անուանուի հարիւրորդամեդր (1), այսինքն մեդրին 1/100րդ մասը:

Մէկ հարմէդը (2) բաժնուած է տասն աստիճաններու, և ասոր ալ ամէն մէկը կ'անուանուի հազարորդամեդր, այն է մեդրին 1/1000րդ մասը:

Ասոնցմէ զատ մէկ մեդրը տասը մասի եւս բաժնուած է, եւ իւրաքանչիւրը կ'անուանուի տասնորդամեդր, որ է մեդրին 1/10րդ մասը:

Ուրեմն, մէկ հարմէդը 10ը հազմէդ (3) է, տասը հարմէդը մէկ տասնորդամեդր է և 100 հազմէդ. ինչպէս նաև 10 տասնոր-

(1) Երկրին վրայ մատնանիշ ընելով ցուցնելու է:

(2) Համառօտագրութիւն հարիւրորդամեդրի:

(3) Համառօտագրութիւն հազարորդամեդրի:

դամեղրը մէկ մեղր է, այն է 100 հարմէդ եւ 1000 հազմէդ:

Հետեւապէս մէկ մեղրը 10 տասնորդ, 100 հարիւրորդ եւ 1000 հազարորդ աստիճաններ ունի,

Թէպէտ և ասաղաբաշխութեան և մեքենագիտութեան մէջ աւելի մանրակրկիտ բաժանումներու ալ կ'վերածուի, զոր օրինակ մէկ հազմէդը 10ի, 100ի, 1000ի եւն. բաժնելով, Բայց ձեւագրածութեան մէջ կէս հազմէդէն փոքր միջոց չգործածուիր, նիւթապէս գործադրելն անկարելի ըլլալուն համար:

Դերձակութեան համար պատրաստուած մեղրական երիզը $1\frac{1}{2}$ մեղր երկայնութիւն կ'ունենայ, այն է 150 հարմէդ եւ երկու կողմն ալ աստիճանները տպագրուած են, և գործածելու դիւրութեան համար՝ մէկ մի կողմի սկզբնածայրերն ալ միաւորէն կ'սկսին: Իսկ հազմէդի աստիճաններն առաջին տասնորդամեղրին վրայ միայն նշանակուած կ'ըլլան (Տե՛ս պատկեր, ուր մինչեւ 12 հարմէդը գծած են):

Սա երկու կարեւոր կէտերն ալ նկատողութեան առնուելու են. Նախ՝ կնոջական հագուստներու չափառութեան համար գործածելիք մեղրական երիզը շատ կակուղ ըլլալու չէ, եւ երկրորդ՝ լայնութիւնն ալ $1\frac{1}{2}$ հարմէդէն պակաս ըլլալու չէ (կննդէ 6իւս 3րդ պատկերին լայնքը):

ՊԱՍ Պ.

ՁԱՓԱՏՈՒԻՆ ՎԵՐԱԲՆՈՅԱԼ ԵՐԵՔ ԿԱՐԵՒՈՐ ՀՐԱՋԱԳՆԵՐ

Առաջին. — Համարինք թէ մէկու մը չափերն առնել կ'ուզենք ⁽⁴⁾, Արդ, շինուելիք հագուստն ի՛նչ ձեւով ու ի՛նչ պատշաճութեամբ ալ հագնել ուզուի, չափերը միշտ ստանաճարձին կամ ներքին հանդերձներուն վրայէն պէտք է առնուի: Մեր չափառութեան եղանակն է ա՛յս կամ այն հագուստին ձեւին հետ վերաբերութիւն չունենալ, այլ մենք կ'ուզենք չափատուին իրանին բնական կազմութեան չափերն առնել, այսինքն չափառու-

(4) Դիտելու է որ ընտրելի անձը չափահաս ու կազմակերպեալ ըլլայ:

թեան միակերպութիւն պահել: Իսկ ո՛ր և է՝ հագուստի համար պահանջուած բացառիկ լայնութիւններն ու մեծութիւնները ձեւելու ժամանակ կ'աւելցնենք:

Երկրորդ. — Չափառութեան ատեն չափատուին երանը բարձրացնող նորաձեւութեանց վերաբերեալ զարդեր բնաւ գտնուելու չեն. ինչպէս են կեղծոռիկ, յետուառոյց քղանցիկ, պարեգոս, ևայլն:

Երրորդ. — Չափառութիւնն անսխալ կատարելու համար, չափատուին մէջքը կաշիէ դօտի մը (5) կ'կապենք, որպէս զի իրանին երկայնութիւնն սւ չըջապատի հաւասարութիւնը ճշտիւ որոշուի: Կը դիտենք միանգամայն որ բաւական սեղմուած ըլլայ, եւ երկու ազդերերուն զաւգաթին ու առաջակողման վրայ լաւ հանգչի, առանց յետսակողմին ստացած բնական դիրքը խախտելու:

ՊԱՍ Պ.

ՁԱՓԵՐՈՒՆ ՔԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ, ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆ ՈՒ ԴԻՐՔԸ

Կարճ-իրանազգեստին չափերը 15 հատ են, թեւն ալ միատեղ. իսկ երկու յաւելուածական չափերով ալ կ'շինուին ամէն տեսակ զգեստներ:

Սոյն 15 չափերը կ'առնուին իրանին այլ եւ այլ կողմերէն, որոնք են երկայնութիւն, կորութիւն, լայնութիւն եւ մեծութիւն, եւ մեզի կ'ներկայացնեն չափատուին ուղիղ, կոր, յետսակոր, առաջակոր, գէր կամ նիհար կազմութեանց մարմնադննական ծաւալը:

Չափառութեան կարգը դիւրամբօնելի ըլլալու, եւ չափատուն չձանձրացնելու համար՝ չափերը կ'բաժնուին հետեւեալ չորս կարգի դասաւորութեան:

ԱՌԱՋԻՆ. — 1էն մինչեւ 5րդ յետսակողմէն:

ԵՐԿՐՈՐԴ. — 6էն » 9րդ առաջակողմէն:

ԵՐՐՈՐԴ. — 10էն » 12րդ ծիր կամ չըջապատ:

ԶՈՐՐՈՐԴ. — 13էն » 15րդ թեւի չափեր:

* * *

(5) Չափառութեան գօտին խիտ առ խիտ ծակոտկէն ըլլալով հանդերձ 3 կամ 4 հարմէդ ալ լայնութիւն մ'ունենալու է:

ԶՈՐՍ ԿԱՐԵՒՈՐ ԳԻՏԵԼԻՔ

Ա. — Բոլոր միակողմանի չափերը մարմնին աջ կողմէն կ'առնուին, ինչպէս են 2րդ, 3րդ, 3րդ կրկին, 4րդ, 5րդ, 6րդ, 7րդ, 9րդ, 13րդ, 14րդ և 15րդ չափերը:

Բ. — 10րդ, 11րդ, 12րդ, (12րդ կրկին) և 15րդ ծիր չափերը նախ իրենց տեղին ամբողջ շրջապատովը կ'առնուին. եւ յետոյ կէս մեծութիւնները միայն կը նշանակուին:

Գ. — Խեղանդամ անձերու վրայ չափ առնուած ատեն՝ միակողմանի չափերը ձախ կողմէն ալ առնելու է, եւ իւրաքանչիւր կողմին համար զատ զատ տիպար պատրաստելու է: (Ասոնց վերաբերեալ մանրամասնութիւնը Տե՛ս ԵԻԱ Բ. հատր):

Դ. — Չափերուն թիւերը՝ դրելու կարգի պէս մէկ տողի վրայ նշանակելու է, եւ ո՛չ թէ թիւեր դումարելու պէս տակէ տակ:

Գ Ա Ս Ե.

ԶԱՓԱՌՈՒԹԵԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ

(Տե՛ս Բ. սախակ 15րդ եւ 16րդ պատկերները)

Ա. Ռ. Ա. Զ. Ի. Ն. Կ Ա. Բ. Գ.

ՅԵՏՍԱԿՈՂՄԱՆ ԶԱՓԵՐԸ

Առաջին չափ. — ԿՌՆԱՄԱԳԻ ԲԱՐՁՐՈՒԹԻՒՆ (6)

Մեղբայրան երիզին ծայրն աջ ձեռքի ցուցամատով կ'ղետեղենք ծոծրակի ցցուած փոքրիկ ոսկորին վրայ, և ձախ ձեռքով երիզը վարելով ու ձգտելով՝ կռնամէջին ուղղութեամբը կ'իջեցընենք մինչեւ յետսակողման գօտելայր: Այն է մէջքը կապուած գօտիին վարի եզրը, համարենք թէ այս չափն եկաւ 36 հարմէդ(7):

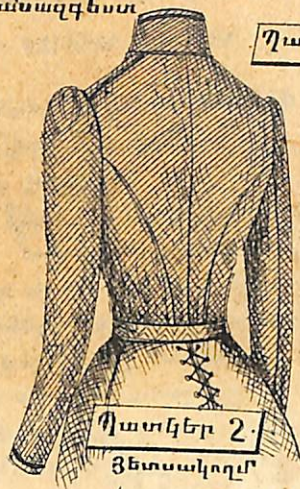
(6) Որ եւ է պատկերի կամ օրինակի վրայ գծուած փոքրիկ շրջանակներուն մէջի թիւերը չափերուն կարգը կ'ցուցնեն:

(7) Չափահաս եւ բարեմեւ կազմութիւն ունեցող մէկու մը չափերուն կարծուած մեծութիւններն են:

Կարճ-իրանագլխու

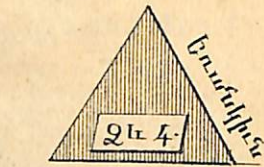
Պատկեր 1.
Աբալակող

Պատկեր 2.
Յետակող

Պատկեր 3.

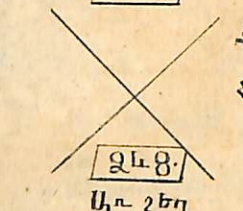
Մեղրական երկր

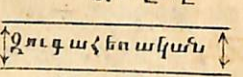
Ձև 4.

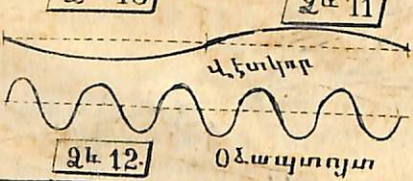
Ձև 7.

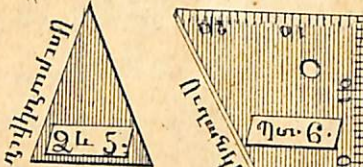
Ձև 8.

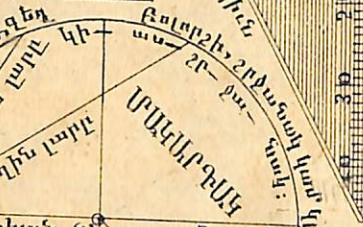
Ձև 10.

Ձև 12.

Ձև 5.

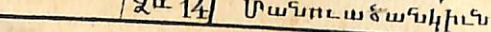
Ձև 9.

Ձև 11.

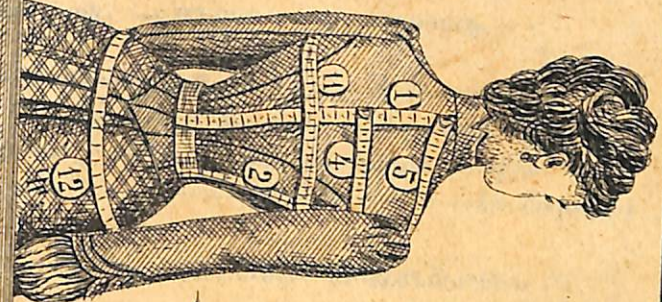
Ձև 13.

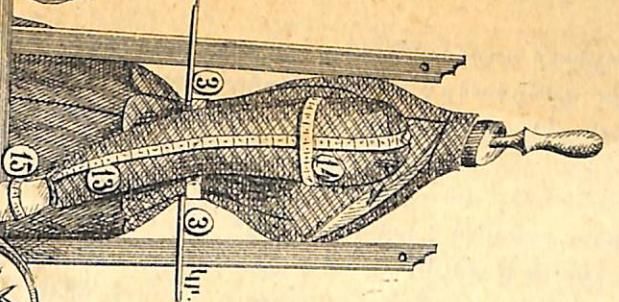
Ձև 14.

1903

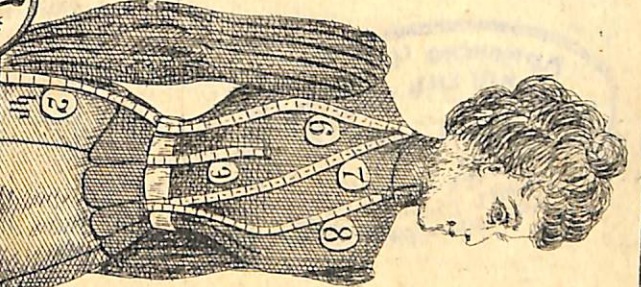
ՊԱՏԿԵՐ 15.

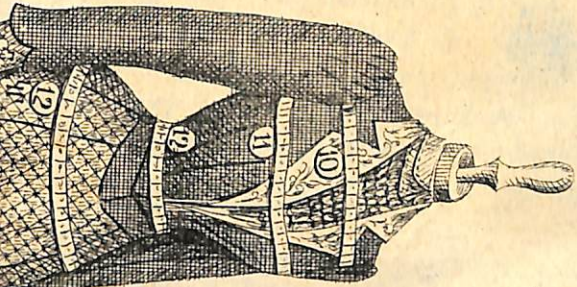
ՊԱՏԿԵՐ 16.

ՊԱՏԿԵՐ 17.

ՊԱՏԿԵՐ 18.

Երկրորդ չափ. — ԱՆՈՒԹԻ ԲԱՐՁՐՈՒԹԻՒՆ

Ձախ ձեռքի ցուցամատով երիզին ծայրը կ'հաստատենք ճիշտ անթմէջը, եւ աջ ձեռքով երիզը վարելով ու ձգտելով՝ կողմնակի ուղղութեամբը կ'իջնենք մինչեւ սնակուշտ. միշտ գօտիին վարի եզրը. չափն է 18 հարմէդ:

Երկրորդ կրկին չափ. — ՀԱԳՈՒՍՏԻ ԵՐԿԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ⁽⁸⁾

Ձանաղան ձեւերով հազուստներու երկայնութիւնները ճշտելու համար, ձախ ձեռքի ցուցամատով երիզին ծայրը կ'զետեղենք աջ սնակուշտին վրայ եւ աղբրին կողմնակի արտահակ ուղղութեամբն ու բազկին բնական դիրքովը (Տե՛ս 17րդ պատկերին վրայ) կ'իջնենք մինչեւ հազուստին երկայնութեան պահանջուած հաւասարութիւնը: Այս ալ կ'ըլլայ ու է նշանակութիւն ունեցող տեղ մը: Օրինակի համար, կէս դաստակին դէմ, մինչեւ դաստակ, մատներուն խփուած մէջի կողմը, մատներուն հանդարտ դիրքով ձգուած դիրքին մէջ՝ մինչեւ միջնամատին ծայրը, ծունգին վերի եզրը, ծունգին վարի եզրը. կէս զնդերքին դէմ. եւայլն. եւայլն: Այժմ ենթադրելով որ կարճ կրկնոցի մը չափն առնել կ'ուզենք, որ է մինչեւ միջնամատին ծայրը, եւ համարինք թէ չափը տը-
ԼԱԼ 38 հարմէդ:

Երրորդ չափ. — ՄԷՋՔԻ ԿՈՐՈՒԹԻՒՆ

Քանակ մ'առնելով՝ կ'իջնենք զայն չափատուին աջ թիկան եւ նոյն աղբրին դէմ: Յետոյ գրչակալի կամ մատիտի մը միջոցաւ, գօտեվայրէն մինչեւ քանակին ներքին եզրը ներկայացած հորիզոնական անջրպետը մեղմաբար չափելով՝ գրչակալով առնուած սոյն ծաւալը կ'բաղդատենք մեղրակաւն երիզին հետ, եւ համարենք թէ եկաւ 6 հարմէդ:

(8) Սկզբնական դասերու ժամանակ պէտք չիկայ այս չափին հրահանգն ուսուցանելու:

Երրորդ կրկին չափ. — ՍԵՂՄՕՆԻ ԽՈՐՈԹԻՒՆ

Երրորդ չափին գործողութեան պէս, քանակը ուղղահայեացաբար կ'հպեցնենք չափատուին աջ ստեան եւ նոյն զիստին դէմ, դարձեալ գորչակալին միջոցաւ այս անգամ ալ կ'չափենք առաջակողմի գօտեվայրին խորութիւնը, չափն է 8 հարմէր:

Չորրորդ չափ. — ԹԻԿԱՆ ԼԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Մեզբական երկզին ծայրը ձախ ձեռքի ցուցամատով կ'զեռենք թիկնամիջոցը (ճիշտ ողնայարի սիւնին եզրը), եւ աջ ձեռքով՝ երկզն աջ թիկան վրայէն հորիզոնաբար եւ ամփոփ կերպով կ'բերենք մինչեւ թիկնանկիւն, այսինքն իրանին ու տիգին իրարմէ բաժնուած միանունքին դէմ. չափն է 17 հարմէր:

Հինգերորդ չափ. — ՈՒՍԻ ԼԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Դարձեալ ձախ ձեռքի ցուցամատով երկզին ծայրը կ'հաստատենք ծոծրակին վրայ, ու աջ ձեռքով երկզն աջ ուսին ուղղութեամբ կ'բերենք մինչեւ տիգույօդ: Այս չափը դիւրին կերպով ճշտելու համար՝ երկզն ուղղահայեաց եւ ամփոփ կերպով ու տիգին ուղղութեամբ կ'կախենք դէպ ի վար, եւ ուսն ու տիգն իրարու յօդուած տեղին վրայ ո'ր թիւն որ դէպ ի վար ծռելու հակամէտ չէ, ճիշտ այն թիւը կ'նշանակենք իբրեւ ուսի լայնութիւն. համարենք թէ այս չափն ալ տուաւ 19½ հարմէր (9):

(9) Ձեւագծութեան դասաւանդութիւնը նորավարժներուն դիւրեմբունիլի ընելու համար՝ պատշաճ դատեցիկք չափառութիւնն ու ձեւագծութիւնը մաս առ մաս ընդհատելով՝ երկուքն ալ զուգընթաց կերպով շարունակել, մինչեւ որ կարճ-իրանագգեստն աւարտի:

Գ Ա Ս Ձ.

ԵՐԿՐԱԶԱՓԱԿԱՆ ԳԾԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

(Տե՛ս Ա. տախտակ 4եմ միջեւ 14րդ ձեւերը)

Արդի Արեւմտեան ձեւերով հագուստներուն ձեւագծութիւնը յառաջ կուգայ երկրաչափութեան տարրական սկզբունքներովը, որոնք կ'կոչուին գծագիտութիւն: Ինչպէս են ուղիղ գիծ, եռանկիւն, սուրանկիւն, բութանկիւն, քառակուսի, քառանկիւն, շեղ, առշեղ, զուգահեռական, օձապտոյտ, մանուածապատ, մանուածանկիւն, շրջանակ, ուղիղ, կոր, վէտկոր, հորիզոնական, ուղղահայեաց, կեդրոն, նետ, լար եւայլն:

Բոլոր այս գծերուն վրայ ծանօթութիւն ունենալէ զատ, գիտնալ պէտք է թէ ամէն օրինաւոր կերպով ձեւողի համար, անհրաժեշտ պէտք մըն է Ուղղանկիւն կոչուած գործին (Տե՛ս 6րդ պատկեր, որ ներկայացուցած ենք բնական մեծութեան 10 անգամ փոքր). որով ճշտութեամբ կ'ներկայացուին հորիզոնական եւ ուղղահայեաց դիրքերով՝ զուգահեռական կամ քառանկիւն կազմող գծեր:

Սա՛ ալ գիտնալ պէտք է թէ երկրաչափական ձեւերով յառաջ եկած գծերուն եւ կէտերուն շարքը՝ Այբ, Բէն, Գիմ նշանակներով կ'անուանուին, եւ առաջնութեան կարգով կ'կոչուին այբ-բէն գիծ, այբ-գիմ գիծ, բէն-դա գիծ, եւայլն, որպէս զի կարելի ըլլայ իրար հասկնալ, կամ բացատրուիլ թէ անոնք ի՛նչպէս կազմուած են:

Գ Ա Ս Է.

ՁԵՒԱԳԾՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՄԱՄԲ ԵՐԵՔ ԿԱՐԵԻՈՐ ՆԱԽԱԳԻՏԵԼԻՔ

Առաջին. — Իրանագգեստին ձեւագծութիւնը նախ յետոսմասէն կ'սկսուի, այսինքն, ինչպէս որ չափերուն առաջնութիւնը

յետսակողմէն սկսեցինք, այնպէս ալ չափերուն շարքովը յետսամասը կ'ձեւագծենք:

Երկրորդ. — Ամէնէն պարզ եւ ընդունուած կարճ-իրանա-ղգեստը՝ բացի թեւերէն ու օձիքէն՝ կ'ըզկանայ սա՛ երեք գըլ-խաւոր մասերէն, Յետսամաս, Կողմաս և Առաջամաս ⁽¹⁰⁾, և այս ամէն մէկն ալ զոյգ զոյգ ըլլալով հանդերձ:

Երրորդ. — Տիպարները կ'պատրաստենք առանց կարաբաժինի, այսինքն, բուն առնուած չափերուն իսկական մեծութեամբը, եւ յետոյ՝ կերպասը ձեւուած ատեն, տեղին ու պարագային համեմատ կ'ձգենք պէտք եղած ընդարձակութեան բաժինները, վերելեակի բաժինները, կարաբաժինները, լայնաբաժինները, եւայլն:

* * *

ԿԱՐՃ—ԻՐԱՆԱԶԳԵՍՏԻՆ ՅԵՏՍԱՄԱՍԸ ԶԵԻԱԳԵՆԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

(Տե՛ս Գ. եւ Դ. արխակներուն 19, 20, 21 եւ 22րդ օրինակները)

Ա—Բ եւ Ա—Թ գծերը. — Յետսամասին հիմը կ'կազմուի հորիզոնական եւ ուղղահայեաց երկու գծերով: Ուստի ուղղանկիւնը կ'դնենք կերպասին վրայ, եւ կ'քաշենք սոյն երկու գծերը: Ասոնց վեր առաջակողմի գտնուած հորիզոնական գիծը կ'անուանենք Ա—Բ գիծ եւ աջ կողմերնիս ներկայացած ուղղահայեաց գիծն ալ Ա—Թ գիծ ⁽¹¹⁾:

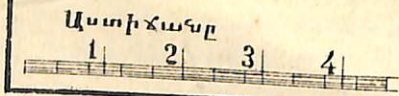
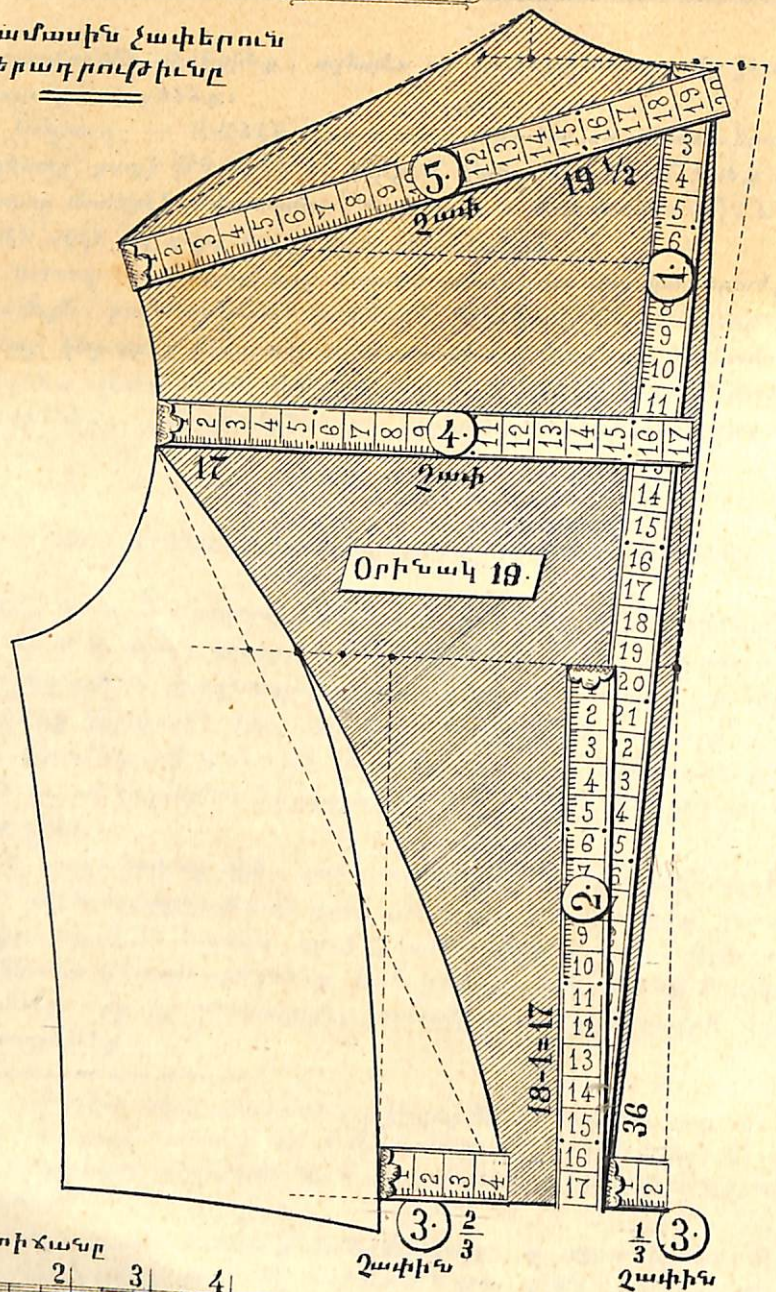
Բ ուղղահայեաց գիծը կամ գօտեվայրը. — Ա կէտէն սկսելով՝ Ա—Բ գծին երկայնութեան վրայ իջնելով՝ կ'նշանակենք առաջին չափը, որ է 36 հարմէդ՝ որով կ'հաստատուի Բ կէտը: Արդ՝ ուղղանկիւնը կ'հաստատենք Ա—Բ գծին ու կ'քաշենք Բ ուղղահայեացը, որ կը ներկայացնէ յետսակողման գօտեվայրի հաւասարութիւնը:

(10) Վարժութեան կերպասին (որ կ'ըլլայ 65—70 հարմէդի չափ սեւ կամ մուկ գոյն ստորին տեսակէ ասուի մը՝ սեղանին վրայ ողորկ փռուած) վրայ անմիջապէս կարճ-իրանազգեստի մը երեք մասերն ուրուագծելով մի առ մի ճանչցնելու է:

(11) Զափերուն առաջին բաժանումին կարգն ու մեծութիւնները 26 էջի ցուցակէն քաղելով՝ վարժութեան կերպասին վրայ պէտք է ներկայացնել:

Գ. ՏԱԽՏԱԿ

Յետամասին Հափերուն
վերադրութիւնը

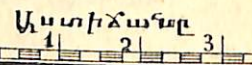
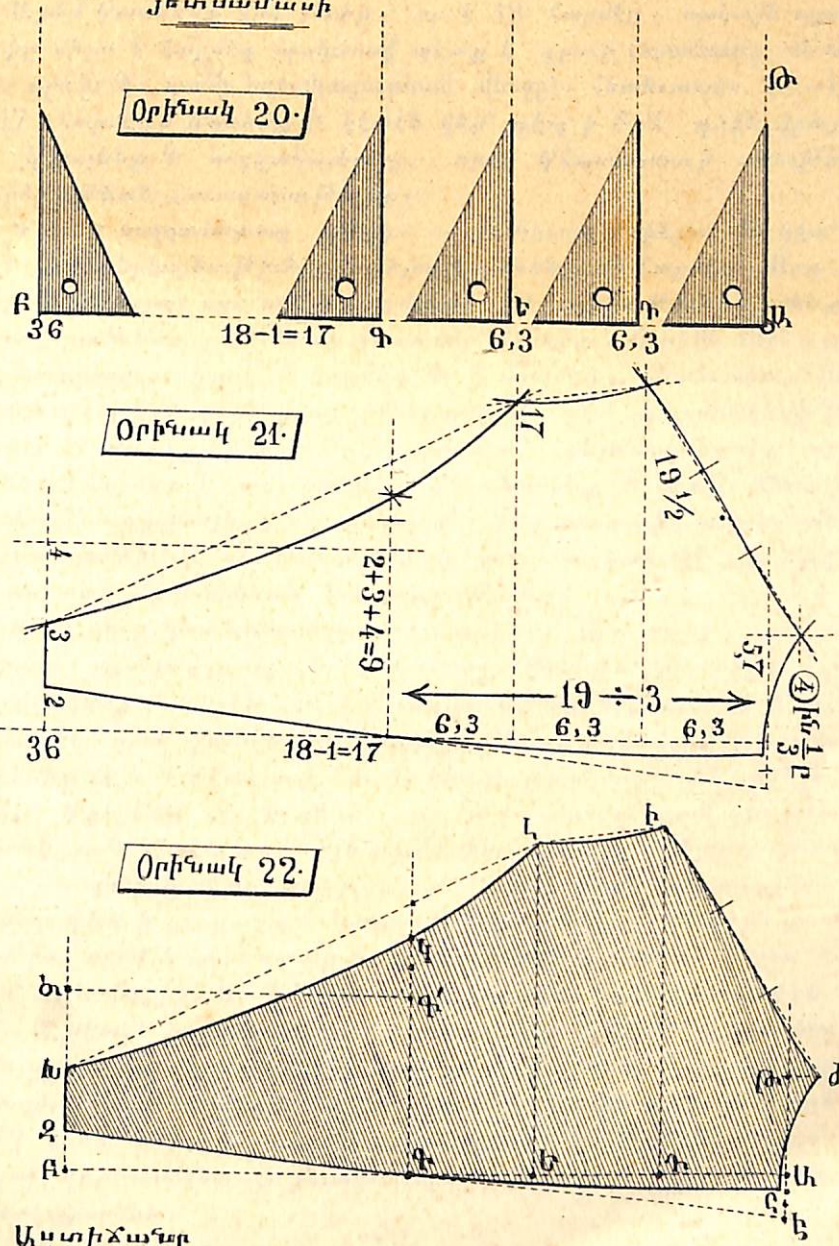

Տպագր. Բ. Դադարյան. Հայաստան

Վերստի Ե. Գալեմեյան

Դ. ՏԱԽՏԱԿ

Ձևագծու թիւ
յետամասին

Տպագր. Բ. Դադարյան. Հայաստան

Վերստի Ե. Գալեմեյան

Գ ուղղահայեացր կամ անուրի բանձրութեան հաւասարութիւնը . — Այժմ կ'առնենք 2րդ չափը , որ է 18 հարմէդ , սակայն այս չափը միշտ 1 հարմէդ պակասով պէտք է դրուի (պահանաւը տե՛ս Գ . գլուխ Դ . դասի եզրակացութեան վերջը) . հետեւապէս 18—1 = 17 հարմէդը կ'դնենք Բ կէտէն վեր՝ դէպ ի Բ-ի գծին վրայ եւ կ'քաշենք Դ ուղղահայեացը . որով կ'հաստատուի անութի բարձրութեան հաւասարութիւնը :

Դ եւ Ե ուղղահայեաց գծերը . — Ա կէտէն մինչեւ Դ կէտ՝ Ա-Դ գծին երկայնութիւնը չափելով կ'գտնենք 19 հարմէդ : Արդ , ինչ որ ալ ըլլայ այս տեղի կազմուած հեռաւորութիւնը , մենք միշտ կ'բաժնենք զայն երեք հաւասար մասերու : Ուրեմն 19ին $\frac{1}{3}$ ը մերձաւորապէս կ'ընէ 6 հարմէդ եւ 3 հազմէդ , հետեւաբար՝ Ա կէտէն դէպ ի Դ գծին վրայ իջնելով 6,3ին դէմ՝ կ'նշանակենք Դ կէտը , եւ առանց երիզը տեղէն շարժելու՝ կ'նշանակենք $\frac{2}{3}$ ը , որ կ'ընէ 12 հարմէդ 7 հազ . ասով ալ կ'նշանակենք Ե կէտը : Յետոյ Դ կէտէն ուղղահայեաց մը քաշելով՝ կ'հաստատուի ուսանկեան հաւասարութիւնը , եւ Ե կէտէն ալ ուղղահայեաց մը քաշելով կ'ունենանք թիկնանկեան հաւասարութիւնը :

Զ—Ե գիծը կամ կռնամէջը . — Կ'առնենք 3րդ չափը , որ է 6 հարմէդ , այս չափը միշտ երեք հաւասար մասերու բաժնելով՝ $\frac{1}{3}$ ը կ'նշանակենք Բ կէտէն դէպ ի Բ ուղղահայեացին վրայ , որ կ'ընէ 2 հարմէդ՝ որով կ'ունենանք Զ կէտը : Յետոյ քանակը կ'հաւասարեցնենք Զ և Դ կէտերուն , եւ Ա կէտին բարձրութենէն մինչեւ Զ կէտ կ'քաշենք Զ—Է գիծը , որ չեղ հորիզոնական դիրք մը կ'առնէ եւ Դ կէտէն Զ կէտ՝ յետսամասին կռնամէջը կ'ներկայացնէ :

Ը - Գ գիծը կամ բիկնամիջոցը . — Նախ Ա կէտն ուղղահայեացաբար դէպ ի դուրս շարունակելով՝ կ'միացնենք Է—Դ գծին գագաթին , որով կ'հաստատուի Է կէտը : Յետոյ Ա կէտէն մինչեւ Է կէտ՝ սոյն փոքրիկ Ա—Է գիծն երեք հաւասար մասերու բաժնելով , Ա կէտին յաջորդող կէտը կ'անուանենք Ը կէտ , և այս կէտէն արտահակ մեղմ կոր գիծ մը կ'քաշենք մինչեւ Դ կէտ , որով կ'կազմուի թիկնամիջոցը : Այժմ կրնանք եզրակացնել թէ սոյն Ը—Դ գիծը՝ Դ կէտին վրայ ներդաշնակաբար Դ—Զ գծին միանանալով՝ վերջնականապէս յետսամասին թիկնամէջն ու կռնամէջը կ'ներկայացնեն :

Թ—Ժ եւ Ը—Ժ գծերը կամ կոնաժագի լայնութիւնը. — Նախ կ'առնենք 4րդ չափին $\frac{1}{3}$ Ը, որ կ'ընէ 5 հարմ. և 7 հազ., եւ սոյն մեծութիւնը կ'նշանակենք Ը կէտէն դէպ ի Ը—Ժ գծին վրայ, որով կ'հաստատուի Թ կէտը, ուրկէ կ'քաշենք Թ—Ժ փոքրիկ հորիզոնական գիծը, որ կ'կազմէ կոնաժագի լայնութիւնը: Այժմ կը կէտէն դէպ ի Թ—Ժ գծին վրայ կ'դնենք $1\frac{1}{2}$ հարմէդ, ու փոքր տղոց ալ 1 հարմէդ: (Իսկ ամէնէն ճիշտը՝ Առաջին չափին $\frac{1}{24}$ Ը կ'ընէ $1\frac{1}{2}$ հր.): Արդ Ը կէտը թէ եւ ծոծրակը կը ներկայացնէ, բայց Զ—Գ—Ը գծին շեղութեանը պատճառաւ, առաջին չափը մէկ երկու հազմէդի չափ երկնցած կ'ըլլայ. ուստի Ը կէտը Ա—Ե գծէն փոքր ինչ վարօք կազմուած նկատելով՝ ճիշտ այս կէտէն գոգաւոր կոր գիծ մը կ'քաշենք՝ տանելով մինչեւ Ժ կէտ, որով կը կազմուի կոնաժագը:

Ի—Ժ գիծը կամ քիկնաժագը. — Կ'առնենք 5րդ չափը, որ է $19\frac{1}{2}$ հարմէդ, եւ կ'դնենք զայն ծոծրակէն՝ այն է Ը կէտէն շեղակի Դ ուղղահայեացին վրայ. որով կ'կազմուի ի կէտը, որ է ուսանկիւն: Արդ, քանակը կ'ուղղենք Ժ և ի կէտերուն ու շեղ լաւորով մը իրարու կ'միացնենք. յետոյ սոյն լարն երեք հաւասար մի առաջին մասը մէջի կողմէն ու շատ մեղմ, եւ ի կէտին կողմի երկու երրորդը դրսի կողմէն՝ այն ալ հազիւ 3—4 հազմէդ կեղերունը բարձրացած ըլլայ:

Լ—Ի գիծը կամ քիկնաւարը. — Հիմա ալ կ'առնենք 4րդ չափը, որ է 17 հարմէդ եւ կ'դնենք Ը գծէն Ե ուղղահայեացին վրայ, ուր կ'կազմուի Լ կէտը՝ որ կ'ներկայացնէ թիկնանկիւնը: Ուրեմն, քանակը կ'ուղղենք ի և Լ կէտերուն ուղիղ լարով մը իրարու միացնելէ ետք՝ ներսի կողմէն մեղմ կոր գծով մը կ'աւարտենք:

Խ—Լ լարը եւ միջի լայնութիւնը. — Նախ Զ կէտէն դէպ ի Բ ուղղահայեացին վրայ երթալով կ'նշանակենք յետսամասին գօտեվայրի լայնութիւնը, որ կ'դրուի մասնաւոր թիւ մը, այն է 3 հարմէդ. (շատ գէշ կազմերու համար $3\frac{1}{2}$ կամ 4 հարմ.) որով կը կազմուի Խ կէտը: Յետոյ կոնակորը վայելչապէս ներկայացնելու

համար՝ քանակը կ'ուղղենք Լ և Խ կէտերուն ու շեղ լար մը կը քաշենք:

Մ—Գ' գիծը. — Կոնակորը չափատուին կազմին պատշաճեցնելու համար, Խ կէտէն միշտ դէպ ի Բ ուղղահայեացին վրայ յառաջանալով, այս անգամ ալ կ'նշանակենք 3րդ չափին մնացած $\frac{2}{3}$ Ը, որ է 4 հարմէդ, որով կ'կազմուի Մ կէտը: Այժմ Բ կէտէն մինչեւ Մ կէտ՝ Բ—Մ գծին կազմուած հեռաւորութիւնը կ'չափենք որ կ'ըլլայ $2+3+4=9$ հարմէդ, եւ սոյն գումարը կ'փոխադրենք Գ կէտէն դէպ ի Դ ուղղահայեացին վրայ, որով կ'հաստատուի Գ' կէտը: Յետոյ քանակը կ'հաւասարեցնենք Մ և Գ' կէտերուն ու կ'քաշենք Մ—Գ' գիծը որ 9 հարմէդով զուգահեռական է Բ—Գ գծին հետ:

Լ—Կ—Խ գիծը կամ կոնակորը. — Նախ պէտք է Կ կէտը կ'ազմենք, ուստի Լ—Խ լարին ու Դ ուղղահայեացին իրար կտրած կեղերունէն մինչեւ Գ' կէտ կազմուած փոքրիկ հեռաւորութիւնն երեք հաւասար մասերու բաժնելով՝ Լ—Խ լարին յաջորդող կէտը կ'անուանենք Կ, որ կոնակորին սահմանը կ'որոշէ: Յետոյ Լ կէտէն աղեղնաձեւ գիծ մը սկսելով՝ կ'հանդիպինք Կ կէտին և ապա Լ—Խ լարին առաջնորդութեամբ կ'իջնենք մինչեւ Խ կէտ, դիտելով որ սոյն գծին ամէնէն գոգաւոր տեղը Լ—Խ լարին ճիշտ մէջ տեղը գտնուի, եւ ահա կ'աւարտի յետսամասը⁽¹²⁾:

(12) Աշակերտը՝ իբրեւ պարտականութիւն՝ յաջորդ դասին ասոր երկու օրինակ թղթէ տիպարը պէտք է ներկայացնէ ընական մեծութեամբ: Մէկը գծուած ըլլայ ճիշտ 21րդ օրինակին պէս՝ մէն մի անկիւն իրար կտրող գծերը ճաճանչներ ձեւացնելով, որպէս զի կարելի ըլլայ հաստատել Թէ յետսամասին իւրաքանչիւր անկիւնն իրեն յատուկ գծին վրայ կազմուած է, իսկ միւս օրինակը ձեւելով կտրուած ըլլայ եւ նմանի 22րդ օրինակին:

Գ Ա Ս Ը .

ՇԱՐՈՒՆ ԱԿՈՒԹԻՒՆ ԶԱՓԱՌՈՒԹԵԱՆ

(Տե՛ս Բ. տխրակի 17րդ պատկերը)

ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱՐԴ

ԱՌԱՋԱԿՈՂՄԱՆ ԶԱՓԵՐԸ

Վեցերորդ չափ. — ԻՐԱՆԻ ԲԱՐՁՐՈՒԹԻՒՆ

Ծոծրակէն սկսելով՝ աջ ուսին վրայէն, երբուծին հանդիպելով եւ տիգին ուղղութեամբ ու երիզը ձգտելով, կ'իջնենք մինչեւ անակուշտ, չափն է 46 հարմէդ:

Եօթներորդ չափ. — ԱՌԱՋԱԿՈՂՄԱՆ ԳՕՏԵՎԱՅՐ

Առանց երիզը ծոծրակէն շարժելու, ունտորին հանդիպելով՝ կուրծքին վրայէն շեղակի եւ ձիգ կերպով կ'իջնենք մինչեւ առաջակողման գօտեվայր, չափն է 47 հարմէդ:

Ութերորդ չափ. — ՀԱԳԱԳԻ ԲԱՐՁՐՈՒԹԻՒՆ

Հագագէն սկսելով՝ կրծեզրին ուղղութեամբ եւ թոյլ կերպով կ'իջնենք մինչեւ առաջակողման գօտեվայր, չափն է 33 հարմէդ:

Իններորդ չափ. — ՍՏՆԱՄԲԱՐՁԻ ԲԱՐՁՐՈՒԹԻՒՆ

Աջ կուրծքի բարձունքէն ուղղահայեացաբար կ'իջնենք մինչեւ գօտին վարի եզրը, չափն է 16 հարմէդ:

* *

ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱՐԴ

ԾԻՐ ԶԱՓԵՐԸ

(Տե՛ս 15 եւ 18րդ պատկերները)

Տասներորդ չափ. — ԼԱՆՁՔԻ ԼԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Աջ երբուծէն սկսելով հորիզոնաբար լանջքին վրայէն կ'երթանք մինչեւ ձախ որ կուգայ 36 հարմէդ: Արդ, գիտնալ պէտք

է թէ ծիր չափերուն կէս մեծութիւնները միայն կ'նշանակուին. ուստի այս չափին ալ կէսը կ'ընէ 18 հարմէդ:

Տասներկերորդ չափ. — ՎԱՆԴԱԿԱԾԻՐ

Անութներուն բարձունքէն, թիկանց վրայէն եւ կուրծքին ա-մէնէն արտահակ հաւասարութեանց վրայ մեղմիւ իրանը չրջապատելով՝ կ'առնենք վանդակի ծիրը, չափն է 92 հարիւրորդամեղր. իսկ կէսը կ'ընէ 46:

Տասնութիւներորդ չափ. — ԳՕՏԻՈՅ ԾԻՐ

Կաշիէ գօտին չափատուին մէջքէն հանելով, երիզը կ'պատենք գօտին ծիրը, ըստ հաճոյից՝ ձիգ կամ թոյլ. չափն է 56 հարմէդ. իսկ կէսը կ'ընէ ⁽¹⁵⁾ 28:

Տասնութիւներորդ կրկին չափ. — ԿՈՆՔԻ ԾԻՐ ⁽¹⁴⁾

Այս չափը պարզ իրանազգեստներուն կ'վերաբերի, այսինքն բոլոր այն հագուստներուն որոնք որ գօտեվայրէն աւելի երկայն պիտի ըլլան, թէ՛ մինչեւ ազդերուն վրայ իջնէ, թէ՛ նոյն իսկ մինչեւ գետնի հաւասար՝ դարձեալ սոյն չափը միշտ մի եւ նոյն հաւասարութենէն կ'առնուի: Արդ, մեղրական երիզը չափատուին կոնքի շուրջը կ'պատենք, դիտելով միանգամայն որ կողմնակի ուղղութեանց դէմ բազուկներն ո՛ւր որ ազդերուն կ'հպին, ե-րիզը ճիշտ նոյն հաւասարութեամբ պէտք է չրջապատենք, և չա-փատուին հագած քղանցքը չկծկուելու չափ թոյլ պէտք է չա-փենք. ասոր ալ չափն է 100, իսկ կէսը կ'ընէ 50:

ԿԱՐԵՒՐ ԳԻՏԵԼԻՔ. — 11, 12 եւ 12րդ կրկին չափերն առ-նուած ատեն, դիտելու է որ ամբողջութիւնները զոյգ թիւեր ըլլան, որպէս զի անոնց կէս մեծութիւնները գրուած ատեն՝ կէս հարմէդով կոտորակներ չկազմուին, ու ձեւագծութեան ատեն ալ մանր կոտորակներ չներկայացուին:

(13) Լաւ դիտելու է Ե. տախտակի 23րդ պատկերը, որուն վրայ կ'երեւայ սոյն չափերուն գնացքն եւ իւրաքանչիւրին մեծութիւնը:

(14) Սոյն չափին առնելու կերպն այժմ զանց ընելով, պարզ-իրանազգես-տին մեւագծութեան ժամանակը զայն բացատրելու է:

ՅՈՒՅԱԿ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԶԱՓԵՐՈՒ

Կարգ	Ա. — Յետակողման չափերը	Մեծու- րիւն
1.	Կոնաձագի բարձրութիւն. Ամփոփ (*)	36
2.	Անուկի բարձրութիւն, ճաձ եւ ամփոփ	18
2. կ	Հագուստի երկայնութիւն, ըստ հանոյից	38
3.	Մէջքի կորութիւն, Մեղմիւ	6
3. կ	Սեղմոնի խորութիւն, խաձ	8
4.	Թիկան լայնութիւն, Ամփոփ	17
5.	Ուսի լայնութիւն, Բնական	19 1/2
Բ. — Առաջակողման չափերը		
6.	Իրանի բարձրութիւն, Պիրկ	46
7.	Առաջակողման գօտեվայր, Պիրկ	47
8.	Հագագի բարձրութիւն, Թոյլ	33
9.	Ստամաքարծի բարձրութիւն, Զափաւոր	16
Գ. — Ծիր չափերուն կէսերը		
10.	Լանջքի լայնութիւն, Ամփոփ. 36 կէսը	18
11.	Վանդակածիր, Թոյլ. 92 կէսը	46
12.	Գօտույ ծիր, Սեղմեալ. 56 կէսը	28
12. կ	Կոնքի ծիր, Շաւ քոյլ. 100, կէսը	50
Դ. — Թեւիկ չափերը		
13.	Ծղույ երկայնութիւն, Բնական	49
14.	Տիգի ծիր, Շաւ քոյլ	31
15.	Ափնածիր, Մեղմիւ. 22, կէսը	11

(*) Լաւ ուշադրութեան առնելու է մէն մի չափին քոյլ, ձիգ, մեղմ կամ ամփոփ առնելու կարեւոր պարագան:

ԳիՏԵԼԻՔ. — Անչափահաս տղոց համար Յրդ կրկին եւ Զրդ չափերը չառնուիր:

Գ Ա Ս Թ .

ԿԱՐՃ—ԻՐԱՆԱԶԳԵՍՏԻՆ ԿՈՂԱՄԱՍԸ

Ն Ա Խ Ա Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք

Առաջին. — Կողամասն իրանազգեստին երկրորդ մասն է, եւ ծաւալովն ալ ամէնէն փոքրը:

Երկրորդ. — Կողամասը զինքը ներկայացնող չափ մը չունի, եւ գրեթէ մինակը չպատրաստուիր. այլ կ'գտնուի յետսամասին կողմնակի ուղղութեամբն ու կ'չինուի մէկ քանի զանազան չափերուն ինչ ինչ համեմատութեամբը, եւ կ'նկատուի յետսամասին չառնակութիւնը:

Երրորդ. — Դիտելի է նաեւ որ յետսամասին ու կողամասին ծաւալները գրեթէ հաւասար են առաջամասին:

* * *

ԿՈՂԱՄԱՍԸ ԶԵՒԱԿԵՆԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

(Տե՛ս Զ. տախտակ 24 եւ 25րդ օրինակները)

Հ կէտը եւ կողամասին վերի լայնութիւնը. — Այժմ չափերուն կարգէն խոտորելով՝ կ'առնենք 11րդ չափին կէսը, որ կ'ընէ 23, այս թիւէն 2 հարմէդ պակսեցնելով կ'առնենք 23—2=21 հարմէդ: Արդ, սոյն 21 հարմէդը կ'ընենք Գ կէտէն դէպ ի Գ ուղղահայեացին վրայ եւ երկուին հասած ծայրին դէմ կ'նշանակենք Հ կէտը. որով կ'հաստատուի կողամասին վերի լայնութիւնը կամ անթմէջը:

Զ կէտը կամ կողամասին գօտեվայրի լայնութիւնը. — Կողամասին գօտեվայրի լայնութիւնը կ'հաստատուի 12րդ, 3րդ եւ 3րդ կրկին չափերուն գումարին կէսէն 2 պակասով, Հետեւաբար,

12րդ	չափը՝ որ է գօտւոյ ծիրը	28	Հարմէդ
3րդ	» » մէջքի կորուսիւն	6	»
3րդ կրկին	» » սեղմօնի խորութիւն	8	»
Գումար		42	»

Ահա՛ միշտ այսպէս սոյն երեք այլ եւ այլ չափերը միատեղ գումարելով, գոյացած թիւը կէս կ'ընենք որ այժմ կ'ըլլայ 21—2 = 19 հարմէդ, ուրեմն այս թիւը կ'ընենք Բ կէտէն դէպ ի Բ ուղղահայեացին վրայ եւ երիզին ծայրը հասած տեղը կ'նշանակենք 2 կէտը, որով կ'հաստատուի կողամասին գօտեվայրի լայնութիւնը, ինչպէս նաեւ սնակուշտը:

Հ—2 գիծը կամ կողանջատը. — Բանակը կ'հաւասարեցնենք Հ եւ 2 կէտերուն եւ ուղիղ լարով մը իրարու կ'միացնենք եւ յետոյ մէջի կողմէն մեղմ կոր գծով մը կ'աւարտենք, այնպէս որ Հ—2 լարին երկայնութեան միջագայրը հազիւ $\frac{1}{2}$ հարմէդ գոգաւորի:

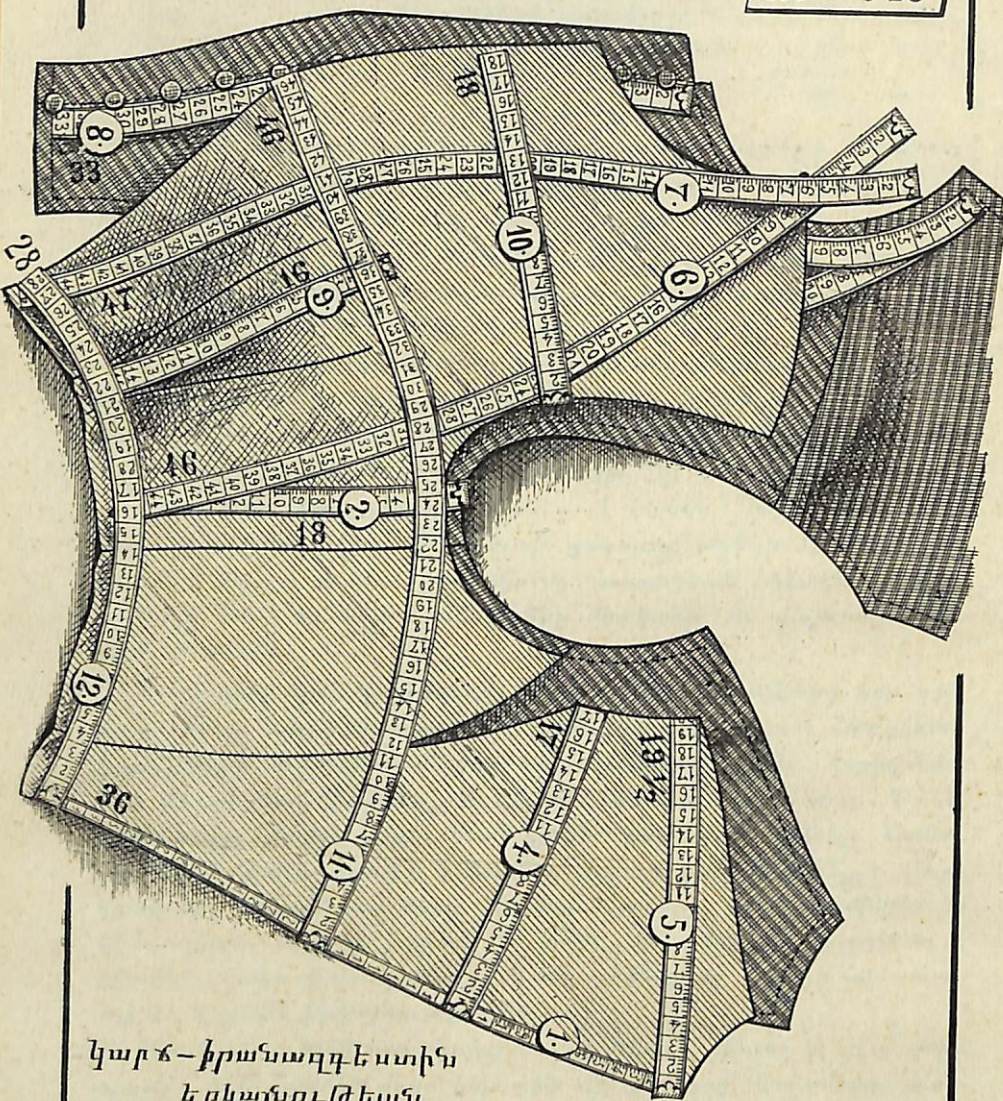
Լ—2 գիծը կամ կողնաւարտը. — Լ կէտէն, այն է թիկնանկեան կէտէն կոր գիծ մը սկսելով՝ գոգաւոր աղեղի մը ձեւով կը տանինք մինչեւ Հ կէտ, այնպէս որ ուսանկեան կէտէն մինչեւ անթմէջ՝ Ի—Լ եւ սոյն Լ—Հ գծերը միակտոր ու վայելուչ երեւոյթ մ'առնեն:

Կ—Դ գիծը կամ կողնաղեղը. — Կ կէտէն գմբեթարդ կոր գիծ մը սկսելով, անգգալարաւ Կ—Խ գծէն կ'բաժնուինք ու հետզհետէ կորութիւնը մեղմացնելով՝ վերջաւորութիւնը գրեթէ հորիզոնական ձեւով մը կ'միացնենք Ծ կէտին. եւ այս կէտէն վար՝ Գ'—Ծ գծին ուղղութիւնն իրրեւ Կ—Դ գծին շարունակութիւնը համարելով, Ծ կէտէն գրեթէ 1 հարմէդ վարօք կ'վերջացնենք: (Այս կէտը մէկ անգամ ընդ միշտ ճշդելու համար՝ Կ կէտէն մինչեւ Խ կէտ երիզով շեղակի չափել՝ եւ սոյն մեծութիւնը դարձեալ Կ կէտէն շեղակի փոխադրելու է Կ—Դ գծին վրայ, որով կ'հաստատուի Կ—Դ գծին երկայնութիւնը):

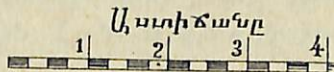
Ղ—2 գիծը կամ գօտեվայրը. — Ղ կէտէն մինչեւ 2 կէտ՝ տիւպարին մէջի կողմէն մեղմ կոր գիծ մը քաշելով՝ կողամասը կ'աւարտի:

ԳԻՏԵԼԻՔ. — Ակներեւ է թէ կողամասին վերի կողմը կցուած է ճիշտ յետսամասին, և այս վերջինին Լ—Կ—Խ գիծը կտրուած

Օրինակ 23.

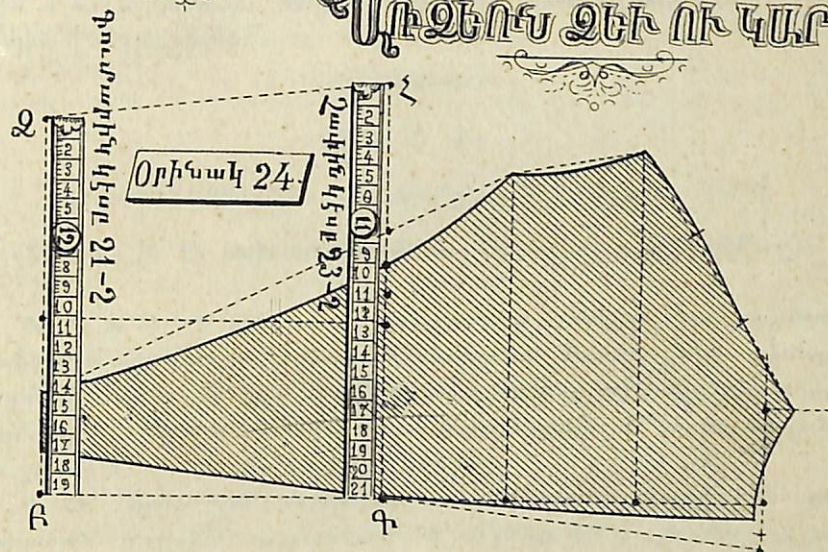

Կարճ - իրանազգեստին
 երկայնութեան,
 մեծութեան և լայնութեան
 չափերուն ձեռագրութիւնը:

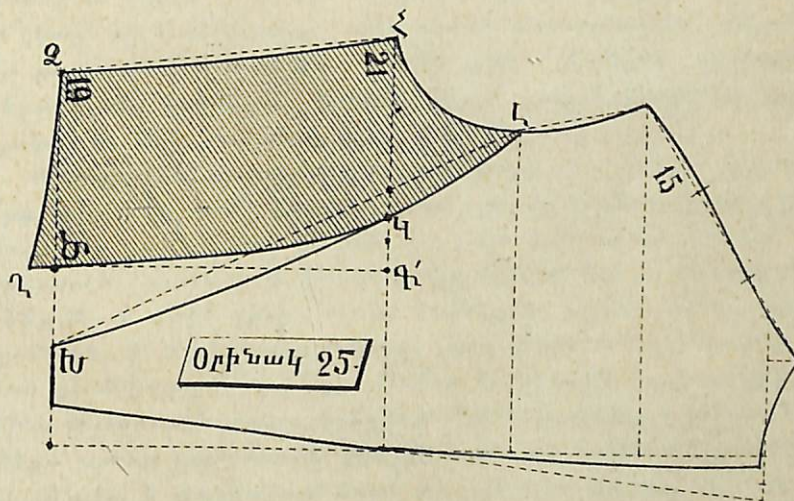

Չեւագծութիւն
 կողմաւանի

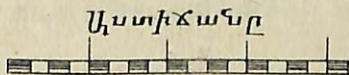
ՉԱՄԱՆԱԿԱՆ ԿՈՆԻՈՒՄ
 ՄԵՇԵՆ ՉԵՒ ՈՒ ԿԱՐ

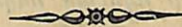
Օրինակ 24.

Օրինակ 25.

ատեն՝ կողամասին ալ Լ—Կ գիծը կտրուած կ'ըլլայ։ Ուստի Կ—Զ գիծը կտրելու ժամանակ, մեծ խնամք տանելու է որ Կ կէտին դէմ ո եւ է խոտոր ձեւեր չկազմուին բնաւ։ (Տե՛ս 25րդ օրինակին վայելչութիւնը)։

Գ Ա Ս Ժ.

ԿԱՐՃ-ԻՐԱՆԱԶԳԵՍՏԻՆ ԱՌԱՋԱՄԱՍԸ ԶԵՒԱԳԾԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

(Տե՛ս է. եւ Ը. տախտակներուն 26, 27 եւ 28րդ օրինակները)

Ա—Բ եւ Ա—Գ գծերը. — Առաջամասը շինելու համար՝ ուղղանկիւնն այս անգամ այնպէս կ'դնենք որ Ա—Բ գիծը դիմացի կողմերնիս գտնուի. իսկ Ա—Գ գիծը դարձեալ աջ կողմէնիս։ Ուրեմն այս կարգադրութեամբ նախ կ'քաշենք Ա—Բ հորիզոնականն եւ յետոյ Ա—Գ ուղղահայեաց գծերը։

Գ—Գ՝ գիծը կամ ուղնտորը. — Դարձեալ չափերուն սովորական կարգէն խոտորելով՝ կ'առնենք 10րդ չափին $\frac{1}{2}$ ը՝ որ կ'ընէ 9 հարմէդ, եւ այս ալ պակաս 1ով հաւասար 8 հարմէդը կը դնենք Ա կէտէն դէպ ի Ա—Գ գծին վրայ, որով կ'հաստատուի Գ կէտը՝ որ է ուղնտորը, սոյն կէտէն հորիզոնական փոքր գիծ մը քաշելով կ'անուանենք Գ—Գ՝ գիծ։ (Լանջքն անհամեմատ կերպով նեղ կազմերու համար 10րդ չափին կէսէն $\frac{1}{2}$ հարմէդ պակաս եւ նոյն իսկ ճիշտ կէտը կ'դրուի)։

Բ կէտը կամ առաջակողման գօտեվայրը. — Հիմա կ'առնենք 7րդ չափը, որ է 47 հարմէդ. յետոյ յետսամասին կռնածագի լայնութեան դրուած 4րդ չափին $\frac{1}{3}$ ը (այն է 5 հր. եւ 7 հզ.) ուղնտորէն, այսինքն Գ կէտէն դուրս ձգելով՝ երիզը շեղակի կ'ընենք Ա—Բ գծին վրայ, եւ 47 հարմէդին հասած տեղը կէտ մը նշանակելով՝ կ'առնենք Բ կէտը, որով կ'հաստատուի առաջակողման գօտեվայրը։ Թէ ի՞նչու համար կռնածագի լայնութեան բաժինն ուղնտորէն դուրս ձգեցինք, Գ խառնակ պէտք է թէ ա՛յն չափերը՝ որոնք չափառուին վրայէն առնուած տան ծոծրակէն օկըսելով դէպ ի առաջակողմ եկած են, ինչպէս են 6րդ եւ 7րդ չափերը, ձեւագծութեան ժամանակ կ'դրուին ուղնտորէն։ Հետեւ

ւապէս այս երկու չափերէն ալ կռնածագի լայնութեան բաժինը ջնջելու է որ առաջամասին երկայնութիւնը ճշտուի, կամ սոյն չափերը չափատուին ուղնատորէն պէտք է առնենք որ ջնջելու գործողութիւն չմնայ. սակայն ուսին հաւասարութեան դէմ մեր անուանած ուլնասորը՝ ծոծրակի ցցուած ոսկորին պէս որոշ կէտ մը չունենալուն համար, չափառութեան եղանակը խախտու հիման մը վրայ դրած պիտի ըլլայինք:

Դ—Գ՝ գիծը կամ հագագի բարձրութիւնը. — Այժմ կ'առնենք Տրդ չափը, որ է 33 հարմէդ, կ'դնենք դայն Բ կէտին վրայ, եւ երիզին ծայրը Բ—Ա գծին ուղղութեամբն ուր որ բարձրանայ ճիշտ այն տեղը կ'նշանակենք Դ կէտը, եւ սոյն կէտէն փոքրիկ ուղղահայեաց դիծ մը կ'քաշենք, որ կուգայ նախորդ Գ—Գ՝ գծին հետ ուղիղ անկիւն մը կ'ձեւացնէ:

Ե—Զ գիծը կամ կրծամէջը. — Ըստ կարգին կ'առնենք նաեւ 9րդ չափը, որ է ստնամբարձի բարձրութիւն եւ երկայնութիւնն է 16 հարմէդ: Այս թիւն ալ կ'դնենք Բ կէտին վրայ՝ ու երիզին ծայրը դէպ ի Բ—Դ գծին վրայ բարձրացած տեղը կ'նշանակենք Ե կէտը, եւ նոյն կէտէն դէպ ի դուրս կ'քաշենք Ե—Զ փոքրիկ ուղղահայեացը:

Դ—Զ—Բ գիծը կամ կրծեզրը. — Նախ Ե կէտէն դէպ ի Ե—Զ գծին վրայ երթալով $1\frac{1}{2}$ հարմէդ հեռաւորութեամբ կէտ մը կը նշանակենք, որով կ'հաստատուի կրծամէջի ամէնէն արտահակ դիրքը, յետոյ քանակը կ'ուղղենք Դ եւ Զ կէտերուն ու կ'քաշենք Դ—Զ գիծը, որ շեղ հորիզոնական մըն է եւ կ'ներկայացնէ կրծեզրին առաջին մասը: Հիմա ալ քանակը կ'հաւասարեցնենք Զ եւ Բ կէտերուն ու կ'քաշենք Զ—Բ գիծը, այն է կրծեզրին երկրորդ մասը: Ապա, սոյն Զ—Բ լարն երեք հաւասար մասերու բաժնելով, Զ կէտէն մինչեւ Բ կէտ՝ մեղմ վէտկոր գիծ մը կ'քաշենք, առաջին բաժանումը դուրսի կողմէն. իսկ վարի երկուերորդը՝ մէջի կողմէն դարձնելով ու դիտելով միանգամայն որ երկրորդ կէտին վրայ՝ Ե—Բ գծին եւ Զ—Բ լարին կազմած փոքրիկ միջոցին մէջտեղէն անցնի:

Ե—Ը գիծը կամ լանջիւն ու երբուծին հաւասարութիւնը. — Նախ Ը կէտը կազմելու համար, 2րդ չափը 6րդ չափէն կ'հանենք, այս վերջինին մնացորդը կէս կ'ընենք եւ Ա կէտէն դէպ ի Ա—Ե

գծին վրայ կ'նշանակենք Է կէտը: Արդ, ներկայ չափերն համեմատելով, 46—18—28 եւ կէսը կ'ունենանք 14 հարմէդ. ուրեմն ուղղանկիւնը կ'ուղղենք Ա—Ե գծին եւ Է կէտէն կ'քաշենք Է—Ը ուղղահայեաց գիծը, որ լանջքին ու երբուծին հաւասարութիւնը կը ներկայացնէ:

Ը կէտը կամ լանջիւն լայնութիւնը. — Նախ Ը կէտէն Է—Ը գիծը կը շարունակենք դէպ ի Դ—Զ գծին վրայ, որով կ'ունենանք Է՝ կէտը. յետոյ մեղբական երիզին ծայրը սոյն Է՝ կէտին դնելով, Է՝—Ը գծին ուղղութեանը վրայ կ'նշանակենք 10րդ չափը, որ է 18 հարմէդ, որով կ'կազմուի Ը կէտը, որ երբուծի կէտ միանգամայն կ'կոչուի:

Է՝—Ը եւ Ը—Թ գծերը. — Առ հասարակ Է կէտէն 1 հարմէդ վարօք կէտ մը նշանակելով՝ կ'ունենանք Է՝ կէտը (գէր և կրծաբերձ կազմութիւններու համար պետք է նշանակել $1\frac{1}{2}$ և մինչեւ 2 հարմէդ): Յետոյ ուղղանկեան անկիւնը կը հաստատենք Ը կէտին վրայ, ու կարճ թեւը դէպ ի Է՝ կէտը հաւասարեցնելով, ուղղանկեան ստացած սոյն դիրքին մէջ՝ Ը կէտէն կը քաշենք Ը—Թ գիծը, որ Ա—Բ գծին դիմաց խոտոր հոգիզոնական մը կը ներկայանայ: (Դիտելով պէս Է Բ Է՝—Ը գիծը քաշելու հարկ չկայ, այլ անիկայ պարզապէս ուղղանկեան դիրքը նշելու համար միայն ներկայացուցած ենք):

Թ—Ժ գիծը կամ սնակուշտի հաւասարութիւնը. — Հիմա ալ կ'առնենք 6րդ չափը, որ է 46 հարմէդ, եւ ինչպէս քիչ մ'առաջ ըսինք, դարձեալ այնպէս՝ յետսամասին կռնածագի լայնութիւնը այն է 5 հր. և 7 հր. Գ կէտէն դուրս ձգելով՝ երիզը շեղակի կը բերենք Ը—Թ գծին վրայ և 46ը պակաս $\frac{1}{2}$ ով հաւասար $45\frac{1}{2}$ հարմէդին հասած տեղը կէտ մը նշանակելով, կը հաստատենք Թ կէտը: Յետոյ ուղղանկիւնը կը հաւասարեցնենք Թ—Ը գծին՝ եւ Թ կէտէն կը քաշենք Թ—Ժ փոքրիկ ուղղահայեաց գիծը. որով կը կազմուի սնակուշտի հաւասարութիւնը:

Ի—Լ գիծը կամ սնուրի բարձրութիւնը. — Դարձեալ կ'առնենք 2րդ չափը, և միշտ 1 հարմէդ պակսեցնելով՝ 17 հարմէդը կը դնենք Թ կէտին վրայ եւ երիզը Թ—Ը գծին ուղղութեամբը դէպ ի վեր պարզելով՝ գագաթին հասած տեղը կէտ մը նշանակելով կ'ունենանք Ի կէտը, ուրիշ կը քաշենք փոքր ուղղահայեաց գիծ

մը որով յառաջ կուգայ անութի բարձրութեան հաւասարութիւնը :

Լ կէտը կամ կուրծքի լայնութիւնը. — Հիմա կ'առնենք 11րդ չափին մնացորդ կէսէն առաւել 2ը՝ որ կ'ընէ $23+2=25$, յետոյ մեղրին ծայրը կը հաստատենք 2 կէտին վրայ, եւ շեղակի ի—Լ գծին վրայ գալով 25 հարմէդին հասած տեղը կը նշանակենք Լ կէտը՝ որով կ'առնենանք նաեւ անթմէջը :

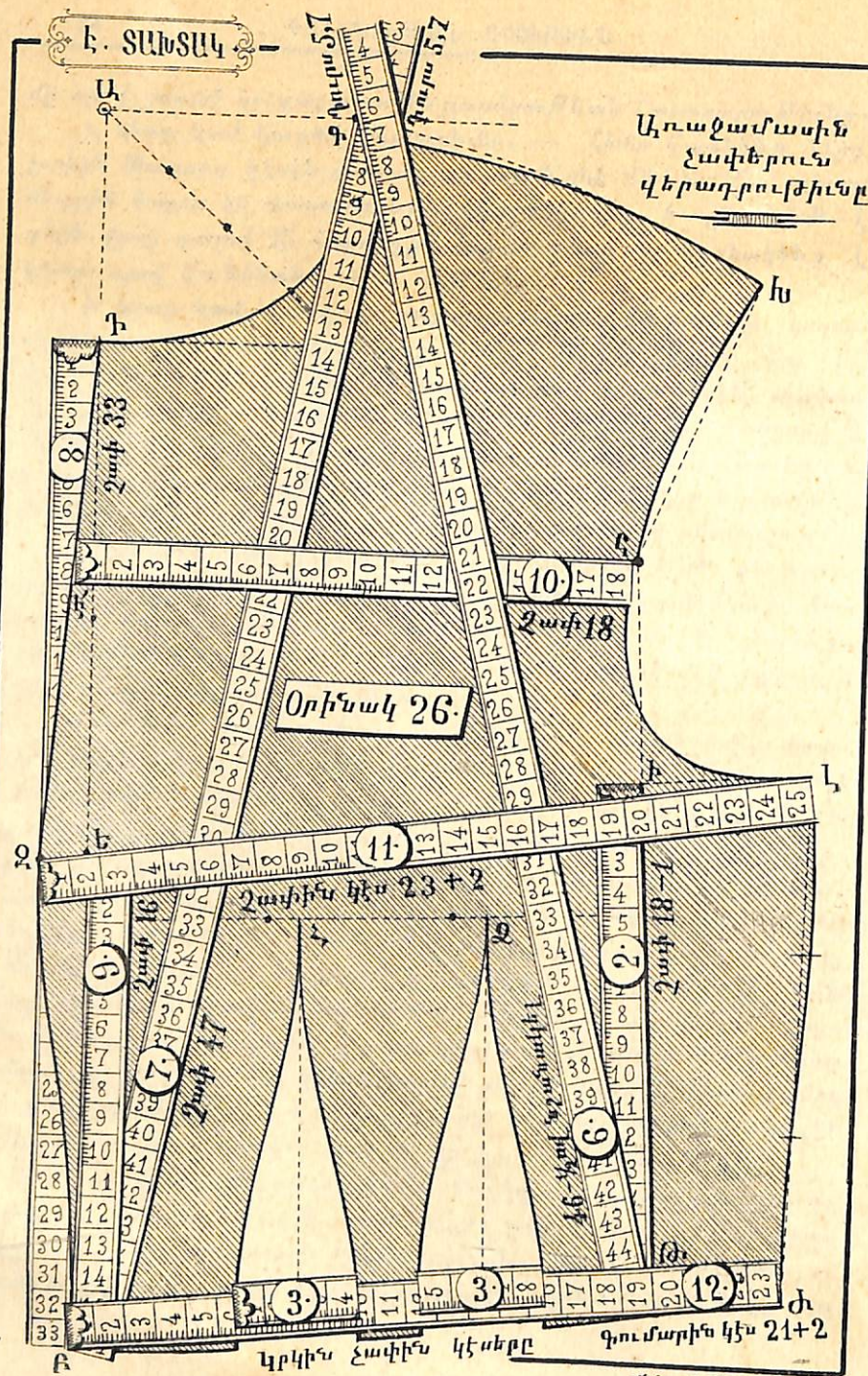
Ժ կէտը կամ գօտեվայրի լայնութիւնը. — Ինչպէս որ կողմամասին գօտեվայրի լայնութիւնը ճշտելու համար 12րդ, 3րդ եւ 3րդ կրկին չափերը միասին գումարելով՝ անոր կէսէն պակաս 2ը դրած էինք նոյն տեղը, հիմա ալ միւս կէսն եւ մնացորդ 2 հարմէդը միատեղ գումարելով կ'առնենանք $21+2=23$ հարմէդ, եւ Բ կէտէն շեղակի թ—Ժ գծին վրայ հասած տեղը կը նշանակենք Ժ կէտը, որով կը հաստատուի նաեւ առաջամասին սնակուշտը :

Լ—Ժ գիծը կամ կողանջատը. — Փանակը Լ եւ Ժ կէտերուն ուղղելով՝ նախ լար մը կը քաշենք, յետոյ այս լարն երեք հաւասար մասերու բաժնելով՝ մեղմ վէտկոր գիծ մը կը քաշենք, վերի երկու երրորդ մասը դուրսի կողմէն եւ վարի մէկ երրորդը մէջի կողմէն անցնելու պայմանաւ :

Խ—Ծ գիծը կամ ուսածագը. — Մեղրական երիզն իրրեւ կարկին գործածելով եւ Բ կէտն ալ իրրեւ կեդրոն, Գ կէտէն դէպի ուսին կողմն աղեղ մը կը քաշենք: Յետոյ Գ կէտէն դէպի Գ—Գ՝ գծին վրայ իջնելով, $\frac{1}{2}$ հարմէդ վարօք կը նշանակենք Ծ կէտը, որով կը հաստատուի բուն իսկ ունստորը: Ապա ուրեմն, յետսամասին թիկնածագը (այն է Ժ—Ի գիծը) չափելով կը գտնենք 15 հարմէդ. այս թիւը 1 հարմէդ կը պակսեցնենք, որով կը մնայ $15-1=14$ հարմէդ եւ զայն կը գնենք Ծ կէտէն շեղակի Գ—Խ աղեղին վրայ. որով կը կազմուի Խ կէտը կամ ուսածագի լայնութիւնը: Հուսկ ուրեմն, Գ—Խ աղեղին ուսին կողմի մէկ երրորդ մասը կը թողունք կարկինին յառաջ բերած աղեղին ձեւովը, իսկ ունստորին կողմի երկու երրորդ մասը՝ անդգալի կերպով աղեղէն բաժնուած մեղմ վէտկոր գիծ մը կը քաշենք մինչեւ Ծ կէտ :

Ծ—Դ գիծը կամ փողեզրը. — Փողեզրը վայելչապէս յառաջ բերելու համար, Ա եւ Գ՝ կէտերը շեղ լարով մի իրար կը միացնենք, յետոյ այս լարին երկայնութիւնը չորս հաւասար մասերու բաժնելով՝ ունստորէն (այն է Ծ կէտէն) սկսելով՝ նախ փոքր ինչ

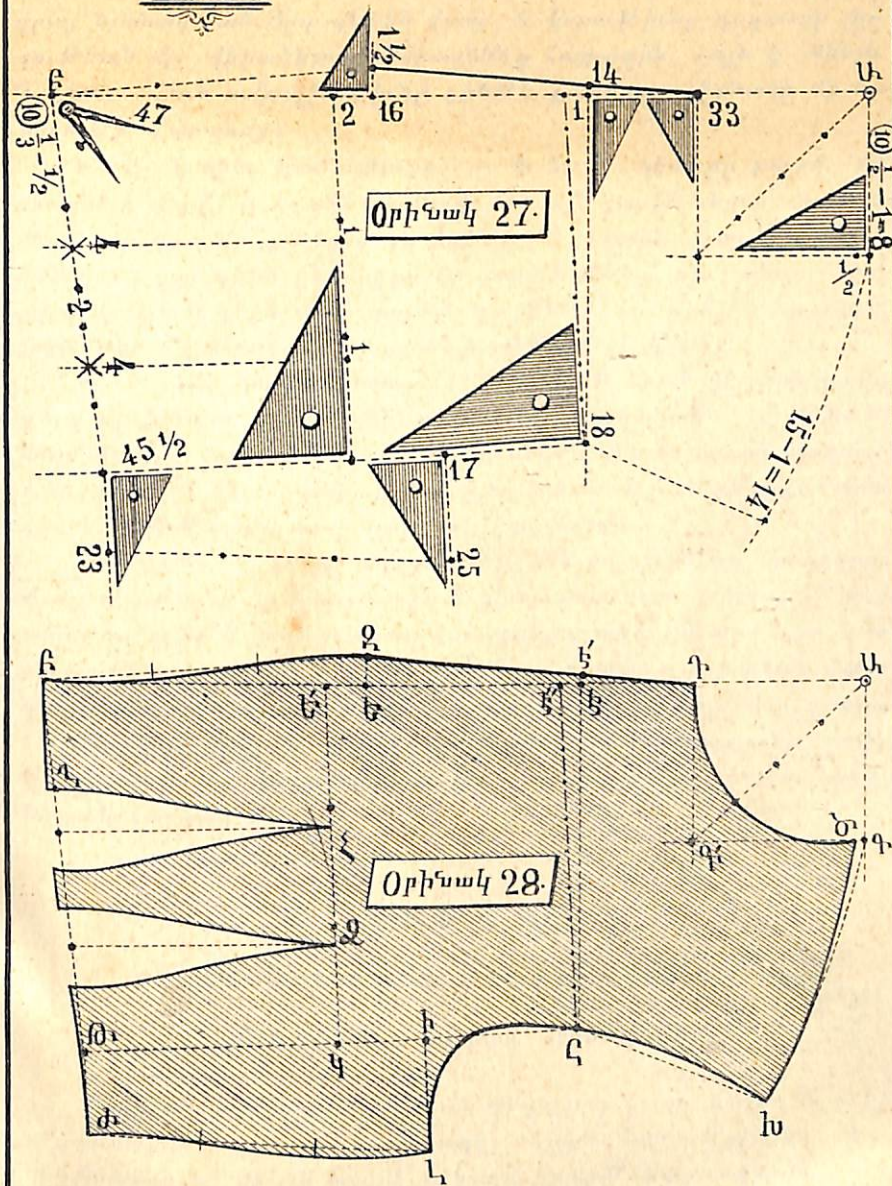
Է. ՏԱԽՏԱԿ

Վերագործի Ս. Գրիգորյան

Բ. ՏԱԽՏԱԿ

Ձեւագծուն
առաջամասի

Տպագր. Բ. Պապուկյան Զարգար

Վերագործի Ս. Գրիգորյան

Ծ—Գ՝ գծին վրայէն իջնելով՝ ամենամեղմ կորուստիւն մը կը ձեւացնենք, ապա կորուստիւնն աւելցնելով՝ կը դարձնենք լարին վրայ նշանակուած Յրդ կէտին վրայ, և կորուստիւնը գոգաւոր շեղութեան մը վերածելով կ'միացնենք հագագին (այն է մինչև Դ կէտ)։ Որուն ամբողջութիւնը գրեթէ քառորդ շրջանակի մը երեւոյթը կ'ստանայ։

Խ—Ը—Լ գիծը կամ աճուրդը. — Խ եւ Ը կէտերը լարով մը միացնելէ վերջ, Խ կէտէն սկսելով՝ եւ սոյն լարին ներսի կողմէն մեղմ կոր գիծ մը քաշելով կը ձգենք Ը կէտին վրայ, առանց կենալու, կոր գծին ընթացքը կը շարունակենք այս անգամ ալ քշիկ մը Ը—Ի գծին մէջի կողմէն դարձնել ու գրեթէ քառորդ շրջանակի մը ձեւով կը միացնենք անթմէջ (Լ կէտ)։

Ժ—Բ գիծը կամ գօտեվայրը. — Նախ Բ եւ Ժ կէտերն ուղիղ գծով մը իրարու կը միացնենք, յետոյ սնակուշտէն (Ժ կէտէն) մեղմ վէտկոր գիծ մը սկսելով կը տանինք մինչեւ առաջակողման գօտեվայր (Բ կէտ), ամբողջ երկայնութեան մէջ տեղին դէմ հաղիւ $\frac{1}{2}$ հարմէդ գոգաւոր դիրք մը կազմելով։

ԳԻՏԵԼԻՔ. — Ժողքը տղոց եւ երբեմն ալ թիկնեղ կազմերու վրայ կ'պատահի որ կողամասին Հ կէտը շատ մօտ կ'իյնայ Լ կէտին, եւ գրեթէ կողնաւարտը ձեւացնելու տեղ չ'մնար։ Այս պարագային կողամասին Հ կէտը կազմելու համար, փոխանակ վանդակածրին $\frac{1}{2}$ էն նուաղ 2 դնելու՝ նուաղ 1 կամ ճիշտ $\frac{1}{2}$ ր դնելու է։ Տարակոյս չկայ թէ սոյն համեմատութեամբ ալ գօտեյ չափը կ'նշանակուի թէ՛ կողամասին և թէ՛ առաջամասին լայնութիւններուն համար։

Գ Ա Ս Ժ Ա .

ԿԱՐՁ—ԻՐԱՆԱԶԳԵՍՏԻՆ ՊԱՐԶ ՍԵՂՄՕՆԵՐԸ

(Տե՛ա դարձեալ նախորդ օրինակները)

Սեղմեալ իրանազգեստներուն վայելչութիւնը կախումն ունի սեղմոններէն, որոնք ընդհանրապէս երկու հատ կ'ըլլան։ Այս սեղմոններն ո՛չ միայն կազմէ ի կազմ իրարմէ կ'զանազանին, այլ

նաե նորաձեւութեան ալ ենթարկուած են, բայց մենք այժմ պիտի բացատրենք ամէնէն պարզ կերպն եւ ըստ կարգին ալ անոնց զանազանութիւնները:

Ե—Կ գիծը կամ սեղմօճներուն բարձրութիւնը. — Ե կէտէն Ե—Բ գծին վրայ իջնելով՝ 2 հարմէդ վարօք կ'նշանակենք Ե' կէտը. յետոյ ուղղանկիւնը կ'հաւասարեցնենք Թ—Ի գծին ու Ե' կէտին (Տե՛ս 27րդ օրինակ) եւ ստացած դիրքովը կ'քաշենք Ե'—Կ գիծը, որ ընդհանրապէս խոտոր ուղղահայեաց գիրք մը կ'առնէ: Հ եւ Ձ կէտերը կամ սեղմօճներուն ցլուցները. — Ե'—Կ գծին երկայնութիւնը չափելով (որ կուգայ 18 հարմէդ) երեք հաւասար մասերու կ'բաժնենք, որով երկու կէտ յառաջ կուգայ: Արդ, այս իւրաքանչիւր կէտը մէյմէկ հարմէդ դէպ ի Կ կէտին կողմը փոխադրելով՝ առաջինը կ'անուանենք Հ կէտ, որ Ա. սեղմօնին ցլուցներ կ'ներկայացնէ, եւ երկրորդն ալ Ձ կէտ կ'կոչենք, որ կը կազմէ Բ. սեղմօնին ցլուցը:

Ղ կէտը կամ գօտեվայրին վրայ սեղմօճներուն բաժանումը. — 10րդ չափին $\frac{1}{3}$ ը պակաս կէտով (որ ներկային մէջ կ'ընէ $5\frac{1}{2}$ հարմէդ) կ'դնենք Բ կէտէն դէպ ի Բ—Թ գծին վրայ, որով կ'կազմուի Ղ կէտը՝ այն է առաջակողման գօտեվայրէն դէպ ի ներս Ա. սեղմօնին հեռաւորութիւնը: Յետոյ Ղ կէտէն Ղ—Թ գծին վրայ գալով՝ կ'նշանակենք Յրդ կրկին չափին կէտը, որ է 4 հարմէդ, եւ ասով ալ կ'ներկայացուի Ա. սեղմօնին խորութիւնը: Ապա՝ 2 հարմէդ հեռաւորութեամբ կ'նշանակենք Բ. սեղմօնին հեռաւորութիւնը կամ միջոցը. հուսկ յետոյ կ'նշանակենք նաեւ Յրդ կրկին չափին մնացած կէտը, որ է 4 հարմէդ եւ հիմա ալ կ'ունենանք Բ. սեղմօնին մեծութիւնը:

Սեղմօճներուն տրամագծերը. — Գօտեվայրի հաւասարութեան վրայ ամէն մէկ սեղմօնի մեծութիւնը կէտ ընելով մէյմէկ կէտ կ'նշանակենք, բայց սոյն փոքր տեղին վրայ շատ մը կետեր կազմուելուն համար, կրնայ շփոթութիւն պատճառել, ուստի կեդրոնները միւսներէն զանազանելու համար սա $\times$ նշանակները կը գծենք: Յետոյ քանակը կ'ուղղենք Հ կէտին ու Ա. սեղմօնի մէջտեղին եւ հորիզոնական գծով մը իւրար կ'միացնենք. նոյնպէս ալ Ձ կէտը Բ. սեղմօնի մէջտեղին հետ:

Սեղմօճներուն շրջագծերը. — Սեղմօններուն շրջագծերը պար-

զապէս շատ մեղմ վէտկոր գծերով կ'կազմուին, այնպէս որ եթէ ցցունքներէն դէպ ի իրենց բեւեռները մէյմէկ լարեր քաշենք, ու զանոնք ալ երեքական հաւասար մասերու բաժնենք, ցցունքներուն կողմը գտնուած $\frac{1}{3}$ մասերն իրարու դէմ գմբեթարդ կորութիւններ ներկայացնելու են, եւ $\frac{2}{3}$ մասերը գոգաւոր: Եւ ասոնք ալ տրամագծերուն առաջնորդութեամբը կարելի է ներկայացնել (Լա՛ւ դիտէ 28րդ օրինակին այս գծերը):

Գ Ա Ս Ժ Բ.

ՊԱՐԶ—ԻՐԱՆԱԳԵՍԸ

(Տե՛ս Թ. Երևան, 29, 30, 31 եւ 32րդ պատկերներն ու օրինակները)

Ն Ա Խ Ա Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք

Կարճ—իրանագեցստէն վերջը կուգան այն իրանագեցստները, որոնք կռնածագէն մինչեւ ազդրերուն հաւասարութիւնը կ'իջնեն, այսինքն գօտեվայրի սահմանն անցնելով՝ առաւելին մինչեւ կռնքի հաւասարութիւնը կ'հասնին (Տե՛ս Երևան, 29 եւ 30րդ պատկերները): Երկայն իրանագեցստներն ընդհանրապէս բազմամասնեայ կ'ըլլան, ինչպէս են կրկնակողմաստով, եռակողմաստով, կըրկին—յետասամասով, եւայլն: Հետեւապէս մէկ կողմամասով եղած ատեն պարզ—իրանագեցստ կ'անուանուի:

Պարզ կամ բազմամասնեայ իրանագեցստներ չինելու համար, կռնքի շրջագատին մեծութիւնն ալ կ'առնուի որ է ծիր չափերուն ամէնէն վերջինը, եւ կ'անուանուի 12րդ կրկին չափ (Տե՛ս 25 եւ 26րդ եջերը):

Ինչպէս ըսինք, հագուստ մը կ'ուզէ՝ գօտեվայրի հաւասարութենէն քանի մը հարմէդ միայն վարօք ըլլայ, կ'ուզէ՝ մինչեւ գետին, մենք դարձեալ տիպարը կ'պատրաստենք մինչեւ կռնքի հա-

ւասարութիւն, իսկ բուն պահանջուած երկայնութիւնը՝ կերպար ձեւելու ժամանակ կ'տնօրինենք: Տիպարի պատրաստութեան սոյն միակերպութիւնն այն առաւելութիւնն ունի որ չենք պարտաւորիր ամէն հագուստի համար ալ ձեւագծելու մասնաւոր եղանակներ սովորել:

Գիտնալ պէտք է թէ հիմա նորութիւն չէ պարզ-իրանազգեստով հագուստներ շինելը, բացի սա պարագաներէն, զորոքինակ վանդակածիրը 40 հարմէդէն պակաս եղած ատեն, հաստ կերպասէ արտազգեստներ, պահծուի, կաթնտուի, կամ առտնին անկարելոր հագուստներէն:

* * *

ՊԱՐԶ—ԻՐԱՆԱԶԳԵՍՏԻՆ ՅԵՏԱՄԱՍԸ ԶԵՒԱԳԾԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

Իրանազգեստ մը ինչ ձեւով ալ ըլլայ, զայն ձեւագծելու գլխաւոր սկզբունքները բնաւ չեն փոխուիր, և պարզապէս կարճ-իրանազգեստին շարունակութիւնն են: Հետեւապէս ճիշտ կարճ-իրանազգեստին յետսամասին պէս Ա—Բ հորիզոնականն ու Ա—Թ ուղղահայեացը: Ինչպէս նաեւ Բ, Գ, Դ, և Ե ուղղահայեաց գըծերը կ'քաշենք: Իսկ այժմ կոնքի հաւասարութիւնը ճշտելու համար, Առաջին չափին $\frac{1}{3}$ ը որ կ'ընէ 12 հարմէդ՝ կ'դնենք զայն Բ կէտէն վար, որով կ'կազմուի ձ կէտը, այս կէտէն կ'քաշենք ձ—Ն ուղղահայեացը, այն է կոնքի հաւասարութիւնը: Ըստ կորգին Բ—Զ գծին վրայ Յրդ չափին $\frac{1}{3}$ ովը Զ կէտը նշանակելէ վերջ՝ ձ կէտէն ձ—Ն գծին վրայ ալ կ'նշանակենք անոր կէս մեծութիւնը, այն է 1 հարմէդ, ուր կ'կազմուի Մ կէտը: Յետոյ Զ կէտէն Զ—Զ գծին վրայ կ'նշանակենք յետսամասին մէջքի լայնութեան համար սահմանուած 3 հարմէդով ի կէտը, ինչպէս նաեւ ի կէտէն ի—Զ գծին վրայ երթալով՝ կ'նշանակենք Յրդ չափին մնացորդ $\frac{2}{3}$ ովը ալ Մ կէտը: Բայց երկայն իրանազգեստներու ձեւագծութեան ժամանակ սոյն Զ եւ ի կէտերը մէյմէկ փոքր հորիզոնական գըծեր կ'ձեւացնենք, եւ մէջքին դիրքն որոշ կերպով ներկայացնելու համար Զ—ի գծէն $\frac{1}{2}$ հարմէդ վեր եւ վար՝ չորս հատ փոքրիկ ուղղահայեաց գծերով կ'ճշտենք: Արդ, Զ—է գիծը ներկայացնելու համար, քանակը կ'հաւասարենք Գ կէտին ու Զ կէ-

տէն $\frac{1}{2}$ հարմէդ վերօք նշանակուած կէտին, եւ կ'քաշենք կրօնամէջի ուղղութիւնը: ապա՝ քանակը կ'փոխադրենք Զ կէտէն $\frac{1}{2}$ հարմէդ վարօք նշանակուած կէտին ու Մ կէտին եւ կ'քաշենք Զ—Մ գիծը՝ որ յետսամասին երանի ուղղութիւնը կ'կազմէ: Ը—Գ գիծը, այսինքն թիկնամէջը գծելէ ետքը, օճաւը կ'փոխադրենք Զ կէտէն վեր՝ Զ—Գ գծին վրայ եւ այս տեղի կէս կէս հարմէդ վեր ու վար նշանակուած կէտերուն մէջի կողմէն ամենափոքր գոգաւոր ձեւ մը տալով՝ կ'դառնանք Զ—Մ լարին դուրսի կողմն ու երանին դէմ հաղիւ նշմարելի կորութիւն մը ներկայացնելով՝ Մ կէտէն $\frac{1}{2}$ հարմէդ վարօք կ'վերջացնենք, որ է Մ՝ կէտ:

Ը—Թ, Թ—Ժ, Ժ—Ի եւ Ի—Լ գծերը ընդհանուր եղանակին համեմատ քաշելէ վերջ, Յ կէտը՝ այն է յետսամասին ստորոտի լայնութիւնը ճշտելու համար, մէջքի լայնութեան դրուած 3 հարմէդին վրայ կ'դուռարենք նաեւ Յրդ չափին կէտը՝ այն է 3 հարմէդ, ուրեմն $3+3=6$ հարմէդը կ'դնենք Մ կէտէն դէպ ի Մ ուղղահայեացին վրայ, որով կ'հաստատուի Յ կէտը: Արդ, Լ—ի լարն այս անգամ կ'քաշենք ի կէտէն $\frac{1}{2}$ հարմէդ վերօք նշանակուած կէտէն, եւ սոյն լարին հակադարձն ալ կ'քաշենք ի կէտէն $\frac{1}{2}$ հարմէդ վարօք նշանակուած կէտի կեդրոնէն մինչեւ Յ կէտ: Հուսկ ուրեմն, կռնակորը՝ այն է Լ—Կ—ի գիծն ընդհանուր եղանակին համեմատ քաշելէ ետք, ի կէտին վրայ փոքրիկ գոգաւորում մը ձեւացնելով, կ'դարձնենք ի—Յ լարին դուրսի կողմը եւ շատ մեղմ կոր գծով մը կ'միացնենք Յ կէտին վրայ: Յետսամասին ստորոտը ներկայացնել եւ զայն ամբողջացնելու համար, Մ՝ կէտէն մինչեւ Յ կէտ՝ գոգաւոր կոր գիծ մը կ'քաշենք:

* * *

ՊԱՐԶ—ԻՐԱՆԱԶԳԵՍՏԻՆ ԿՈՂԱՄԱՍԸ ԶԵՒԱԳԾԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

Կողամասին անթմէջն ու սնակուշտը սովորական եղանակին համեմատ նշանակելէ ետք, հիմա ալ կ'առնենք 12րդ կրկին չափը, որ է կոնքի մեծութիւն եւ չափն է 50 հարմէդ: Արդ, սոյն չափն ալ վանդակածրին նման կէս կ'ընենք, որ կ'ընէ $25-2=23$ հարմէդ եւ կ'դնենք Մ կէտէն Մ ուղղահայեացին վրայ, որով կ'հաստատուի կողամասին կոնքի հաւասարութեան լայնութիւնը, զոր

կ'անուանենք Ն կէտ: Սոյն Ն կէտէն փոքր հորիզոնական գիծ մը կ'քաշենք. յետոյ Առաջին չափին $\frac{1}{3}$ ը հիմա ալ կ'նշանակենք սնա- կուշտէն՝ այն է 2 կէտէն շեղակի փոքր հորիզոնական գծին վրայ, որով կ'կազմուի Շ կէտը, որ կ'ներկայացնէ կողամասին կողմնակի երկայնութեան աստիճանը: Ուրեմն Հ, 2 եւ սոյն Շ կէտերը մէյ մէկ լարով իրարու միացնել եւ անթմէջէն մինչեւ սնակուշտ՝ կողանջատին գոգաւոր մեղմ կոր գիծը քաշելէ ետք, սնակուշտին վրայ սաստիկ կորութիւն մը ձեւացնելով՝ կ'դառնանք 2—Շ լա- րին դրսի կողմը՝ եւ մինչեւ Շ կէտ զգալի գմբեթաձև կորու- թիւն մը կ'ներկայացնենք: Այնպէս որ ազդրին բնական կազմին հետեւելով՝ այստեղի կորութեան մեծագոյն մասը պէտք է գտնուի մերձաւորաբար 2 կէտին կողմը. իսկ դէպ ի Շ կէտ՝ մեղմ վեր- ջաւորութիւն մը կազմէ: Կողնաւարտն ու կողնաղեղը մասնաւոր փոփոխութիւն մը չունին, միայն այս վերջինը մինչեւ Դ կէտ շա- րունակելէ ետք, քանակը կ'ուղղենք Դ եւ Յ կէտերուն եւ շեղ գծով մ'իրարու կ'միացնենք. յետոյ Խ—Յ գծին կազմած երկայ- նութիւնը չափելով, նոյն մեծութիւնը կ'փոխադրենք Դ կէտէն Դ—Յ գծին վրայ, որով կ'հաստատուի Ո կէտը: Հուսկ ուրեմն, քանակը կ'ուղղենք Ո եւ Շ կէտերուն ու նախապէս շեղ լարով մը իրարու կ'միացնենք, եւ կողամասին ստորոտը վայելչապէս ներ- կայացնելու համար, սոյն լարին դրսի կողմէն կոր գիծ մը կ'քաշենք: (Եթէ պէտք ունենանք գօտեվայրը ձեւացնելու, Դ կէտէն մինչեւ 2 կէտ՝ դարձեալ մեղմ կորութիւնով մը կ'ներկայացնենք զայն):

* *

ՊԱՐԶ—ԻՐԱՆԱԶԳԵՍԻՆ ԱՌԱՋԱՄԱՍԸ ԶԵՒԱԳԾԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

Կարճ-իրանազգեստին նման՝ առաջամասը կ'սկսինք ձեւագը- ծել Ա.էն մինչեւ Դ ներկայացուելիք գծերն ու կէտերը: Հիմա Թ կէտէն Ը—Թ գծին վրայ իջնելով կ'նշանակենք Առաջին չափին $\frac{1}{3}$ ը՝ որով կ'հաստատուի Թ՝ կէտը, որ կ'կազմէ առաջամասին կոն- քի հաւասարութեան երկայնութիւնը: Սոյն Թ՝ կէտէն կ'քաշենք Թ՝—Ճ խտոր ուղղահայեացք: Արդ, մեղրական երիզն իբրեւ կարկին ծառայեցնելով՝ եւ Ա կէտն իբրեւ կեդրոն, Թ՝ կէտէն դէպ ի Ա—Բ գծին կողմն ազեղ մը կ'քաշենք, որով, յառաջ կ'ուղայ Բ՝

կէտը, որ կ'ներկայացնէ առաջակողման երկայնութիւնը: Կ'առ- նենք 12րդ կրկին չափին կէտն եւ մնացորդ 2 հարմէդը, ինչպէս նաեւ իբրեւ ընդհանուր կանոն, 2 հարմէդ ալ աւելի, այսինքն գիտնալով որ պարզ սեղմօններուն վարի ծայրերը մէյ մէկ հար- մէդ բացութեամբ պիտի ձեւացնենք, հետեւապէս կանուխէն ա- ռաջամասին կոնքի հաւասարութեան լայնութիւնն 2 հարմէդ մեծ պէտք է կազմենք: Ուրեմն, $25 + 2 + 2 = 29$ հարմէդը Բ՝ կէտէն շեղակի Թ՝—Ճ գծին վրայ բերելով՝ կ'նշանակենք Ճ կէտը, եւ այս կէտէն կ'քաշենք Ճ—Մ հորիզոնականը: Յետոյ դարձեալ Առաջին չափի $\frac{1}{3}$ ը Ժ կէտէն շեղակի Ճ—Մ գծին վրայ փոխադրելով՝ կը հաստատենք Մ կէտը: Ապա, Ժ եւ Մ կէտերը շեղ լարով մը ի- րարու կ'միացնենք, եւ կողանջատին կորութիւնը սնակուշտին վրայ (այն է Ժ կէտ) գոգաւորելով՝ կ'դարձնենք Ժ—Մ լարին դուրսի կողմն ու գմբեթաձև ձեւով մը կ'միացնենք Մ կէտին վրայ: Առաջակողմի ձեւը ներկայացնելու համար, Բ՝ կէտէն $1\frac{1}{2}$ հարմէդ դէպի դուրս կէտ մը նշանակելով՝ կ'անուանենք Յ: Յետոյ Բ եւ Յ կէտերը շեղ լարով մ'իրարու կ'միացնենք եւ կրծեղրին Զ—Բ գիծը Բ կէտէն դէպ ի դուրս դարձնելով՝ երկբորդ անգամ վէտկոր ձեւի մը կ'վերածենք ու մեղմ կորութիւնով մը կ'իջեցնենք մինչեւ Յ կէտին վրայ:

Ստորոտը կազմելու համար, Մ կէտէն կոր գիծ մը սկսելով, կ'տանինք կ'միացնենք Թ՝—Բ՝ աղեղին գրեթէ մինչեւ մէջտեղը:

Սեղմօններուն վերի կողմի գործողութիւնը ճիշտ կարճ-իրա- նազգեստին նման է: Միայն այս անգամ տրամագծերը կ'քաշենք մինչեւ Մ—Յ գծին վրայ, եւ այն յաւելուածական 2 հարմէդը՝ զոր նախապէս բարդեցինք կոնքի ծրին հետ, այժմ սոյն 2 հարմէդը չորս հաւասար մասերու բաժնելով, տրամագծերուն վարի ծայրերուն իւրաքանչիւր կողմը կ'նշանակենք, այն է կէս կէս հարմէդ բացութեամբ մէյ մէկ կէտեր հաստատելով՝ չրջագը- ծերը գօտեվայրէն դէպ ի վարերը վէտկոր դծերու վերածելով կը վերջացնենք: (Տիպարին քե՛ օրջագծերն եւ քե՛ սեղմօններուն վա- յելչագծուրիւնը շատ մը վարժութիւններով ստանալու ասէն, ՅՁրդ օ- րինակին գծերուն հետ ալ աչքով բաղդատելու է):

* *

ԲԱՅԱՌՈՒԹԻՒՆ. — Պարզ-իրանազգեստի վրայ՝ պարզ երկու սեղմոններ ձեւագծելու ատեն, եթէ Յրդ կրկին չափը 6 հարմէ-դէն վար ըլլայ՝ սեղմոններուն ստորոտը զգալաբար դէպ ի առաջակողմ կ'հակին, մանաւանդ 5 հարմէդէն փոքր ըլլայ՝ խոտորումն ալ այնքան կ'շատնայ եւ թերեւս տձեւ համարուի: Ուստի կըրնանք ցցունքները բուն իսկ երեք հաւասար մասերու բաժնուած կէտերէն քաշել. եթէ ասով անբաւական համարուի ստորոտներուն դիրքը, Բ կէտէն ներս 7 կէտը կ'նշանակենք 10րդ չափին ճիշտ $\frac{1}{3}$ ովը՝ փոխանակ պակաս $\frac{1}{2}$ ի, իսկ եթէ ասով ալ չգոհացուի, երկու սեղմոններուն միջոցը $2\frac{1}{2}$ եւ մինչեւ 3 հարմէդի կ'բարձրացնենք: Աւելորդ է ըսել թէ այս ամէնն ալ կրնան զատ զատ ի գործ դրուիլ, բաւական է որ ընդհանուրին վայելչութիւնը չխանգարուի:

ԳԱՍ ԺԳ.

ԿՐԿՆԱՆՈՂԱԾԱՍՈՎ ԻՐԱՆԱԶԳԵՍ

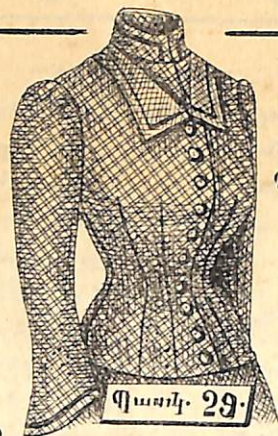
(Տե՛ս Ժ. Տախսակ 33րդ պատկեր եւ 34 ու 35րդ օրինակները)

Գրեթէ 30 տարի առաջ տակաւին ծանօթ չէր կրկնակողմաստով իրանազգեստ չինելը, այսինքն կռնակի իւրաքանչիւր կողմն երկերկու կողմասներ ձեւացնելը (Տե՛ս 33րդ պատ.): Մինչդեռ սա վերջին 15 տարուան ընթացքին մէջ՝ իրանազգեստը բաղկացաւ մինչեւ $1\frac{1}{4}$ մասերով (Տե՛ս ԻԲ. տախ.). հետեւապէս կրկնակողմաստով իրանազգեստն այսօր ամէնէն պարզն ու ամէնէն շատ ընդհանրացած ձեւն է:

Բազմամասնեայ իրանազգեստն այն առաւելութիւնն ունի որ անբռնազրօսիկ կերպով զայն կրողին իրանը կ'ընդգրկէ: Բայց սա ալ գիտնալ պէտք է թէ որքան որ բազմամասնեայ իրանազգեստները նորաձեւութեան հետ շրջաններ բոլորելով՝ այսօր մեծ այժմէութիւն մ'ստացած են, սակայն հազնոզին կազմն ալ նկատողութեան առնելու է: Օրինակի համար, չափազանց նիհար մէկու մը վրայ բազմամասն իրանազգեստ չինել ուղուած ատեն,

Թ. ՏԱԽՏԱԿ

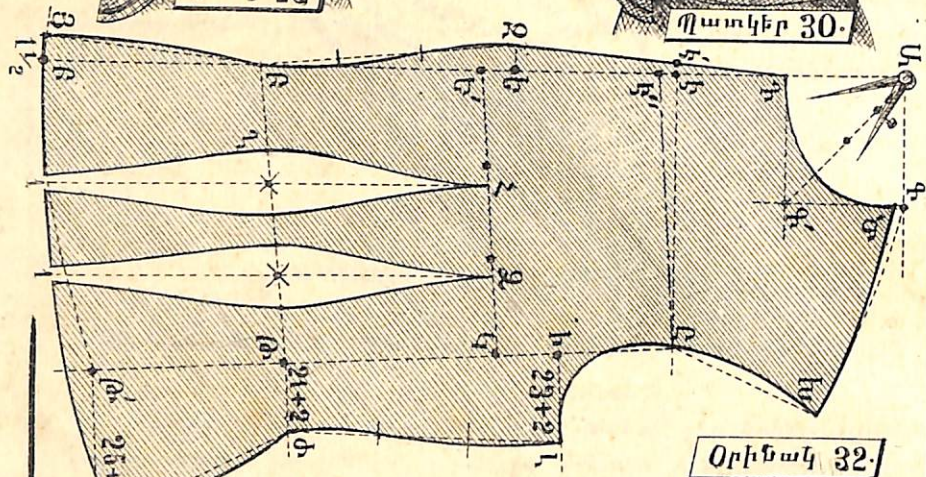

Պատկ. 29.

Պարզ-խրանագրեստը
ձեւագծելու
Կերպը

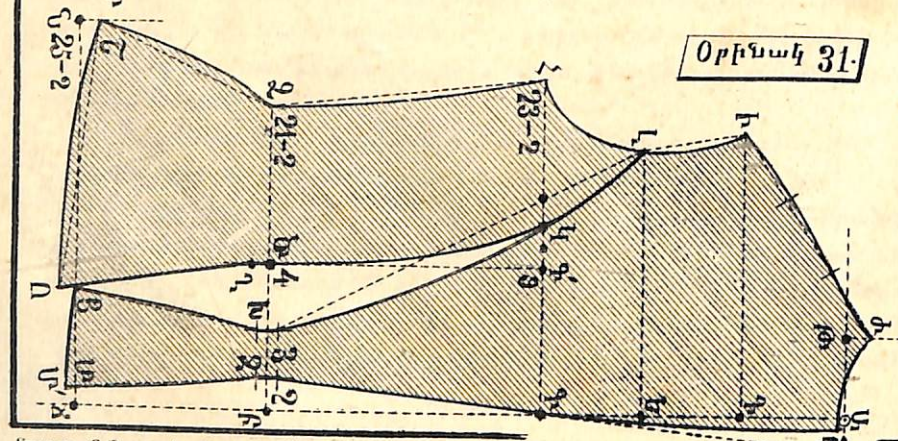

Պատկեր 30.

Օրինակ 32.

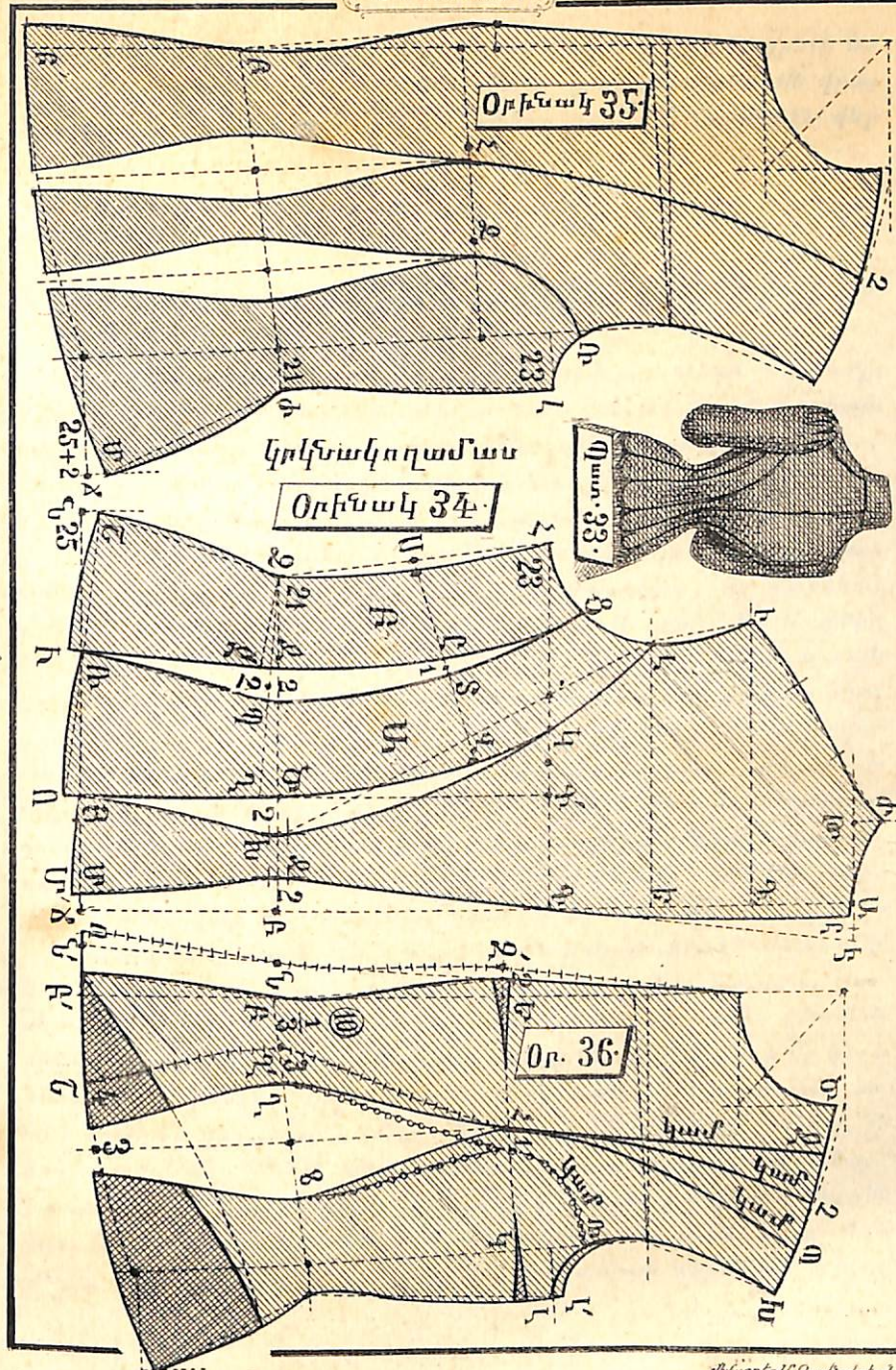
Օրինակ 31.

Տպագր. Բ. Գաղափարական Հրատարակչություն

Պատկեր 31. Գաղափարական

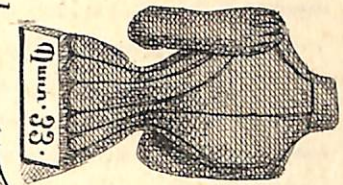
Թ. ՏԱԽՏԱԿ

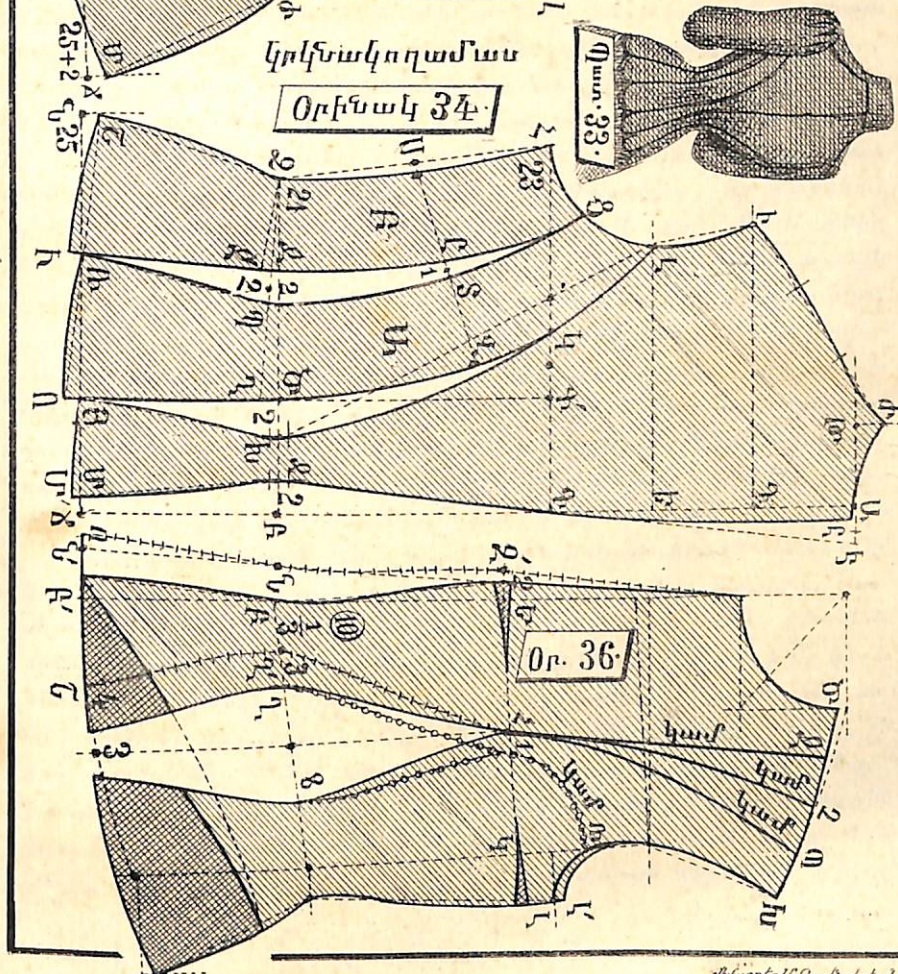
Օրինակ 33.

Կրկնակողման

Օրինակ 34.

Պատկ. 33.

Օր. 36.

Տպագր. Բ. Գաղափարական Հրատարակչություն

Պատկեր 32. Գաղափարական

իւրաքանչիւր մասն այնքան նեղ պիտի կազմուի, որ ծաղրելի երեւոյթ մը պիտի առնէ: Ուրեմն, միայն կրկրնակողամասին վրայ խօսելով՝ զայն հազնողին վանդակածիրը գոնէ 36 հարմէդէն վեր ըլլալու է:

* * *

ԿՐԿՆԱԿՈՂԱՄԱՍՈՎ, ԻՐԱՆԱԶԳԵՍՏԻՆ ՅԵՏՍԱՄԱՍԸ ԶԵՒԱԳԾԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

Իրանազգեստն ի՛նչ ձեւ ալ ըլլայ, չափառութեան եղանակը միշտ միեւնոյնն է, տարբերութիւնը ձեւագծութեան մէջ միայն տեղի կ'ունենայ, այն ալ ոչ թէ հիմնական փոփոխութիւններ:

Արդ, պարզ իրանազգեստին հրահանգին նման Ա, Բ, Գ, Դ, Ե, Զ, Է, Ը, Թ, Ժ, Ի, Լ և Խ կէտերն ու գծերը (ինչպէս նաև ձ ուղղահայեացը) քաշելէ ետք, Ծ կէտը կազմելու համար՝ փոխանակ Յրդ չափին $\frac{2}{3}$ ը դնելու, $\frac{1}{3}$ ը կը նշանակենք, որ դարձեալ կ'ընէ 2 հարմէդ: Յետոյ Բ կէտէն մինչեւ Ծ կէտ՝ Բ—Ծ գծին հեռաւորութիւնը չափելով՝ կ'գտնենք $2+3+2=7$ հարմէդ և սոյն գումարը կ'փոխադրենք Գ կէտէն դէպի Գ—Հ գծին վրայ, որով կ'հաստատուի Գ՝ կէտը. քանակը կ'հաւասարեցնենք Գ՝ և Ծ կէտերուն եւ կ'քաշենք Գ՝—Ծ գիծը՝ այնպէս որ իջնէ մինչեւ ձ ուղղահայեացին վրայ, միշտ Գ—Բ—ձ գծին հետ 7 հարմէդով զուգահեռական հորիզոնական գիծ մը կազմելով, Պարզ—իրանազգեստին հրահանգին համեմատ Զ և Խ կէտերուն կէս կէս հարմէդ վեր եւ վար ուղղահայեաց կէտերը նշանակելով՝ Լ—Խ լարն ալ քաշելէ ետք, սոյն լարը Գ—Հ գծին կտրած կէտէն մինչեւ Գ՝ կէտ կազմուած միջոցը դարձեալ կ'րաժնենք երեք հաւասար մասերու: Դիտելի է որ այս անգամ պարզ իրանազգեստին կազմած միջոցէն աւելի լայն է եւ Կ կէտն զգալի հեռաւորութիւն մը կ'ունենայ Լ—Խ լարէն: Կրկնակողամասի յետամաս ձեւագծուած տեսն Յ կէտը կազմելու համար մասնաւոր հաշիւներու պէտք չի կայ, որովհետեւ Գ՝—Ծ գծին վարի ծայրն ո՛ւր որ ձ ուղղահայեացը կտրած է՝ ահա ճիշտ այն տեղը կ'նկատենք Յ կէտը: Ուրեմն պարզ—իրանազգեստին կանոններուն նման Խ—Յ լարն ալ քաշելէ ետք, կռնակորը կ'գծենք, որ Լ—Կ—Խ կէտերէն անցնելով՝ կ'իջնէ

մինչեւ Յ կէտ : Մոռնալու չէ նաեւ ստորոտին Մ'—Յ կոր գիծը : Վերջապէս սոյն յետսամասը պարզ իրանագետին յետսամասին բաղդատմամբ, հիմակուանին կռնակորն աւելի գոգաւոր կ'ըլլայ :

* * *

ԿՐԿՆԱԿՈՂԱՄԱՍՆԵՐԸ ԶԵՒԱԳԾԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

Կրկնակողամասներուն չափաւոր լայնութիւն մը տալու համար՝ կողանջատը՝ այն է Հ—Ձ—Շ գիծը քիչ մը յառաջ պէտք է մղենք, հետեւապէս այս անգամ Գ կէտէն դէպ ի Գ—Հ գծին վրայ երթալով՝ կ'նշանակենք ճիշտ կէս վանդակածիրը՝ որ է 23 հարմէդ, փոխանակ նուազ 2ով նշանակելու : Նոյնպէս ալ Բ կէտէն Բ—Ձ գծին վրայ կ'նշանակենք գօտիի, կորութեան և սեղմօնի խորութեան գումարներուն կէսը՝ որ ներկային մէջ կ'ընէ 24 հարմէդ : Ինչէս նաեւ Մ կէտէն Մ—Ն գծին վրայ ալ 12րդ կրկնի չափին կէսը՝ որ է 25 հարմէդ : Յետոյ կ'քաշենք Հ—Ձ և Ձ—Շ լարերն ու անոնց կոր գծերը, որոնցմով կողանջատը 2 հարմէդ գուգահեռաբար յառաջ կ'մղուի :

Ըստ կարգին կ'քաշենք Լ—Հ գիծը, որ միշտ պարզ կողամասին կողնաւարտէն աւելի ընդարձակ կ'կազմուի : Կ'քաշենք նաեւ Կ—Ծ գիծը, որ է կողնաղեղը : աս տարբերութեամբ որ այս անգամ Խ և Ծ կէտերուն միջոցը քիչ ըլլալուն համար, կողնաղեղը կռնակորէն շատ մեղմ կերպով կ'անջատուի եւ Ծ—Յ—Ո գիծը հորիզոնական դիրք մը կ'առնէ՝ փոխանակ Դ կէտին վրայ գոգաւոր կազմուելու :

Կրկնակողամասները բաժնելով երեւան հանելու համար, նախ Ո եւ Շ կէտերը շեղ լարով մը իրարու կը միացնենք, ինչպէս նաեւ Դ եւ Ձ կէտերը : Յետոյ սոյն Դ—Ձ գիծը չափելով՝ կէս կ'ընենք եւ մէջտեղը կէտ մը նշանակելով՝ կ'անուանենք Ձ կէտ : Ապա, Յրդ չափին մնացած $\frac{1}{3}$ ը, այն է 2 հարմէդը կէս առ կէս 2 կէտին երկու կողմերը նշանակելով՝ կ'հաստատենք Պ եւ Զ կէտերը : Հիմա ալ կ'չափենք Ո—Շ գծին երկայնութիւնն ու ասոր ալ կէսը գտնելով՝ կ'նշանակենք Ռ կէտը : Քանակը կ'ուղղենք Պ եւ Ռ կէտերուն ու շեղ լարով մը կ'միացնենք իրարու : Նոյնպէս ալ Զ և Ռ կէտերը : Ո'րպէս զի երկու

կողամասներն ալ վերէն ի վար հաւասար լայնութեամբ բաժնուած ըլլան, կողանջատի բարձրութիւնը՝ այն է Հ—Ձ գիծը չափելով կէս կ'ընենք և կ'ուենենք Ս կէտը : Ինչպէս նաեւ Լ—Խ լարը, և ասոր ալ մէջտեղը կ'անուանենք Վ : Քանակը սոյն Վ և Ս կէտերուն հաւասարեցնելով՝ շեղ դիրքովը կ'քաշենք Վ—Ս գիծը, այնպէս որ կողանջատին կոր գիծը կտրած կեդրոնը կ'անուանենք Ս' (Տես 34 օրինակ, սեւ կէտը) եւ կողնաղեղին կողմը Ս—Վ գիծն ուր որ երթայ կտրէ կողնաղեղը (այն է Կ—Ծ գիծը), ճիշտ այն կէտը կ'անուանենք Վ կէտ : Արդ, Վ—Ս գծին երկայնութեանը մէջտեղը կ'գտնենք, և Պ—Ձ կէտերուն միջոցի կէս մեծութեան հաւասար, այն է կէս կէս հարմէդ իւրաքանչիւր կողմը մէջմէկ կէտ նշանակելով՝ կ'ուենենք Տ և Բ կէտերը : Հուսկ ուրեմն, կողնաւարտը՝ այն է Լ—Հ գիծն աչքի տեսութեամբ կէս ընելով՝ մէջտեղը կը նշանակենք Յ կէտը, եւ այս կէտէն կոր գիծ մը սկսելով կ'հանդպինք Տ կէտին՝ ու միշտ կորութեան ընթացքը պահելով կ'իջնենք Պ կէտին վրայ եւ այստեղ փոքրիկ գոգաւոր ձեւ մը տալով՝ կ'գառնանք Պ—Ռ լարին դրսի կողմէն ամենամեղմ կոր գիծ մը ներկայացնել մինչեւ Ռ կէտ, որ պարզապէս կռնակորին՝ այն է Լ—Կ—Խ—Յ գծին մեղմ երկւոյթը կ'ուենայ սոյն Յ—Տ—Պ—Ռ գիծը, որ է առաջին կողամասին անջատութիւնը, որ կ'ամբողջանայ Ո կէտէն մինչեւ Ռ կէտ՝ դրսի կողմէն մեղմ կոր գիծ մը քաշելով :

Դարձեալ Յ կէտէն կ'սկսինք Յ—Տ գծին ընթացքովը կ'յառաջանանք մինչեւ Կ—Հ գծին վրայ, ու այլ եւս Յ—Տ գծէն բաժնուելով՝ մեղմ գմբեթաբար ձեւով մը կ'հանդիպինք Բ կէտին, առանց կենալու կ'իջնենք մինչեւ Զ կէտ և անգգալի կերպով կը միացնենք Զ—Ռ գծին : այս ալ պարզապէս կողնաղեղին փոքր ձեւը կը ներկայացնէ ու երկրորդ կողամասն երեւան կ'ելլէ : Կը մնայ այժմ փոքր մանրամասնութիւն մը, այսինքն Տ կէտէն մինչեւ Պ կէտ կ'չափենք ու նոյն մեծութիւնը կ'փոխադրենք Բ կէտէն Բ—Ձ գծին վրայ, որով յառաջ կուգայ Զ' կէտը, այս կէտէն մինչեւ սնակուշտ (Զ կէտ) փոքրիկ շեղ գիծ մը կ'քաշենք որ կ'ներկայացնէ Բ : կողամասին գօտեմայրը : Յետոյ Պ կէտէն մինչեւ Ռ կէտ՝ Պ—Ռ գծին երկայնութիւնը չափելով, նոյն մեծութիւնը կ'փոխադրենք Զ' կէտէն Զ'—Ռ գծին վրայ, որով կ'կազմուի Ի

կէտը. ուրեմն սոյն ի կէտէն մինչեւ Շ կէտ՝ չեղ լար մը կ'քաշենք ու դրսի կողմէն կոր գծով մը կ'աւարտենք:

Գիտելիք.— Մենք զգեստին մասերը կռնակի կողմէն համրելով՝ Առաջին ու Երկրորդ կողմասներ կ'ըսենք, իսկ Փրանսերէն լեզուի մէջ Առաջինին կ'ըսեն Յեսամասի կողամաս եւ Երկրորդին Առաջամասի կողամաս:

Կրկնակողմասներն անգղիական ձեւով ներկայացնելու համար՝ Վ—Ս գծին վրայ՝ Յ—Պ դիծը փոխանակ Տ կէտէն անցնելու՝ ճիշտ մէջտեղի կէտէն անցնելու է, եւ Յ—Ձ գիծն ալ Ր կէտէն $\frac{1}{2}$ հարմէդ աւելի հեռուէն. որով Յ—Տ—Պ եւ Յ—Ր—Ձ գծերուն կորութիւններն աւելի կ'մեղմանան, ու Վ—Ս գծին վրայ Ա. կողամասը Բ. կողամասէն 1 հարմէդի չափ լայն կ'ըլլայ: Պարզապէս ճաշակի խնդիր:

* *

ԿՐԿՆԱԿՈՂԱՄԱՍՈՎ ԻՐԱՆԱԶԳԵՍՏԻՆ ԱՌԱՋԱՄԱՍԸ ԶԵՒԱԳԻՄԵԼ

Կրկնակողմասով իրանազգեստին առաջամասը ձեւագծելու կերպը բնաւ տարբերութիւն չունի պարզ իրանազգեստին առաջամասէն, բացի միայն վանդակի, գօտույ եւ կոնքի ծիրերուն տարբերութիւնները, այսինքն Լ կէտը՝ այն է անթմէջը կազմելու համար 11րդ չափին ճիշտ կէտը կ'դնենք փոխանակ 2 առաւելով նշանակելու. նոյնպէս ալ Ժ կէտը՝ այն է անակուշտը կը կազմենք 12րդ Յրդ եւ Յրդ կրկին չափերուն գումարին ճիշտ կէտ մեծութիւնովը, փոխանակ երկու առաւելի. ինչպէս նաեւ Ճ կէտը կ'կազմենք 12րդ կրկին չափին կէտէն առաւել 2ով՝ փոխանակ 4ի. այնպէս որ կողանջատը գուգահեռաբար 2 հարմէդ նեղ կ'պատրաստուի (Սեղմօցներուն զանազանութեանը մասին յսկապէս պիտի խօսինք յառաջիկայ Ժ. դասով):

Պ Ա Ս Ժ Պ.

ԿՈՂԱՆՁԱՏԻՆ, ԱՆԹԱՄԻՒՆ, ԿՈՆԱՄԱԳԻՆ ՈՒ ՓՈՂՆՋՐԻՆ
ԲԱՂԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Տե՛ս ԺԱ. տախակի 37 եւ 38րդ օրինակները)

Կողանջատին բաղդատութիւնը. — Ո՛ր եւ է իրանազգեստի մը յետսամասին, կողամասին (կամ կողմասներուն) եւ առաջամասին տիպարները ձեւագծելէ ետք, կողմասին կողանջատը՝ այն է Հ, Ձ եւ Շ կէտերը կը դետեղենք առաջամասին կողանջատին վրայ (Տե՛ս 37րդ օրինակ), եւ կ'դիտենք որ կողմասին Հ, Ձ եւ Շ կէտերը կ'հաւասարե՞ն առաջամասին Լ, Ժ եւ Մ կէտերուն. եթէ ոչ, դիտնալ պէտք է թէ կռնակի մասերուն եւ առաջամասին վանդակի, գօտույ կամ կոնքի ծիրերուն չափերը նշանակուած ատեն հաշուական սխալ մը տեղի ունեցած է: Հետեւապէս իւրաքանչիւր կողմի սոյն երեք չափերն ալ հակակշռելու է մինչեւ որ սխալն երեւան գալով՝ ուղղուի դայն:

Անբաժրիկ բաղդատութիւնը. — Նախորդ դասերէն յայտնի կը տեսնուի թէ զգեստին անթածիրը մէկ անգամէն չպատրաստուիր՝ այլ մաս մը յետսամասին ու կողմասին վրայ կ'ներկայանայ եւ մաս մ'ալ առաջամասին. մինչդեռ այս ամէնը մէկ ամբողջութիւն մը կ'կազմեն: Հետեւապէս կողմասին անթմէջն ու անակուշտն առաջամասին նոյն կէտերուն կ'հաւասարեցնենք (Տե՛ս 38 օրինակին Հ, Ձ եւ Լ, Ժ կէտերը): Յետոյ կ'դիտենք որ յետսակողմի Ի, Լ, Յ, Հ եւ առաջամասին Լ, Ը եւ Խ կէտերը վայելուչ ներդաշնակութեամբ՝ անթածիրը մէկ ամբողջութիւն մը ներկայացնեն: Իսկ եթէ խորտ ու բորտ անկիւններ կազմած են, շուտով կ'բարեփոխենք:

Թիկնաւարտն երբուծին հետ ունեցած ներդաշնակութիւնն ալ հաստատելու համար՝ յետսամասին թիկնածագը կ'կտրենք ու կը փոխադրենք առաջամասին ուսածագին դէմ, ջանալով որ Ի կէտը Խ կէտին կցուի եւ երկու ուսերուն գծերը 2-3 հարմէդի չափ երկայնութեան մը վրայ իրարու հաւասար գտնուին: Այս դիրքին մէջ կ'դիտենք որ Լ, Ի Խ եւ Ը կէտերուն մէջ գտնուած

Թիկնաւարտն ու երբուծը վայելուչ կորուսիւն մը ներկայացնեն. եւ մի՛ գուցէ Ին կէտը խոռոջ մը կամ արտահակ անկիւն մը կազմէ (Տե՛ս 38րդ օրինակին վայելչութիւնը) :

Կոնաժագի բաղդատուրիւն. — Դիտելու է որ յետսամասին կոնաժագը՝ այն է Ը—Ժ գիծն այնպիսի վայելչութիւն մ'ունենայ որ երբ երկու յետսամասներուն կոնամէջն իրարու կցորդուին ու սեղանին վրայ փռուին, երկուքին կոնաժագերը ձկուն կոր գծով մը մէկ ամբողջութիւն մը ներկայացնեն, առանց ծոծրակին դէմ խոռոջ կամ ցցունք ձեւանալու (Տե՛ս 38րդ օրինակին սոյն տեղի վայելչութիւնը) :

Փողեզրին բաղդատուրիւն. — Հիմա ալ յետսամասին Ժ կէտը կ'հաւասարեցնենք առաջամասին Մ կէտին ու կ'դիտենք որ Ը, ԺՄ, Դ կէտերը, այսինքն ծոծրակէն մինչեւ հագագ՝ կոնաժագը, ուղնատորն ու փողեզրը մէկ ամբողջութիւն մը ներկայացնեն, իբր թէ կարկինով գծուած կիսաշրջանակ մ'եղած ըլլար (Տե՛ս 38րդ օրինակին սոյն գծին վայելչաձեւութիւնը) :

Գիտելիք. — Իրանազգեստին բոլոր սոյն կողմերուն բաղդատութիւններն ուշի ուշով քննելէ ու տեսնուած տգեղութիւնները բարեփոխելէ ետք, տիպարներուն շուրջերէն խնամով կը կտրենք ու իրարմէ կ'բաժնենք, այնպէս որ հագուստին աստառը կամ կերպասը ձեւելու վիճակին հասած կ'ըլլայ :

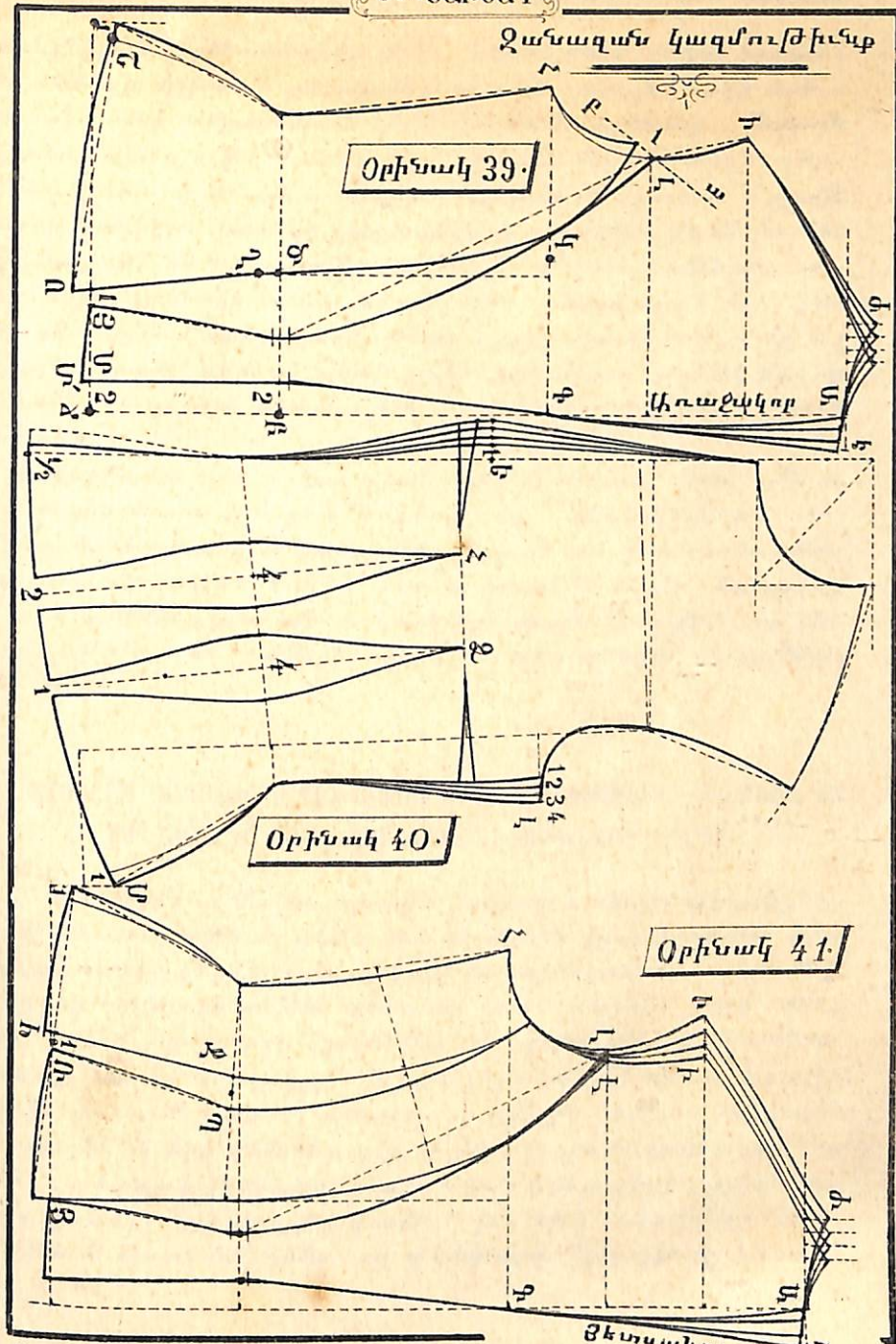
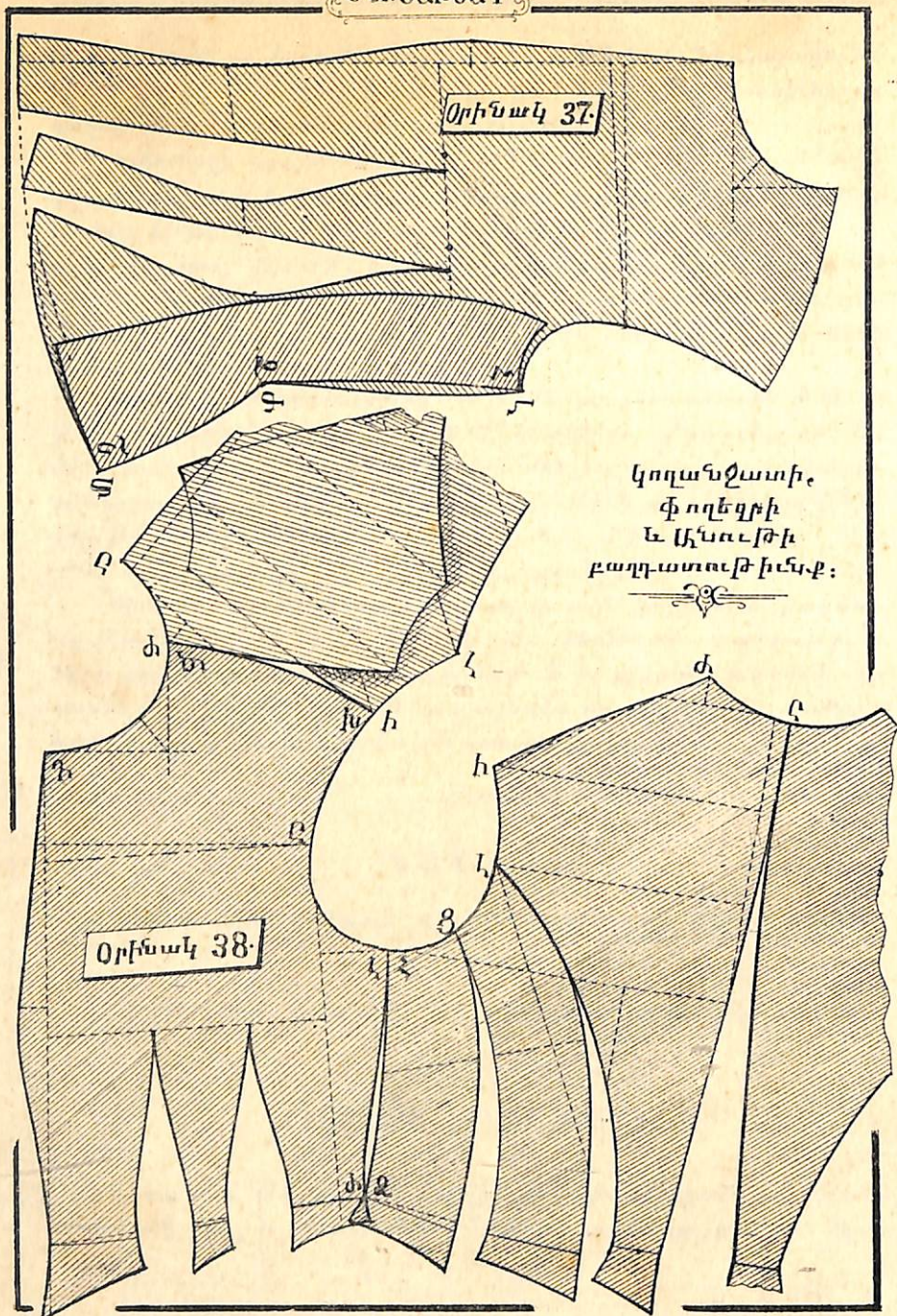
Գ Ա Ս ԺԵ .

ԶԱՆԱԶԱՆ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆՑ ՎԵՐԱԲԵՐՄԱՄԻ ԻՆՉ ԻՆՉ ԿԱՐԵՒՈՐ
ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

(Տե՛ս ԺԲ. տախտակի 39, 40 եւ 41րդ օրինակները)

ՆԱԽԱՊԷՍ ԵՐԿՈՒ ԽՕՍԲ

Ակներեւ է թէ մարդիկ ինչպէս որ դիմադժերով ու խառնուածքով իրարու չեն նմանիր, նոյնպէս ալ կմարքին ու մկա-

նունքներուն յօրինուածքովը բնա՛ւ նմանութիւն չունին իրարու : Եւ ահա այս գլխաւոր պարագան է որ կ'դժուարացնէ արդի արեւմտեան ձեւով տարազներուն դերձակութեան արհեստը : Սակայն գիտնալ պէտք է թէ առանց այս դժուարութեան՝ արդի դերձակութիւնն ալ մտացի ու ճարտարագիտական արուեստ մ'ըլլալէ պիտի դադրէր . վասն զի կազմութեանց պէսպէսութեան շնորհիւ դերձակութիւնն ալ այսօր կը հաւասարի գեղարուեստներու աստիճանին : Օրինակի համար նկարիչ մը , անդրիագործ մը , չափագէտ մը կամ մարդակազմութեան հմուտ արուեստագէտ մը ա՛լ աւելի ճարտար դերձակ պիտի ըլլար՝ քան անուս դերձակ մը , որ պարզապէս գործին առերեւոյթն ու միմիայն նիւթական կողմը կ'ըմբռնէ :

Վերջապէս շատ երկար պիտի ըլլար մարդոց կմախքին ու արտաքին մկանունքներուն կազմութիւնը՝ դերձակութեան արուեստին հետ ունեցած ամենամեծ դերը մի առ մի ապացուցանել այս անձուկ սահմանին մէջ , ուստի բաւական պիտի համարինք անոնց ամէնէն գլխաւորն ու կարեւորը միայն նշանակել , որ մեծ առնչութիւն ունի չափերն առնլու և տիպարները ձեւագծելու ժամանակ :

* * *

ՈՂՆԱՅԱՐԻՆ ԿԱԶՄԱԿԱՆ ՊԵՍՊԵՍՈՒԹԻՒՆՆ ԵՒ ՏԻՊԱՐԻՆ ԾՈԾՐԱԿՆ ՈՒ ԹԻԿՆԱՄԷՋԸ ԱՆՈՐ ՀԱՄԵՄԱՏ ՁԵՒԱԳԾԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

Ողնայարր . — Մասնաւորապէս ծոծրակէն մինչեւ թիկունքներուն հաւասարութեան դէմ գտնուած մասին վրայ խօսելով , տարիքի , կազմուածքի , նիստ ու կացի եւ արհեստներու բերումով՝ մարդոց ողնայարն անթիւ անհամար ձեւեր կ'առնէ . բայց մենք այս ամէնը չորս կարգի կ'բաժնենք , եւ կ'անուանենք Յետաւոր , Ուղիղ , Կոր եւ Առաջակոր : Այս ձեւերը կ'նշանակենք Առաջին չափն առնուած ատեն , այնպէս որ երիզին ծայրը ծոծրակին վրայ դնելով երբ կ'իջնենք դէպ ի յետաւորման գօտեվայր , ու եթէ չափստուն յետաւոր կազմութեան կ'վերաբերի , երիզն ուղիղ քանակի մը երեւոյթը կ'առնէ . իսկ եթէ առաջակոր կազմութեան պատկանի՝ հիմա ալ գմբեթարդ երեւոյթ մը կ'առնէ :

Արդ, այս երկու ծայրայեղութեան մէջ երկու աստիճաններ եւս կրնանք որոշել, այսինքն գլուխը քիչ մը դէպ ի առաջ ծռած ձեւը կ'անուանենք ուղիղ եւ զգալի կորութիւն մը տեսնուած աստեւն ալ կոր կազմութիւն: Հետեւապէս Առաջին չափին երկայնութիւնը նշանակելու ժամանակ, ողնայարին վերի մասին սոյն չորս երեւոյթներէն եթէ յետասկորին պատահած ենք՝ թիւին վրայի կողմը կ'նշանակենք (Յ) տառը, որ ձեւագծութեան աստեւն չմոռնանք անոր վերաբերեալ բացառութիւնը գործադրել. եթէ ուղիղ կազմութեան պատահած ենք (Ո) տառը կ'նշանակենք. կոր կազմութեան (Կ) եւ առաջակոր կազմութեան ալ (Ա) տառը:

Տիպարին ծոծրակն ու քիկնամէջը կազմելու կերպը. — Եթէ չափատուն յետասկոր կազմութեան կ'պատկանի, թիկնամէջը ճիշտ ու ճիշտ է—Գ գծին վրայ կազմել պէտք է, այնպէս որ ամբողջ կոնամէջը կ'ձեւանայ է—Գ—Ձ գծով (Տե'ս 41րդ or.) . Եթէ ուղիղ կազմութեան կ'վերաբերի՝ Ը—Գ գիծը կ'քաշենք է կէտին յաջորդող կէտէն. կոր կազմութեան վերաբերածներունը՝ Ա կէտին յաջորդող կէտէն. իսկ առաջակոր կազմ ունեցողներուն ալ Ա կէտէն (Տե'ս 39րդ or. սոյն չորս տարբեր քիկնամէջի ձեւերը): Հետեւաբար է եւ Ա կէտերուն միջոցը չորս տարբեր ծոծրակներ կազմուած կ'ըլլան, ծարակոյս չկայ թէ ծոծրակն ո'ւր որ կ'հաստատուի, կոնածագի լայնութիւնն ալ ճիշտ նոյն կէտէն կ'դուրի, ինչպէս նաեւ 5րդ չափը: Այսպէս ուրեմն, կոնամիջոցէն (Գ կէտէն) մինչեւ անթմէջ (Հ կէտ), թիկնամէջը, կոնածագը, ուսանկիւնն ու թիկնանկիւնն ետ կամ առաջ կ'շարժին. յետասկոր, ուղիղ, կոր եւ առաջակոր կազմութեանց համեմատ (Տե'ս 41րդ or. քիկնամէջի վրայ սոյն չորս տարբեր ձեւերը):

Գիտելիք. — Երբեմն գէր կազմութիւններ կան որ նոյն իսկ երիտասարդ տարիքի մէջ անգամ կոնակնին կոր կ'ըլլայ՝ առանց ողնայարը ծռած ըլլալու, այլ պարզապէս ծոծրակէն վար՝ մտնուած պարարտութենէն, որ դարձեալ առաջակոր կազմութեան պէս՝ ծոծրակն Ա կէտին վրայ հաստատել պէտք է: Իսկ իգական սեռը չափահաս տարիքի մէջ մեծ մասամբ կոր կազմութեան կ'վերաբերի (Ասոր համար մեզի ալ ՏԻԱՐ օրինակները ներկայացուցած ենք կոր կազմով): Սա՛ ալ գիտնալ պէտք է թէ անչափահաս տղայք ընդհանրապէս ուղիղ եւ երբեմն ալ յետասկոր կ'ըլլան:

* * *

ԹԻԿՆԱՐԵՐԶ ԿԱԶՄ ԵՒ ԹԻԿՈՒՆՔԻ ՍԵՂՄՈՆԸ

Երբեմն այնպիսի կոնակի ձեւեր կան որ թիկունքը բարձր կ'ըլլան ու գմբեթարդ երեւոյթ մը կ'առնեն, այս ձեւը կ'անուանենք թիկնաբերձ: Արդ, 4րդ չափն առնելու ժամանակ կ'դիտենք որ թիկնամիջոցէն հորիզոնաբար մինչեւ թիկնանկիւն երթալու պահուն՝ եթէ մեղրական երկը կամարածեւ դիրք մը առնէ, 4րդ չափին վրայ (Թ) տառ մը կ'նշանակենք: Յետոյ տիպարը ձեւագծելու ժամանակ ի—Լ—Հ գիծը սովորական եղանակին պէս գծելէ ետք (Տե'ս 39րդ օրինակին Լ—Հ բարակ գիծն իբրեւ կողնաւարս), քանակը կ'ուղղենք Ժ եւ Լ կէտերուն ու փոքրիկ շեղ լար մը քաշելով՝ կ'անուանենք ա—բ (Տե'ս 39րդ or.): Թիկնանկեան կէտէն դէպի ա—բ լարին վրայ երթալով, թիկունքին քիչ կամ շատ գմբեթարդ ձեւին համեմատ՝ 1/2, 1 եւ մինչեւ 1 1/2 հարմեղ հեռաւորութեամբ կէտ մը կ'նշանակենք եւ կ'ունենանք անջատ կողածագ մը (Տե'ս 39րդ or. որ իբրեւ միջին գմբեթարդ նկատուած ու 1 հարմեղով հաստատուած ենք): Արդ, սոյն նոր կողածագէն մինչեւ անթմէջ՝ կողնաւարտը կ'վերանորոգենք (Տե'ս օրինակը): Ինչպէս նաեւ կողածագէն մինչեւ Կ կէտ՝ կողնաղեղը յետսամասէն անջատ կերպով ու փոքրիկ սեղմոն մը ձեւացնելով, անոր համեմատ կ'շարունակենք Կ—Ծ գիծը:

Գիտելիք. — Թիկունքին դէմ ձեւացած այս փոքրիկ սեղմոնը բնաւ առնչութիւն չունի ծոծրակին այս կամ այն տեղը հաստատելուն հետ, այսինքն բնաւ կարծելու չէ թէ ողնայարը կոր եղած աստեւն թիկունքն ալ գմբեթարթ կ'ըլլայ, այլ շատ անգամ տեսնուած է որ ողնայարը կատարելապէս ուղիղ կ'ըլլայ (այն է յետասկոր) մինչդեռ թիկունքը գմբեթարդ: Թէեւ ընդհանրապէս առաջակոր կազմութեանց թիկունքն ալ գմբեթարդ կ'ըլլայ:

* * *

Կրծաբերձ կազմ. — Տիպարին կրծեղըն ու կրծամէջը մեծ առնչութիւն ունին չափատունն ունեցած կազմին հետ պատշաճելու, այսինքն առաջամասին Ձ կէտը միշտ միեւնոյն հեռաւորութեամբ ջներկայացուիր, որովհետեւ շատ անգամ բարձեւ եւ

համեմատական իրանի մը ձեւն ունեցող մէկուն կուրծքը մեծ կ'ըլլայ, ինչպէս շատ փոքր ալ: Արդ, չափահասներու համար խօսելով, կուրծքը փոքր եղած ատեն՝ Ե կէտէն Ե—2 գծին վրայ կ'նշանակենք 1 հարմէդ, համեմատական կուրծքի կազմին համար 1½ հարմէդ (ինչպէս մեր տիպար օրինակը), մեծ եղած ատեն 2, ու կրծարեւծ եղած ատեն ալ մինչեւ 2½ հարմէդ (Տե՛ս 40րդ օրինակին 2 կէտը): Տարակոյս չկայ թէ կրծամէջն ո՛ւր որ կ'հաստատուի՝ 41րդ. չափն ալ ճիշտ նոյն կէտէն դէպ ի Ի—1 գծին վրայ կ'դրուի, այնպէս որ անթմէջը շարժական ձեւեր կ'առնէ (Տե՛ս 40րդ օրինակին կրծամէջն ու անթմէջը զանազան ասփնանցներով ներկայացուած գծերը):

* * *

ԵՐԱՆԸ, ԱԶԴԻՆ ՈՒ ՔԱՂԻՐԹԸ

ԵՐԱՆԸ. — Մարդոց երանը զանազան ձեւեր ունի, կան որ տափարակ են, կան ալ որ մեղմ բարձրութիւն մ'ունին. մեր տիպար օրինակը կազմած ենք վերջին ձեւին վրայ, այն է յորդերանի: Արդ, եթէ չափատուն տափարակ կազմութեան կ'վերաբերի, միեւնոյն ատեն ազդերեղ կ'ըլլայ, ուստի պարզ-իրանազգեստի ձեւագծութեան ատեն 2—Մ գիծը՝ Բ—Ճ գծին հետ զուգահեռական լայնութեամբ քաշելու է, ու երբ կոնքի չափին կէսը (անշուշտ պակաս 2ով) Մ կէտէն դնենք՝ Շ կէտը սովորականէն 1 հարմէդ աւելի դուրս կ'ցցուի (Տե՛ս 39րդ օրինակին վրայ՝ նախորդ ազդրին բնական ձեւը, որ կ'երեւայ բարակ գծով): Երանին տափարակութեանը համար այսքանն անբաւական ըլլալով՝ կողամասին ստորոտն ալ (Ո կէտը) 1 հարմէդ Յ կէտէն կ'անջատենք, եւ Դ—Ո գիծը նուազ շեղութեամբ կ'ներկայացնենք. բայց գիտնալ պէտք է թէ այս հաշուով կոնքի ծիրը 1 հարմէդ կը փոքրանայ. հետեւաբար առաջամասին ձեւագծութեան ատեն ալ մոռնալու չենք, որ կոնքի կէս ծիրն ու իր յաւելումները բարդած ատենն իսկ 1 հարմէդ ալ աւելի բարդենք (Տե՛ս 40րդ օրինակին ազդրին ձեւը, որ բնականէն 1 հարմէդ աւելի դուրս ելած է) որպէս զի երանը տափարակ եղած ատեն ազդերեղ ալ ըլլայ:

Գիտելիք. — Երանը տափարակ անձերու՝ կրկնակողմասով իրանազգեստ ձեւագծելու ժամանակ, փոխանակ Ո կէտը Յ կէ-

տէն անջատելու՝ Ո կէտին իւրաքանչիւր կողմը կէս կէս հարմէդ բաց ձգելու է (Տե՛ս 41րդ օրինակ Պ—Ո եւ Զ—Ի գծերը), իսկ միւս գործողութիւնները պարզ-իրանազգեստին նման են:

ՔԱՂԻՐԹԸ. — Կազմութիւններ ալ կան որ քաղիրթնին աստիճանաբար տափարակ կ'ըլլայ, ուստի առաջամասին Յ կէտը փոխանակ 1½ հարմէդ Բ՝ կէտէն դուրս մղելու՝ ½ հարմէդ բաւական կ'համարուի. ինչպէս նաեւ Առաջին սեղմոնին ստորոտը 2 հարմէդի չափ անջատ կ'ձգուի (Տե՛ս 40րդ օրինակ): Արդ, քաղիրթին դէմ նուազած սոյն 2 հարմէդները կէս առ կէս կողմամասին ու առաջամասին ազդերեւուն վրայ աւելցնելու է:

Յայտնի է թէ սա՛ վերջին երկու տարուան մէջ նորաձեւութիւն մը ծագում՝ առաւ որ Տիկնայք և Օրիորդք քաղիրթնին տափարակ կ'ներկայացնեն, ասոր համար ալ մասնաւոր ձեւով պատրաստուած ստնամբարձ մը (Գորսէ տէճէզ) եւ ծնկապին հետ խօթրիւղներով քաղիրթը ճնշել տուող ձգակապեր կ'կրեն: Հետեւապէս նախորդ գործողութիւնն անհրաժեշտ ի գործ պէտք է դրուի այս նորաձեւութեան հետ:

Գիտելիք. — Երբեմն կազմութիւններ ալ կան որ իրենց թէ՛ երանը տափարակ կ'ըլլայ եւ թէ՛ քաղիրթը. ուստի երկու գործողութիւններն ալ իրենց տեղին վրայ կատարելէ ետք, բոլոր տարբերութիւնները կողամասին ու առաջամասին ազդերեւուն դէմ աւելցնելու է, այնպէս որ իւրաքանչիւր մասին ծայրն երկերկու հարմէդ սովորականէն աւելի ցցուած ըլլայ: Որովհետեւ այս ձեւով կազմերը չափազանց ալ ազդերեղ կ'ըլլան:

* * *

Անչափահաս տղոց համար տիպարին բացառութիւնը. — 3 էն 8—10 տարեկան աղջիկներ, որոնք բնաւ սեղմոնի խորութիւն չեն ներկայացներ, գլխաւորաբար անոնց առաջամասին տիպարը փոքր ինչ կ'զանազանի, նախ չափառութեան ատեն 3րդ կրկին եւ 9րդ չափերը բնականաբար չեն առնուիր: Յետոյ՝ առաջամասին տիպարն ալ ձեւագծելու ժամանակ, Գ կէտը հաստատելու է 10րդ չափին ½-ովը կամ 1½ պակասով: Ե կէտը կազմելու է Դ—Բ գծին ճիշտ մէջտեղը (ասոր նամար յաւուկ օրինակ գծին աւելորդը համարեցինք, ուստի գծերուն ու կէտերուն ալ բնական շարժ

նայելու և թ. տախտակի 32րդ օրինակը) . եւ $\frac{1}{2}$ հարմեդ դրոսք ալ 2 կէտը . ապա քանակը Դ եւ 2 կէտերուն ուղղելով՝ մինչեւ գոտեւայր եւ ի պահանջել յարկին ալ մինչեւ կոնքի հաւասարութիւն , շեղ գիծ մը կ'քաշենք և կ'ունենանք իբրեւ կրծեզր : Աւելորդ է ըսել թէ Յրդ կրկին չափը գոյութիւն չունեցած ատեն՝ գօտուոյ չափին հետ կ'գումարուի միայն մէջքի կորութիւնն ու այդ գումարին կէսը կ'դրուի Բ կէտին դիմացը գտնուած շեղ գծէն , (որ ընդարձակ սեղմօնի ժամանակ կ'անուանուի Ն կէս , ինչպէս կ'երեւայ ժ.Գ. տախ. 42րդ օրինակին վրայ) : Պարզ իրանազգեստի համար ալ կոնքի ծիրին $\frac{1}{2} + 1$ ով՝ միշտ կ'դնենք շեղ գծէն (որ 42րդ օրինակին վրայ Ն՝ կէս կ'անուանուի) , այսինքն ո՛ւր որ թ՝ կէտէն քաշուած աղեղը կրծեզրի շեղ տրամագիծը կտրած է : Ուսին աղեղը քաշելու համար կարկինին ոտքը հաստատելու է Բ՝ կէտին վրայ որ Խ կէտը բարձր կազմուի , ուսածագին լայնութիւնը՝ թիկնածագէն $\frac{1}{2}$ հարմեդ պակասով կազմելու է , եւ Յրդ չափն ամբողջ նշանակելու է : Այս բացառութիւններով առաջամասը քաղրթեղ կազմութեան մը երեւոյթը կ'առնէ , այն է տըղոց բնական կազմը :

* *

Ե Զ Ր Ա Կ Ա Յ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ահա այս մանրամասնութեանց համար է որ ըսինք թէ չափատուին վրայէն չափեր առնելով անոր իրական կազմը գտած չենք ըլլար , վասն զի չափերը լոկ երկայնութեան ու լայնութեան ծաւալներ կ'նշանակեն , օրինակի համար հազարաւոր մարդիկ կրնանք գտնել որոնց կոնքի ծիրն ըլլայ 100 հարմեդ , մինչդեռ անոնց եւ ոչ մէկուն երանը , աղբւրն ու քաղիթն իրարու կ'նմանի , գէթ ամենափոքր տարբերութիւն մ'ունին իրարմէ . եւ ահա՛ հոս է ՁԵՒՈՂԻՆ ՃԱՐՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ , որ չափառութեան ատեն ողնայարին , երանին , աղբրին , կուրծքին , թիկունքին ու քաղիթին բացառիկ ձեւերն աչքի տեսութեամբ դատէ՝ ու զանազան նշանակներ արձանագրէ Առաջին , 4րդ , 9րդ եւ 12րդ կրկին չափերուն վրայ , եւ տիպարները ձեւագծելու ժամանակ պէտք եղած ստորիճանով բացառիկ ձեւերը տայ այն ամէն տեղերուն զոր մի առ մի նշանակեցինք :

Դ Ա Ս ԺՁ .

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍԵՂՄՕՆ

(ՏԵ՛ս ժ.Գ. տախտակ 42, 43 եւ 44րդ օրինակները)

Ն Ա Խ Ա Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք

Ա. — Ինչպէս ժԱ. դասին սկիզբը յիշեցինք , իրանազգեստներուն կուրծքի սեղմօններն ամէնէն մեծ դերը կ'կատարեն հագուստին վրայ , եւ մենք տակաւին անոնց մասին հարեւանցի գաղափար մը տուինք . հիմա ժամանակն է որ սեղմօններուն զանազանութիւնները կարգաւ պարզենք :

Գրեթէ 25 տարի առաջ սեղմօնները սահմանափակ մեծութիւնով միայն կ'շինուէին , այսինքն փոքր անջատութիւններով , եւ այն ալ սա կամ նա անխորհուրդ հաշիւներու վրայ հիմնելով : Մինչդեռ մենք առաջինն եղանք որ սեղմօններուն մեծութիւնը չափատուին վրայէն չափելով ճշտելու գաղափարը յղացանք : Հազիւ 20 տարիներէ ի վեր է որ ընդարձակ սեղմօնի գործածութիւն մ'ալ երեւան եկաւ ու մեծ կարեւորութիւն ստացաւ՝ հետեւեալ պարագաներուն մէջ :

Բ. — Ընդարձակ սեղմօնը կ'պատրաստուի չափատուին վրայէն առնուած Յրդ կրկին չափին ներկայացուցած մեծութեան վրայ բացառիկ յաւելուած մ'ալ ընելով : Դիտուած է որ պարզ սեղմօնները բռնազրօսիկ ձեւ մը կուտան հագուստին , մինչդեռ ընդարձակ սեղմօններն ամէն վայելչութիւն կ'երաշխաւորեն : Սակայն ի՛նչ օգուտ որ ամէն տեսակ հագուստի վրայ ալ ընդարձակ սեղմօններ չինել կարելի չէ : Այլ , բոլոր այն կաջուն հագուստներուն վրայ միայն կրնայ չինուիլ , որ զգեստին ձեւը պահանջէ սեղմօններուն վերջաւորութիւնը մինչև ստորոտ շարունակել :

Գ. — 3 հարմեդէն պակաս սեղմօնի խորութիւն ունեցող անձերու համար ընդարձակ սեղմօն չինելու պէտք չկայ :

* *

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍԵՂՄՕՆԸ ՁԵՒԱԳԾԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

Յետասկողմի այս կամ այն ձևերը բնաւ առնչութիւն չունի առաջամասին վրայ ո՛ր եւ է կերպով շինուելիք սեղմօններուն հետ. ինչպէս նաեւ առաջամասին ձեւագծելու հիմնական եղանակը փոփոխութիւն չլրեր: Հետեւապէս բացի կրծեղրէն՝ միւս բոլոր շրջագծերը կարճ կամ պարզ-իրանաղգեւտին կանոններուն պէս կ'ըջանք: Իսկ կրծեղրը ներկայացնելու համար, քանակը Դ եւ Ձ կէտերուն կ'հաւասարեցնենք եւ նոյն դիրքով կ'ըջանք մինչեւ վար, Ն կամ Ն՝ կէտ այնպէս որ կրծեղրին նախաձեւն այս անգամ կ'կազմուի Դ—Ձ—Ն—Ն՝ շեղ գծով, և գօտեվայրին ու քաղրթին դիմաց բացառիկ լայնութիւն մը յառաջ կուգայ: Այժմ ակներեւ է թէ Բ կէտն այլ եւս առաջակողման գօտեվայր ըլլալէ կ'դադրի. ուստի զայն Դ—Ն գծին վրայ ճշտելու համար, Տրդ չափն այս անգամ ալ Դ կէտէն շեղակի կ'դնենք Դ—Ն գծին վրայ եւ կ'հաստատենք Ն կէտը, որ կ'ներկայացնէ նոր առաջակողման գօտեվայրը:

Ընդարձակ սեղմօններուն բարձրութիւնը ճիշտ է կէտին հաւասարութեամբը կ'շինուի՝ փոխանակ Ձ հարմէդ վարօք կազմելու. ուստի ուղղանկիւնը կ'հաւասարեցնենք Ը—Թ՝ գծին ու կ'ըջանք Կ—Ե խոտոր ուղղահայեացը: Յետոյ այս գիծն երեք հաւասար մասերու բաժնելով՝ Առաջին սեղմօնին ցցունը կ'հաստատենք ճիշտ բաժնուած կէտին վրայ, (փոխանակ պարզ սեղմօնին պէս 1 հարմէդ հեռացնելու) որ է Հ կէտը. իսկ երկրորդ սեղմօնին ցցունը դարձեալ 1 հարմէդ ետ կ'մղենք, այսինքն Ձ կէտին կանոնն անփոփոխ կ'պահենք:

Գօտեվայրին վրայ Առաջին սեղմօնին հեռաւորութիւնը (Ղ կէտը) դարձեալ 10րդ չափին $\frac{1}{3}$ էն պակաս $\frac{1}{2}$ ու կ'կազմենք, բայց այս անգամ Ն կէտէն դէպ ի ներս կ'նշանակենք զայն: Գալով սեղմօններուն ընդարձակութեան, յայտնի է թէ Բ—Ն գիծն աւելորդ անջրպետ մը թողած է գօտեվայրին վրայ. ուստի Բ կէտէն մինչեւ Ն կէտ գտնուած հեռաւորութիւնը կ'չափենք և համարենք թէ գտանք 3 հարմէդ (տարակոյս չկայ թէ անձէ անձ սոյն միջոցը տարբեր թիւերով կ'ներկայանայ): Արդ, սոյն 3 հարմէդը կ'դուրսարենք 3րդ կրկին չափին հետ որ է $8+3=11$ հարմէդ:

Այժմ սոյն գումարը կէս կ'ընենք, և $5\frac{1}{2}$ հարմէդով կ'կազմենք Ա.ին սեղմօնին մեծութիւնը: Բ. Սեղմօնին միջոցը կ'հաստատենք դարձեալ Ձ հարմէդով. հիմա ալ կ'նշանակենք մնացած $5\frac{1}{2}$ հարմէդը Բ. սեղմօնին մեծութեան: Եւ ահա այս կերպով սեղմօնները կ'ընդարձակին: Ուստի եթէ կարճ-երանաղգեւտ պատրաստել կ'ուզենք, այլ եւս պէտք չկայ սեղմօններուն մէջտեղերը գտնել ու տրամագծեր քաշել, այլ իւրաքանչիւրին դադարեցնելուն մէջ մէկ լար կ'քաշենք մէն մի կողմի անջատութեան կէտերուն վրայ, և մեղմ վէտկոր գծերով կ'աւարտենք: Իսկ եթէ իրանաղգեւտ պիտի շինենք, ուրեմն կ'կարգադրենք նաեւ կոնքի հաւասարութեան վրայ պէտք եղած հեռաւորութիւններն ու անջատութիւնները:

Արդ, Թ—Բ՝ աղեղը կ'միացնենք Դ—Ն՝ գծին հետ և կ'հաստատենք Ն՝ կէտը: Յետոյ՝ կոնքի հաւասարութեան վրայ Ա.ին սեղմօնին հեռաւորութիւնը կազմելու համար, Ձ կէտէն մինչեւ Հ կէտ՝ Ձ—Հ գծին մեծութիւնը չափելով, (որ դրեթէ կուգայ $7\frac{1}{2}$ հարմէդ), նոյնութեամբ կ'փոխադրենք Ն՝ կէտէն Ն—Թ՝ գծին վրայ ու կ'նշանակենք Շ կէտը (Տե՛ս 42րդ օր. որոնց մասին չափել եւ ղեկ բաւերը գրած եմք): Այժմ Բ—Ն՝ գծին կազմած բացառիկ մեծութիւնը չափելով՝ համարենք թէ այստեղ ալ գտանք 4 հարմէդ, որովհետեւ պարզ սեղմօններուն ստորոտի բացութեանց համար կոնքի ծիրին վրայ կ'աւելցնենք Ձ հարմէդ, հետեւապէս սոյն Ձ հարմէդն այժմեան բացառիկ 4 հարմէդին հետ գումարելով՝ կ'ունենանք $2+4=6$ հարմէդ: Ապա, զայն երկու հաւասար մասերու բաժնելով՝ գոյացած 3 հարմէդը կ'նշանակենք Շ կէտին դիմաց՝ Ա.ին սեղմօնին ստորոտի մեծութեան. Բ.ին հեռաւորութիւնը կ'հաստատենք 4 հարմէդով. և դուրսարին մնացած կէտը՝ այն է 3 հարմէդն ալ Բ. սեղմօնին ստորոտի մեծութեան (Տե՛ս 42րդ օրինակ): Հոսկ ուրեմն գօտեվայրին կէտերը քանակով կ'միացնենք այս վերջին կէտերուն, ու շրջագծերը կ'քաշենք ամենամեղմ վէտկոր գծերով:

Այժմ կրծեղրի մը վերջնական ձեւը տալու համար, Ձ կէտէն դէպ ի դուրս $\frac{1}{2}$ հարմէդ բացառիկ մեծութեամբ կ'նշանակենք Ձ՝ կէտը, յետոյ քանակը կ'հաւասարեցնենք Դ կէտին ու սոյն Ձ՝ կէտին եւ շեղ գիծ մը կ'քաշենք. հիմա ալ Ձ՝ եւ Ն կէտերը

չեղ լարով մը կ'միացնենք: Ինչպէս նաեւ քաղրթին ձեւը ներկայացնելու համար Ն' կէտէն դէպ ի դուրս կ'նշանակենք 1 հարմէդ միայն՝ այն է Ո կէտը, փոխանակ պարզ սեղմօնով երանազգեստին պէս 1½ հարմէդ դնելու: Ուրեմն Ն և Ո կէտերն ալ լարով մը միացնելէ վերջ, Զ' կէտէն մինչեւ Ո կէտ՝ կրծեղրին պատշաճող վէտկոր դժովը կ'աւարտենք, այն տարբերութեամբ որ պարզ երանազգեստին կրծեղրին մեղմ դիրքը առնէ (Լաւ դի'sk 42րդ օրինակին օրջագծերուն ձեւերը):

* * *

Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք

Ա.— Ընդարձակ սեղմօն չինել ուղուած ատեն անո՛ր համար ցցունները ճիշտ ե կէտին հաւասարութեանը վրայ կ'ներկայացնենք, որպէս զի սեղմօններուն հասակներն երկարին ու կուրծքին դէմ յանկարծական ուռոյցքներ չձեւայնեն:

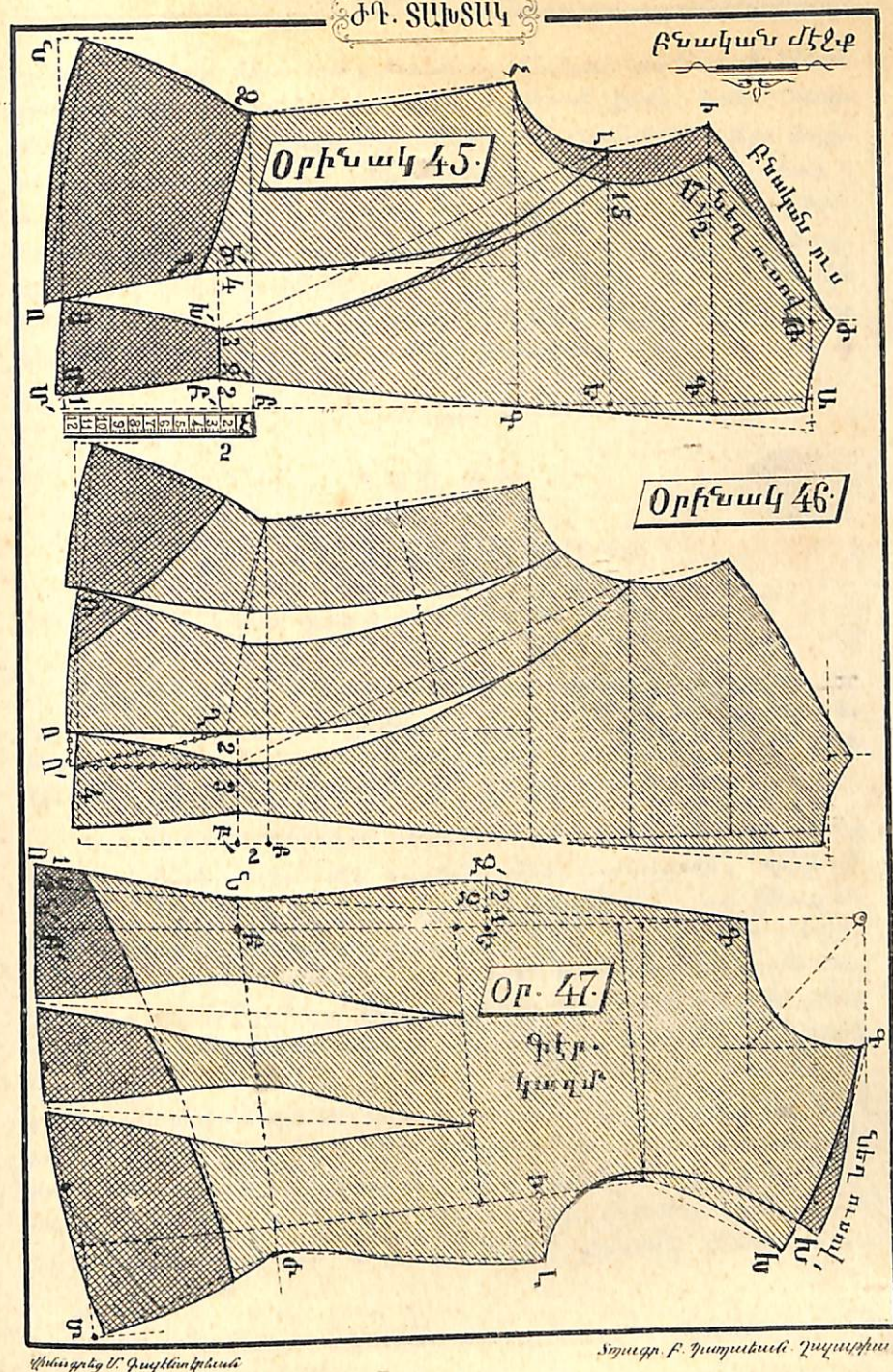
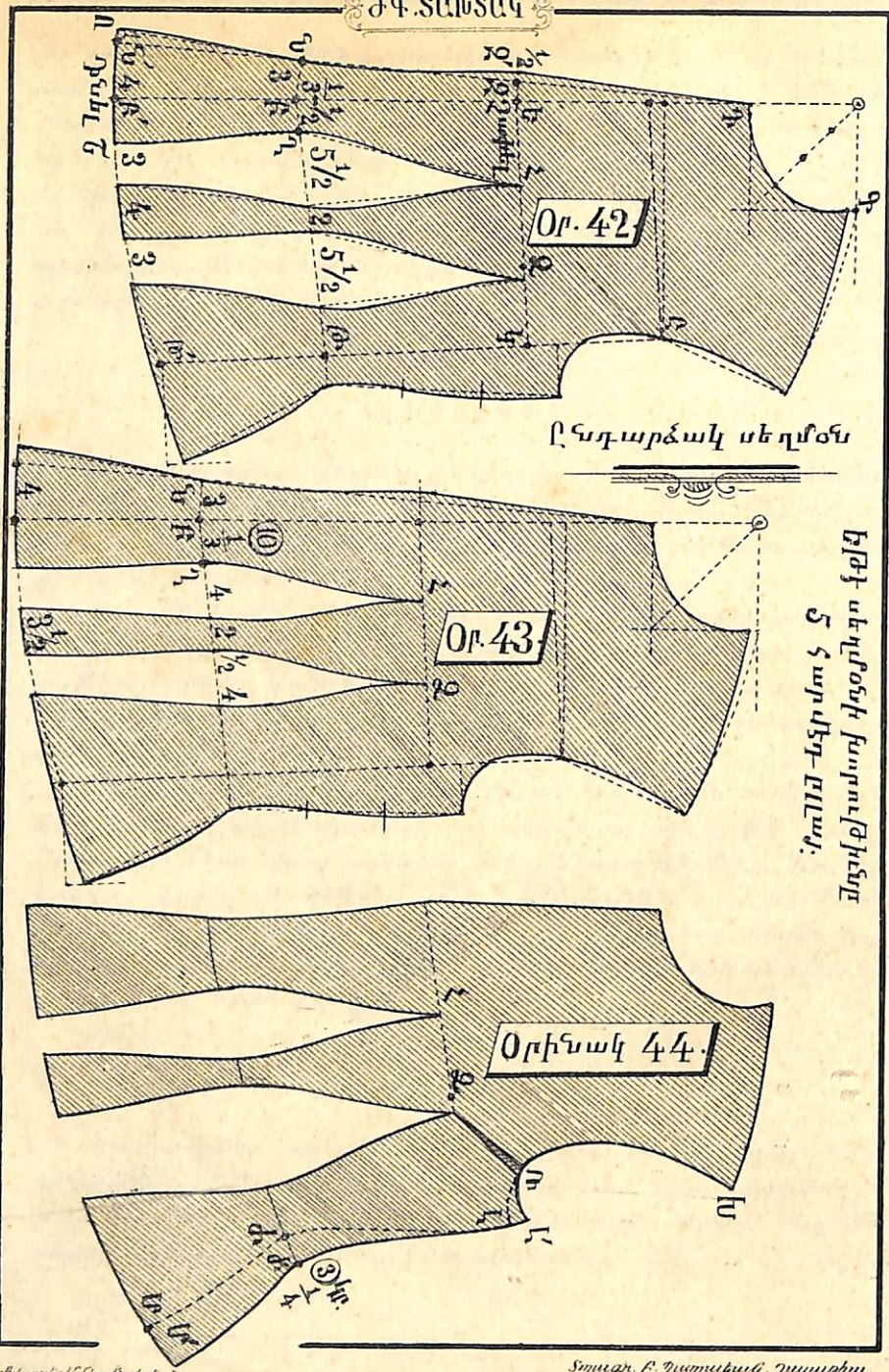
Բ.— Զ կէտէն դէպ ի դուրս 1½ հարմէդով յաւելուածական Զ' կէտն անոր համար կ'դնենք, որպէս զի սեղմօններուն բարձրութիւնը մինչեւ կուրծքին ամէնէն գմբթարդ մասին վրայ ելլելովը՝ այնտեղ կ'ծկուի՝ չպատճառէ. և միանգամայն կրծեղրն ալ մեղմ պտոյտ մ'առնենայ:

Գ.— Ընդարձակ սեղմօնները մինչեւ հագուստին երկայնութեանը վրայ շարունակուելուն պատճառն ալ այն է թէ կոնքի հաւասարութեան վրայ այնպիսի մեծ անջատութիւններ կ'ունենան, որ կարելի չէ զանոնք գտնէ 8—10 հարմէդ երկայնութեան մը վրայ իրարու միացնել. այլ նոյն լայնութիւնները մինչեւ վար պէտք է շարունակուին. նոյն իսկ հագուստին երկայնութիւնը ց'գարշապար եղած ըլլայ:

* * *

Բ Ա Յ Ա Ռ Ո Ւ Թ Ի Ն

Եթէ սեղմօնի խորութիւնը 6 հարմէդէն պակաս ըլլայ, գօտեվայրին դէմ Ա. սեղմօնին հեռաւորութիւնը 10րդ չափին ճիշտ 1/3-ովը կ'կազմենք (Տե՛ս 43րդ օրինակին Դ կէտը), երկու սեղմօններուն միջոցը 2½ հարմէդով կ'հաստատենք: Ինչպէս Հ, նոյն-

պէս ալ 2 կէտը ճիշտ երեք հաւասար մասերու բաժնուած կէտին վրայ կ'ընդունք, եւ կոնքի հաւասարութեան վրայ երկու սեղմոններուն միջոցը 3 կամ $3\frac{1}{2}$ հարմէդով կ'ձեւացնենք: Այս փոքրիկ փոփոխութիւններով սեղմոններուն լարերը քաշելէ ետք, իւրաքանչիւր կողմն ալ գրեթէ միեւնոյն խոտոր երեւոյթը կ'առնէ (Տե՛ս բոլոր սոյն մանրամասնութիւնները 43րդ օրինակին վրայ, որուն 3րդ կրկին չափն իբր քէ 5 հարմէդ եղած է ու Ն—Բ գծին երկայնութիւնը դարձեալ 3 հարմէդ, հետեւապէս $5+3=8$ հարմէդը կէս առ կէս նշանակած ենք մեն մի սեղմոնի):

Գ Ա Ս Ժ Է .

ՏԱՐԲԵՐ ԶԵՒԵՐՈՎ, ՍԵՂՄՕՆՆԵՐ

(Տե՛ս զանազան տախտակներու մէջ)

Սեղմոնները ոչ միայն չափաւորին կազմին համեմատ կը պատրաստուին, այլ եւ զանազան նորաձեւութիւններու ալ ենթարկուած են. եւ այժմ կարգով պիտի բացատրենք այն ամէն ձեւերը, որոնք ծանօթ են մինչեւ այսօր:

ՄԷԿ ՍԵՂՄՕՆ ՇԻՆԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ. — Հագուստներ կան որոնց վրայ ընդհանրապէս մէկ սեղմոն չինել կ'պատշաճի, օրինակի համար, ֆիկարօ եւ զուաֆ թիկնազգեստներու, առ հասարակ թիկնոցներու եւ մանաւանդ հաստ կերպասէ կրկնոցներու, եւլն:

Արդ, պարզ-իրանազգեստին առաջամասին կանոններուն համեմատ բոլոր շրջագծերը ներկայացնելէ վերջ, մէկ սեղմոն չինել ուղուած ատեն՝ բարձրութիւնը դարձեալ ընդարձակ սեղմոնին հրահանգին համեմատ Ե կէտին հաւասարութեամբը կ'ներկայացնենք (Տե՛ս Ժ. տախտակ 36րդ օրինակ): Դ կէտը կ'կազմենք 10րդ չափին ճիշտ $\frac{1}{3}$ ովը. յետոյ կ'նշանակենք 3րդ կրկին չափին ամբողջ մեծութիւնը, որ հիմա ունինք 8 հարմէդ, եւ ասոր մէջ տեղը կէտ մը կ'նշանակենք: Ապա, կէս կ'ընենք նաեւ Ե—Կ գիծը, որով կ'կազմուի Հ կէտը: Ուրեմն քանակը կ'հաւասարե-

ցնենք Հ կէտին եւ սեղմօնին մէջտեղը նշանակուած կէտին ու կը քաշենք տրամագիծ մը, Սոյն գիծը կոնքի հաւասարութեան վրայ ո՛ւր որ կտրէ, ճիշտ անոր իւրաքանչիւր կողմը $1\frac{1}{2}$ ական հարմէդ նշանակելով (փոխանակ պարզ սեղմօններուն ունեցած սեփական 2 հարմէդին՝ այս անգամ 3 հարմէդ կ'ընջենք), վերջապէս, տրամագծին առաջնորդութեամբ վէտկոր դժերով կ'ներկայացնենք սեղմօնին շրջագծերը (Լա՛ւ դիսէ 36րդ օրինակը):

Կարեւոր գիտելիք. — Այն արտաքին հագուստները՝ որոնք ուզուած ատեն կ'կոճկուին կամ ձգուած կ'թողուին, ինչպէս են թիկնաղգեստ, կրկնոց եւ ձգուն պօլեօներու համար պատրաստուած առաջամասին տիպարը, որ ընդհանրապէս մէկ սեղմօնով կ'ըլլայ. գիտնալ պէտք է թէ Յրդ կրկին չափին գրեթէ $\frac{1}{4}$ ընդունալէն ետքը, այսինքն այժմ որ Յրդ կրկին չափերնիս 8 հարմէդ է՝ սեղմօնը ճով պէտք է պատրաստենք, Յի համար $4\frac{1}{2}$ օլ եւ Կի համար 3օլ, որպէս զի գօտեվայրը չափազանց չկծկուի ու կրծեղըր տծեւ երեւոյթներ չառնէ:

* * *

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՄԵԿ ՍԵՂՄՕՆ. — Եթէ սեղմօնին վերջաւորութիւնը մինչեւ հագուստին ստորոտը պիտի իջնէ, նոյն իսկ մէկ սեղմօնն ալ կրնայ ընդարձակի վերածուիլ, մանաւանդ կրծաբերձ կազմերու համար. Ուստի կրծեղըն ընդարձակ սեղմօններուն կանոնին պէս կ'պատրաստենք, սեղմօնին գլխաւոր կէտերն ալ կը նշանակենք ու կողանջատին կողմի շրջագիծը կ'քաշենք (ինչպէս բացատրեցինք պահ մ'առաջ): Յետոյ ն—Բ գծին կազմած բացառիկ անջրպետը չափելով՝ Դ կէտէն դէպի Դ—Բ գծին վրայ կ'նշակենք, որ է Դ՝ կէտը, Նոյնպէս ալ Բ՝—Ն՝ գծին կազմած աւելորդ մեծութիւնը կ'հանենք կոնքի հաւասարութեան վրայէն, միշտ դէպի առաջ մղուելով, այն է Շ կէտը, Ապա՝ կ'քաշենք Հ—Դ—Շ շրջագիծն եւ կ'ունենանք ընդարձակ մէկ սեղմօն (Տե՛ս ասոր վերաբերեալ մանրամասնութիւնը, դարձեալ 36րդ օրինակին վրայ, որ նախորդէն զանազանելու համար զարգացներով ներկայացուցած եմ):

* * *

ՍԵՂՄՕՆՆԵՐԸ ԴԵՊ Ի ՈՒՍԸ ԵՒ ԴԵՊ Ի ԱՆՈՒԹՂ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵԼ

Նորածնութիւններ կուգան որ, սեղմօնը մինչեւ ուսը կամ անութը կ'չարունակուի, եւ երբեմն երկուքն ալ տեղի կ'ունենայ:

Արդ, մէկ սեղմօնով եղած ատեն կամ դէպի ուսը կրնայ երթալ եւ կամ դէպի անութը (Տե՛ս Ժ. Կալ. 35րդ եւ 36րդ օր.):

Մէկ սեղմօնը դէպի ուսը շարունակելու կերպը. — Մէկ սեղմօնն ընդհանրապէս ուսածագին ճիշտ մէջտեղը կ'չարունակուի, ուստի Ծ—Խ գիծը չափելով երկու մասի կ'բաժնենք եւ մէջտեղը կէտ մը կ'նշանակենք ու կ'անուանենք Զ կէտ (Տե՛ս 36րդ օր.): Յետոյ գործին պահանջման համեմատ՝ ընդարձակ կամ պարզ սեղմօնը ձեւագծելէ վերջ, Զ կէտէն մինչեւ Հ կէտ մեղմ կոր գիծ մը կ'քաշենք՝ գիտելով որ մերձաւորապէս երբուժին կորութեան մեղմ նմանութիւնն առնէ: Ապա՝ տիպարին չուրջը կտրելէ ետք, սեղմօնին անջատութիւնն ալ մէջէն հանելով՝ ամէնէն ետքն ալ Զ—Հ գիծը կ'կտրենք եւ առաջամասը կ'բաժնենք երկու մասերու:

Այս կամ այն նկատումներով կրնայ ըլլար որ սեղմօնը փոխանակ մինչեւ ուսածագին մէջտեղը շարունակելու, ուսածագն երեք կամ չորս մասերու կ'բաժնուի, եւ սեղմօնին ցցունը (Հ կէտը) տիգուայօդին կողմի մէկ երրորդ (կամ $\frac{1}{4}$) բաժանման կէտէն կ'շարունակուի (Տե՛ս 36րդ օր. ին Դ կէտը), կամ ուղնատորին կողմի մէկ երրորդին (կամ $\frac{1}{4}$ ին) վրայ շարունակուի (Տե՛ս 36րդ օրինակին Զ կէտը. դիտելի է նաեւ որ այս երկու վերջինները չորս մասի բաժնուած կերպովը զմած եմ):

Մէկ սեղմօնը դէպի անութը շարունակելու կերպը. — Գրնայ ըլլար որ սեղմօնը թեւին ծղակարին հետ հաղորդակցութեան դրուի. ուստի կանուխէն կ'նշանակենք թեւին ծղակարն անութին վրայ կցորդելու կէտը (Ասոր վերաբերեալ բացատրութիւնը տե՛ս Բ. դասը): Արդ, այժմ համարենք թէ Ռ կէտն ունեցանք իրբեւ ծղակարին կցորդուելիք կէտը. ուրեմն Ռ կէտէն մինչեւ Հ կէտ գմբեթարդ կորութիւն մը կ'ձգենք, այնպէս որ առաջամասին առաջակողմը կարծես թէ յետսամասի երեւոյթ մը կ'առնէ եւ կողանջատի կողմի մասն ալ կողամասի մը մերձաւոր նմանութիւնը (Տե՛ս 36րդ օրինակ): Տարակոյս չկայ թէ տիպարը դարձեալ

երկու մասի կ'բաժնենք, սոյն վերջին Ռ կէտէն մինչեւ սեղմոնին ստորոտը:

Գիտելիք.— Եթէ չափատուին կուրծքերն անհամեմատ կերպով բարձր ըլլան, տարակոյս չկայ թէ Հ կէտը Ռ կէտին շատ մօտ պիտի գտնուի ու այս երկու կէտերուն միացումը տգեղ երեւոյթ մը պիտի առնէ. ուստի այն կարգի կազմութեանց համար, Հ կէտը 1 կամ $1\frac{1}{2}$ հարմէդի չափ դէպ ի կողանջատին կողմը մը դելու է, որպէս զի Ռ—Հ գիծը վայելուչ կորութիւնով մը ներկայացուի (Արդէն 36 օրինակին վրայ ալ այս կերպով գծած եմք):

Երկու սեղմոն եղած ատեն.— Երկու սեղմոնով երանազգեստը պատշաճութեան համեմատ՝ պարզ կամ ընդարձակ ձեւով սեղմոնները ձեւագծելէ յետոյ, Ա. սեղմոնը կրնանք շարունակել մինչեւ ուսածագին մէջտեղը (Տե՛ս 35րդ օրինակին 2—Հ գիծը): Դիտելով որ վայելուչ կորութիւնով մը գրեթէ վերի կողմն երկու հաւասար մասերու բաժնուած ըլլայ, մանաւանդ լանջքին հաւասարութեան դէմ (Լաւ դի՛սէ 35րդ օրինակին սոյն գիծը):

Կրնայ ըլլար որ Երկրորդ սեղմոնը միայն թեւին ծղակարին հետ հաղորդակցի: Այս անգամ ալ Ռ կէտը՝ զգալի կորութիւնով մը կ'միացնենք 2 կէտին (Տե՛ս 35րդ օրինակ):

Կրնայ ըլլար նաեւ որ երկուքը միանգամայն տեղի ունենայ, ու առաջամասը բաժնուի երեք մասերու որոնք կ'անուանուին Կրծամաս, Միջնամաս և Կողմնամաս:

Սեղմոններուն ստորոտը դէպ ի առաջակողմ՝ ծռել.— Նորոյթներ կան որ սեղմոններուն ստորոտները դէպ ի առաջակողմ կ'ստորին (Տե՛ս ԺԱ. սախակ 37րդ օրինակ): Այնպէս որ իւրաքանչիւրին առաջակողմի չըջագծերը գրեթէ ուղիղ դիրք մը կ'առնեն ու կողանջատի կողմերը չափազանց խոտոր: Այս կարգի խոտորումները կանոնի մը չեն ենթարկուիր, այլ պարզապէս քմահաճոյքներ են: Նոյն դիրքով ներկայացած սեղմոններն անգլիական ոճ կ'կոչուին, որ կրնայ պարզ կամ ընդարձակ սիլմոններուն ալ գործադրուի:

Կրծամիջոցին ու կողանջատին հորիզոնական փոքրիկ սեղմոնները.— Եթէ ստիպուած ենք հազուադէպ սեղմոնով շինելու, ու միեւնոյն ատեն կրծաբերձ կազմութեան կ'վերաբերի այն, հարկ է Ե կէտէն հորիզոնաբար դէպ ի Ե—Կ գծին վրայ՝ գրեթէ 1 հարմէդ մեծութեամբ և 6—7 հարմէդ երկայնութեամբ փոքրիկ

սեղմոն մը շինել (Տե՛ս Ժ. սախ. ի 36րդ օրինակին վրայ). որպէս զի կրծեղբն ամփոփ կազմուի: Դարձեալ եթէ չափատուն անհամեմատ կերպով բարձր ստնամբարձ մը դրած է, եթէ կուրծքը մեծ է, եւ կամ Խ եւ Լ անկիւններն իրարմէ շատ հեռու կազմուած են. կողանջատէն դէպ ի Կ—Ե գծին ուղղութեամբ և 1 հարմէդ մեծութեամբ ու 5—6 հարմէդ երկայնութեամբ սեղմոն մը կ'շինենք, որպէս զի անութին առաջակողմն անհաճոյ ծալքեր չգոյանան: Սակայն դիտնալ պէտք է թէ կողանջատը 1 հարմէդ կը կարճնայ. ուստի անթմէջը՝ այն է Լ կէտը 1 հարմէդ կ'բարձրացնենք ու մինչեւ Ռ կէտ անութին նոր կազմակերպութիւն մը կ'ուտանք (Տե՛ս 36րդ օրինակին Լ՝ կէտը): Տարակոյս չկայ թէ այս սեղմոնները մակերեսի կերպասին վրայ չօրինակուիր, այլ միայն մէջի նիւթերուն վրայ կ'ձեւացուի՝ ու վրայի կերպասը փոթփոթելով և արդուկով ամփոփելով կ'պատրաստուի:

Եթէ հազուադէպ երկու սեղմոնով է, նոյն հորիզոնական փոքրիկ սեղմոնները մերձաւորապէս պէտք է հաւասարին Հ և 2 կէտերուն (Տե՛ս ԺԲ. սախակի 40րդ օրինակ):

Երկրորդ սեղմոնն ալ աւելի բնդարձակ շինելու կերպը.— Եթէ հազուադէպ ընդարձակ սեղմոնով է ու դարձեալ չափատուն կրծաբերձ է կամ անթմէջն ու տիգուսոյն իրարմէ շատ հեռու կազմուած են, երկրորդ սեղմոնը կրկին անգամ կ'ընդարձակենք (Տե՛ս ԺԳ. սախակ 44րդ օրինակ):

Արդ, տիպարն աստառին վրայ դնելով, բոլոր շուրջն, Առաջին սեղմոնն ու Երկրորդ սեղմոնին առաջակողմն չըջագծերն օրինակելէ ետք. սնակուշտին դէմ կ'նշանակենք Յրդ կրկին չափին $\frac{1}{4}$, որ ներկային մէջ կ'ընէ 2 հարմէդ: Ապա՝ 2 կէտին վրայ գնդասեղ մը կ'մխենք ու տիպարին սնակուշտը կ'քաշենք, այս դուրսի կէտին վրայ (Տե՛ս 44րդ օրինակին Ժ՝ կէտը), և տիպարին կողանջատի կողմի ստացած դիրքին մէջ Ռ կէտէն մինչեւ Լ կէտ՝ անութին փոքր մասը, կողանջատը, սեղմոնին վերջին չըջագծերն ու ստորոտը կ'օրինակենք (աւելորդ է ըսել թէ սեղմոնին օրջագծերը փեցանուակով պիտի օրինակենք): Այս գործողութեամբ Լ—Ժ—Մ գիծը կ'տեղափոխուի խոտորակի դէպ ի դուրս, այն է Լ—Ժ—Մ, անութին դիրքը կ'կծկուի՝ 1 հարմէդի չափ բարձրանալով, որ իբր թէ 2 կէտէն մինչեւ Ռ կէտ փոքր սեղմոն մը

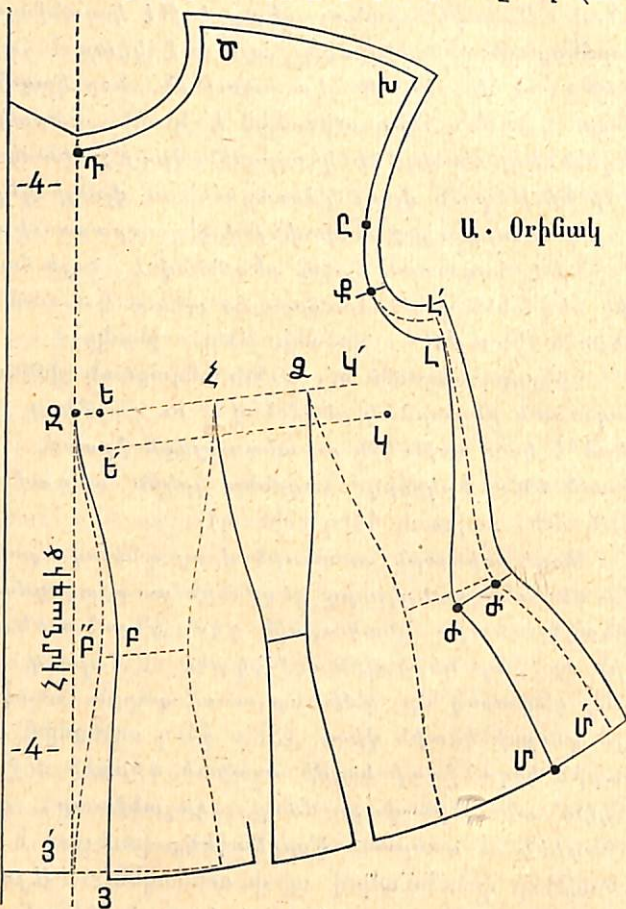
շինած ըլլայինք (Տե՛ս այս երեւակայական սեղմոնին ստուերագիծը 44րդ օրինակին վրայ)։ Միայն Ռ կէտին վրայ անուրձը խոռոչաձև տեսք մը կ'առնէ։ Ուստի մեղմ կորուսթիւնով մը բարեփոխելու է։

* *

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀՐԱՀԱՆԳ ՄԸ

Պարզ սեղմոններով պատրաստուած տիպարն առանց հաշուական գործողութեան՝ կրնայ վերածուիլ ընդարձակ սեղմոնի (Տե՛ս այս սեղմուած Ա. օրինակը)։

Արդ, աստառին եզրէն 3—4 հարմէդ դէպ ի ներսօք հորիզոնական գիծ մը կ'քաշենք, այն է Դ—Յ՝, որ կ'ծառայէ իբրեւ հիմնագիծ (Տե՛ս օրինակը)։ Յետոյ պարզ սեղմոնով պատրաստուած տիպարին Դ—Ձ գիծը կ'հաւասարեցնենք հիմնագծին՝ ու ստացած դիրքին մէջ գընդասեղներով կը հաստատենք, եւ կ'սկսինք փշանուակով օրինակել սոյն Ձ—Դ գիծը, փողեղը՝ այն է Մ—Դ գիծը, ուսածագը՝ այն է Խ—Մ գիծը եւ երբուժը՝ այն է Խ—Ը—Բ գիծը, ինչպէս նաեւ սեղմոններուն երկու մէջի կողմի շրջագծերն

նախագիծը, ինչպէս նաեւ սեղմոններուն երկու մէջի կողմի շրջագծերն

ու ցցունքներուն բարձրութիւնը, որով այս անգամ փոխանակ Ե՛—Կ գիծը ներկայացնելու, ըստ ընդարձակ սեղմոնի հրահանգին, պէտք է օրինակենք Ե՛—Կ՝ գիծը։

Ապա, գնդասեղները կ'հանենք և Ա. սեղմոնին ցցունքին՝ այն է Հ կէտին ուղղածիդ դիրքով գնդասեղ մը կ'ցցենք, ու տիպարին Յ կէտը կ'տանինք կ'հաւասարեցնենք հիմնագծին. և այս դիրքին մէջ փշանուակով կ'օրինակենք Զ—Բ՝—Յ՝ գիծն ու Ա. սեղմոնին առաջին շրջագիծը, և տիպարը դարձեալ կ'բերենք նախկին տեղը։

Այժմ սնակուշտէն՝ այն է Ժ կէտէն փոքրիկ շեղ գիծ մը կը քաշենք ու սոյն գծին վրայ կ'նշանակենք մերձաւորաբար Յրդ կրկին չափին կէսը որ է 4 հարմէդ, որով կ'առնենք Ժ՝ կէտը։ Հիմա ալ գնդասեղը կ'ցցենք Բ. սեղմոնի ցցունքին՝ այն է Զ կէտին. և տիպարին սնակուշտը կ'քաշենք սոյն Ժ՝ կէտին հաւասար, ու վերջնականապէս կ'օրինակենք Բ. սեղմոնին վերջին շրջագիծը, կողանջատը՝ այն է Լ՝—Ժ՝—Մ՝ գիծն և Գ՝—Լ՝ գիծը, որով անթատակը զգալի կերպով փոքր կ'իսաբոլորչի մը կ'ձևանայ։

Ա՛լ տիպարը բոլորովին կ'վերցնենք և աստառին վրայ ներկայացուած կ'գտնենք ընդարձակ սեղմոններ, միեւնոյն ատեն Բ. սեղմոնն Առաջին սեղմոնէն ա՛լ աւելի մեծ (Որո՜ւ սեմուելու համար, շուրժման դրուած գծերը կէս կէտերով ներկայացուցիմք)։

Դիտնալ պէտք է թէ չափատուին ստինքները ցած ու փոքր եղած ատեն՝ միայն Բ. սեղմոնն ընդարձակելու է։ Այս պարագային նախապէս տիպարին Զ և Յ կէտերը հաւասարեցնելու է հիմնագծին, ու ստացած դիրքին մէջ օրինակելու է կրծեղը, փողեղը, ուսածագը, երբուժը և Ա. սեղմոնն ու Բ. սեղմոնին առաջին շրջագծերը, եւ յետոյ շարժելու է կողանջատը։

Թէպէտ և այս եղանակով ընդարձակուած սեղմոնները՝ հաշիւներով ձեւագծուած ընդարձակ սեղմոններուն հրապոյրը չունենար, բայց նպատակին ծառայելէ ալ չդադրիր։

* *

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ.— Վերջապէս գիտնալ պէտք է թէ սեղմոններն ըլլա՛ն պարզ, ըլլա՛ն ընդարձակ կամ մէկ սեղմոն, իւրաքանչիւրն ալ ըստ նորաձեւութեան կրնան տեղափոխուիլ՝ ետ

կ'չարունակենք, եւ նոյն իսկ ծ—ն գիծը քաշելու համար, Առաջին չափին $\frac{1}{3}$ ը՝ այն է 12 հարմէդը կ'դնենք Բ կէտէն (Տե՛ս 45րդ օրինակին վրայ որ երկրին պատկերը ներկայացուցած ենք Բ կէտէն սկսելով): Նոյնպէս ալ Զ՝ եւ Խ՝ կէտերուն կէս կէս վեր եւ վար նշանակելիք ուղղահայեաց փոքրիկ կէտերը դնելու պէտք չկայ, այլ Զ՝ եւ Խ՝ կէտերէն ուղղակի կ'քաշենք Զ՝—Մ եւ Խ՝—Յ գլծերը. ինչպէս նաեւ կողամասին Ղ—Ո գիծը (Տե՛ս 45րդ օրինակին եւ բաղդասե ասոր տարբերութիւնը Թ. տախտակի 31րդ օրինակին հետ):

* * *

ԲՆԱԿԱՆ ՄԷՋՔՈՎ ԿՐԿՆԱԿՈՂԱՄԱՍ.— Ոյս ալ բնաւ տարբերութիւն չունի կարճ կամ պարզ—իրանագգեստին կանոններէն. հետեւաբար բնական մէջքին 1, 2, 3 կամ 4 հարմէդ տարբերութիւնը կ'նշանակենք Բ կէտէն վար, և Բ՝ փոքր ուղղահայեացը քաշելէ ետք, անոր վրայ կ'նշանակենք յետամասին մէջքին վրայ եղած գործողութիւնը: Հարկ է գիտնալ թէ բնական մէջքին պատճառով՝ Ղ կէտը զգալի կերպով դէպ ի վար կ'իջնէ և կողամասին գօտեվայրն ալ առաւել շեղ դիրք մը կ'առնէ. ուստի զայն երկու մասի բաժնելու կարգադրութիւնը նոյն շեղ գծին վրայ կատարելու է (Տե՛ս 46րդ օրինակը):

Գ Ա Ս ԺԹ.

Գ Է Ր Կ Ա Զ Մ

(Տե՛ս ԺԴ. տախտակ 47րդ օրինակ)

Գէր կազմերն ինչ ինչ մասնաւորութիւններ ունին, օրինակի համար՝ ընդհանրապէս անոնց կռնամէջը կոր կ'ըլլայ, թեկնը բարձր՝ որ կողածագին գլուխը սեղմօն ձեւացնելու է, երանին տափաւրակ կ'ըլլայ, բնական մէջքի տարբերութիւններն շատ կ'ըլլայ, ինչպէս նաեւ կրծաբերձ ու քաղրթեղ, Արդ, յետամասին վերաբերեալ բացառութիւններն արդէն նշանակեցինք. այժմ պիտի բացատրենք առաջամասին վերաբերեալները:

Ուրեմն, նոյն իսկ պարզ սեղմօնով հագուստ շինուած ատեն՝ ընդարձակ սեղմօնով իրանագգեստին կանոնին պէս Դ—Զ գիծը կ'չարունակենք մինչեւ կոնքի հաւասարութիւն, որով յառաջ կուգայ Դ—Զ—Ն—Ն՝ շեղ գիծը. միայն թէ Ե կէտին դիմաց 1 հարմէդով կ'կազմենք Զ կէտը: Տրդ չափը հագագէն վար դնելով կը ճշտենք Ն կէտը: Յետոյ իբրեւ կրծաբերձ կազմութիւն՝ Զ կէտին դիմաց կ'նշանակենք 2 հարմէդ, իսկ Ն՝ կէտէն դուրս դարձեալ $1\frac{1}{2}$ հարմէդ. և կրծեզրը՝ այն է Դ—Զ—Ն—Ո գիծը կ'քաշենք: Արդ, վանդակածիրը կ'նշանակենք Զ՝ կէտէն դէպի Ի—Լ գծին վրայ, գօտիի ծիրը Ն կէտէն Թ—Ժ գծին վրայ և կոնքի ծիրը Ն՝ կէտէն Թ՝—Մ գծին վրայ, որով հագուստին կողմնակի դիրքը կը հակի դէպ ի առաջակողմ, եւ կրծեզրը չափատուին քաղրթեղ ձեւին համեմատ կ'կազմուի (Տե՛ս 47րդ օրինակ):

Եթէ ընդարձակ սեղմօնով շինել ուղուի, կրծեզրին նախնական Դ—Զ—Ն—Ն՝ շեղ տրամագիծը կ'քաշենք, գօտիին ու կոնքին չափերը կ'նշանակենք Ն և Ն՝ կէտերէն, իսկ վանդակածիրը նշանակելու համար Զ՝ կէտն ալ կ'նշանակենք ու այն կէտէն կ'դնենք 11րդ չափը (այսինքն վանդակածիրը): Յետոյ ընդարձակ սեղմօնին առթիւ կրծեզրն ընդարձակելու համար, քանակը Դ—Զ կէտերուն ուղղելով շեղակի կ'քաշենք մինչեւ գօտեվայր, իբրեւ կարճ—իրանագգեստ. իսկ պարզ—իրանագգեստի համար ալ մինչեւ կոնքի հաւասարութիւն, Ապա՝ Ն և Ն՝ կէտերէն դուրս կազմուած բացառիկ լայնութիւնները կ'ծառայեցնենք սեղմօններուն ընդարձակութեան: Տարակոյս չկայ թէ Զ՝ կէտէն դուրս $1\frac{1}{2}$ կամ 1 հարմէդով յաւելուածական կէտը կ'նշանակենք և կըրծեզրին մեղմ վէտկոր գիծը կ'քաշենք:

Երկրորդ սեղմօնն աւելի մեծ շինել կ'պատշաճի անութիւն երբուծի մասը, այսինքն արգուսյօղն ու անթմէջն իրարմէ հեռու գտնուած ատեն (Տեղի անձկութեան պատճառաւ օրինակը զանց առինք):

ԳԼՈՒԽ Բ.

Թ Ե Ի

Գ Ա Ս Ա .

Ն Ա Խ Ա Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք

ԱՆՇԻՆԻ է թէ զգեստներուն թեւերը որքան ալ արտակեղրոն ձեւերով ներկայացած ըլլան, մեր սկզբամբ, անոնք դարձեալ միեւնոյն արմատէն կ'ծագին, այն է պարզ թեւէն ⁽¹⁵⁾։ Արդ, կնոջական հագուստներուն պարզ թեւն երկու տեսակ է, Պարզ ձեւ և Հակեալ ձեւ, բացի Շապիկի քեւ կոչուածէն, որ բոլորովին տարբեր սկզբունքներով կ'ձեւագծուի։

Պարզ թեւը կ'բաղկանայ երկու մասէ, եւ կ'անուանուի Մակաբեւ և Ներաբեւ, որոնք կ'ըսուին նաեւ վրայի ու սակի թեւ։

Թեւին սոյն երկու մասերն իրարու կցորդուելով՝ երկայնութեանը վրայ բնապէս գոյացած երկու կարերուն առաջակողմը գտնուածը կ'անուանուի Ծղակար և յետսակողմինը Արմակար։

Ինչպէս որ կարճ-իրանազգեստն իրանը պատող հագուստներուն հիմը կ'ներկայացնէ, այնպէս ալ պարզ թեւն ամէն տեսակ թե-

(15) Վարժուածեան կերպասին վրայ պարզ թեւի մը շրջագծերը ներկայացնելով՝ կարեւոր կողմերն անոր վրայ մատնանիշ ընելու է։

ւերուն արմատն է. ուստի նախ պիտի ուսանինք պարզ թեւին չափել ու ձեւագծելու կերպերը, և յետոյ հակեալ թեւը։

Շատեր կ'կարծեն թէ թեւը հագուստին անութէն անկախ մաս մ'է, և կ'պատրաստուի առանձին հաշիւներով։ Մինչդեռ մեր հայեացքով, թեւն իրանազգեստին քանի մը չափերուն և անթածրին ստացած ձեւին զուգորդ մասն է։ Հետեւաբար հագուստին տիպարները պատրաստելէ առաջ՝ անկարելի է թեւը ձեւագծել։

Գ Ա Ս Բ .

Թ Ե Ի Ի Ն Չ Ա Փ Ե Ր Ը

(Տե՛ս Բ. քախսակ 16րդ պատկեր, եւ ԺԵ. քախս. 48 եւ 49րդ պատ.)

Թեւը հինգ չափ ունի, երեք հատը չափատուին վրայէն կ'առնուի, և ընդհանուր չափերուն Չորրորդ դասակարգութիւնը կ'կազմէ, որ է 13էն մինչեւ 15րդ-չափ. և երկու չափ ալ իրանազգեստին անութէն կ'առնուի։

* * *

ՉԱՓԱՌՈՒԹԵԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ

ՉՈՐՐՈՐԴ ԿԱՐԳ

ԹԵԻԻՆ ՉԱՓԵՐԸ

Տաւանբերորդ չափ. — ԾՂԻՈՅ ԵՐԿԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Տիգուսյօղէն, այսինքն 5րդ չափին վերջացած կէտէն սկսելով՝ չափատուին ծղին բնական կերպով վար ձգուած դիրքին մէջ, մեղրական երիզը շեղակի կ'վարենք մինչեւ դաստակ, չափն է...49

Տաւանչորորդ չափ. — ՏԻԳԻ ԾԻՐ

Մեղրական երիզն անութի բարձրութեան հաւասարութեամբ

տիգի շուրջը պատելով՝ թոյլ կերպով կ'չափենք տիգի՝ ծիրր, որուն ենթադրական չափն է34

Տասնհինգերորդ չափ. — ԱՓՆԱԾԻՐ

Թեւեւրանն առանց փեռեկի և ամէնէն նեղ մեծութեամբ շինելու համար, չափատուէն կ'խնդրենք որ բութամատն ափին մէջ պահէ. մենք ալ երիզը ձեռքին ամէնէն մեծ հաւասարութեան շուրջը պատելով՝ կ'առնենք ափնածրի մեծութիւնը, չափն է 22 հարիւրորդամէդը. իսկ կէսը կ'ընէ (16).....11

* * *

ԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՏԿԵՏՆԵՐԸ

Անութին չափերն առնելու համար, նախ պէտք է թեւին ծղակարն ու արմակարն անութին վրայ կցորդելիք կէտերը նշանակենք.

Արդ, եթէ հագուստը ձեւելէ առաջ կ'ուզենք որ թեւին ալ տիպարը պատրաստենք, անութին բաղդատութիւնն ընելու գործողութեան պէս՝ տիպարները քովէ քով կ'շարենք (Տե'ս ԺԱ. Բալսակի 38րդ օրինակը): Իսկ եթէ հագուստը դերակարելէ ետք՝ կամ նոյն իսկ կարելէ ետք կ'ուզենք որ թեւը ձեւագծենք, — Արդէն ամէնէն ճիշտ այս վերջինն է որ եթէ փորձի ենթարկուելիք հագուստ մըն է, ու անթածրին այս կամ այն կողմը բարեփոխութեան ենթարկուած է, թեւն ալ պատրաստուած կ'ըլլայ այն դիրքին մէջ՝ անսխալ կերպով — (Ինչպէս որ 48 եւ 49րդ պատկերները ներկայացուցինք կարուած դիրքին մէջ, ուսեւն ալ կարուած ըլլալը ո եւ Ե անպատշաճութիւն չունի), այս պարագային ալ կարուած հագուստին աջ կամ ձախ անութը չըջօնին կողմէն կ'փռենք սեղանին վրայ (Տե'ս 48րդ օրինակ. բայց զիսնալ պէտք է քէ պատկերը վայելուչ երեւալու համար Ե որ երեսի կողմը դեպ ի վեր ներկայացուցած ենք):

Յետոյ անութին կարաբաժինը չեղած նկատելու համար տո-

(16) Սոյն չափերուն համառօտ ցուցակը, տե'ս 26 էջի ցուցակին Դ. դասակարգութիւնը.

շիջով մը կ'գծենք, և ուղղանկիւնը կողամասին վրայ դնելով՝ անկիւնը կ'հաւասարեցնենք անթմէջ, ճիշտ կարաբաժինը ջնջուած կէտին, ուղղութիւնը սնակուշտին՝ և գագաթէն փոքրիկ ուղղահայեաց գիծ մը կ'քաշենք: Անմիջապէս ուղղանկիւնը կ'ըջենք առաջամասին վրայ ու նախորդ գծին շարունակութիւնը ներկայացնելու պայմանաւ՝ փոքրիկ ուղղահայեաց գիծ մ'ալ այնտեղ քաշելով կ'անուանենք Ա—Բ գիծ (Տե'ս 48րդ օրինակ, նաեւ ուղղանկիւններուն դիրքը):

Արդ, նախ թեւին արմակարն անութին վրայ կցորդելու կէտն որոշել պէտք է, եւ այս ալ դարտուղէ կանոններ ունի, բայց առայժմ գիտնալ պէտք է թէ թեւին արմակարն արմուկին ուղղութեամբը կեցնելու համար — ինչ որ պարզ թեւի մը գլխաւոր պայմանն է — արմակարը պէտք է կցենք թիկնանկեան կէտին, որ է Գ կէտը (Տե'ս 48րդ օրինակ):

Դալով երկրորդ կէտին, Ա գծէն դէպ ի երբուծին վրայ ելելով՝ 2 հարմէդ բարձրութեամբ կէտ մը կ'նշանակենք և կ'անուանենք Դ կէտ՝ որ կ'ներկայացնէ ծղակարը կցորդուելիք կէտը, և անմիջապէս ձեւելով հատկէտ մը կ'նշանակենք (Տե'ս 48րդ օրինակ): (Իսկ տղոց համար 1 հարմէդ):

Յայտնի է թէ այս երկու կէտերն որոշելէ ետք, անթածրը կ'բաժնուի երկու մասերու, վերին անուր և ներքին անուր:

* * *

ԱՆՈՒԹԻՒՆ ՎՐԱՑԵՆ ԱՌՆՈՒԵԼԻՔ ԶԱՓԵՐԸ

Առանց բացառութեան, ո' և է զգեստի մը անութին վրայէն երկու չափ կ'առնուի:

[1] Ին (17) Անուրի խորութիւն. — Անութին Գ կէտէն, այսինքն թիկնանկեան կէտէն սկսելով՝ կողամասին վրայէն հորիզոնաբար կ'իջնենք մինչև անութին տակ քաշուած Բ գծին վրայ, չափն է 5½

(17) Սոյն երկու չափերն իրանագոյնին Առաջին եւ 2րդ չափերուն հետ չ'ընդունու համար, օրինակներուն վրայ փոքրիկ քառանկիւններու մէջ ներկայացուցինք եւ բացատրութեան մէջ սա [] նշաններով զանազանեցինք:

[2]րդ ներկանուրի մեծուրիւն. — Մեզրին ծայրը կ'հաստա-
տենք Դ կէտին վրայ, և անութին կարարածինը ջնջուած գծին
ընթացքովն երիզը մաս առ մաս կ'շրջենք ներքնանութին գծէն
բարձրանալով մինչեւ Գ կէտ, չափն է16

Գ Ա Ս Գ.

ՊԱՐԶ—ՄԱԿԱԹԵԻԸ ԶԵԼԱԳԾԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

(Տե՛ս ժՁ. swխսալ 52, 53, 54 եւ 55րդ օրինակները)

Թեւին ձեւագծումը դիւրացնելու համար, նախ հոս ⁽¹⁸⁾ կը
ներկայացնենք իր չափերուն թիւերը:

Զափատուին վրայէն առնուած չափերը	Անութին վրայէն առնուած չափերը
Կարգը	[1]ին [2]րդ
Մեծութիւնները 49 31 11	5 1/2 16 հարմէդ

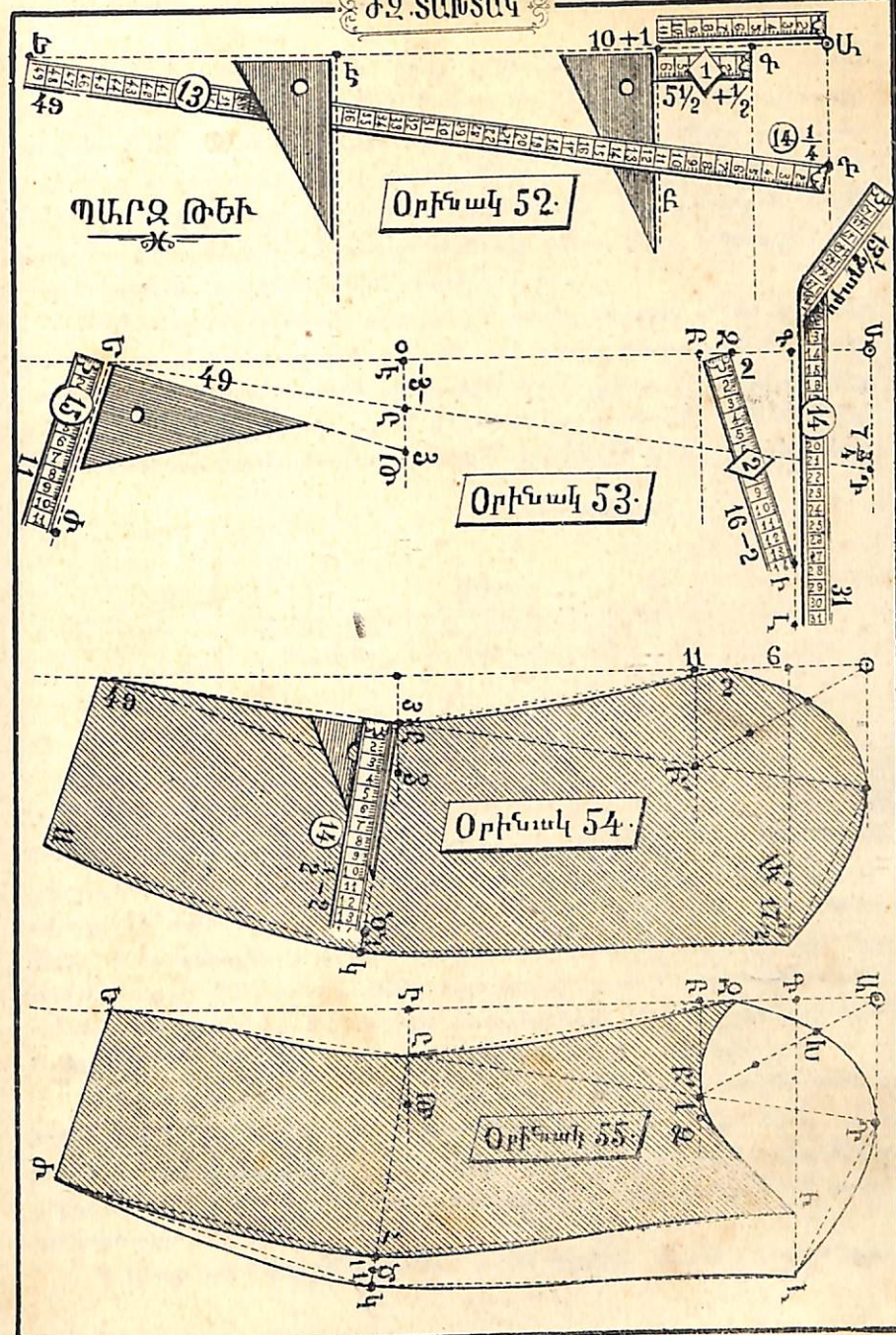
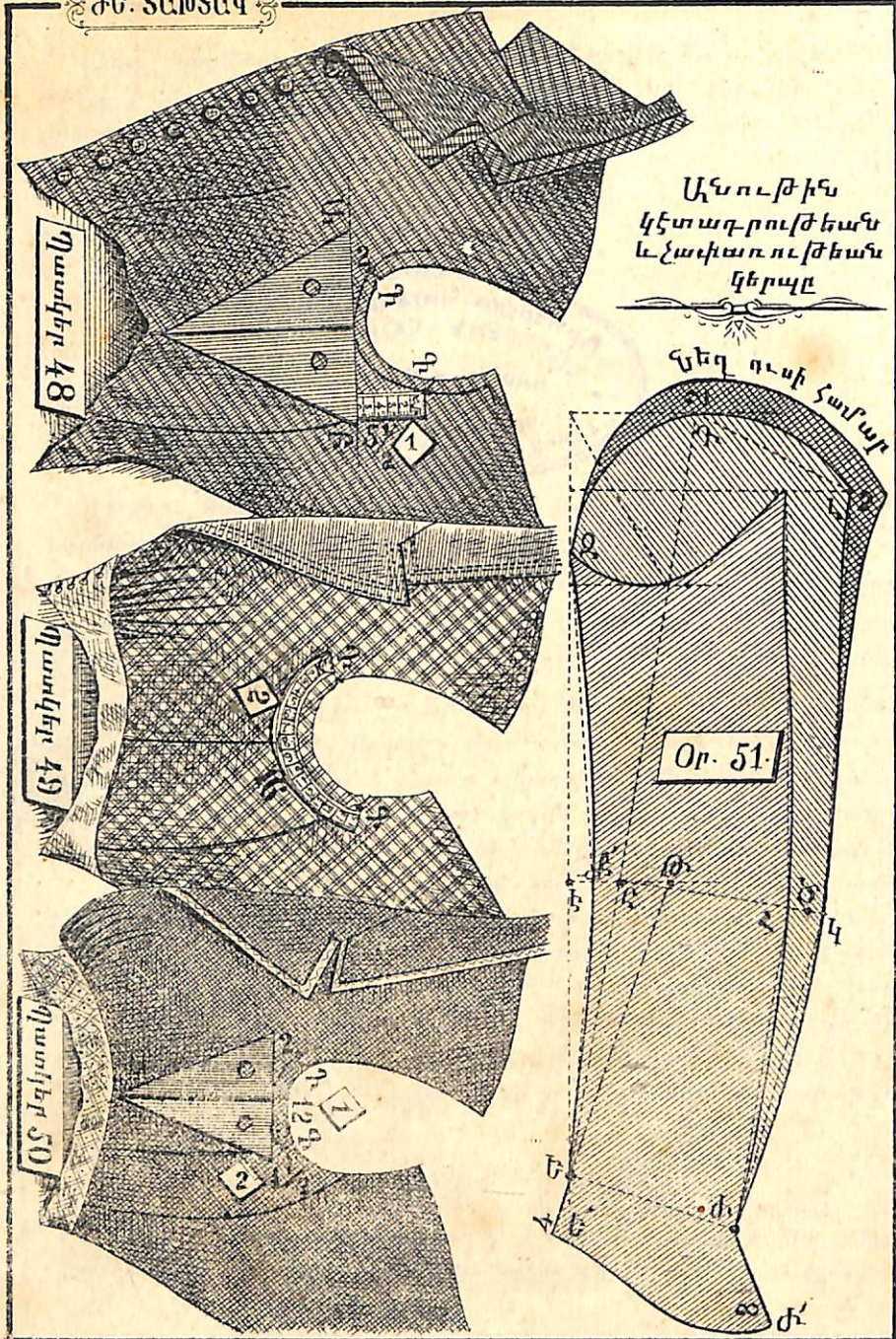
Թեւին հիմնագծերը. — Թեւին տեսական ձեւագծումը նախ
մակաթեւէն կ'սկսուի: Ուստի, առաջամաս ձեւագծելու սկզբուն-
քին պէս՝ ուղղանկիւնը կ'դնենք դիմացի կողմերնիս, հորիզոնա-
բար կ'քաշենք Ա—Ե գիծն ու աջ կողմն ալ Ա—Դ ուղղահայեացր,
որոնք կ'ներկայացնեն մակաթեւին հիմնագծերը (Տե՛ս 52րդ օր.):

Ե գիծը կամ՝ քեւին խորուրիւնը. — Այս գիծը թեւին ամէ-
նէն էական տեղը կ'ներկայացնէ, ուստի դայն անվրիպելի կանո-
նով մը կազմելու համար՝ նախ կ'առնենք իրանին Առաջին չափը
(կոնածագի բարձրութիւնը), որ է 36 հարմէդ, կ'առնենք նաեւ
6րդ չափը (իրանի բարձրութիւնը), որ է 46 հարմէդ. այս վերջի-
նէն կ'պակսեցնենք կոնածագի լայնութեան բաժինը՝ այն է 5 հր.
7 հզ. որ կ'մնայ 40 հր. 3 հզ. ⁽¹⁹⁾ և կ'գումարենք նախորդին

(18) Վարժուծեան կերպասին վրայ՝ ըսել կ'ուզենք:

(19) Սոյն հաշուական զործողութիւնը դիւրին կատարելու համար, 3—4
հազմէղը կրնայ ոչինչ համարուիլ, իսկ 5—7 հազմէղ եղած ատեն մէկ ամբողջ
հարմէդ նկատելու է զայն, որպէս զի արդիւնքը բոլորակ թիւ մ'ըլլայ:

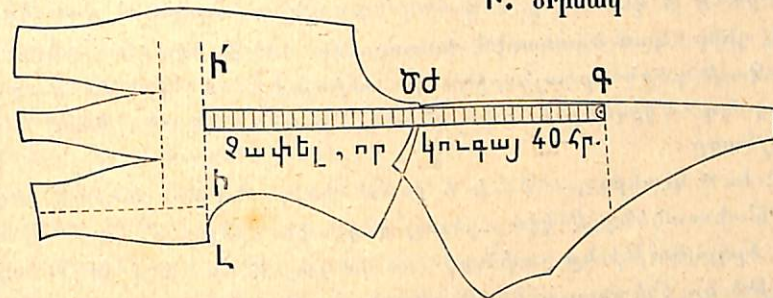

հետ՝ որ կ'ընէ $36+40=76$, ապա կ'կիսենք որ կ'ըլլայ 38, յետոյ այս թիւէն կ'հանենք իրանին 2րդ չափը (անութի բարձրութիւնը) որ կ'մնայ $38-18=20$: Արդ, այս մնացած 20 հարմէդը դարձեալ կ'կիսենք ու առաւել 1ով կ'գումարենք, որ կ'ըլլայ $10+1=11$ հարմէդ, և կ'դնենք զայն Ա կէտէն Ա—Ե հորիզոնական գծին վրայ ու կ'քաշենք Բ—Ձ ուղղահայեացքը (Տե՛ս 52րդ օրինակին վրայ երկրին եւ ուղղանկիւնին պատկերները):

Սոյն գործողութեան արդիւնքն ուրիշ կերպով մ'ալ կրնանք գտնել, որ թերեւս աւելի դիւրին ու պարզ նկատուի: Օրինակի համար՝ նախ առաջամասին տիպարին Ի—Լ գիծը կ'յառաջացնենք զէպ ի կրծեզրին կողմը՝ որով կ'ունենանք Լ—Ի—Ի՝ գիծ մը (ինչպէս կ'եսնունի սա մասնաւոր փոքրիկ Բ. օրինակին վրայ): յետոյ յետ-

Բ. օրինակ

սամասին տիպարին ծոծրակը կ'հաւասարեցնենք առաջամասին տիպարին ուղնոտորին (Տե՛ս սա Բ. օրինակին ծծ կէտը), դիտելով որ տիպարին սոյն երկու մասերն հորիզոնական դիրք մ'առնեն: Ապա՝ յետսամասին Գ կէտէն մինչեւ Ի—Ի՝ գիծը կ'չափենք, որ այժմ կուգայ 40 հարմէդ (Տե՛ս այս տեղ դրուած Բ. օրինակը): Արդ, տեսնուած այն մեծութեան $\frac{1}{4}$ ը առաւել 1ով կ'յատկացնենք թեւին Բ կէտին, որ արդիւնքը կ'ըլլայ դարձեալ 11 հարմէդ:

Գ գիծը կամ արմակարին վերի աստիճանը. — Ձգեստին անու-
թին վրայէն առնուած [1]ին չափը՝ որ է $5\frac{1}{2}$ հարմէդ: Արդ, այս չափին վրայ կ'րարդենք $\frac{1}{2}$ հարմէդ. ուրեմն $5\frac{1}{2} + \frac{1}{2} = 6$ հարմէդը կ'դնենք Բ կէտէն վեր՝ Դ—Ա գծին վրայ և կ'քաշենք Գ—Լ ուղ-
ղահայեացքը:

Դ կէտը կամ քեւին ցցունքը. — Ա կէտէն Ա—Դ ուղղահայ-

եացին վրայ գալով՝ կ'նշանակենք 14րդ չափին՝ այն է տիգի ծիրին $\frac{1}{2}$ ը, որ կ'ընէ 7 հարմէդ և $7\frac{1}{2}$ հազմէդ, որով կ'հաստատուի Դ կէտը:

Ե կէտը կամ ծղակարին ստորաւոր. — Հիմա կ'նշանակենք ծղիին երկայնութիւնը՝ որ է 13րդ չափը: Արդ, Դ կէտէն շեղակի Ա—Ե հորիզոնական գծին վրայ 49 հարմէդին հասած տեղը կ'հաստատենք Ե կէտը:

Դ—Ե գիծը. — Քանակը կ'հաւասարեցնենք Դ և Ե կէտերուն և շեղ հորիզոնական գծով մ'իրարու կ'միացնենք. որ կ'ներկայացնէ թեւին առաջակողմի խոտորումներուն աստիճանները:

Զ կէտը կամ ծղակարին վերի աստիճանը. — Ինչպէս որ առթածրին վրայ ծղակարին կցորդելու աստիճանը 2 հարմէդ վերօք հաստատեցինք. ճիշտ այնքան ալ Բ կէտէն Բ—Դ գծին վրայ կը նշանակենք Զ կէտը, որ է 2 հարմէդ: (Տղոց համար 1 հարմէդ):

Ե գիծը կամ ծղակարին խոտորումը. — Զ կէտէն մինչեւ Ե կէտ՝ Զ—Ե գծին երկայնութիւնը չափելով (որ գրեթէ կուգայ 39 հարմէդ) կ'կիսենք և սոյն կէտէն կ'քաշենք է—Թ փոքր ուղղահայեացը:

Ը և Թ կէտերը. — Դ—Ե և է—Թ Գծերուն իրար կտրած կեդրոնը կ'անուանենք Ը կէտ, յետոյ է կէտէն մինչեւ Ը կէտ՝ է—Ը գծին երկայնութիւնը չափելով (որ կուգայ 3 հր. $2\frac{1}{2}$ հզ.), սոյն մեծութիւնը կ'փոխադրենք Ը կէտէն Ը—Թ գծին վրայ, որով կը հաստատուի Թ կէտը:

Ժ—Ե գիծը կամ բերքերանը. — Նախ ուղղանկեան անկիւնը կ'հաւասարեցնենք Ե կէտին ու երկայն եզրը Թ կէտին (Տե՛ս 53րդ օրինակը) և ուղղանկեան ստացած սոյն դիրքին մէջ կ'քաշենք Ե—Ժ խոտոր ուղղահայեացը՝ որ թեւերանին ուղղութիւնը կը ներկայացնէ Յետոյ, Ե կէտէն Ե—Ժ գծին վրայ կ'նշանակենք 15րդ չափը, որ է 11 հարմէդ՝ որով կ'հաստատուի Թեւերանի լայնութիւնն ու դաստակի Ժ կէտը:

Ի կէտը կամ ենրարեւին ցցունը. — Մակաթեւը շարունակելու համար, նախ պէտք է նշանակենք ենթաթեւի արմակարին վերի ծայրը. ուստի անութին վրայէն առնուած [2]րդ չափը (որ է 16 հարմէդ) $1\frac{1}{2}$ կամ 2 հարմէդ պակսեցնելով կ'ունենանք 16—2=14 հարմէդ, և Զ կէտէն շեղակի կ'դնենք Դ—Լ ուղղահայեացին

վրայ, որով կ'հաստատուի Ի կէտը: (Տղոց համար 1 պակասով):

Լ կէտը կամ մակարեւին վերի լայնութիւնը. — Դ կէտէն մինչեւ Ի կէտ՝ Դ—Ի գիծը չափելով՝ որ այժմ կուգայ $13\frac{1}{2}$ հարմէդ, արդ, սոյն թիւը կ'դնենք Դ կէտին վրայ (այսինքն երկզին այն մասը Դ կէտէն դուրս կ'ձգենք) և դարձեալ Դ—Լ գծին վրայ գալով՝ կ'նշանակենք 14րդ չափը՝ որ է տիգի ծիրը եւ մեծութիւնն է 31 հարմէդ, որով կ'կազմուի Լ կէտը (Տե՛ս երկրին պատկեր 53րդ օրինակին վրայ):

Խ կէտը. — Թեւին վերի կողմի ձեւագծումը դիւրացնելու համար, Ա և Բ՝ կէտերը շեղ լարով մ'իրարու կ'միացնենք և երեք հաւասար մասերու բաժնելով՝ վերի կողմի կէտը կ'անուանենք Խ կէտ:

Լ—Դ—Խ—Զ գիծը կամ մակարեւին վերի կողմը. — Նախ Դ և Լ կէտերը շեղ լարով մ'իրարու կ'միացնենք, յետոյ Լ կէտէն Ը—Լ կսկելով սոյն Լ—Դ լարին առաջնորդութեամբ կոր գիծ մը կ'քաշենք ու կ'տանինք Դ կէտին վրայ, այն տեղէն կամարածեւ կը դարձնենք դէպ ի Խ կէտին վրայ եւ ամէնէն վերջ՝ մեզմ կ'ընդ-թիւնով մը կ'միացնենք մինչեւ Զ կէտ:

Մղակարը կամ Զ—Ը—Ե գիծը. — Նախ քանակը կ'հաւասարեցնենք Զ և Ը կնտերուն և շեղ հորիզոնական լարով մ'իրարու կ'միացնենք. յետոյ Զ կէտէն մեզմ կոր գիծ մ'սկսելով՝ սոյն լարին առաջնորդութեամբ և մէջի կողմէն կ'տանինք մինչեւ Ը կէտ, դիտելով որ երկայնութեան կէսին դէմ հազիւ $\frac{1}{2}$ հարմէդի կէտ, դիտելով որ երկայնութեան կէսին դէմ հազիւ $\frac{1}{2}$ հարմէդի կէտ, Ը կէտին ներսի կողմէն շարունակել մեզմ կոր գիծը՝ ու երբ մերձաւորապէս այս լարին երկայնութեանը հասնինք, կոր գծին ընթացքը կ'վերածենք վէտիւր գծի և կ'միացնենք Ե կէտին (Լա՛ւ դիտէ 54րդ օրինակին վրայ): Տղոց և դէր կազմերու համար ծղակարը է—Ը գծին մէջտեղէն անցնելու է (Տե՛ս Ժ. Ե. Ե. 51րդ օրինակին Զ—Ը—Ե գիծը):

Շ կէտը կամ արմուկի հաւասարութիւնը. — Նախ արմուկի հաւասարութիւնը հաստատելու է, ուստի ուղղանկեան անկիւնը կ'գետեղենք Ը կէտին ու կարճ թեւն ալ Ը—Ե գծին հաւասարեցնելով՝ ստացած սոյն դիրքին մէջ՝ վերի եզրէն կ'քաշենք Ը—Յ խոտոր ուղղահայեացը, որ կ'ներկայացնէ արմուկի աստիճանը:

Յետոյ արմուկի հաւասարութեան լայնութիւնը դառնելու համար, կ'առնենք 14րդ չափը՝ որ է 31, կ'կիսենք զայն որ կ'ընէ $15\frac{1}{2}$ —2 = $13\frac{1}{2}$ հարմէդը կ'դնենք Ը կէտէն Ը—կ' գծին վրայ և $(13\frac{1}{2})$ հարմէդին հասած տեղը կ'նշանակենք Ծ կէտը (Տե՛ս 54րդ օրինակին վրայ ուղղակեան և երկրի պատկերները)։ Գէր կազմելու համար 14րդ չափին կէտէն 3 պակասով պէտք է նշանակել։

Կ կէտը կամ Լ—Կ—Ժ գիծը, այն է արմակարը. — Թէպէտ և Ծ կէտն արմուկի հաւասարութեան լայնութիւնը կ'ներկայացնէ, բայց այս տեղ մակաթեւն ու ենթաթեւն իրարմէ անջատելու սկզբունքը կ'պահանջէ որ երկուքին համար ալ զատ զատ կէտեր հաստատենք, ուստի ի կէտէն մինչեւ Լ կէտ՝ Ի—Լ գծին կազմուած երկայնութիւնը չափելով (որ այժմ կուգայ 4 հարմէդ) չորս հաւասար մասերու կ'բաժնենք և $\frac{1}{4}$ ը (այն է 1 հարմէդը) կ'դնենք Ծ կէտէն դուրս, որով կ'կազմուի Կ կէտը։ Արդ, քանակը կ'հաւասարեցնենք Լ և Կ կէտերուն և ուղիղ լարով մ'իրարու կ'միացնեն, նոյնպէս ալ Կ և Ժ կէտերը։ Յետոյ Լ կէտէն սկսելով՝ նախ Լ—Կ լարին մէջի կողմէն կ'որ գիծ մը կ'քաշենք ու այստեղի երկայնութեան մէկերորդը աստիճանին վրայ վէտկոր ձեւի մը վերածելով, երկուերորդը մասը դէպ ի դրսի կողմէն դարձնելով կը միացնենք Կ կէտին, և առանց կենալու՝ այս անգամ ալ Կ—Ժ գծին դրսի կողմէն զգալի կորութիւնով մը վերջնականապէս կը ձգենք Ժ կէտին վրայ (Լա՛ւ դիտէ 54րդ օրինակը)։

Թեւեբանը վայելուչ ներդաշնակութիւն մ'առնելու համար, Ժ—Ե գծին ներսի կողմէն շատ մեղմ վէտկոր գիծ մը կ'ներկայացնենք, որով կ'աւարտի մակաթեւին շրջագծերը (քեւ օրինակը լոկ ուղիղ գծով մը ներկայացուցինք)։

* * *

ՊԱՐՁ—ԵՆԹԱԹԵԻԸ ՁԵՒԱԳԾԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

Ենթաթեւը պարզապէս մակաթեւին շարունակութիւնն է և գրեթէ կիսով չափ աւարտած կ'համարուի։ Որովհետեւ ծղակարն ու թեւերանը յար եւ նման են մակաթեւին նոյն եզրերուն, կ'մնայ ուրեմն արմակարն ու վերի կողմը ձեւագծելը (Տե՛ս 55րդ օրինակը)։

Հ կէտը կամ Ի—Հ—Ժ գիծը, այն է ենթաթեւին արմագիծը. — Մակաթեւին Կ կէտը կազմելու գործողութեան նման՝ Ի—Լ գծին երկայնութեան մէկ չորրորդն ալ այս անգամ Ծ կէտէն դէպ ի ներս կ'դնենք, որով կ'հաստատուի Հ կէտը։ Ապա Ի—Հ և Հ—Ժ կէտերը մէյ մէկ ուղիղ լարերով իրարու կ'միացնենք ու մակաթեւին Լ—Կ—Ժ գծին ճիշտ նմանը՝ վէտկոր գծով կ'վերջացնենք։

Ձ Կէտն ու Ի—Ձ լարը. — Ենթաթեւին վերի կողմը կազմելու համար՝ Բ' կէտէն 1 հարմէդի չափ դէպ ի դրսոք կէտ մը նշանակելով՝ կ'ուռնենանք Ձ կէտը, և սոյն կէտը ի կէտին հետ շփ լարով մ'իրարու կ'միացնենք։

Ի—Բ'—Ձ գիծը կամ ենթաթեւին վերի շուրքը. — Ի կէտէն սկսելով՝ գրեթէ Ի—Ձ լարին մինչեւ կէս երկայնութիւնը կ'յառաջանանք յար եւ նման սոյն լարին ուղղութեամբն ու ետքը մեղմ կորութիւնով մը կ'բաժնուինք և կ'երթանք Բ' կէտին վրայ, և ասկից ալ գոգաւոր կորութիւնով մը բարձրանալով կ'միացնենք Ձ կէտին, որով կ'աւարտի ենթաթեւին ձեւագծութիւնը։

Պ Ա Ս Պ .

Հ Ա Կ Ե Ա Լ, Թ Ե Ի Ը

(Տե՛ս ԺԵ. սախակ 50րդ պատկեր և ԺԷ. սախակի 56րդ օրինակը)

Հակեալ թեւին առաւելութիւնն այն է որ արմակարը դէպ ի ներքեւի կողմը կ'հակի, և եբք թէ վերէն ի վար միակտոր ձեւացած է։

Ամէն տեսակ զգեստներու վրայ ալ հակեալ թեւ կրնայ դուրսուիլ, միայն նկատողութեան կ'առնուի դաստակին դէմ ու և է զարդեր, փեռիկ, և այլն շինելու պարագան, որ հակեալ թեւին արմակարը դէպ ի ներքեւը ծռած ըլլալուն համար՝ կարին հաւասարութեանը վրայ պատշաճութիւն չեն առնել։

* * *

ՀԱԿԵԱԼ ԹԵԻՒՆ ԶԱՓԵՐՈՒՆ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Չափատուին վրայէն առնուելիք չափերը մասնաւոր բացառութիւն մը չունին, միայն զգեստին անութիւն վրայէն առնուած չափերն են որ կ'տարբերին:

Արդ, գիտնալ պէտք է թէ արմակարը թիկնանկեան կէտէն ո՛ր չափ վարօք գտնուի, ա՛յնքան ալ արմակարը կ'հակի դէպ ի ներքեւի կողմը:

Ուրեմն, անթաճրին խորութեան հաւասարութենէն Ա—Բ գիծը սովորական եղանակին պէս քաշելէ ետք (Տե՛ս 50րդ պատկեր), Գ կէտը բանաւոր տեղի մը վրայ հաստատուելու համար, եթէ հազուադէպ պարզ-կողամաստով է, սոյն Գ կէտը կ'նշանակենք կողնաւարտին ճիշտ մէջտեղը, իսկ եթէ կրկնակողամաստով է, այն պարագային ալ կողամասներուն միացած կարը կ'համարենք իրերեւ Գ կէտ (ինչպէս հիմա ներկայացուցինք կրկնակողամաստով):

Ասոնցմէ զատ, ինչպէս ըսինք, սոյն Գ կէտը՝ թիկնանկեան կէտէն ու է աստիճանով վարօք ալ կրնայ նշանակուիլ, քիչ հակեալ շինելու համար:

Դ կէտը մասնաւոր բացառութիւն մը չունի, հետեւաբար Ա—Բ գծէն 2 հարմէդ վերօք կ'նշանակենք զայն:

Արդ ուրեմն, Գ կէտէն, այսինքն կրկնակողամասներուն բաժնուած կէտէն սկսելով՝ հորիզոնաբար մինչեւ Ա—Բ գիծ գտնուած խորութիւնը կ'չափենք որ է [1]ին չափ (²⁰), և որ այժմ կուգայ $1\frac{1}{2}$ հարմէդ, փոխանակ նախորդին պէս $5\frac{1}{2}$ հարմէդ գալու:

Կ'առնենք նաև [2]րդ չափը, այն է ներքնանութի ծաւալը. միշտ Դ կէտէն սկսելով՝ բայց այս անգամ մինչեւ նորագոյն Գ կէտը, որ կուգայ 12 հարմէդ, փոխանակ 16ի:

ԳԻՏԵԼԻՔ.— Այնպիսի գէշ կազմութիւններ կ'ըլլան որոնց անթատակի ծաւալն արտակարգ ընդարձակութիւն մը կ'ունենան, և կրկնակողամասին միացած կէտը կ'հանդպի ճիշտ ու ճիշտ անթատակէն քաշուած Ա—Բ գծին՝ եւ հակեալ թեւ չի-

(20) 50րդ օրինակին վրայ վրիպամբ [1] ինը [2] ին տեղ գրուած է. ուստի կ'ինդըռի զայն ուղղել:

նել ուղուած ատեն՝ [1]ին չափը գոյութիւն չունենար. ուստի [2]րդ չափը միայն կ'առնուի (Տե՛ս քիչ մը վարը Գ գծին վերաբերեալ փակագծով նշանակը):

* * *

ՀԱԿԵԱԼ ԹԵԻՒՆ ԶԵԼԱԳԾԵԼՈՒՆ ԿԵՐՊԸ

Հակեալ թեւը ձեւագծելու համար, սովորական եղանակին համեմատ ուղղանկիւնը դնելով՝ Ա—Ե հորիզոնականն ու Ա—Դ ուղղահայեացը կ'քաշենք, ինչպէս նաև Բ—2 գիծը (Տե՛ս 56րդ օրինակը): Միշտ [1]ին չափն առաւել $\frac{1}{2}$ սլ կ'գումարենք, որ է $1\frac{1}{2} + \frac{1}{2} = 2$ հարմէդ, և կ'դնենք Բ կէտէն վեր Բ—Ա գծին վրայ ու կ'քաշենք Գ—Ի ուղղահայեացը: (Ինչպէս քիչ մը վերը գիտենալով ծանօթացուցինք թէ կրնայ ըլլար որ [1]ին չափը գոյութիւն չունենայ. ուրեմն Դ գիծը կ'քաշենք Բ կէտէն $\frac{1}{2}$ հարմէդ վերօք, այսինքն սեփական $\frac{1}{2}$ առաւելը միայն իրերեւ [1]ին չափ գործածելով):

Դ և Ե կէտերն ու Դ—Ե գիծը բնաւ բացառութիւն չունին, ուրեմն ըստ կանոնի կ'գծենք: 2 կէտն ալ մասնաւոր բացառութիւն մը չունի, և միշտ անութիւն Դ կէտին բարձրութեան համար թիւովը կ'նշանակուի, Բ կէտէն դէպ ի Բ—Ա գծին վրայ՝ ասար թիւովը կ'նշանակուի, Բ կէտէն դէպ ի Բ—Ա գծին վրայ՝ այն է 2 հարմէդ. միայն ներկայ չափերուն մէջ այնպիսի զուգայ Դ իսկութիւն մը տեղի կ'ունենայ որ թէ՛ [1]ին չափին գումարը 2 հարմէդ է և թէ՛ 2 կէտին բարձրութեան համար նշանակուելիք հարմէդ Դ և 2 կէտերն իրարու հանդիպած են: (Ուրեմն յայտնի կ'տեսնուի թէ հակեալ թեւի վրայ՝ Դ և 2 կէտերն իրարու շատ մօտ կ'գտնուին և նոյն իսկ Գ—Ի գիծը 2 կէտէն աւելի վարօք, առանց ու եւ է արդեւքի, եղածին պէս շարունակելու է, բաւական է որ այս երկու էակն կէտերն իրարու հետ չհիւստենան):

Է կէտը, Է—Ը—Թ ուղղահայեացը, թ կէտը, Ե—Ժ գիծը (Թեւերանը) ընդհանուր կանոնին պէս կ'քաշենք: Միայն զամայն ի կէտը կազմելու համար, միշտ [2]րդ չափը 2 կէտէն Գ—Ի գծին վրայ կ'ուղղենք, սակայն հակեալ թեւերու համար 1 նուազով կ'նը-

շանակենք, որ է 12—1—11 հարմեդ: Հակեալ թեւին դիտաւոր տարբերութիւնը կ'կայանայ և կէտը կազմելուն մէջ, այսինքն մինչեւ որ Մ կէտը չպատրաստենք՝ և կէտը չենք կրնար նշանակել: Արդ, ընդհանուր կանոնին պէս Ը—Մ խոտոր ուղղահայեացք կ'քաշենք ու 14րդ չափին կէսէն 2 պակասը կ'դնենք Ը—Մ գծին վրայ, որով կ'հաստատուի Մ կէտը: Յետոյ Մ կէտն իրրեւ խաւիսի նկատելով՝ ի կէտէն աղեղ մը կ'քաշենք (Տե՛ս 56րդ օրինակին վրայ կարկիմին պատկերն ու ի—Լ աղեղը), և ապա՝ կ'նշանակենք 14րդ չափը: Միշտ Զ կէտէն մինչեւ ի կէտ կազմուած մեծութիւնը չափել և Զ կէտէն դուրս ձգելէ ետք, 14րդ չափը՝ այն է 31 հարմեդը ի—Լ աղեղին վրայ ո՛ւր որ հպի՝ ճիշտ նոյն տեղը կ'հաստատենք և կէտը:

Ըստ կարգին կ'նշանակենք ի կէտն ու կ'քաշենք Լ—Դ լարը, ինչպէս նաև Լ—Դ—Խ—Զ գիծը՝ այն է թեւին վերի կողմը, սակայն գիտնալ պէտք է թէ հակեալ թեւին համար Լ—Դ գծին սկզբնաւորութիւնը մեղմ վէտկոր ձեւ մ'առնելու է (Տե՛ս 56րդ օրինակ):

Գալով արմակարին, արդէն սլարդ թեւը հակեալի վերածելու գլխաւոր բացառութիւնն այստեղ կ'կայանայ: Ուստի նախ ի—Լ աղեղը կ'կրսենք և մէջտեղը կէտ մը նշանակելով՝ կ'անուանենք Լ', յետոյ ուղղանկեան անկիւնը կ'հաւասարեցնենք Մ կէտին ու եզրը սոյն Լ' կէտին և ստորոտէն կ'քաշենք Մ—Կ կրկնակի խոտոր փոքրիկ ուղղահայեաց գիծը (Տե՛ս 56րդ օրինակ): Ապա՝ Լ կէտէն մինչեւ ի կէտ՝ Լ—Ի լարն ուղիղ դիրքով մը կ'չափենք որ ներկային մէջ կուգոյ 9 հարմեդ. կ'բաժնենք զայն երեք հաւասար մասերու (որ կ'ընէ 3 հարմեդ), և ճիշտ ասոր $\frac{1}{3}$ ը կ'նշանակենք Մ կէտէն դէպի դուրս Մ—Կ խոտոր ուղղահայեացքին վրայ, որով կ'հաստատուի Կ կէտը: Նոյնպէս ալ $\frac{1}{3}$ ը կ'նշանակենք Մ կէտէն դէպ ի ներս Մ—Լ խոտոր ուղղահայեացքին վրայ, և կ'կազմենք Հ կէտը: Ո՛րովհետեւ հակեալ թեւը ընդհանրապէս մինչեւ դաստակ կ'չարունակուի. ուրեմն հիմա ալ Մ—Կ գծին երկայնութիւնն երեք հաւասար մասերու բաժնելով՝ $\frac{2}{3}$ ը (որ կ'ընէ 2 հարմեդ) կ'դնենք ժ կէտէն դէպ ի դուրս և կ'կազմենք Ժ՝ կէտը, ու նոյնչափ ալ ժ կէտէն դէպ ի ներս՝ Ժ—Ե գծին վրայ երթալով կը նշանակենք, որով կ'կազմուի Ժ՝ կէտը, և բուն ժ կէտը կ'մնայ չէզոք: Այնպէս որ Լի, ԿՀ և Ժ՝Ժ՝ կէտերը վերէն ի վար ներ-

դաշնակ կոնաձեւ դիրք մը կ'առնեն: Այս փոքրիկ հաշիւներն ու Կ, Հ, Ժ՝ և Ժ՝՝ կէտերը կազմելէ ետք՝ Լ—Կ—Ժ՝ եւ ի—Հ—Ժ՝՝ գծերը կ'քաշենք, ճիշտ պարզ թեւին հրահանգին համեմատ. միայն Ժ՝ կէտը 3—4 հազմէդի չափ Ե—Ժ՝ գծին ուղղութենէն դէպ ի դուրս կ'խոտորենք ու կ'միացնենք ժ կէտին: Յետոյ կ'քաշենք ենթաթեւին վերի կողմը, այն է ի—Բ՝—Զ գիծը որ ընդհանրապէս մեղմ գոգաւոր դիրք մը կ'առնէ:

Բացառութիւն. — Կազմութիւններ կան որոնց ներքնանութիւն [2]րդ չափն անհամեմատ կերպով նեղ կ'ըլլայ, եւ այս հասութեամբ ալ ենթաթեւին ի կէտը՝ Դ—Բ՝ լարին շատ մօտ կը կազմուի (նոյնպէս ալ պարզ թեւի ժամանակ). ուստի ի—Բ՝—Զ գիծը փոխանակ Բ՝ անկիւնէն անցնելու՝ պարագային համեմատ դէպ ի վերէն խոտորելու է:

Գ Ա Ս Ե .

ԹԵՒԻՆ ԶԱՆԱԶԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Տե՛ս ԺԵ. սախակի 51րդ օրինակը եւ ԺԵ. սախակի 57րդ օրին.)

ՈՒՂԻՂ ԹԵՒԸ. — Ինչպէս բարեւելն ու քալելն իրենց նորակերպ ձեւերն ունին՝ այնպէս ալ ծղիներուն շարժումքն ու զանոնք այս կամ այն ձեւին մէջ կեցնելու կերպերն ունին: Օրինակի համար ասկէջ գրեթէ 15—20 տարի առաջ կրկնոցի կամ թիկնոցի տեղ ծառայող հագուստները, մեկնոցներն ու մեկնոցակներն էին՝ և ասոնց յաջորդէն ալ ժաքոնեզն էր, որոնց գործածութեան ժամանակ բազուկներն ուղղանկիւնաձեւ կ'դրուէին գօտեվայրին կամ կոնքի հաւասարութեան վրայ, որովհետեւ այն միջոցներուն քղանցքները փոխանակ ձեռքով վեր բռնելու՝ մասնաւոր ունեւիւններ կային՝ որոնք մետաքսէ հիւսկէններով գօտիին շուրջը պատած ու քովիտի առկաթ կ'կեցնէին քղանցքին քսուելիք մասերը: Մինչդեռ այսօր ունեւիւնները ձեռքը կ'կատարէ, եւ ծղին դէպ ի վար կ'կենայ, ու նոյն իսկ քղանցքը վեր բռնելու

գիրքն ալ չըլլայ, դարձեալ ծղիները բնական գիրքով վար ձգելն է նորութիւնը: Ուրեմն նախորդ պարագային՝ թեւին ծղակարը զգալի կերպով գոգաւոր պէտք է ըլլայ, — ինչպէս ասկէ առջի երկու հրահանգներով ներկայացուցած ձեւերնիս. — իսկ ժամանակակից թեւին ծղակարը մեղմ կորութիւնով մը շինելու է, այսինքն այրերուն թեւին մերձաւոր ձեւովը (Տե՛ս ԺՆ. 51րդ օր.):

Արդ, ծղակարին կորութիւնը մեղմացնելու համար, է—Ը գիծը կ'կիսենք և մէջտեղը կ'նշանակենք Ը՛ կէտը. յետոյ կ'քաշենք Զ—Ը՛ և Ը՛—Ե լարերն ու մէջի կողմէն ալ կոր գծերը, որով ծղակարը չափազանց կ'մեղմանայ: Ասոր և նախորդին միջին ձեւն ալ կրնայ առնուիլ է—Ը գիծն երեք հաւասար մասերու բաժնելով և Ը կէտին յաջորդող կէտը սահմանել իբրեւ Ը՛ կէտ:

Տարակոյս չկայ թէ արմուկին լայնութիւնը պէտք է նշանակել ծղակարին սկսած կէտէն, ինչպէս հիմա կ'նշանակենք Ը՛ կէտէն, որով Ծ, Կ և Հ կէտերը ներս մղուելով՝ արմակարին արտահակ կորութիւնն ալ չափազանց կ'մեղմանայ (Տե՛ս 51րդ օրինակը):

Հակեալ թեւի համար ալ միեւնոյն գործողութիւնները կ'կատարուի, որպէս զի թէ՛ ծղակարն և թէ՛ արմակարը մեղմանայ:

Գէր կազմերու համար բացառութիւնք. — Ընդհանրապէս գէր կազմերուն տիգի ծիրը բաղդատմամբ ծղոյ երկայնութեանը՝ անհամեմատ կերպով լայն կ'ըլլայ, ու ասոր հետեւանքն ալ այն կ'ըլլայ որ ծղակարը շատ գոգաւոր կ'կազմուի. ուրեմն վերը բացատրուած հրահանգին պէս, ծղակարը փոխանակ Ը կէտէն անցնելու, է—Ը գծին $\frac{1}{3}$ էն կամ ճիշտ կէտէն անցնելու է: Արմուկի լայնութիւնը՝ որ ճիշտ ծղակարին հաստատուած տեղէն կ'դուրսի՝ գէր կազմերու համար փոխանակ տիգի ծիրին $\frac{1}{2}$ էն նուազ 2ով դրնելու, 3 և մինչեւ $3\frac{1}{2}$ նուազ կրնայ նշանակուիլ:

* * *

ՆԵՂ ՌԻՍԻ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼԻՔ ԹԵՒԸ. — Ուսի լայնութիւնն ալ նորաձեւութեան ենթակայ է, այսինքն թեւին վերի կողմն ուռուցիկով ձեւացած ատեն, — ինչպէս 2-3 տարի առաջուան ահաւի «Ժիկօ» կոչուած թեւերը, — ուսը բնականէն նեղ

պէտք է ըլլայ, որպէս զի թեւին ուռուցիկ մասն աւելի բարդաւաճ երեւայ, և միանգամայն վար չկախուի: Հետեւապէս յետամասին ու կողամասին ձեւագծութեան ժամանակ՝ 4րդ և 5րդ շափերը երկուքական հարմէդ՝ պակաս պէտք է նշանակել (Տե՛ս ԺՆ. 51րդ օրինակը), որով Ժ կէտէն կ'սկսի և մինչեւ Հ կէտ՝ թիկնածագը, թիկնաւարտն ու կողածագը կ'նշանան (Տե՛ս 45րդ օրինակին բնական եւ 6եղ ուսերուն իրարմ ունեցած արբերութիւնը): Առաջամասին ուսածագն ալ պէտք է համաձայնեցնել թիկնածագին: Ուստի նախ Գ—Խ աղեղը կ'քաշենք Բ՛ կէտէն՝ որով կ'ունենանք Գ—Խ՛ աղեղը որ այս անգամ տիգուսյօդին կողմը նախորդէն աւելի բարձր կ'ըլլայ. յետոյ թիկնածագը չափելով պիտի գտնենք 13 հարմէդ և 1 պակասով՝ 12 հարմէդը պիտի նշանակենք ուսածագին, որ Խ՛ կէտը կ'ճշտուի ու մինչեւ Լ կէտ՝ անդգալաբար երբուծի մասը կ'նշանայ (Տե՛ս 47րդ օրինակը):

Ուրեմն, իրանաղգեստին այս մասերէն նեղցած բաժինները պէտք է աւելցնել թեւին վրայ, ուստի 2 հարմէդ Դ կէտը և 2 հարմէդ ալ Լ կէտը դուրս հանելով կ'ընդարձակենք (Տե՛ս ԺՆ. 51րդ օրինակին վերի կողմի ստուերաւոր յաւելումը):

* * *

ԿԷՍ ՀԱԿԵԱԼ ԹԵՒ. — Կրկնոցներու և թիկնաղգեստներու այնպիսի թեւեր շինել պէտք կ'ըլլայ որ թէ՛ դաստակին դէմ փեռել ձեւացնել կ'ուզուի և թէ՛ հակեալ ձեւով կ'պահանջուի: Արդ, թեւը կ'սկսինք ձեւագծել ճիշտ հակեալ թեւին հրահանգին համաձայն մինչեւ Ծ կէտ (Տե՛ս ԺՆ. 51րդ օրինակը). այնպէս որ վերէն մինչեւ արմուկը շեղ հակում մը կ'ձեւանայ, եւ արմուկէն մինչեւ դաստակ բոլորովին պարզ թեւ, այսինքն մակաթեւն ու ենթաթեւը միեւնոյն գծով կ'ներկայանան: Չմոռնանք լսել թէ վերի կողմի վէտկոր գծերը քաշելու ժամանակ՝ ենթաթեւին դէպի Ծ կէտ միացած մասը շատ արտահակ կերպով շինելու է որ արմուկին դէմ ցցունք մը չկազմուի (Լաւ դիտէ 57րդ օրինակին այս գիծերը): Դաստակին դէմ փեռել ձեւացնելու համար 8—10 հարմէդ բարձրութեամբ և 3—4 հարմէդ լայնութեամբ յաւելուած մաս մը կրնայ ձգուիլ:

* * *

ԹԵԽԲԵՐԱՆԸ ԴԱՍՏԱԿԻՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՄԲԸ ՁԵԽԱՅՆԵԼ . — Սու-
կաններու , չափիկներու և դեռ այս կարգի հագուստներուն թե-
բերանը շատ անգամ գօտիի ձեւ թեղանիքով մը կ'վերջանայ , ու
ճիշտ դաստակին մեծութեամբը կ'շինուի , կամ նոյն իսկ առանց թե-
ղանիք դրուելու՝ միայն փեռելի մը ձգելով կ'կոճկուի : Արդ , սոյն
պահանջումը կատարելու համար , չափատուին ամենաժրի մեծու-
թենէն զատ՝ դաստակի մեծութեան չափն ալ կ'առնենք , իբրեւ
15րդ կրկին չափ , որ այժմ կուգայ 16 հարմէդ . այս չափին ալ
կէսը միայն կ'նշանակենք չափատետրին մէջ՝ որ կ'ընէ 8 հարմէդ :

Տիպարին թեւերանը պատրաստելու ժամանակ , նախ 15րդ
չափը սովորական եղանակին պէս Ե կէտէն Ե—Ժ գծին վրայ կը
նշանակենք և 11 հարմէդին հասած տեղը կ'հաստատենք Ժ կէտը :
Յետոյ 15րդ կրկին չափը կ'հանենք 15րդ չափէն՝ որ կ'մնայ 11—8
= 3 հարմէդ . այս 3 հարմէդի տարբերութիւնը կէս կ'ընենք , եւ
գոյացած առաջին 1½ հարմէդն Ե կէտէն դէպ ի Ե—Ժ գծին վրայ
նշանակելով՝ կ'ունենանք Ե' կէտը , և միւս կէսն ալ Ժ կէտէն
դէպ ի ներս նշանակելով՝ կ'կազմենք Ժ' կէտը (Տե՛ս ԺԵ . քախա-
կի 57րդ օրինակը) : Հուսկ ուրեմն , ծղակարին վարի կողմին հա-
մար կ'քաշենք Ը—Ե' լարը , եւ արմակարին համար ալ Ծ—Ժ
լարը , և կոր գծերը կ'ներկայացնենք այս վերջին լարերուն վրայ՝
որով արմուկի հաւասարութենէն մինչեւ թեւերան՝ ծղակարն ու
արմակարը կոնաձեւ կ'ներկայանան , և թեւերանը կ'վերածուի
15րդ կրկին չափին մեծութեան :

Գիտելիք . — Եթէ պարզ թեւի վրայ կատարել ուղուի սոյն
պահանջումը , արմակարին կողմը՝ նախ Կ կէտը Ժ' կէտին հետ
լարով մը միացնելու է , նոյնպէս ալ Հ կէտը :

Իսկ եթէ հակեալ թեւի վրայ շինել ուղուի , առաջուց հակեալ
թեւին ընթացիկ կանոններուն համեմատ Ժ' և Ժ'' կէտերը կ'նշա-
նակենք , յետոյ 15 և 15րդ կրկին չափերուն տարբերութեան կէսը՝
այն է 1½ հարմէդն արդէն Ե կէտէն ներս կ'դրուի . իսկ միւս
կէսը թէ՛ Ժ' կէտէն ներս նշանակելու է և թէ՛ Ժ'' կէտէն . քանի
որ մակաթեւին ու ենթաթեւին արմուկի կողմի եզրերն իրարմէ
զատ զատ կ'ներկայանան (Այս երկու վերջիններն օրինակով ներկա-
յացնելը աւելորդ համարեցինք) :

* * *

ԹԵԽԲԵՐԱՆԸ ԹԵՋԱՆԻՔ ՁԵԽԱՅՆԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ . — Թեղանիքն
երկու սկզբունքով կ'ըլլայ , մէկը հանգրիձեալ ձեւն է եւ միւսը
դէպի ձեռքին վրայ ծածանող : Ու այս երկու հիմնական ձեւե-
րուն բազմաթիւ պէսպէսութիւններն ալ ստէպ կ'տեսնուին՝ օրն
օրին նորաձեւութեանց պարբերական հանդէսներուն մէջ , և դա-
նոնք ձեւացնելու համար՝ միայն փոքրիկ ուշադրութիւն մ'ընել
կ'բաւէ : Ասոր վրայ պարզ գաղափար մը տալու համար , նկա-
տենք թէ ծածանող թեղանիք մը շինել կ'ուզենք (Տե՛ս ԺԵ . քախ-
սակի 51րդ օրինակը) : Ծղակարին ուղղութիւնը կ'շարունակենք
դէպ ի վար և 4—6 հարմէդ երկայնութեամբ կ'վերջացնենք՝ ու-
րով կ'ունենանք Ե' կէտը . ըստ հաճոյից Ժ կէտէն խոտոր գիծ
մը կ'քաշենք ու այս ալ 8—10 հարմէդի չափ երկայնութեան մը
վրայ ընդհատելով՝ կ'ունենանք Ժ' կէտը , յետոյ Ժ' կէտէն չափա-
զանց արտահակ կոր գիծ մը կ'սկսինք ու շուտով զգալի վէտկոր
ձեւի մը վերածելով՝ կ'միացնենք Ե' կէտին (Տե՛ս 51րդ օրինակը) :
Ահա՛ բոլորն ալ ասոր պէս քմահաճ ձեւեր են եւ պարզապէս
գծագիտական ոճերով ձեւացումներ :

* * *

Ծղակարին խոտորումը . — Եթէ չուզուի որ ծղակարին վեր-
ջաւորութիւնը դէպի ձեռքին վրայ խոտորի , — ինչ որ բնաւ հա-
ճելի չէ , մանաւանդ թեղանաւոր ձեւերու համար , — ուստի Ե
կէտը 1½ կամ 2 հարմէդի չափ դուրս կ'հանենք ու Ը—Ե գիծը
խոտոր շեղութիւնով մը կ'ներկայացնենք , նոյնչափ ալ ենթաթեւը
կ'նուազեցնենք , այնպէս որ մակաթեւին ծղակարը չափազանց
դողաւոր կ'ձեւանայ ու ենթաթեւը շատ մեղմ կորութիւնով մը ,
բայց արդիւնքը նպաստաւոր :

ԳԼՈՒԹ Գ.

ՁԵՒԵԼ ԵՒ ԿԱՐԵԼ

Գ Ա Ս Ա .

ԿԱՐԱԲԱԺԻՆՆԵՐ ՈՒ ՋԱՆԱՋԱՆ ԲԱԺԻՆՆԵՐ

ՆՁՊԻՍ ըսինք, մեր սոյն տիպարներուն շուրջը ո՛չ կարաբաժին կայ և ո՛չ ալ վանազան բաժիններ, այլ անոնք պատրաստուած են ուղղակի ստնամբարձին վրայէն ճիշտ ու ճիշտ մարմինը պատելու մեծութեամբ, Ուստի տիպարներն աստառին կամ կերպասին վրայ շարել և նմանները ձեւելու ժամանակ, նիւթին տեսակին ու գործին

կարելու կերպին համեմատ՝ իւրաքանչիւր մասին պէտք եղած եղբէն կարաբաժիններ ձգելու է:

Կարաբաժիններուն լայնութիւնը 3-4 հազմէդէն մինչեւ 1-1½ հարմէդ կրնայ ըլլալ, այսինքն ասուեղէն կերպասներունը նեղ կ'ըլլայ և գճգճող կերպասներունը լայն: Գիտնալ պէտք է թէ կարաբաժինները ո՛րքան նեղ ըլլան, զգեստին մասերն ա՛յնքան աւելի դիւրին ու ճիշտ կ'կցորդուին իրարու հետ, որովհետեւ կարաբաժիններն են որ շատ անգամ անտեղի թերութիւններ յառաջ կ'բերեն՝ զգեստն աւարտելէ ետք:

Յետոյ կուգան զանազան բաժիններ, ինչպէս են կուրծքի վերելեակի կամ փեղկի բաժիններ, փեռեկի ու հակածալի բաժին-

ներ, կեղծոռիկի կամ խոպոպներու (զլօժ) բաժիններ, ընդարձակութեան բաժիններ, փոթի, ծալի ու առիգածի վերաբերեալ զարդեր ձեւացնելու բաժիններ, լայնաբաժիններ, եւայլն:

Գ Ա Ս Բ .

ԻՐԱՆԱԶԳԵՍՏԻՆ ՈՒ ԹԵԻՒՆ ԱՍՏԱՌՆԵՐԸ ԶԵՒԵԼ

(Տե՛ս Ժէ. և ԺԸ. տխտակներուն 58էն մինչեւ 63րդ օրինակները)

Տիպարներն աստառին վրայ շարելու կերպը. — Համարենք թէ սուկանի մը կամ միաշար կոճկէնով իրանազգեստի մը աստառը ձեւել կ'ուզենք: Նախ, գիտնալ պէտք է թէ իրանազգեստի մը աստառը ո՛րքան խիտ ու կախուղ ըլլայ, ա՛յնքան աւելի ազանդուած կ'ըլլայ անոր բարեձեւ կեցուածքը, վասն զի կօշկակալին կաղապարն ի՛նչ դեր որ ունի կօշիկ մը պատրաստելու համար, դերձակին համար ալ ճիշտ նոյն դերն ունի իրանազգեստին աստառը, որ բնաւ կարծր, սողոսկուն կամ թոյլ ըլլալու չէ: Նոյն խի պէտք չէ վարանիլ եթէ վրայի կերպասէն աւելի ալ արժէ:

Արդ, եթէ երանին դէմ հակածալով իրանազգեստ մը ձեւել կ'ուզենք, և եթէ աստառը միատակ է, մենք անոր երկու եզրերն իրարու հաւասարեցնելով՝ մէջտեղը ծալք մը կ'ձեւացնենք, և հորիզոնաբար կ'տարածենք մեր առաջակողմը: Յետոյ աստառին ծալքէն 6-7 հարմէդ հեռաւորութեամբ զուգահեռական գիծ մը կ'քաշենք, և տիպարին 2 և Մ՝ կէտերը կ'հաւասարեցնենք սոյն գծին (Տե՛ս ԺԸ. տխտակ 61րդ օրինակ), Ապա, դիտելու է որ Ժ կէտը՝ աստառին գագաթէն 1 հարմէդի չափ վարօք գտնուի, իսկ Ը կէտը (ծոճրակը) ուր որ հանգչի ճիշտ այնտեղ կ'թողուի: Որպէս զի տիպարին այս դիրքը չարժի, քանի մը գնդասեղներով աստառին կրնայ կցորդուիլ (Տե՛ս 61րդ օրինակ):

Առաջամասին տիպարին կրծեզրը կ'դետեղուի աստառին եզրին ուղղութեամբ, և եթէ ճարմանդներ պիտի կարուին 2՝ և Ո կէտերը 4 հարմէդի չափ աստառին եզրէն ներսօք դետեղելու է,

եւ յետոյ գնդասեղներով հաստատելու է (Տե՛ս 60րդ օրինակ) :

Աստառին այս կամ այն կողմին վրայ կ'դեռնողներն նաեւ՝ Ա. և Բ.՝ կողամասները (Տե՛ս 62 63րդ օրինակները) : Բայց թէ՛ աստառին ուղղութիւնը և թէ՛ գծաւոր կերպասի մը այս երկու մասերուն ստանալիք ուղղութիւնը մեծ գոուշութիւն կ'պահանջէ, այսինքն իւրաքանչիւրին գօտեվայրին ու կոնքին հաւասարութեանց կէս լայնութիւնները կտրող տրամագծերը աստառին (կամ գծաւոր կերպասին) ուղղութեանը դրուելու են (Տե՛ս սոյն երկու օրինակները) եւ ըստ այնմ գնդասեղներով հաստատելու է :
Ըստ կարգին, պարզ կամ հակալ մակաթեւին տիպարին 2 և Ե կէտերը մէկ կարաբաժին ներսօք կ'հաւասարեցնենք աստառին եզրին, ու դարձեալ գնդասեղներով կ'հաստատենք (Տե՛ս Ժ. 58րդ օրինակը) :

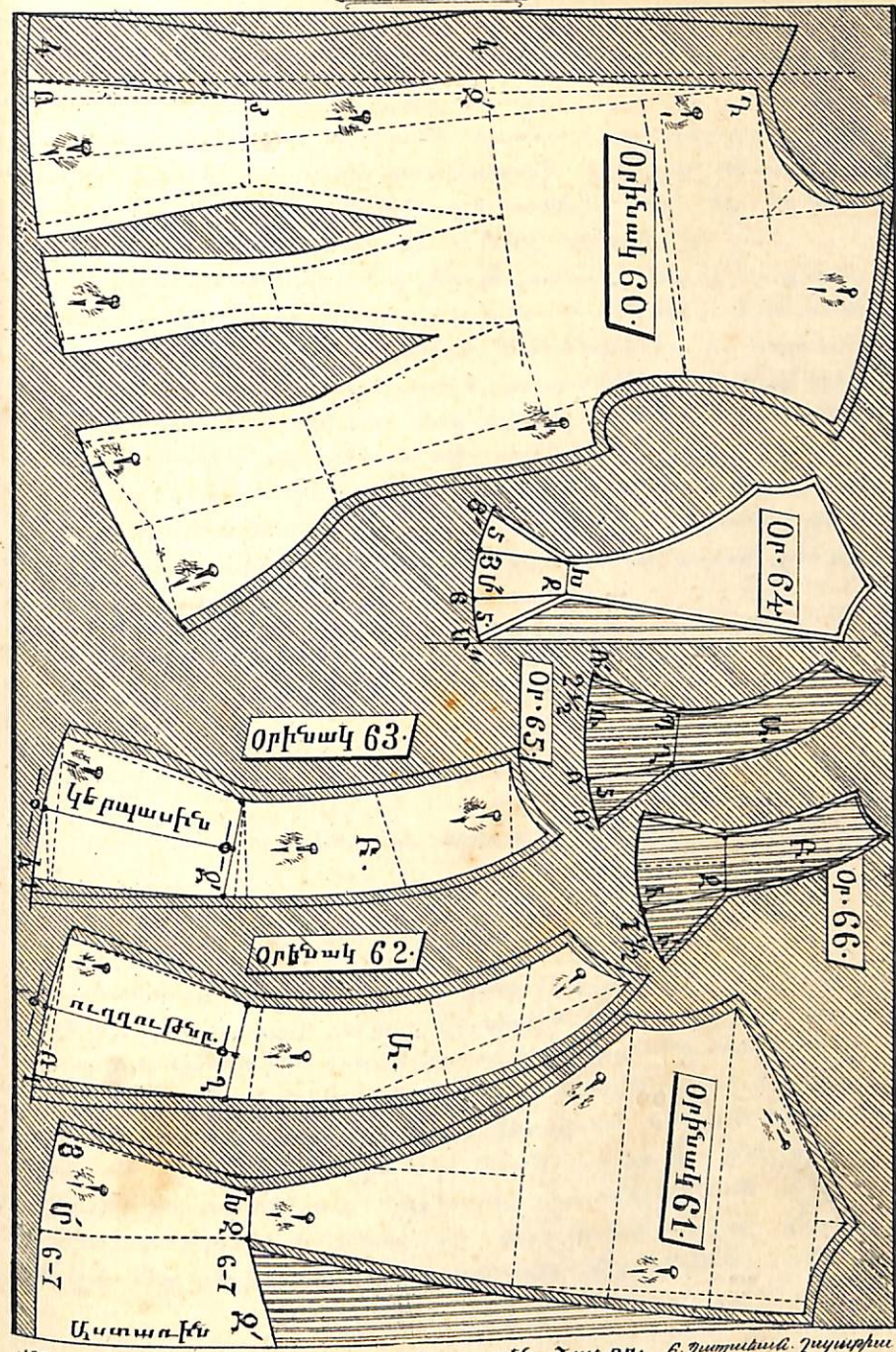
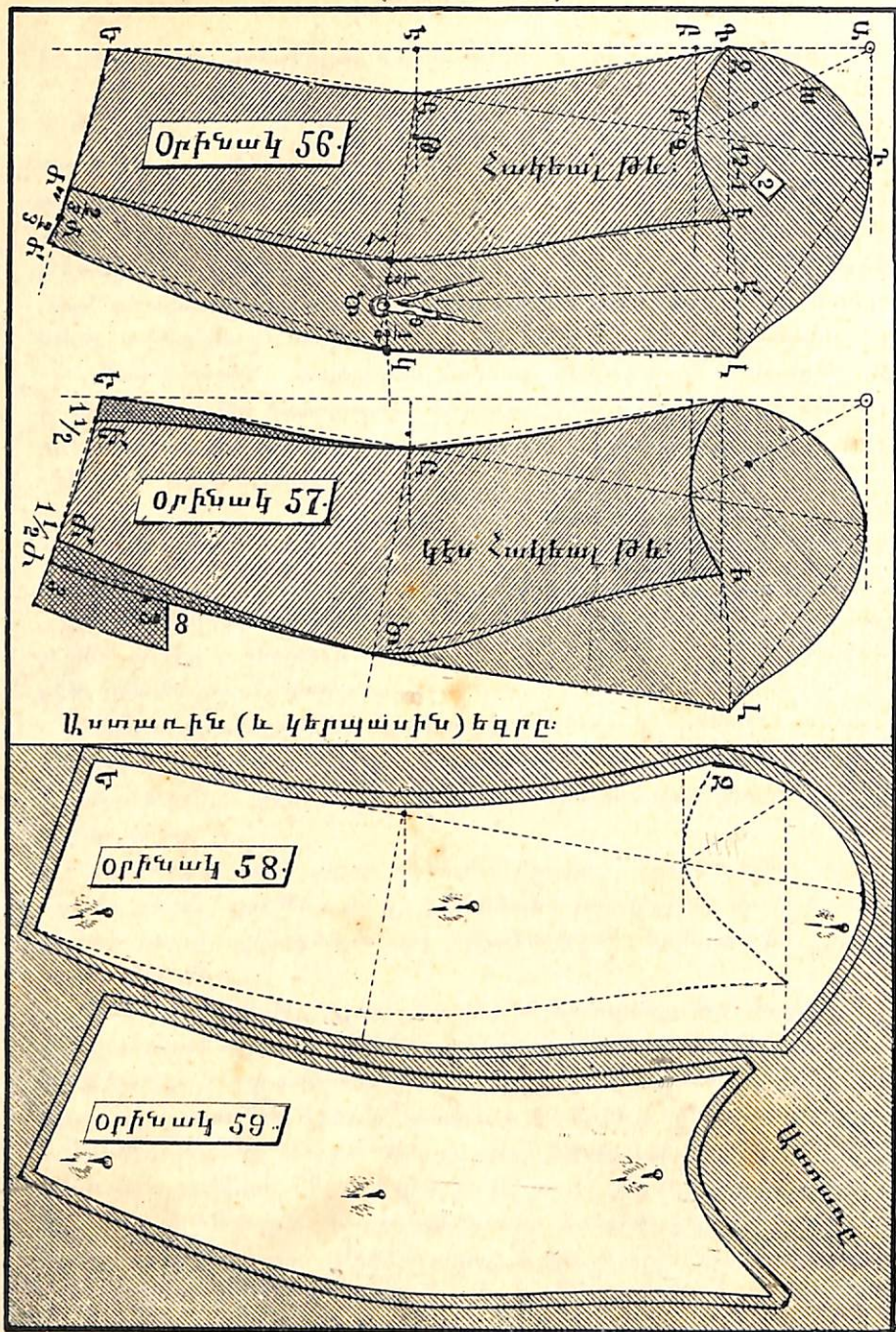
* * *

Փշանուակով օրինակելիք գծերը . — Ձեւելու համար փշանուակը պէտք է ընարուի 18 կամ 20 թիւ. որ կ'գործածուի լաթեղէն կտաններու համար միայն :

Արդ, գլխաւորաբար փշանուակով պէտք է օրինակել տիպարին առաջամասին կլծեզրը, որ է Դ—Ձ'—Ն—Ո, սեղմօններուն բարձրութիւնը, ասոնց շրջագծերը և իւրաքանչիւր մասին գօտեվայրի գծերը :

Իրանագգեստին բոլոր մասերն իրարու կցորդուելու աստեղ ո՛րպէս զի վրիպումներ տեղի չունենան, լաւ կ'ըլլայ որ տիպարներուն բոլոր շրջագծերն ալ փշանուակով օրինակուի, բացի ստորոտներէն :

Ձեւիչով կտրելու կերպը . — Այժմ համարենք թէ նախ կ'ուզենք յետասամար կտրել, ծոծրակէն սկսելով, կռնամէջին ուղղութեամբը և տիպարին եզրէն 1 հարմէդ գուգահեռաբար դէպի դրսօք կարաբաժին ձգելով՝ աստառը կ'կտրենք մինչև գօտեվայր, ու անկից շեղակի ծալքին վրայ, որով կ'կազմուի հակածալին ձեւը (Տե՛ս 61րդ օրինակ, 2—Ձ' գիծը) : Միշտ 1 հարմէդ գուգահեռաբար տիպարին եզրէն կարաբաժինները ձգելով՝ կ'կտրենք կռնածագը, թիկնածագը, թիկնաւարտը և կռնակորը. իսկ ստորոտը

ճիշտ տիպարին եզրէն: Եթէ իրանազգեստն երկայն կ'ուզուի, ստորոտէն ալ կարաբաժին կրնայ ձգուիլ:

Ահա այսպէս միւս մասերուն շուրջերէն ալ կարաբաժիններ ձգելով՝ կ'կտրենք. միայն առաջամասին կրծեզրը տիպարէն 4 հարմէդ զուգահեռաբար աւելի լայն առնելով (Տե՛ս ԺԷ. եւ ԺԸ. սախսակներուն 58, 60, 61, 62 եւ 63րդ օրինակները):

Գալով ենթաթեւին, մակաթեւին աստառը կտրել ու գնդա-սեղները հանելէ ետք, ասոր վրայ գծուած ենթաթեւին սահմաններէն թուղթը կտրելով վերածելու է ենթաթեւի. և աստառին վրայ զետեղելով՝ ու բոլոր շուրջէն կարաբաժինները ձգելով կըտրելու է (Տե՛ս ԺԷ. սախսակ 59րդ օրինակ). Իսկ եթէ տիպարը փնասել չուզուի, մակաթեւին տիպարը փոխադրելու է աստառին վրայ՝ ենթաթեւին բաւարար տեղ մը, և փշանուակով օրինակելու է միայն ենթաթեւին պատկանող գծերն ու տիպարը վերցնելով, աստառին վրայ փշանուակին յառաջ բերած գծերէն դուրս կարաբաժիններ ձգելով կտրելու է:

Պ Ա Ս Պ.

ԿԵՂԾՈՌԻԿԻ ԵՒ ԽՈՊՈՊԻ ԲԱԺԻՆՆԵՐ

(Տե՛ս ԺԸ. սախսակ 62, 63, 64, 65 եւ 66րդ օրինակները)

Ժամանակ առ ժամանակ այնպիսի նորաձեւութիւններ կուգան որ երանը բարձր ցուցնել կ'ուզուի եւ կ'պարտաւորին մասնաւոր բարձիկներ կամ զսպանակաւոր կէս կողոված եւ պատելիքներ չինել ու կապիչով մէջքը կապել: Այս նորոյթը մեզի ժամանակակից է և քանի քանի անգամներ վերադարձ ունեցած է, ամէն անգամին ալ վերջին ծայրահեղութեան հասնելով, Ո՞վ չյիշեր 1883-86 թուականներուն կեղծոռիկի նորաձեւութեան ահռելի ծայրայեղութիւնը: Եւ այսօրուան նորաձեւութիւնն ալ կարծես տակաւ մեզ պիտի առաջնորդէ կեղծոռիկի վերերեւման, 1887ին

վերջերը հազիւ սմբած էր կեղծոռիկը, ու կանանց արդուզարդը հասած էր ծայր աստիճան պարկեշտ պարզութեան մը, եւ անհա 1896ին ծագում առաւ զլօժը, այն է Զանգակաձեւ իրանազգեստներ. եւ հետզհետէ արտազգեստներ ու կրկնոցներ, ու մինչեւ 1899 թուականին իր վերջին դադաթնակէտը հասաւ: Բայց ի՞նչ փոյթ մեզի. ո՛չ երեկուանը ծաղրենք և ո՛չ ալ վաղուանին վրայ զարմանանք. այլ պէտք է հետեւինք ժամանակին նորաձեւութեան, որ քաղաքակրթութեան հոսանքին ու գեղարուեստներու և տարազագործութեան ճարտարութեանց հետ կ'մղուի յառաջ:

* * *

Կեղծոռիկի բաժինները. — Կեղծոռիկի բաժինները կ'ձգուին յետսամասին ու կողմամասներուն յետսակողման երանին դէմ: Համարենք թէ շատ փոքր կեղծոռիկի մը համար բաժիններ ձգել կ'ուզենք: Տիպարներն աստառին (կամ կերպասին) վրայ տեղաւորելէ ետք՝ Բ. կողմամասին Ի կէտէն 1 հարմէդ դուրս կէտ մը կ'դնենք եւ քանակը կ'հաւասարեցնենք Զ եւ Ի կէտերուն ուղիղ գիծ մը կ'քաշենք (Տե՛ս ժՂ. Եւրոպայի 63րդ օրինակ). ճիշտ այսպէս կ'ընենք նաեւ Ա. կողմամասին Դ—Ո գծին դէմ (Տե՛ս 62րդ օր.) եւ յետսամասին Զ—Մ' գծին դէմ: Յետոյ այս գծերէն դուրս կը ձգենք կարաբաժինները (Տե՛ս 62 եւ 63րդ օրինակները):

* * *

Գլօշի բաժիններ. — Վրայէն հագնուելիք իրանազգեստներուն եւ առհասարակ փոքր թիկնազգեստներուն երանին մասերը փոքր ինչ թոյլ կենալու են, որպէս զի հագուած ատեն ոտորտին շուրջը կծկուելով՝ դէպ ի գօտեվայր չսահին: Ասոր համար ալ Ա. եւ Բ. կողմամասերուն Ո եւ Ի կէտերը մէյնէկ հարմէդ լայնցնելով՝ կեղծոռիկի բաժիններուն պէս Դ եւ Զ կէտերէն ուղիղ գծեր քաշել ու յետոյ կարաբաժիններն աւելցնելու է: (ձիւս 62 եւ 63րդ օրինակներուն պէս): Այս երկու փոքր յաւելումները փոխանակ զլօշի բաժիններ նկատելու, լաւ եւս է ըսել Եւրոպայի դէմ բնորոշակութեան բաժիններ:

Գալով բուն զլօշի բաժիններուն, չափաւոր զլօշներու հա-

մար, կեղծոռիկի բաժիններուն պէս, ճիշտ երեք մասերուն յետսակողմի եղբերէն կ'դուրսի, այն է $1\frac{1}{2}$ էն մինչեւ 2ական հարիւրորդամեղրով զլօշներ:

Իսկ չափազանցեալ զլօշներու համար, նախ զգեստին յետսակողմը բազմամասնեայ կ'ըլլայ, առնուազն երկու կողմամասով, որովհետեւ իսկական խոպոպներն հինգ եղբերէն ալ ձգելու է:

Արդ, համարենք թէ 5ական հարմէդով խոպոպներ կ'ուզենք, հետեւապէս յետսամասին տիպարին ծոծրակը մէկ հարմէդ կերպասին եղբէն ներսօք կ'դնենք և երանի հաւասարութիւնը (Մ' կէտը) Բ հարմէդ հեռու (Տե՛ս ժՂ. Եւրոպայի 64րդ օր.): Յետոյ Մ' կէտէն դուրս 5 հարմէդով կէտ մը կ'նշանակենք եւ քանակը 2 կէտին ու 5 հարմէդի կէտին հաւասարեցնելով չեղ գիծ մը կ'քաշենք, ու երբ կռնամէջին կարաբաժինն աւելցնենք, այն ատեն հագուեստին ծոծրակն ու երանի կէտերը կ'հանդիպին ճիշտ ու ճիշտ կերպասին կամ աստառին եղբին (Տե՛ս 64րդ օրինակ): Ապա, 5 հարմէդ ալ Յ կէտին դէմ կ'նշանակենք եւ այս անգամ ալ քանակը կ'հաւասարեցնենք Խ և Յ' կէտերուն ու չեղ գծով մը իրարու կ'միացնենք: Ստորոտը վայելչաձեւ կազմելու համար, վերջին անգամ ըլլալով՝ տիպարին 2 կէտէն մինչեւ Մ' կէտ կաղմուած երկայնութիւնը չափելով՝ չեղակի կ'փոխադրենք 2 կէտէն դէպի 2—Մ' գծին վրայ. նոյնպէս ալ Խ—Յ գծին երկայնութիւնը՝ Խ կէտէն Խ—Յ' գծին վրայ, և ամէնէն ետք՝ Մ'', Մ'', Յ եւ Յ' կէտերն աղեղնաձեւ գծով մ'իրարու կ'միացնենք: Հոսակ ուրեմն, կարաբաժիններն այս գծերուն դրսի կողմերէն կ'աւելցնենք (Այս բոլոր մանրամասնութիւնները տե՛ս 64րդ օրինակին վրայ):

Ա. Կողմամասին Ո կէտէն դուրս ալ 5 հարմէդ կ'դուրսի, եւ Ո կէտին դէմ $2\frac{1}{2}$ հարմէդ, (Այս վերջին կէտը շատ ցցուած ըլլալուն համար, նախորդին չափ խոպոպ չկրնար ձգուիլ). ուրեմն քանակը և $2\frac{1}{2}$ —Ո' եւ Պ—Ո' գծերը. յետոյ Դ—Ո գծին երկայնութիւնը կ'փոխադրենք Դ—Ո' գծին վրայ, նոյնպէս ալ Պ—Ո' գիծը, եւ ստորոտին կանոնաւորումը կ'ձեւագծենք (Տե՛ս 65րդ օրինակը):

Գալով Բ. կողմամասին, յայտնի է թէ Ա. կողմամասին խոպոպի բաժինը կազմուեցաւ $5+2\frac{1}{2}=7\frac{1}{2}$ հարմէդ. հետեւապէս $7\frac{1}{2}$ հարմէդ ալ կ'դնենք Ի կէտէն դուրս, քանակը Զ'—Ի' կէտերուն

դնելով կ'քաշենք Զ' — Ի գիծը. սոյն գծին երկայնութիւնն ալ հաւասարեցնելով՝ ստորոտը վայելչօրէն կ'ձեւագծենք:

Եզրակացուցիւն. — Ակներեւ է թէ այս թիւերով ձեւագծուած խոպոպները միջին ծաւալով նկատուածն է, ուրեմն կրնայ 5ի տեղ 8, 10 և աւելի թիւերով խոպոպներ շինուիլ, միայն քիչ մ'առաջ բացատրուած համեմատութիւններն ու ստորոտներուն աղեղները պատշաճօրէն ձեւագծելու կերպերը զանց ընելու չէ:

ԳԱՍ Գ.

ԻՐԱՆԱԶԳԻՍՏԸ ԿՑՈՐԴԵԼ ԵՒ ԿԱՐԵԼ

Շատ ծաղրելի պիտի ըլլար այս անձուկ սահմանին մէջ կարելու հրահանգներ բացատրել, վասն զի կարելու բացատրութիւնն երկար գրութիւններու կարօտ է, եւ այն ալ գործնականի մէջ վարժ եղողներու միայն հասկնալի. ուստի չպիտի փորձուինք կարելու այս կամ այն կերպին վրայ ծանօթութիւններ տալ, այլ պիտի փութանք իրանազգեստին մասերը կցորդելու պարագային՝ գլխաւոր զգոյշութիւնները նշանակել:

Եթէ իրանազգեստին աստառները կերպասով պիտի պատրաստուի, գլխաւորաբար մոռնալու չէ որ կերպասը շոյելով պէտք է դերակարել աստառին հետ, այսինքն վրայի կերպասը կարճ ըլլալու է: Յետոյ կերպասը կտրելու ժամանակ, երկայնութեան եզրերն ու ուսերն աստառէն կէս կէս հարմէդ աւելի մեծ ձգելով կտրել, և նախապէս կրնայ աստառին վրայ չըջուիլ ու չուլլուիլ, արդուկել ու վերջը կցորդել, կամ եթէ կերպասը հաստ է ու գճգճող, աստառին հաւասարութեամբը ձեւել և շրթներն անօր դրասանք մ'ընել, եւլն, եւլն:

Գալով կցորդելու գլխաւոր պարագային, յետամասը Ա. կողամասին հետ դերակարուած ատեն, նախ յետամասը վրան գտնուելու է, եւ առաջին անգամ թիկնանկեան կէտէն սկսելով

իջնելու է դէպ ի վար, պայմանաւ որ թիկան դէմ՝ յետամասը փոքր ինչ թոյլ դրուի, և յետոյ երկուքն ալ հաւասար:

Նմանապէս Ա. կողամասը Բ. կողամասին հետ կցորդուած ատեն՝ ճիշտ յետամասին փոքր նմանութիւնը կազմէ, այն է թիկան դէմ Ա. կողամասը քիչ մը թոյլ դրուի: Յետոյ այս կողմի մասերուն ստորոտներուն ո'րը որ պատահաբար փոքր ինչ աւելի եկած է, միւս կողմի նոյն մասն ալ այն չափով աւելի դնել եւ ստորոտէն դէպ ի վեր ելլելու է, որպէս զի յետակողմերը միշտ ձեւքի վրայ գտնուին:

Կողանջատն ու սեղմոնները հաւասար պէտք է կցուին. միայն դիտելու է որ սեղմոններուն ծայրերը ճիշտ բարձրութեան գծին հաւասարութենէն սկսին, եւ շատ սրածայր ու նուրբ կազմուին:

Աւելորդ է ըսել թէ կրծեզրին 4 հարմէդ աւելի ձգուած առբերանի բաժինը նախապէս փշանուակին ձեւացուցած գծէն ներս դարձնելով՝ եւ $2\frac{1}{2}$ կամ 3ակն հարմէդ հեռաւորութեամբ ճարմաններ կարելու է. յետոյ աւելորդ դարձեալ ճարմաններուն վրայ շրջելով՝ շրթունքին հետ ոլորակար մը ընելու է:

Ամէնէն վերջը որ ուսերը կ'դերակարուին, գետնալ պէտք է թե յետամասին թիկնածադն առաջամասին ուսածագէն 1 հարթեզ երկայն է, ուրեմն, առաջին անգամ ուլնպտորին կողմէն ըսկսելով՝ և յետամասը վրայի կողմը գտնուելով, ուսին երկայնութեան առաջին $\frac{1}{3}$ ը հաւասար կցորդել և $\frac{2}{3}$ մասին վրայ՝ յետամասը փոքր առ փոքր փոթփոթելով՝ 1 հարմէդ երկայնութիւնն ամփոփել ուսածագին $\frac{2}{3}$ երկայնութեան դէմ: Որ յետոյ կարելով ու արդուկելով՝ փոթերը բոլորովին կ'աներեւութանան եւ թիկան ու արդուկելով՝ փոթերը բոլորովին կ'աներեւութանան եւ թիկան վրայ գաղտնի սեղմոն մը ձեւացած կ'ըլլայ, թիկան գմբեթարդ տարածութիւնն իր մէջ ամփոփելու համար:

Կարեւոր գիտելիք. — Եթէ աստառին կարաբաժինները փըշանուակով օրինակուած են, դերակարելու ժամանակ դիտելու է որ տիպարին օրինակուած իւրաքանչիւր անկիւնն այժմ իրարու հանդիպին, որպէս զի փողեզրին ու անութներուն իսկական ձեւերը չխանգարուին: Իսկ եթէ բրդեղէն կերպասներ են, ձեւերը ևս ատեն կարաբաժինները 1 հարմէդ լայնութիւն ունենալու են՝

որ դերակարելու ժամանակ ալ նոյն լայնութիւններով կարուին ու տիպարին բնական յօրինուածքը չխանգարեն:

Եզրակացուրիւն. — Իթէ մինչեւ հիմա հրահանգուած գիտելիքներն անթերի կերպով գործադրուին, ալ վստահ ըլլալու է թէ իրանազգեստը փորձելու պէտք չկայ. բաւական է որ դերակարուելէ ետք, գօտեվայրը չափուի ու նայուի թէ առաջակողման գօտեվայրէն մինչեւ յետակողման գօտեվայր՝ գօտույ չափին կը համապատասխանէ՞, եթէ ոչ, նեղ կամ լայն եղած պարագաներուն, սխալը փնտռել ու դայն դարմանելէ յետոյ չափաւորին հագցնելու է:

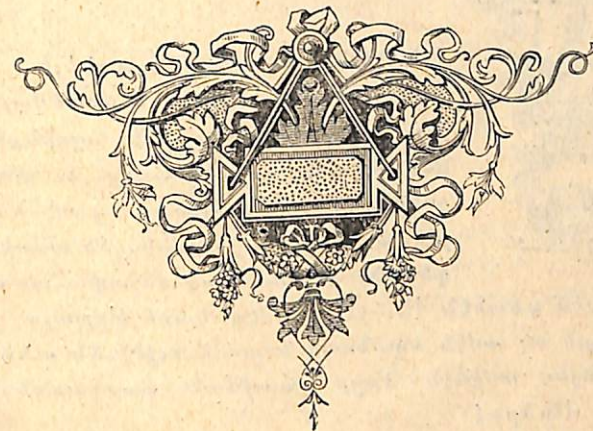
Չմոռնանք ըսել թէ իրանազգեստին մէջի կողմէն գօտեվայրին կցուելիք երիզէ գօտին կ'կոչուի Գօտեպինդ. ասոր երկայնութիւնը զգեստին գօտեվայրի մեծութենէն գրեթէ 1 հարմէդ փոքր ըլլալու է, օրինակի համար եթէ հագուստին ամբողջ գօտին 56 հարմէդ է, գօտեպինդը պէտք է պատրաստել 55 հարմէդով: Յետոյ իրանազգեստը կ'ոճէ կարճ մէջքով ըլլայ կ'ոճէ բնական մէջքով, առանց բացառութեան, գօտեպինդին վարի եզրը պէտք է դուրի կարճ մէջքի գծին, իսկ սնակուշտները ճիշտ գօտեվայրին վրայ. ու գիտնալ պէտք է թէ գօտեպինդը՝ ո՛չ միայն կըռնակի կարերուն ու կողանջատներուն վրայ կ'փակցուի, ալ եւ սեղմօններուն ալ, որպէս զի զգեստը կաշկանդումէ զերծ մնայ:

Թեւին արմակարը դերակարուած ատեն, մակաթեւին աւելորդ երկայնութիւնը փոխանակ արմկան դէմ հաւաքելու (ինչպէս անիմաստ հետեւողութեամբ մուտ գտած է). տարածելու է վեր ու վար: Եւ որովհետեւ հակեալ թեւին մակաթեւը շատ երկայն կ'ըլլայ, մասնաւոր խնամով տարածելու է երկայնութեան վրայ, վերէն ու վարէն 6-7ական հարմէդ հեռաւորութեամբ:

Անութին շուրջը կցորդելու ատեն ալ՝ մակաթեւին աւելորդը թիկնաւարտին կէսէն մինչեւ ծղակարին 2 հարմէդ մնացած տարածութեանը վրայ ամփոփելու է, նամանաւանդ մեծագոյն մասը ուսածաղկն դէպ ի առաջակողմին վրայ: Անութին շուրջէն ձգուած կարաբաժինին լայնութեամբ կարելէ ետք, կարաբաժինին կէսը կտրելու է, այսինքն անութին շուրջը $\frac{1}{2}$ հարմէդէն աւելի կարա-

բաժին գտնուելու չէ, որպէս զի անութին ծաւալը չփոքրանայ, և արդէն ասոր համար է որ շրդ չափը 1 հարմէդ պակասով կը դնենք: Եւ որպէս զի զճգճուող կերպաներով շինուած հագուստներուն անթաժիրը հաստատուն մնայ, լաթ է պատրաստուած չեղ երիզ մը կ'պատենք շուրթը:

Կ'արժէ որ կիտոսկրներու մասին ալ երկու խօսք ընենք: Արդայն կ'պնուն իրանազգեստները որ գօտեվայրի սահմանէն դէպ ի կոնքի հաւասարութիւնը կ'իջնեն, բոլոր երկայնութեան կարերուն ալ կիտոսկրներ դնելու է: Ասոնց կռնակի կողմի բարձրութեան սահմանը պէտք է ըլլայ Գ կէտը. առաջակողմը՝ սեղմօններուն բարձրութեան և կողանջատը՝ երկու նախորդներուն աղեղնաձեւ կտրած աստիճանին վրայ: (Այս ճիւղին վրայ աս մանրամասնօրէն խօսած ենք ԵՌԱԻ Բ. հատրին մէջ):

ԳԼՈՒԽ Գ.

Բ Ղ Ա Ն Յ Բ

Գ Ա Ս Ա .

Բ Ղ Ա Ն Յ Բ Ի Ն Զ Ա Փ Ե Ր Ը

Ն Ա Խ Ա Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք

ԱՆԱՆՅ առօրեայ աղանելի արտաքին քղանցքն ընդհանրապէս գօտեվայրէն մինչեւ կօշիկին վրայ կ'իջնէ, այսինքն գետնէն 2-3 հարմէդ կարճ կ'ըլլայ, եւ մեծ արարողութեանց, հարսանեաց կամ նորածեւութեան բերմամբ յետսակողմն աստիճանաբար գետինը կ'քսուի։ Իսկ անչափահաս աղջկանցն

ընդհանրապէս գետնէն 15—20 հարմէդ կարճ կ'ըլլայ։

Քղանցքն ալ ամէն եղանակի նորածեւութիւնն ունի. ամէնէն պարզէն մինչեւ ամէնէն ծայր աստիճան զարդարանքներով ու անհաշուելի ձեւերով։

Բայց այն անհաշուելի ձեւերը կուգան դարձեալ կ'յանգին որոշ եւ ճշգրտեալ ձեւերու և հիմնական սկզբունքներու. որոնք են կօշիկ, գլօշ, ֆուռօ, բիլլաք, շինուաք ևլն. անուններով։ Օրինակի համար, ներկայ ժամանակին հազնուած քղանցքները գլօշ ու շինուաք ձեւերն են եւ առհասարակ ալ քսուած։

Կնոջական հագուստներուն այս մասն իր առանձնայատկութիւններն ունի, զոր օրինակ, մանկամարդ աղջիկը զուտ մետաքսէ քղանցք չկրնար հագնիլ՝ մինչեւ որ չը նշանուի. օրիորդ մը մինչեւ որ ամուսնութեան թիկնածու չըլլայ՝ զառքալ քղանցք չը կրնար կրել. մէկէ աւելի քոյրերու տարիքները որքան ալ յառաջացած ըլլայ, փոքրը միշտ փոքր է և մեծ քոյրէն կարճ պէտք է հագնի, մինչեւ որ նախորդն ամուսնանայ, ևլն. ևլն. Արեւմտեան տարազներ կրելու պատշաճութիւնն այս մտածումներուն համեմատ կ'ընթանան և ամենայն երկիւղածութեամբ կ'զործադրուին. հետեւապէս ըսել կ'ուզենք թէ «քղանցք» ըսելով՝ անցնելու չգար։

* * *

Քղանցքի չափերը. — Տիկիներու համար ամէնէն ընդհանրացած քղանցքը՝ հասակին հետ վերջացող ձեւն է, այն է գետնէն 2 հարմէդի չափ կարճ, որ կ'ըսուի նսեւ բոօքօզ։

Արդ, եթէ միատարազ հագուստ մը կ'չինուի՝ քղանցքին համար 3 չափ կ'առնուի. իսկ եթէ առանձին քղանցք մը պիտի չինուի, 5 չափ առնել պէտք է։ Եթէ այս վերջինին պիտի հետեւինք, կ'առնենք սոյն 5 չափերը, որոնք են,

Ա. — Չափատուն կօշիկները հագած և իր բնական դիրքովը կեցած ըլլալով, առաջակողման գօտեվայրէն մինչեւ գետին կ'չափենք. եւ համարենք թէ եկաւ 102

Բ. — Սնակուշտէն սկսելով՝ աղդրին ամէնէն արտահակ տեղին վրայէն կ'իջնենք մինչեւ գետին. չափն է 101

Գ. — Յետսակողման գօտեվայրէն կ'իջնենք մինչեւ գետին. չափն է 100

Դ. — Գօտույ ծիրը 56, կէսը կ'ընէ 28

Ե. — Կոնքի » 100, » » 50

* * *

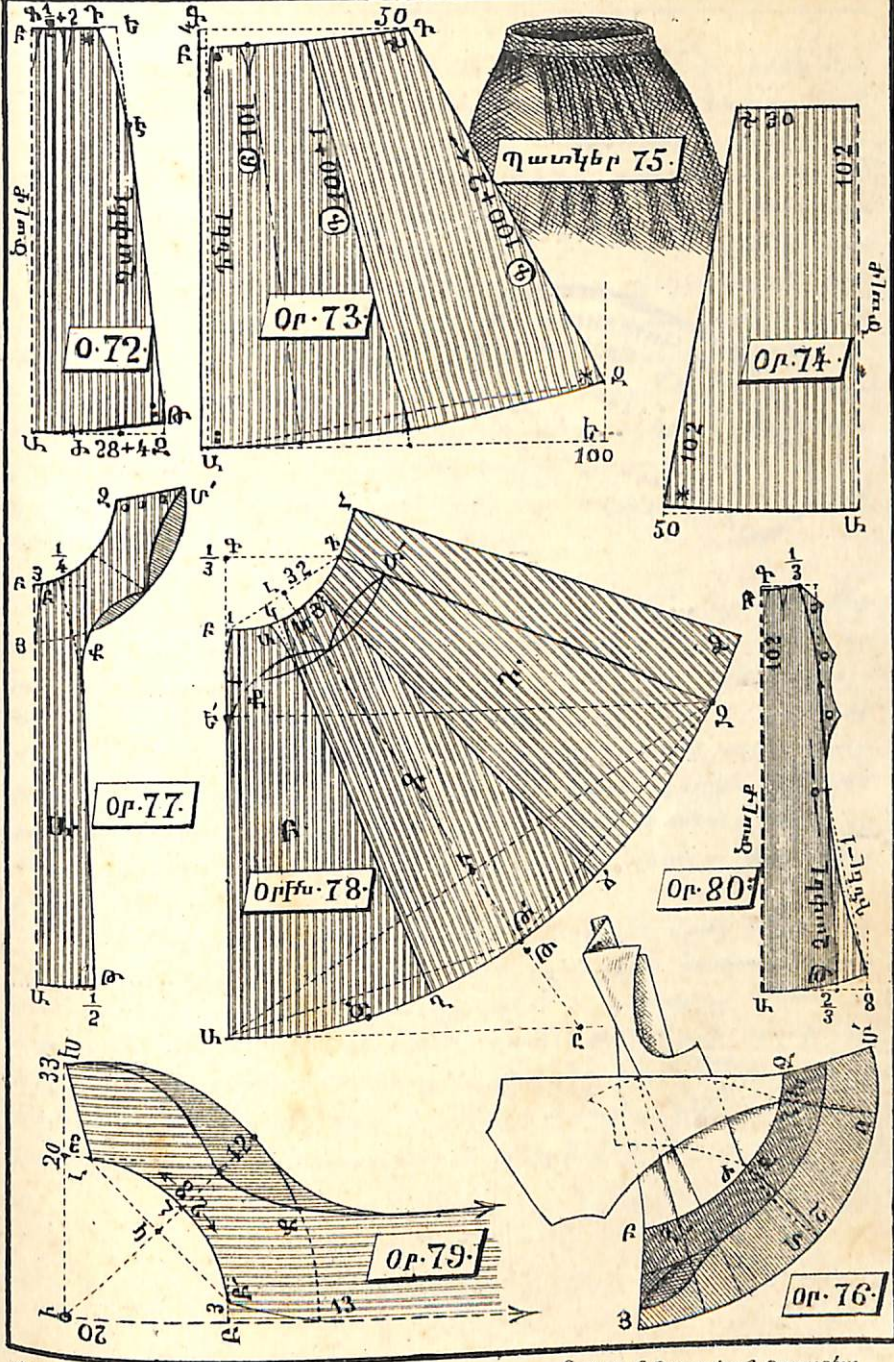
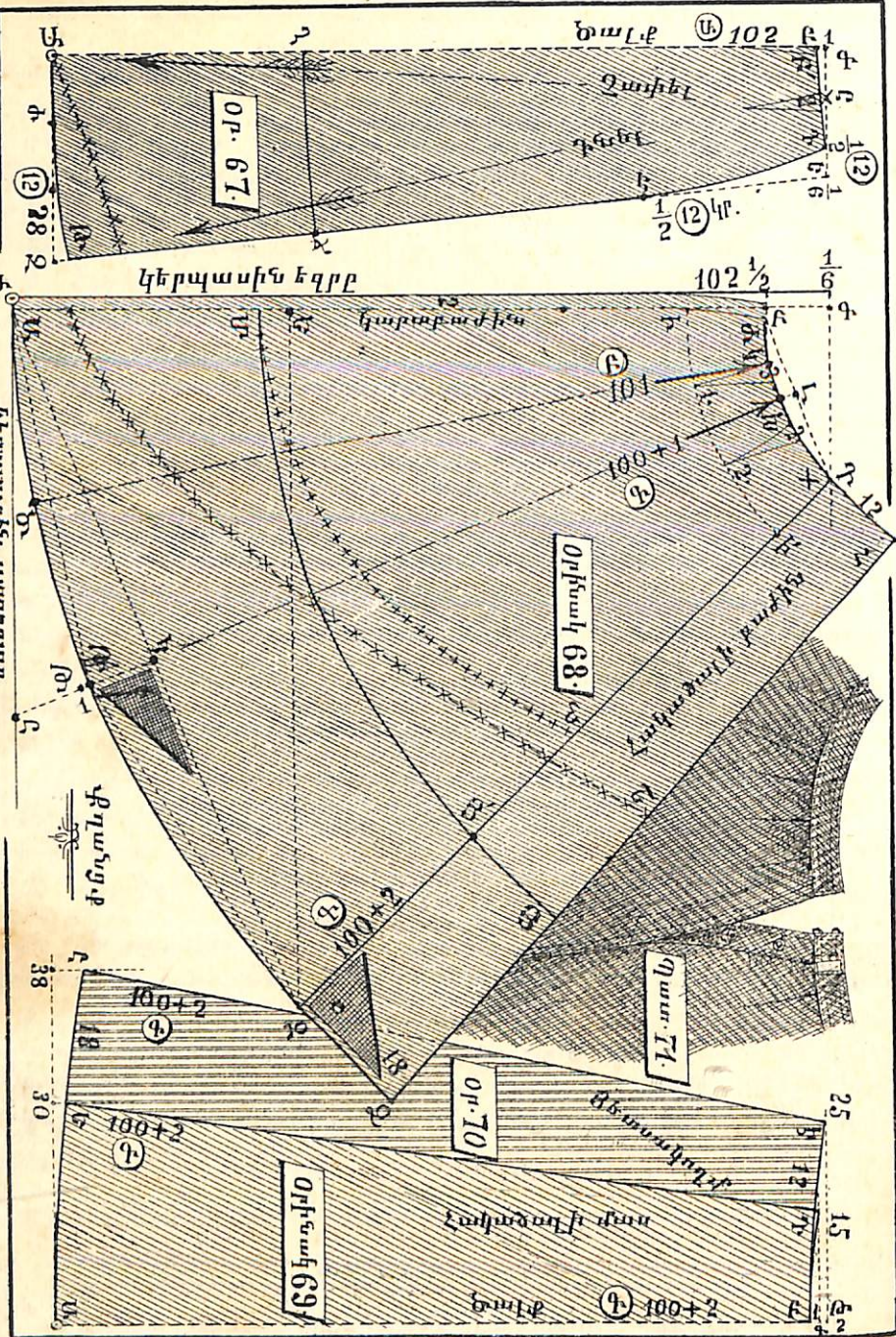
Գիտելիք. — Ինչպէս ըսինք, եթէ չափատուն իրանագգեստ ալ ուզած է, Դ. և Ե. չափերն արդէն առնուած են, որոնք են 12 եւ 12րդ կրկին չափերը, այն է գօտույ և կոնքի ծիրերը։

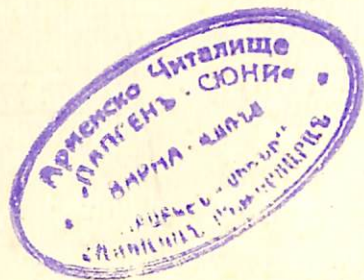
տեղայր: Արդ, անուս ձեւողներու կողմէ այնպէս ճանչցուած է թէ քղանցքին կողմամասին գօտեվայրը գոգաւոր ձեւ մ'ունենալու է: Բայց այս ա'յն ատեն պիտի ըլլար, երբ մարդիկ իրարու նմանող համեմատական կոնքի մը ձեւն ունենային (ինչպէս մեր արդի չափերը): Մինչդեռ տեսականին մէջ խնդիրը բոլորովին կը փոխուի: Օրինակի համար ազդերեզ կազմերուն Բ. չափը Ա. և Գ. չափերէն 3—4 հարմէդ երկայն կ'ըլլայ, քաղըթեզ կազմերուն Ա. չափը Բ. և Գ. չափերէն 6—7 հարմէդ երկայն կ'ըլլայ, իսկ նիհար ու առաջակոր կազմերուն Գ. չափը միւսներէն երկայն: Հետեւապէս, կարծելու չէ թէ քղանցքին առաջամասն ու կողմամասը ուրոյն ձեւերով կրնան պատրաստուիլ, այս ալ այն ատեն միայն պիտի կրնար ըլլալ, երբ առաջամասին գօտեվայրը միակերպ լայնութիւն մ'ունենար, մինչդեռ այսօր բոլորովին հակառակն է: Ուստի առաջամասին գօտեվայրը նորաձեւութեան պահանջքին համեմատ լայնութիւնով մը պատրաստելէ ետք, խոհեմութիւնը կը պահանջէ որ առաջամասին Դ կէտը նախապէս լայնաբաժինով մը կտրուի, և կողմամասին գօտեվայրը ձեւագծելու ատեն՝ առաջամասին Դ—Է գիծը կողմամասին Ժ—Ծ գծին հաւասարեցնելով, այս անգամ յետսակողման գօտեվայրը (Դ կէտը), Խ, Կ, և առաջամասին Բ կէտը վայելուչ ձեւ մ'առնեն. ըլլա'յ գոգաւոր, ըլլա'յ գմբեթարդ և ըլլա'յ վէտկոր: Այս առթիւ ալ թերեւս ԴԺ կէտերն իրենց գտնուած աստիճանէն աւելի վեր կամ վար հաստատուին (Այս զանազանութեանց համար օրինակ գծելն աւելորդ համարեցինք):

Բացառութիւն. — Բոլոր սոյն մանրակրկիտ զննութիւններովը հանդերձ. քաղըթեզ կազմերուն քղանցքը դարձեալ կ'հակի դէպ ի առաջակողմ և ստորոտն անհաճոյ կերպով ոտքերէն կ'խուսափի. ուստի այս կարգի կազմերու համար՝ կողմամասին Բ, կէտէն դէպ ի վեր՝ Գ կէտը կազմելու սահմանուած 12րդ կրկին չափին $\frac{1}{6}$ ը դնելու տեղ, $\frac{1}{8}$ ը նշանակելու է. և նոյն իսկ 1 կամ $1\frac{1}{2}$ հարմէդ ալ պակաս:

* * *

Կողմամասը ձեւելու կերպը. — Կերպասը կրկնելով՝ ձեւիչով

կ'կարենք Դ—Ժ գիծն ու Զ—Թ'—Ա գիծը, իսկ Ա—Բ գիծն արդէն կերպասին եզրը կ'ներկայացնէ ու այս տեղ նախապէս 2 հարմէդ կարաբաժին ձգուած է՝ մէկը առաջամասին համար ու միւսն իրեն. ուստի ի կէտէն մինչեւ Ժ կէտ՝ ազդերին ձեւովը 2 հարմէդ զուգահեռաբար կարաբաժինը ձգելով, դուրսի մնացորդը կտրելու է: Գալով յետասկողմին, այն է Դ—Զ գծին, եթէ քըղանցքը պարզապէս պատած ձեւով մը պիտի ըլլայ.—ինչպէս այս վերջին ժամանակներս տեղի կ'ունենար. — կ'բաւէ ուրեմն սոյն Դ—Զ գծէն դուրս կարաբաժին մը ձգել ու կերպասը կտրել:

Բարակ բրդեղէն կերպասներուն ու մետաքսեղէններուն սեղմօնները կտրելու պէտք չկայ, այլ անոնց չըջագծերն իրարու բերելով կ'կտրուի, ու արդուելով մէկ կողմ կ'կտրուի, կամ լաւագոյնն է հակածալ մը ձեւացնելով՝ արդուելով ճնշուիլը, որով երեսի կողմէն կարը բացուած կ'երեւայ:

Եզրակացուիրւն. — Տեղն է որ ըսենք թէ ի՞նչու համար ստորոտէն ու գօտեվայրէն կարաբաժիններ չձգեցինք, քանի որ անոնք ալ կարուելով՝ պիտի սպառին: Ո՛րովհետեւ մենք երկայնութեան չափերը մինչեւ գետին կ'աւնենք, մինչդեռ քղանցքի մը իսկական երկայնութիւնը պէտք է ըլլայ գետնի հաւասարութենէն 2 հարմէդի չափ կարճ, քանի որ մինչև գետին առնուած չափերը դնելով քղանցքը կ'ձեւագծենք, ուրեմն անոնց մէջ կը մնայ 2 հարմէդ առաւել, որ յետոյ կ'ծառայէ վերի ու վարի կարաբաժիններուն:

Եթէ հարցուի թէ ի՞նչու ուրեմն Գ. չափին վրայ 2 հարմէդ առաւել դրինք, կ'ըսենք, որովհետեւ քղանցքին ստորոտի տարածութենէն առաջ եկած ծաւալը գէպ ի յետասկողմ կ'հաւաքուի ու հոն խոսպոպներ կ'ձեւանան, որով ետեւի վարի կողմը չեղուի ու հոն խոսպոպներ կ'հեռանայ ու բնապէս կարճ կ'մնայ, ասոր համար է որ Գ. չափին վրայ 2 հարմէդ առաւել կ'դնենք, և 1 ալ լայնութեան կէս հաւասարութենէն դէպ ի վեր:

ՔՂԱՆՑՔԻՆ ՅԵՏԱԿՈՂՄԸ ՀԱԿԱԾԱԼ ՇԻՆԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

Յետսակողմը հակածալ ձեւացնելը նորաձեւութենէ կախում ունի: Պատահարար 8 տարիէն աւելի է որ քղանցքներուն յետսակողմը՝ քիչ բացառութեամբ, հակածալեր շինուեցաւ ու մինչեւ այսօր կ'շարունակուի: Հակածալը վրայէն կամ մէջէն կրնայ ըլլալ: Սա քանի մը տարուան մէջ ամէնէն շատ շինուածը վերջին ձեւն էր: Գիտնալ պէտք է թէ հակածալը կրկնակի, եռակի և թերեւ քառակի ալ կրնայ ըլլալ:

Արդ, մէկ հակածալ ձեւացնելու համար, ուղղանկիւնը կը հաւասարեցնենք Դ—Ձ գծին ու դադարթէն փոքրիկ խոտոր ուղղահայեաց գիծ մը կ'քաշենք (Տե՛ս 68րդ օր.) և Դ կէտէն սոյն գծին վրայ հակածալին լայնութեան համար կ'նշանակենք 10 կամ 12 հարմէդ, ուր կ'կազմուի Հ կէտը. ուղղահայեաց գիծ մ'ալ կը քաշենք Ձ կէտէն ու ասոր վրայ կ'նշանակենք վերի թիւին կէսը աւելի, $12+6=18$ և կ'կազմենք Ձ կէտը, յետոյ քանակը կ'հաւասարեցնենք Հ և Ձ կէտերուն և ուղիղ գծով մ'իրարու կ'միացնենք (բոլոր սոյն մանրամասնութիւնները տե՛ս 68րդ օրինակ):

Հակածալին համար կարարածինի պէտք չկայ, ուստի Հ—Ձ գծէն կտրելու է: Մէջտեղը կարով ձեւացած հակածալերը սովորաբար մէջի կողմը կ'կտորուի:

* * *

Հակածալի համար յաւելուածական մաս. — Ինչպէս ըսինք, ժամանակ կ'ըլլայ որ քղանցքին աւելի ընդարձակութիւն տալու և երանը ուռուցիկ ձեւացնելու համար յետսակողմը դատ մաս մ'ալ կ'աւելցուի, որ վրայի կողմէն հակածալ շինուի (Տե՛ս 69րդ օրինակ): Կերպասին ծալքը մեր առաջակողմն ուղղելով և ստորոտն ալ ուղղանկիւնով ուղղելէ ետք, Ա կէտէն վեր՝ դէպի Գերպասին ծալքին վրայ կ'նշանակենք Գ. չափն առաւել 2ով, որ կ'ընէ 102, որով կ'կազմուի Բ կէտը: Այս կէտէն 1 հարմէդ վերօք ալ կ'նշանակենք Գ կէտն ու կ'քաշենք Գ—Ի ուղղահայեաց մը, և 15 հարմէդ լայնութեամբ կ'հաստատենք Դ կէտը: Այս թիւին կրկինը կ'նշանակենք ստորոտի Ա կէտէն Ա—Ե ուղղահայեացին վրայ, և փոքրիկ

հորիզոնական գիծ մը կ'քաշենք: Հիմա ալ Գ. չափն առաւել 2ով Դ կէտէն շեղակի կ'իջեցնենք փոքր հորիզոնականին վրայ, որով կ'կազմուի Ե կէտը: Սոյն Դ և Ե կէտերն ուղիղ գծով մ'իրարու կ'միացնենք, յետոյ Բ կէտէն մեղմ կոր գիծ մը կ'քաշենք մինչև Դ կէտ, եւ ստորոտին լայնութիւնն երեք հաւասար մասերու բաժնելէ ետք, Ա կէտին յաջորդող կէտէն մինչև Ե կէտ՝ մեղմ կոր գծով մը կ'աւարտենք, ու կ'ձեւենք:

Տարակոյս չկայ թէ քղանցքին յետսակողմը յաւելուածական հակածալի մաս կցուած տոնն, այլևս քղանցքէն աւելորդ մաս ձգելու պէտք չիմար. ուրեմն յաւելուածական հակածալի մասին Դ—Ե գիծը կտրելու է կողմամասին Դ—Ձ գծին՝ և հակածալը վրայի կողմը ձեւացնելու է:

Եթէ կրկնակի, եռակի կամ քառակի հակածալեր ձեւացնել ուզուի, իւրաքանչիւր յաւելուածի համար, գօտեվայրին վրայ աւելցնելու է 12, և ստորոտը 18 հարմէդ (Տե՛ս 70րդ օրինակին է—Ը գիծը). բայց սա ալ գիտնալ պէտք է թէ կրկին հակածալ եղած տոնն՝ Բ կէտէն 2 հարմէդ վերօք քաշելու է Ե կէտին հաւասարութիւնը (Տե՛ս 69 և 70 րդ օրինակին Թ—Է գիծը), որպէսզի գօտեվայրն աւելի գոգաւոր ձև մ'առնէ: Եւ այսպէս ալ եռակի ու քառակի հակածալերու համար՝ Բ կէտէն վեր պէտք է նշանակել 3 կամ 4 հարմէդ:

Ո'րովհետեւ նորաձեւութիւնը հակալիշիւ չ'ունի, կ'ըլլայ ժամանակ որ այս կարգի յաւելուածական մասով հակածալը մէջի կողմէն ձեւացնելը նորութիւն կ'ըլլայ. և ո'րպէսզի կողմամասին կարը հակածալին շրթունքը չգայ, այս վերջին Դ—Ձ գծէն դուրս գօտեվայրը 6 և ստորոտը 9 հարմէդ լայն թողելով կտրելու է:

* * *

Փեռեկն ու գօտին. — Բղանցքին փեռեկն ալ նորաձեւութեան ենթակայ է, երբեմն յետսակողմէն կ'ըլլայ և երբեմն ալ առաջակողմէն, ինչպէս սա վերջին ժամանակներս առաջակողմէն կ'շինուի (Տե՛ս 71 րդ օրինակ):

Փեռեկին երկայնութիւնը հաւասար պէտք է ըլլայ գրէթէ 12 րդ կրկին չափին $\frac{1}{2}$ ինչ, այն է 25 հարմէդ: Սա ալ նկատողու-

Գիտելիք. — Մեծաքանակ է կամ նեղ լայնքով կերպասներուն մէջտեղէն ծալուած ատեն, առաջամասին ստորոտի լայնքը չեն լրացներ: Այս պարագային, կերպասին լայնութեանը հետեւելու է, ու նոյն համեմատութեամբ ալ գօտեվայրը նեղ շինելու է: Կողմամասն ալ երկու հաւասար մասի բաժնելու է, և գիտնալ պէտք է թէ երկու մասերն ալ հաւասար չեղութիւն ունենալու են, ու չեղ կողմերը յետսակողմին դրուելու են (Տե՛ս 73րդ օրինակը ուր իբր քէ նեղ գծաւոր կերպաս մ'ըլլաւ ու մէջտեղը կարով կ'ըլլայ եւ ասոր չեղ եզրը՝ կողմամասին յետսակողմի չեղ եզրին հետ կ'կցորդուի):

Պ Ա Ս Պ

ԳԼՕՇ ՔԴԱՆՑՔՆԵՐ ՈՒ ԱՆՈՆՑ ԶԱՆԱԶԱՆ ՁԵՒԵՐԸ

(Տե՛ս Ի. քախսակ 77 եւ 78րդ օրինակները)

Քղանցքն ինչ ձեւով ալ ըլլայ՝ առաջամասը ձեւագծելու հիմնական սկզբունքները միշտ անփոփոխ են. ա՛յլ ասոր վերի ու վարի լայնութիւններն են որ նորաձեւութեան կ'հետեւին. այն ալ սա վերջին 4—5 տարուան միջոցին տեղի ունեցաւ. որ առաջամասին գօտեվայրի լայնութիւնը. այսինքն քովի կարը՝ վրայի հագուստին (ըլլայ իրանազգեստ, պօլքօ կամ թիկնազգեստ, որոնք սեղմօն ունին) սեղմօնին հեռաւորութեան հետ մէկ գծի վրայ պիտի գտնուին (Տե՛ս ԻԲ. քախսակ 90րդ օրինակ): Ո՛րովհետեւ վերի հագուստին սեղմօնն ալ այս կամ այն հեռաւորութեամբ կրնայ ըլլալ, քղանցքին առաջամասին գօտեվայրի լայնութիւնն ալ պէտք է հաւասարի ճիշտ անոր, կամ այն երկու կարերուն վրայ ա՛յնպիսի զարդեր կան որոնք քովիտի պէտք չէ մնան՝ իրենց հրապուրը չկորսնցնելու համար:

Արդ, սրովհետեւ առաջամասին գօտեվայրի լայնութիւնը նորաձեւութեան ու պէս պէս զարդերու համեմատ կ'շինուի. գօտե-

վայրին լայնութեան կրնայ դրուիլ 12րդ չափին $\frac{1}{2}$ էն դատ, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{6}$ եւ նոյն իսկ աւելի նեղ. բայց սա՛ ալ գիտնալ պէտք է թէ գօտեվայրը չափազանց նեղ եղած ատեն՝ ստորոտի լայնութիւնն ալ անպատճառ անոր կրկինը չըլլար, այլ կրնայ բացառաբար վարը կրկինէն աւելի լայն շինուիլ: Միով բանիւ քղանցքին առաջամասին վերի ու վարի լայնութիւններն այսօր նորաձեւութեան գլխաւոր առարկան ըլլալով՝ լաւ ուշադիր ըլլալու է այս փոփոխութեանց:

Համարենք թէ կատարեալ զլօժ քղանցք պիտի շինենք ու առաջամասին ալ մասնաւոր ձեւեր մը տալ կ'ուզենք. առաջամասին գօտեվայրին լայնութիւնը կ'հաստատենք 12րդ չափին $\frac{1}{4}$ ովն ու ստորոտը $\frac{1}{2}$ ով (Տե՛ս 77րդ օրինակ):

Գալով կողմամասին, այս ալ ամբողջ զլօժ շինելու համար, ընդհանուր կանոնին համեմատ Ա կէտէն վեր՝ կերպասին եզրին վրայ կ'նշանակենք Բ կէտին բարձրութիւնն, ու յետոյ կ'նշանակենք 12րդ կրկին չափին $\frac{1}{3}$ ը՝ փոխանակ $\frac{1}{6}$ ի. (իսկ քաղրթեղ կապմերու համար, գրեթէ $\frac{1}{2}$ ը) կ'քաշենք Գ—Դ ուղղահայեացք: Ապա, գօտեվայրի լայնութեան հաշիւը կ'ընենք զոր պիտի առնէինք 12րդ չափէն դատ 12րդ և 12րդ կրկին չափերուն տարբերութեան կէսը միատեղ, որով կ'ըլլար $28+11=39$ հարմէդ. որովհետեւ ենք 12րդ չափին $\frac{1}{4}$ ը որ կ'ընէ 7 հարմէդ, հետեւապէս $39-7=32$ ենք 12րդ չափին $\frac{1}{4}$ ը որ կ'ընէ 7 հարմէդ, հետեւապէս 39—7=32 ենք 12րդ չափին $\frac{1}{4}$ ը որ կ'ընէ 7 հարմէդ, Գ—Դ ուղղահայեացքին հարմէդը Բ կէտէն չեղակի կ'տանինք Գ—Դ ուղղահայեացքին վրայ, որով կ'հաստատուի Դ կէտը: Ապա ուրեմն, Ա—Գ գիծն երեք հաւասար մասերու բաժնելէ ետք՝ այս անգամ ստորոտին լայնութեան աստիճանը կ'ներկայացնենք Գ կէտին յաջորդող բաժանումովը և կ'ուրենանք Ե՝—Զ գիծը (Տե՛ս 78րդ օր.). Մնացած գործողութիւնները միեւնոյնն են նախորդ դասին. ըստ պատշաճութեան՝ հակաժալի բաժին ալ կրնայ դրուիլ:

Կարեւոր գիտելիքն այն է թէ քանի առաջամասին գօտեվայրը նեղնայ, այնքան քիչ պէտք կ'ըլլայ ասոր սեղմօններ շինել:

Նաև եթէ նեղ լայնքով կերպասներէ պիտի շինուի սոյն քղանցքը, միայն կողմամասին համար նախապէս թղթէ աիպար մը շինելու է, և գօտեվայրին սեղմօններուն բաժանումներն ալ ընելէ ետք, ստորոտին Զ—Թ—Մ—Ա գիծն երեք հաւասար մա-

կարկինին առաջին ոտքը կ'փոխադրենք Զ կէտին վրայ, ու այս անգամ ալ կ'բանանք Դ' կէտ, և նախորդ աղեղը կ'շարունակենք միեւնել Ե' գիծ, Ապա կարկինին ոտքը կ'բերենք Ե' կէտ, և Ե' կէտին վրայ ձգուած աղեղը կ'շարունակենք մինչեւ Զ' գիծ, Ամենէն ետքն ալ Ե—Ե' գիծը չափելով կէս կ'ընենք ու մէջտեղը կուռնանք Ե'' կէտը, և այժմ կարկինին առաջին ոտքը կ'փոխադրենք Ե'' կէտին վրայ ու մինչեւ Զ' կէտ յառաջացած աղեղը կ'շարունակենք դէպ ի Բ կէտին կողմը՝ որ թերատական պարոյկ մը յառաջ կուգայ: Հոսկ յետոյ, Գ կէտէն սկսելով Գ—Դ'—Ե'—Զ' և շարունակութիւնն եղող աղեղը կ'չափենք ու 116 հարմէդին հասած տեղը կէտ մը կ'նշանակենք, որով կ'կազմուի Բ'' կէտը, այն է վերջաւորքին վերի լայնութիւնը:

Քանակը կ'հաւասարեցնենք Ե'' կէտին ու Բ'' կէտին, կ'քաշենք Բ''—Է գիծը, որ վերջաւորքին յետասկողմի ուղղութիւնը կ'ներկայացնէ՝ Ա. չափին $\frac{1}{3}$ ովը:

Վարի եզրը՝ այն է Ա—Է գիծը ներկայացնելու համար՝ վերի եզրէն մաս առ մաս իրարմէ հեռու կ'նշանակենք երկայնութիւնը հաստատող Ա. չափին $\frac{1}{3}$ ը, և յետոյ զանոնք իրարու կ'միացնենք, որ վերի թերատական պարոյկին ընդարձակ ձեւը կ'օրինակուի. և տիպարը կ'կտրենք:

Ասոր կերպսը ձեւելու համար, համարենք թէ նեղ լայնքով (այն է 52 հարմէդ) կերպաս մ'ունինք, և ո'րովհետեւ Ա—Դ գիծը վերջաւորքին առաջակողմը կ'ներկայացնէ, ու պէտք է միակտոր ըլլայ: Ուրեմն կերպասին կէս լայնքն եղող 26 հարմէդը՝ Ա կէտէն դէպ ի ստորոտի աղեղին վրայ ո'ւր որ հասնի հոն կը նշանակենք Ը կէտը, այս կէտէն միշտ աղեղին վրայ յառաջանալով, հիմա ալ կ'նշանակենք կերպասին ամբողջ լայնքը՝ որ է 52 հարմէդով Թ կէտը, և այսպէս կ'շարունակենք մինչեւ Ժ, Ի, Ք կէտերը. ու կ'տեսնենք որ տակաւին փոքր մաս մը տիպարէն աւելցաւ (Տե՛ս Ք—Է գիծը), այն ալ կ'նկատենք յաւելուած: Վերջապէս քանակը կ'հաւասարեցնենք Բ և Ը կէտերուն ու կ'քաշենք Ը—Ը' գիծը, Զ և Թ կէտերէն Թ—Թ', Ե և Ժ կէտերէն Ժ—Ժ' գիծը, Գ և Ի կէտէն Ի—Ի' գիծը, ու Ե'' և Ք կէտէն ալ Ք—Ք' գիծը. որոնցմով վերջաւորքը կ'բաժնուի կերպասին լայնութեան համեմատ մասերու, այնպիսի սիրուն ներդաշնակութեամբ որ Ը',

Թ', Ժ' և Ի' կէտերն իւրաքանչիւր կողմի վրայ մէյ մէկ բութանկիւններ կ'ներկայացուն: Այժմ սոյն 5 մասէ բաղկացած տիպարներուն Առաջինին Ա—Գ գիծը կ'հաւասարեցնենք կերպասին ծալքին, Ա—Ը գիծը տիպարին նոյնը կ'կտրենք, իսկ Ը—Ը' և Գ—Ը' գծերուն կարարաժիններ ձգելով կ'կտրենք: Գալով Բ. մասին, ասոր լայնութիւնը կէս կ'ընենք՝ որով մէջտեղը գիծ մը կ'գոյանայ (Տե՛ս Տ1րդ օրինակին սոյն Բ. մասին մեզսեղեկ իջնող հորիզոնական կէսկէսերով քառուած գիծը), արդ' եթէ կերպսը գծաւոր է, տիպարին, այն է Բ. մասին տրամագիծը կ'հաւասարեցնենք կերպասին լայնութեան մէջտեղէն իջնող հորիզոնական գծին. իսկ եթէ անգիծ կերպս է, կերպասին առէջքի թելերուն ուղղութեանը կ'հաւասարեցնենք. յետոյ Ը—Թ գիծը ճիշտ տիպարին նման կ'կտրենք, Ը—Ը', Ը'—Թ' և Թ'—Թ գծերէն կարարաժիններ ձգելով կ'կտրենք: Ճիշտ այս եղանակով ալ կ'կտրենք նաև Գ., Դ. և Ե. մասերը. իսկ յետասկողմի յաւելուածական Զ. մասին Բ''—Է գիծը կ'դնենք կերպասին ծալքին, Է—Ք գիծը հաւասար ու Ք—Ք' և Ք'—Բ'' գծերէն ալ կարարաժիններ ձգելով կ'կտրենք, որով կ'ամբողջանայ վերջաւորքը:

* * *

Երկու կարեւոր Գիտելիք.—Ա. Շատեր կ'կարծեն թէ վերջաւորքին տիպարը կերպասին այս կամ այն կողմին վրայ դնելով կ'կտրուի, կամ պակասած տեղը ու է ձեւով ծուէն մը կ'դրուի: Մինչդեռ կերպսը ո'րքան ալ լայն ըլլայ, ներքի չէ զայն միակտոր կտրել. որովհետեւ կերպասին գծերը, առէջքին թելերը կամ հերքը՝ տեղ տեղ լայնքին գալով՝ անպատշաճ ձեւեր կ'առնեն: Բայց մեր ցուցուցած հրահանգին համաձայն կտրուած ատեն՝ բոլոր չընկալատին վրայ ալ կերպասին ուղղութիւնը ճշտութեամբ կ'պահուի (Տե՛ս Տ1րդ օրինակին բոլոր մասերուն ալ կերպասին գծերուն ուղղութիւնը՝ եւ դիտէ քէ իւրաքանչիւրին իրարու միացած կարեւր ինչպէս համանման շեղութիւններ ստացեր են):

Բ.—Եթէ չուզուի վերջաւորքին յետասկողմը չափազանց զոռ ձեւացնել՝ կարկինին ոտքը Ե կէտին վրայ փոխադրելով Ե'—Զ' աղեղը ներկայացնելու ժամանակ, շարունակելու է դէպ ի յետասկողմ, (փոխանակ Ե'' կէտին փոխադրելու):

Գ Ա Ս Զ .

ԶԱՆԱԶԱՆ ԶԵԽԵՐՈՎ ՎԵՐՋԱՆՈՐԳ

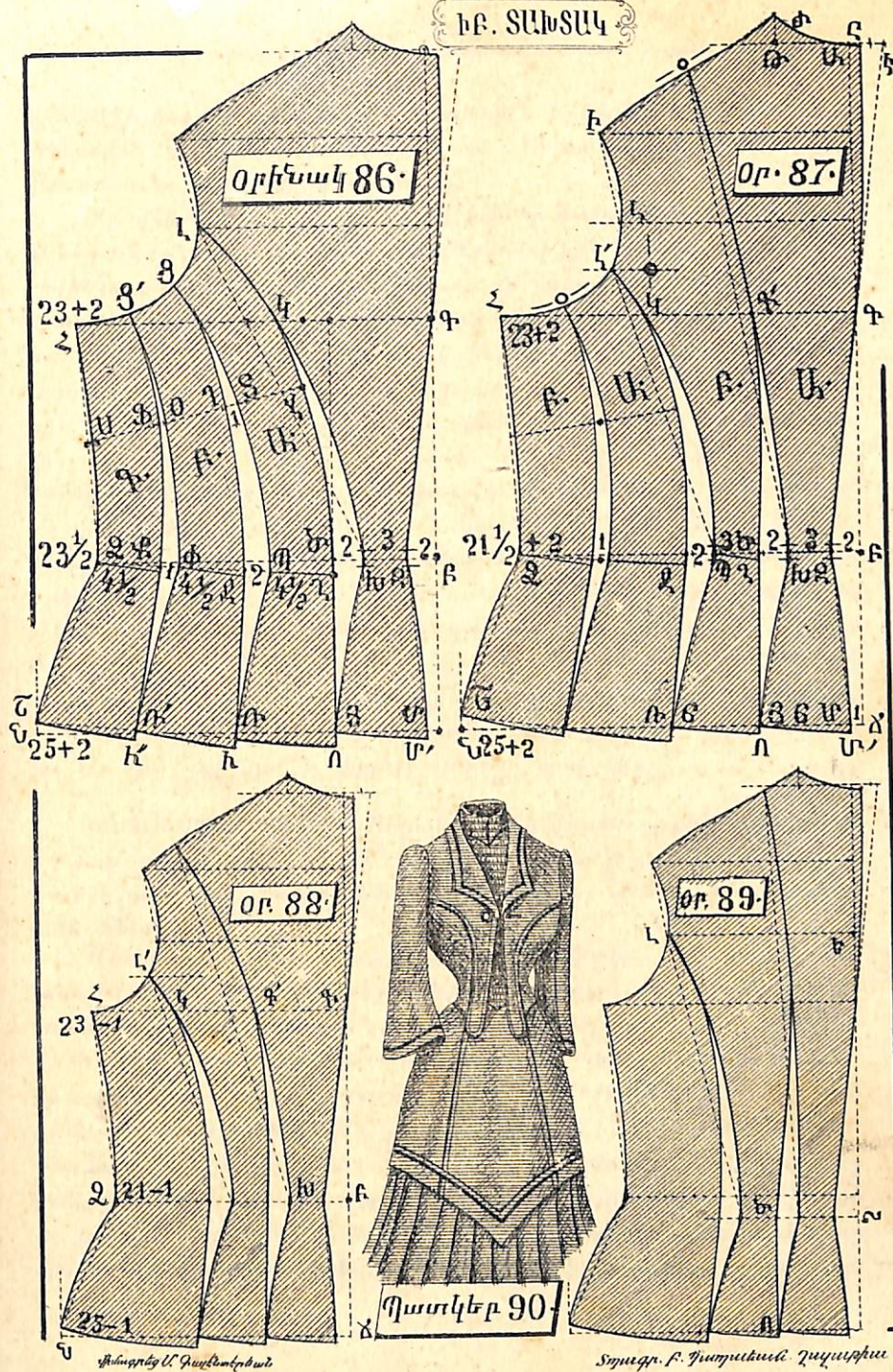
(Տե՛ս դարձեալ նախորդ օրինակները)

Կրնայ ըլլալ որ վերջաւորքին յետսակողմն աւելի լայն ըլլայ, այս կերպին հետեւելու համար վերջաւորքին տիպարը միշտ առաջակողմին լայնութեան չափովը՝ զուգահեռական լայնութեամբ կ'պատրաստենք: Ապա՝ քղանցքին վրայ կ'սահմանենք յետսակողմի բարձրութիւնը՝ ըլլա՛յ առանց հակածալի (Տե՛ս 68րդ օրինակին ն կէտը) կամ հակածալով (Տե՛ս եւ 7 կէտը): Յետոյ քղանցքին յետսակողմին վրայ կ'նշանակենք պահանջուած բացառիկ լայնութիւնը՝ և համարենք թէ ն կէտին բարձրութեամբը չինել կ'ուզենք. ն կէտէն գոգաւոր գիծ մը կ'քաշենք մինչև Մ կէտ (Տե՛ս սոյն **** զարգացծով քառուած գիծը):

Հուսկ յետոյ, Յ'—ն գծին՝ այն է յետսակողմի բացառիկ երկայնութիւնը չափելով՝ համարենք թէ դտանք 18 հարմէդ:

Վերջաւորքին տիպարը նախորդ դասի հրահանգին համեմատ զուգահեռական լայնութեամբ կ'պատրաստենք, Յետոյ Դ՝ կէտէն նոր պարոյկ մը կ'սկսինք ու Ե՛՛՛ կէտին վրայէն միւս կողմը կ'անցնինք, ի վերջոյ քղանցքին Դ—Ճ և Մ—ն գիծը (կամ մինչև 7 կէտ) չափելով, նոյն մեծութիւնը կ'փոխադրենք վերջաւորքին Գ կէտէն Գ—Ը՝—Դ՝—Լ՝ գծին վրայ ու հասած տեղը կ'նշանակենք Լ կէտը: Քանակը կը հաւասարեցնենք Դ՝ և Լ կէտերուն ու կ'քաշենք Լ—Խ գիծը. վերջին անգամ քղանցքին Զ—ն գիծը (կամ Զ—Ծ) չափելով՝ վերջաւորքին Լ—Խ գիծը կ'հաւասարեցնենք սոյն երկայնութեան, որ պէտք է ըլլայ Ա. չափին $\frac{1}{3}$ ին և առաւել 18 հարմէդի հաւասար և ամենէն ետքը է գծին շարունակութիւնը կ'քաշենք մինչև Խ կէտ (Տե՛ս սոյն ձեւը սա ***** գծով):

Քիտելի՛ . — Եթէ չուզուի որ վերջաւորքը չափազանց պարոյկաձև ըլլայ, ստորոտն ընդարձակի ու խոպոպները բազմաձև. յետսակողմի բացառիկ երկայնութիւնը փոխանակ վերջաւոր-

քին մէջի կողմէն աւելցնելու՝ ստորոտէն երկարելու է (Տե՛ս ՏԼԻԳ օրինակին է կէսէն դուրս երկարած 18 հարմեքով է՝ կէսն ու սա՛ — 0—0—0— գծով փաշուած ձեւը)։

Ո՛րովհետեւ ամէն նորաձեւութիւն իր ծայրայեղութիւնը կ'ու-
նենայ, նմանապէս ալ եղաւ որ վերջաւորքին առաջակողմը բոլո-
րովին սրածայր սկզբնաւորութեամբ մը հետզհետէ դէպ ի յետ-
սակողմը լայնցաւ։ Արդ, այս կարգի անհաւասար ձեւերու ժամա-
նակ, քղանցքին ալ տիպար մը կ'շինենք, ու դարձեալ հաւասար
լայնութեամբ վերջաւորքի մը տիպարը։ Ետոյ քղանցքին տիպա-
րին վրայ կ'գծենք փափաքուած սրածայր ձեւը (Տե՛ս 68ԻԳ օրինա-
կին սա՛ — X—X—X—X գծով ներկայացած ձեւը)։ Եւ վեր-
ջաւորքին վրայ ալ նոյն փոփոխութիւնը կ'ընենք՝ ու տիպարները
կ'կտրենք (Տե՛ս ՏԼԻԳ օրինակին Ա՛ կէսէն սկսած սա՛ — X—X—X
գիծը)։ Այս խոտոր ձեւերուն համար տիպարներ պատրաստելը սա-
երկու առաւելութիւնն ունի։ Ա. — Ամէն նորանոր փոփոխու-
թեանց համար նոր եղանակներ գործադրելու պէտք չի մնար։
Բ. — Կերպասի խնայողութիւն կ'ըլլայ։ Եղաւ ալ որ քղանցքին
առաջակողմը վերջաւորք չունեցաւ, այս պարագային դարձեալ
տիպարն ամբողջ չինելու է և առաջամասին բաժինը մէջէն հանե-
լու է, որպէսզի զլօսին վայելչութիւնը պահուի։

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ. — Յայտնի է թէ վերջաւորքին մէջի գիծը
ո՛րքան պարոյկաձեւ ըլլայ, ստորոտն ալ ա՛յնքան աւելի գալա-
րուն կ'ըլլայ, և բնականաբար այնքան ալ աւելի խոպոպակներ
կ'ձեւանան։

Մենք սոյն վերջաւորքը գծելու եղանակը, մշտապէս հիմ-
նկատեցինք, այլ իբրեւ սկզբունք ներկայացուցինք զայն։ Որով-
հետեւ այս կարգի զարդերն օրէ օր փոփոխութիւններ կ'կրեն։
Օրինակի համար, անցեալ ամիս կիսաշրջանակի դիրքով, ու թե-
րեւ գալ ամիս ալ պարոյկաձեւ կա՛մ ալ աւելի գալարուն շինուի։
Հետեւապէս այս երեւոյթները լաւ կերպով կ'ներկայանայ՝ հնգե-
տասնօրեայ «ԼԱ ՍԷՉՕՆ» անուն նորաձեւութեան պատկերազարդ
հանդէսին հետ կցուած «յաւելում լա սեզօնի» մասին հազուադէպ
ու կասկածաբար օրուան ամէնէն նոր կերպերուն յատակագծերը
պարունակող տախտակին մէջ, որոնք թէ և չափագիտական կա-

նոններով շինուած չեն, այլ լոկ քառանկիւն գծերու մէջ վերացական թիւերով ներկայացուած ձեւեր. բայց և այնպէս ճարտար ձևողի մը համար կ'ըսէ որ ակնարկ մը ձգէ անոր ա'յս կամ ա'յն օրինակին վրայ, և դիտելով միայն հազուատին մասերուն քանակութիւնն ու ձեւերու մէջ եղած օրուան փոփոխութիւնը, Յետոյ մեր հրահանգներուն համաձայն՝ չափական դրութեամբ պատրաստելու համար զայնս (ինչպէս անձամբ դասախօսած ժամանակիս, զանոնք վերլուծելու կերպերը կ'ուսուցանեմք):

Պ Ա Ս Է .

Զ Ա Ռ Ք Ա Շ Ք Ղ Ա Ն Յ Ք

(Տե՛ս ԻԱ. տախտակ 82 և 83րդ օրինակները)

Զառքաշ, այսինքն յետսակողմը գետին քսուած ձեւով քղանցք, որ հանդիսարահներու կամ տուններու մէջ՝ արարողութեանց ժամանակ հագնելու համար սահմանուած է: Քղանցքին յետսակողմի ստորոտը գետին քսուելու չափ երկայն ըլլալը շատ հին ժամանակներու կ'վերաբերի և կրնանք պարծիլ թէ Զառքաշ Բղանցքը Արեւելքէն ծագում առած է:

Զառքաշին երկայնութիւնը՝ օրուան նորութիւնն ու պատշաճութիւնն ունի, այսինքն գետին քսուած մասը կ'համեմատուի հագնողին Գ. չափին հետ՝ որ կրնայ ըլլալ անոր $\frac{1}{4}$ ին $\frac{1}{3}$ ին $\frac{1}{2}$ ին, $\frac{2}{3}$ ին և ամբողջին հաւասար. երկու վերջինները կ'պատշաճին հարսանեկան զգեցման կամ մեծ երեկոյթներու, և միաներն օրուան մէջ գործածելի նորութեանց, Որովհետեւ ինչպէս ամէն հագուստ՝ նոյնպէս ալ զառքաշ քղանցքը ժամանակ առ ժամանակ օրուան հազուատներուն կարգն անցած է՝ ու վերջին ծայրայեղութեան հասած. տարեցներ անշուշտ պիտի յիշեն շուրջ 25 տարի առաջ չրձագայութեանց համար հագնուած զառքաշ քղանցքները և ներքևի ձերմակ և օսլայուն քղանցքները. որոնք

ա'յնքան ծաւալ ու ծանրութիւն ունէին (վասնդի գիտնալ պէտք է թէ 18—20 մեդր մետաքսեղէն կերպասը հազիւ կ'բաւէր քղանցք մը եւ իրանագգեստ մը շինելու), որ նոյն իսկ ձեռքով վեր հաւաքելն անկարելի էր, որուն համար կերպ կերպ ունելիներ (զանազան մետաղներէ) հնարուած էր՝ որ մետաքսէ հիւսկէնով մը գօտեվայրը պատած եւ ունելին հիւսկէնին ծայրէն քովնտի կախուած էր՝ քղանցքին ու քղանցիկին զառքաշ մասն անոր մէջ հաւաքելով, Բալելու ժամանակ ասոր ընծայած տեսարանին չափ տգեղ նորաձեւութիւն երեւակայել կարելի չէ եղած ⁽²²⁾: Ե՛ւ սակայն նորաձեւութիւն էր, նամանաւանդ մեծածախս նորաձեւութիւն: Սա վերջին 4—5 տարուան մէջ՝ չափահասներու համար՝ դարձեալ զառքաշ քղանցքն օրուան ագանելեաց կարգն անցաւ, թէ և $\frac{1}{4}$ և $\frac{1}{3}$ էն աւելի չէ, բայց անցեալը չարհամարհենք, որ մի՛ գուցէ նորանոր ունելիներ կամ վերամբարձ զուպանակներու պէտք ունենանք:

* * *

ԶԱՌՔԱՇ ՔՂԱՆՑՔԸ ԶԵՒԱԳԾԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

Զառքաշ քղանցքն երկու սկզբունք ունի, Ա. — Կայ որ զառքաշն առաջամասին կեդրոնէն կ'սկսի, այսինքն քովերն ալ գետինը կը քսուի: Բ. — Կայ ալ որ առաջակողմն ու երկու քովերը սովորական քղանցքի երկայնութիւն կ'ըլլայ ու յետոյ զառքաշի բաժինը կ'սկսի. ինչպէս արդի զառքաշներն այս վերջին սկզբունքով կը շինուին:

Արդ, Առաջամասին ձեւագծելու եղանակն ընդհանուր կանոնին պէս է, միայն թէ զառքաշը քովերէն սկսիլ ուղղուած պարագային, ստորոտը բոլորովին ուղղահայեաց ձևով կտրելու է, փոխանակ Ա—Թ գծէն կտրելու (Տե՛ս 82րդ օրինակին Ա—Զ գիծը):

(22) Մինչեւ իսկ փողոցի ստամբակները՝ կանանց ետեւէն «սլաւ փաշ» կը պօռային:

Եթէ կողմամասը քանի մը մասերով պիտի կազմուի, նախ տիպար մը պատրաստելու է, յետոյ պահանջուած ձեւին համեմատ՝ առաջամասին Գ կէտէն մինչեւ Թ կամ Զ կէտը կ'չափենք ու կ'դնենք կողմամասին Ա կէտէն վեր՝ Բ կէտը նշանակելու համար:

Մէկշորերորդէն աւելի զառքաշ քղանցքներ չիենելու համար՝ Գ կէտին բարձրութիւնը նշանակելու է 12րդ կրկին չափին $\frac{1}{4}$ ովը՝ (իսկ քաղըթեղ կազմելու համար՝ գրեթէ $\frac{1}{6}$ ը) որպէսզի զառքաշին երկայնութեանը համեմատ ալ ստորոտի տարածութիւն ունենայ: Ե—Զ ուղղահայեացն ալ քաշելու է Ա—Գ գծին ճիշտ մէջտեղէն: Գ. Զափը բացառաբար առանց առաւելի Դ կէտէն դէպ ի Ե—Զ գծին վրայ նշանակելէ ետք, քանակը Դ և Զ կետերուն հաւասարեցնել և Դ—Զ գիծը քաշելով հանդերձ կը շարունակենք դէպի վար, որչափ որ զառքաշը չինել կ'ուզենք: Արդ, համարենք թէ $\frac{3}{4}$ երկայնութեամբ զառքաշ մը չինել կ'ուզենք, Գ. չափին $\frac{3}{4}$ ը կ'ընէ 75 հարմէդ. հետեւապէս Զ կէտէն վար ալ կ'դնենք 75 հարմէդը, որով կ'հաստատուի Զ' կէտը, որ կ'կազմուի զառքաշին երկայնութիւնը:

Այժմ Զ' կէտէն ուղղանկիւն ձեւացնող գիծ մը սկսելով (Տե'ս այն տեղի ուղղանկեան փոքրիկ պատկերը), 5 6 հարմէդի չափ շարունակելէ ետք՝ ընդարձակ ձուածելի մը վերածելով՝ և ի վերջոյ սաստիկ վէտկոր ձեւով մը կ'միացնենք Ա կէտին (Տե'ս 83րդ օրինակը): Եթէ հակածալ պիտի ունենայ, գօտեվայրին կրկինն ալ ստորոտին վրայ կ'նշանակենք, որ է 10ի համար 20 հարմէդ, և Է—Զ գիծը կ'քաշենք: Գօտեվայրին սեղմոնները կ'նշանակենք՝ ստորոտի վէտկոր գիծն երեք հաւասար մասերու բաժնելով, Մ—Ղ և Յ—Ճ գծերը կը քաշենք, ինչպէս նաև սեղմոններուն շրջագծերը: Սոյն կողմամասին տիպարը կտրելով՝ կ'բաժնենք երեք հաւասար մասերու:

Կերպասը կտրուած ատեն, բոլոր, երկայնութեան եզրերուն ալ կարաբաժիններ ձգելու է (իւրաքանչիւր մասին համար կերպասին գծերուն կամ առեջին քելերուն ուղղութիւնը Տե'ս օրինակին զմաւոր ստուերները):

Կրնայ ըլլալ որ հարսանեկան զառքաշ քղանցքներուն յետաւորդմը փոխանակ հակածալ չինելու՝ ասոր տեղ երկու լայնք

կերպաս (մետաքսեղէն) կ'առնուի, որպէսզի թէ՛ երանին դէմ պարապ չմնայ և թէ՛ ստորոտը ճոխ ըլլայ:

Զառքաշին ստորոտը քառանկիւն ալ կրնայ ըլլալ (Տե'ս Զ'—Ճ' եւ Ճ'—Ա գծերը): Վերջաւորքէն ալ զառքաշի բաժին կրնայ ձգուիլ (Լա'ւ դիտէ 81րդ օրինակին Ծ—Կ եւ Կ—Թ գծերը որ մասնաւորապէս սա | — | — | — գծերով շինած ենք):

Ուրեմն, այս բացատրութիւններէն դիւրին է հասկնալ թէ զառքաշի բաժինն աստիճանաբար կարճնալով՝ ստորոտին վէտկոր ձեւն ալ այնքան կ'մեղմանայ (Տե'ս $\frac{1}{2}$ զառքաշը Զ'' գծով եւ $\frac{1}{4}$ ը Զ''' գծով, որոնց իւրաքանչիւրը քաշելու ստուերագծերով ներկայացուցինք):

Գ Ա Ս Ը .

Կ Օ Տ Է Կ Ա Մ Շ Ի Ն Ո Ւ Ա Զ

(Տե'ս ԻԱ. տախտակի 82, 83, 84 եւ 85րդ օրինակները)

Կօտ կ'ըսուին քղանցքին այն ձեւերը, որ գօտեվայրէն մինչեւ հասակին կէս երկայնութիւնը նեղ կ'ըլլան ու անկից դէպ ի ստորոտը կը լայնանան. ասոնք Ֆուռօ եւս կ'անուանուին, այսինքն հովանոցի պատեանի պէս սրունքները պարփակելով: Նախապէս Ֆուռօ անուանեալ ձեւն էր որ մուտ գտաւ, որուն ստորոտն ալ այնքան լայն չէր. իսկ երբ վերջաւորքն ալ եկաւ կըցուեցաւ զլօտին ու Ֆուռօին վրայ, ա'լ նորութիւն ըլլալէ դադարեցաւ. ուստի սա վերջին 3—4 տարուան մէջ Ֆուռօ ձեւին ստորոտն ա'յնքան լայնցնել պէտք եղաւ որ վերջաւորքի ձեւ առաւ, և Ֆուռօ ըսելու տեղ կօտ և շինուազ ալ ըսուեցաւ: Ուրեմն դիւրին է ըմբռնել թէ Ֆուռօ քղանցք՝ ըսուած ատեն, նեղ քղանցք պիտի հասկնանք. կօտ քղանցքը՝ կէսէն վար լայնցած և ա լա շինուազ քղանցք ըսուած ատեն ալ՝ վարի եզրն այնքան լայնցած որ կարծես թէ վերջաւորք կցուած է:

Քղանցքը կօսե կամ շինուազ ձեւերով շինելու համար յետսակողմը ընդհանրապէս դառնալ ունենալու է որ կրնայ $\frac{1}{2}$ էն մինչեւ $\frac{1}{2}$ ուղ ըլլալ: Ուրեմն, օրուան նորաձեւութեան համեմատ առաջամասին գօտեւայրին ու ստորոտին լայնութիւններն որոշելով՝ ընդհանուր կանոնին համեմատ զայն կերպսին վրայ կ'ձեւագծենք, միայն սա բացառութեամբ որ կօսե քղանցքներուն դառնալին սկզբնակէտը՝ առաջամասին ստորոտէն սկսելու է, հետեւապէս ուղղահայեաց դիրքին մէջ պահելու է զայն (Տե՛ս 82րդ օրինակ Ա—Ձ գիծը): Յետոյ կօսեի բաժինին համար՝ Ձ կէտէն 6 կամ 8 հարմէ դըսօք կէտ մը նշանակելով՝ փոքրիկ հորիզոնական գիծ մը կ'քաշենք (Տե՛ս 82րդ օրինակի ի աղիւսը): Գ—Ձ գծին երկայնութիւնն երկու հաւասար մասերու բաժնելով՝ մէջտեղը կ'նշանակենք և կէտը. հիմա ալ և կէտէն մինչեւ Ձ կէտ չափելով՝ տեսնուած երկայնութիւնը (մերձաւորաբար 51 հարմէ) 1 կամ $1\frac{1}{2}$ պակասով կ'փոխադրենք և կէտէն շեղակի ի հորիզոնականին վրայ՝ որով կ'հաստատուի ի կէտը: Սոյն երկու կէտերը շեղ լարով մը իրարու կ'միացնենք ու մէջի կողմէն մեղմ գոգաւոր գիծ մը կ'քաշենք, այնպէս որ Գ—Լ—Ս գծին ամբողջութիւնը երկայն վէտկոր ձեւ մը կ'առնէ (Տե՛ս 82րդ օրինակ): Ի վերջոյ ի կէտն արտահակ կորութիւնով մը կ'կցենք Ձ կէտին, ու առաջամասը կ'կտրենք:

* * *

ԿՕՏԷ ԿԱՄ ՇԻՆՈՒԱԶ ՔՂԱՆԾՔԻՆ ԿՈՂՄԱՄԱՍԸ

Այս ձեւերուն համար ալ կողմամասին տիպար մը շինելու է, և այն ալ պարզ զլօս (ձիւս ԺԺ. տալսակի 68րդ օրինակին նման)՝ միայն աւելցնելով փափաքուած երկայնութեամբ դառնալի բաժինն ինչպէս նաեւ հակածալի բաժին, և ո'րովհետեւ կօսե քղանցքները բազմամասնեայ ըլլալ պէտք են՝ օրուան նորաձեւութեան համեմատ՝ կողմամասին լայնութիւնը կ'բաժնենք 3 կամ 4 մասերու, ու տիպարները կ'կտրենք:

Համարենք թէ կողմամասն երեք մասերու բաժնած ենք, հետեւապէս Ա. մասը, այն է առաջին տրէզը կ'փոխադրենք կերպսին վրայ և կօսեի բաժինին համար Ա—Բ գիծը 6—8 հարմէ

կերպսին եզրէն զուգահեռաբար հեռու (Տե՛ս 84րդ օրինակ): Շուտով Ա—Բ գիծը կէս կ'ընենք, և առաջամասին նման՝ վարի կէս երկայնութիւնը չափելով՝ դարձեալ կէս եղած կէտէն շեղակի կը փոխադրենք կերպսին եզրին վրայ, պակաս $1\frac{1}{2}$ հարմէ ուղ, այս երկու վերջին կէտերը շեղ լարով մ'իրարու կ'միացնենք. մէջի կողմէն գոգաւոր կորութիւնն ու ստորոտի արտահակ ձեւերը կ'գծենք: Ասոր Մ—Ղ գծին կողմը կօսեի բաժինին համար կ'դնենք 8—10 հարմէ՝ և միեւնոյն գործողութիւններն ընելով, սոյն երկու երկայնութեան եզրերէն պէտք եղած կարաբաժինները կ'ձգենք, ու կերպսը կ'կտրենք (Օրինակը չնայաղելու համար՝ կարաբաժիններուն գծեր ամբողջ փաշելն աւելորդ համարած ենք):

Միեւնոյն եղանակով կ'շարունակենք Բ. մասը, պայմանաւ որ ասոր ալ Ղ—Մ՝ գիծը կերպսին եզրին հետ 8 հարմէ զուգահեռաբար հեռու կ'դնենք և Ճ—Յ գծին ստորոտը՝ կօսեի բաժինին համար 10 հարմէ կ'նշանակենք (Տե՛ս 85րդ օրինակը): Հիմա ալ կը տեղաւորենք Գ. մասը, որուն Ճ—Ի՝ գիծը 10 հարմէ կերպսին եզրէն զուգահեռաբար ներսօք կ'դնենք, և եթէ յետսակողմի կարէն ալ կօսե կ'ուզուի ձեւագծել, 12 հարմէ չափ ալ անոր կ'աւելցնենք (Տեղի առնելու քան պահաւան սոյն Գ. մասին օրինակը շինել զանց առինք):

Եզրակացուրինք. — Նախ, յայտնի է թէ կօսեի բաժիններն առաջակողմը քիչ եւ հեռահեռ գէպի յետսակողմ՝ իւրաքանչիւր մասինն աւելի ձգել պէտք է: Երկրորդ, կօսեին եւ շինուազին տարբերութիւնն այն է թէ ստորոտէն ձգուած բաժինները կօսեի համար քիչ կ'դրուի: այսինքն 6, 8, 10 հարմէ, իսկ շինուազի համար 8, 10, 12 հարմէ:

Գ Ա Ս Թ.

ԱՅԼԵՒԱՅԼ ՔՂԱՆԾՔՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ

Միակտոր հղանցք շինելու կերպը. — Կէս կամ ամբողջ զլօս քղանցքները միակտոր ալ շինուեցան, այսինքն միայն յետսակողմը

կարող. սակայն գիտնալ պէտք է թէ կերպասին լայնքը՝ երկայնքի տեղ կը ծառայէ, պայմանաւ որ հերք, գիծ կամ նկարներ ունեցած չըլլայ, և լայնութիւնն ալ Ա. չափէն գոնէ 10—12 հարմէ դաւելի ըլլալու է: Ուրեմն կերպասին ծալքը բանալով և երկու գլուխներն իրարու բերելով՝ մէջտեղը կազմուած ծալքը կ'ուղղենք դիմացի կողմերնիս՝ որ քղանցքին առաջակողման տրամագիծը կ'կազմուի. յետոյ ձախ կողմի վարի եզրէն՝ այն է Ա. կէտէն դէպի վեր կ'նշանակենք Ա. չափն և կ'ունենանք Բ կէտը, կէս զլօք քղանցք մը շինելու համար, Բ կէտէն վեր ալ կ'նշանակենք 12րդ կրկին չափին $\frac{1}{4}$ ը, որով կ'կազմուի Գ կէտը՝ ուրկէ ուղղահայեաց գիծ մը կ'քաշենք: Ապա Բ կէտէն շեղակի սոյն ուղղահայեացին վրայ կ'նշանակենք 12րդ չափը՝ եւ կոնքին ու գօտիի չափերուն տարբերութեան կէսն ալ վրան աւելցնելով՝ որ ներկային մէջ կ'ընէ $28+11=39$ հարմէ դ, որով կ'կազմուի Դ կէտը. Բ եւ Դ կէտերը շեղ լարով մը կ'միացնենք ու գոգաւոր կոր գծով մը գօտեվայրը կ'ներկայացնենք: Ստորոտի լայնութեան աստիճանը կը հաստատենք Ա—Գ գծին երկայնութեան վարի $\frac{2}{3}$ ին հաւասարութեան վրայ, եւ միւս գործողութիւնները կ'շարունակենք ընդհանուր կանոնին համեմատ (Օրինակ շինելն աւելորդ համարեցինք):

ՍԵՂԱՎԱՆԻ ԱՅԿԱՆԱԳԱՐԱՆ
ՇԻՆԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

Եթէ կողմամասին գօտեվայրին մէկ կամ երկու սեղմօնները շինել չուզուի, քղանցքը կէս կօթէ ձեւ մը կ'առնէ որ շատ անգամ նորաձեւութեան կարգ անցած է: Այս ձեւն առաջ բերելու համար կողմամասին Բ կէտէն վեր դնելու է 12րդ կրկին չափին $\frac{1}{4}$ ը կամ 2 հարմէ դի չափ պակաս, եւ քաշելու է Գ—Դ ուղղահայեացը: Յետոյ գիտնալ պէտք է թէ առաջամասին ու կողմամասին գօտեվայրի լայնութիւնը պէտք է ըլլայ 12րդ չափէն

առաւել 3 կամ 4 հարմէ դով, հետեւապէս՝ առաջամասին ինչ լայնութիւն որ դրուած է, այն թիւը պակսեցնելէ ետք, մնացածը կ'դնենք կողմամասին Բ կէտէն շեղակի Գ—Դ գծին վրայ՝ շեղ լարը կ'քաշենք ու ասոր մէջի կողմէն զգալի գոգաւոր գծով մը գօտեվայրը կ'գծենք: Ստորոտին լայնութիւնը կ'հաստատենք Ա—Գ գծին երկայնութեան կէսին վրայ և ընդհանուր կանոնին համեմատ ձեւագծութիւնը կ'լրացնենք: Արդ, 12րդ չափին վրայ աւելցած 3—4 հարմէ դը կ'ծառայեցնենք առաջամասին գօտեվայրի սեղմօններուն և կողմամասը կ'մնայ հանդարտ, որով կոնքի հաւասարութեանէն դէպի վար խոպոպներ կ'ձեւանան՝ որ կարծես թէ բազմամասնեայ կօթ քղանցքի մը երեւոյթն ունի (Օրինակ շինելն աւելորդ համարեցինք):

* * *

Անշտիանա կամ փոքր աղջկանց կարն բղանցներ շինելու կերպը. — Կարճ քղանցքներ շինուած ատեն, դարձեալ Ա., Բ. և Գ. չափերը մինչեւ դետին կ'առնենք, ու յետոյ նորաձեւութեան կամ հագնողին տարիքին համեմատ սոյն չափերուն իւրաքանչիւրն ալ 10, 12 կամ 15 հարմէ դ պակասով կ'ձեւագծենք, որով քղանցքը դետնի հաւասարութեանէն 10, 12 կամ 15 հարմէ դ գուգահեռաբար կարճ կ'ըլլայ:

* * *

Ամբողջ բազմաձայ ձեւացած բղանցք. — Բղանցքներ կ'ըլլան որ բոլոր շուրջին երկայնութեանը վրայ՝ նեղ կամ լայն բազմաձայ կ'շինուի, այն է 1, 2, 3, 4 կամ 5 հարմէ դ լայնութիւններով: Արդ, այս քղանցքները մասնաւոր ձեւեր չեն ունենար, այլ նախապէս Ա., Բ. և Գ. չափերուն որը որ ամէնէն երկայնութիւնը կ'ներկայացնէ, ճիշտ այն չափին երկայնութեամբը կերպաս կ'կտրուի: Յետոյ քղանցքին ընդհանուր լայնութիւնը կ'հաշուուի 12րդ կրկին չափին 6 անգամին հաւասար, այսինքն 12րդ կրկին չափը 100 հարմէ դ ըլլալով՝ քղանցքին ամբողջ լայնութիւնն ալ 600 հարմէ դ կ'ըլլայ: Հետեւապէս կերպասին լայնքը նկատողու-

թեան առնելով՝ քանի երկայնութիւն որ պէտք ըլլայ, այնքան մար կերպաս առնելու է։ Ապա՝ ստորոտը խծակել և արդիկելէ ետք, սոյն շրթունքին բազմաձալերը կ'դերակարուի ուղուած լայնութեամբ իսկ գօտեվայրը՝ մէն մի բազմաձալի շրթունքը նախորդ բազմաձալին կէսին հաւասարեցնելով կ'դերակարուի։ այնպէս որ ստորոտը կ'վերածուի 200 հարմէդի և գօտեվայրը 100ի, այն է կոնքի շրջապատին հաւասար։ Այս կոնաձեւ դիրքին մէջ լաւ մը արդիկելէ յետոյ, ստորոտէն վեր երեք երկայնութեան չափերը կ'դրուի ու պէտք եղած յարգարումն ընելով՝ գօտիին ու կոնքի չափին տարբերութիւնները քաղրթին, ազդերբուն ու երանին ձեւին համեմատ, այս կամ այնտեղ ամփոփելով՝ գօտին կ'կցորդուի։

* *

Եզրակացութիւն . — Քղանցքին ուշադրութեան առնելու գլխաւոր կէտն այն է որ պարզ-զլօժ, զլօժ, ֆուռօ, կօժ կամ պարզ քղանցքներուն համար ալ Դ կէտը՝ Դ—Ժ և Դ—Ձ գծերուն հետ բութանկիւն մը ձեւանալու է (Տե՛ս ԺԹ. տախտակի 68րդ օրինակը եւ յաջորդաբար միւսները)։ հակառակ պարագային, կամ Ե—Ձ գիծը 5—6 հարմէդ բարձրացնելով՝ ստորոտը լայնցնել պէտք է՝ որ Դ—Ձ գծին շեղութիւնը աւելի մեղմանալով՝ Դ կէտը բութանկեան վերածուի. և կամ Դ—Դ գիծը 1—2 հարմէդ ցածցնելու է. ապա թէ ո՛չ քղանցքին յետասկողմը ձեւանալիք խոպոպները կ'սահին դէպ ի քովերն ու տձե երեոյթ մը կ'առնեն։

ԳԼՈՒԽ Ե.

ԶԱՆԱԶԱՆ ԶԳԵՍՏՆԵՐ

Դ Ա Ս Ա.

Ե Ռ Ա Կ Ո Ղ Ա Մ Ա Ս

(Տե՛ս ԻԲ. տախտակ 86րդ օրինակ)

Ա. ՎԵՔՋԻՆ տասը տարուան մէջ քղանցքներն ու իրանազգեստները բազմամասնեայ շինելու մեծ զարկ մը տրուեցաւ, ըսինք, և շատ սովորական դարձան՝ կրկին-յետսամասով, կրկին-յետսամաս-կրկնակողամասով եւ եռակողամասով իրանազգեստներ։ Միայն ուս պարագան նկատողութեան առնելու է որ բազմամասնեայ իրանազգեստները շատ նիհար կազմութեանց չի պատշաճիր, մանաւանդ հագուստին կերպասը թանձր եղած ատեն. ուստի կրնանք ըսել թէ՛ միջին ընթացքով, վանդակած իրը 42 հարմէդէն վեր ըլլալու է որ եռակողամաս կամ կրկին-յետսամաս-կրկնակողամասով հագուստներ շինուի, որպէսզի երկու ձեւերուն մէջ ալ՝ միայն յետասկողմին վրայ կազմուելիք ճական մասերուն իւրաքանչիւրը չօշափելի ծաւալ մ'ունենայ։

* *

ԵՌԱԿՈՂԱՄԱՍԸ ԶԵՆԱԳՐԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

Եռակողամաս չինելու համար, նախ յետսամասը ձևագծելու է ճիշտ կրկնակողամասով իրանագլխատին յետսամասին նման (Տե՛ս 86րդ օրինակ) : Երբ կարգը կուգայ կողամասներուն ընդհանուր լայնութիւնն որոշելու, այն է $2-2-5$ գիծը, ահա՛ գլխաւոր տարբերութիւնն այստեղ կ'կայանայ՝ քանզի գիտնալ պէտք է թէ նախապէս սովորականէն աւելի լայն կողամաս մը պիտի չինենք, և յետոյ զայն անութէն մինչեւ կոնքի հաւասարութեան վրայ երեք հաւասար մասերու բաժնենք :

Արդ, Գ կէտէն Գ—Հ գծին վրայ կ'դնենք 11րդ չափին $\frac{1}{2}$ ը աւելի 2ով, որ կ'ընէ 25 հարմէդ, Մ կէտէն Մ—Ն գծին վրայ ալ կ'դնենք 12րդ կրկին չափին $\frac{1}{2}$ ը + 2ով, որ կ'ընէ 27 հարմէդ : Իսկ գօտիի չափը դնելու համար, ասոր գումարելու ընդհանուր եղանակին վրայ փոքր բացառութիւն մը տեղի կ'ունենայ, որովհետեւ այս հադուստին գօտեվայրին վրայ չորս անջատութիւն կայ՝ ու մենք Յրդ չափն երեք անջատութեան համար կ'գործածենք. արդ՝ չորրորդ անջատութեան համար առ հասարակ 1 հարմէդ կ'յատկացուի. հետեւապէս 12րդ, Յրդ և Յրդ կրկին չափերը գումարելէ ետք, որ կ'ընէ $28+6+8=42$, 1 ալ աւելցնենով կ'ըլլայ 43 հարմէդ : Այժմ Բ կէտէն Բ—Ձ գծին վրայ կ'նշանակենք սոյն գումարին կէսը առաւել 2ով, որ կ'ընէ հաւասար $23\frac{1}{2}$ հարմէդ : Ապա, ընդհանուր եղանակին նման կը քաշենք Լ—Հ, Լ—Կ—Մ—Ո, Հ—Ձ—Շ, Ո—Շ, Ղ—Ձ և Ս—Վ գրծերը՝ որոնցմով կ'ունենանք ընդարձակ կողամաս մը : Հիմա զայն երեք հաւասար մասերու բաժնելու համար, Ղ—Ձ գծին երկայնութիւնը կ'չափենք, որ այժմ կուգայ $16\frac{1}{2}$ հարմէդ, ասոր մէջէն կ'հանենք Յրդ չափին վերջին $\frac{1}{2}$ ը և գօտիի գումարին վրայ աւելցած 1 հարմէդը՝ որոնք կ'ընեն 3 հարմէդ, հետեւապէս $16\frac{1}{2}-3=13\frac{1}{2}$ հարմէդը կը բաժնենք 3 հաւասար մասերու, և տրտադրուած իւրաքանչիւր $4\frac{1}{2}$ ական հարմէդը հետեւալ կերպով կ'յատկացնենք մէն մի կողամասին գօտեվայրի լայնութեան, այ-

սինքն Ղ կէտէն Ղ—Ձ գծին վրայ երթալով կ'նշանակենք $13\frac{1}{2}$ հարմէդին առաջին $\frac{1}{3}$ ը Պ կէտին համար. այս կէտին դիմաց կ'նշանակենք Յրդ չափին վերջին $\frac{1}{3}$ ը (որ է 2 հարմէդ) Ջ կէտին համար. Ջ կէտին դիմացը կ'նշանակենք $13\frac{1}{2}$ ին երկրորդ $\frac{1}{3}$ ը Փ կէտին համար. Փ կէտին դիմացը կ'նշանակենք յաւելուած 1 հարմէդը Ք կէտին համար. և Ք կէտէն մինչեւ Ձ կէտ ալ կ'մնայ $13\frac{1}{2}$ հարմէդին վերջին $\frac{1}{3}$ ը, այն է $4\frac{1}{2}$:

Նոյն գործողութեան կենթարկենք նաև Վ—Ս գիծը՝ միայն ասոր երկայնութիւնը չափելէ ետք, $1\frac{1}{2}$ հարմէդ կ'նուագեցնենք ու յետոյ մնացածն երեք հաւասար մասերու կ'բաժնենք, այսինքն գօտեվայրին անջատութեանց բաժիններուն կէսերը միայն. որով Տ կէտին դիմաց կ'նշանակենք 1 հարմէդ՝ Ի՛ կէտին համար. Օ կիտին դիմաց ալ կ'նշանակենք $\frac{1}{2}$ հարմէդ՝ Ֆ կէտին համար : Լ—Հ Գիծն աչքի տեսութեամբ կ'բաժնենք երեք հաւասար մասերու, որով յառաջ կուգան Յ և Յ՛ կէտերը : Իսկ Ո—Շ գիծը չափելով կ'բաժնենք երեք հաւասար մասերու և կ'նշանակենք Ռ և Ռ՛ կէտերը :

Եռակողամասներուն շրջագծերը պատրաստելու եղանակը նոյն նման է կրկնակողամասին, և յետսակողմէն սկսելով Ա., Բ. և Գ. կողամասներն երեւան կ'ելլեն (լաւ դիտէ սոյն 86րդ օրինակին մանրամասնութիւնն ու վայելչաձեւութիւնը) :

Եռակողամասին առաջամասը. — Եռակողամասով իրանագլխատին առաջամասին տարբերութիւնը սա՛ է թէ Ձ կէտէն Ի—Լ գծին վրայ կ'նշանակենք 11րդ չափին $\frac{1}{2}$ ը նուազ 2ով. Բ կէտէն Թ—Ժ գծին վրայ՝ 12րդ չափին $\frac{1}{2}$ ը նուազ 2, որ կ'ընէ $21\frac{1}{2}-2=19\frac{1}{2}$. Իսկ Բ՛ կէտէն Թ՛—Ճ գծին վրայ ալ՝ 12րդ կրկին չափին $\frac{1}{2}$ ը : (Օրինակ շինեցն աւելորդ համարեցինք, ուստի սոյն Այբ ու Բեւական նշանակներուն կարգը տե՛ս Թ. Եւսակի 32րդ օրինակը) : Միւս գործողութիւնները միեւնոյնն է պարզ կամ ընդարձակ սեղմօնով առաջամասներուն :

ՊԱՍ Բ.

ԿՐԿԻՆ - ՅԵՏՍԱՄԱՍ - ԿՐԿԻՆ ԱԿՈՂԱՄԱՍՈՎ

(Տե՛ս ԻԲ. ԵԱԽՍԱԿ 87րդ օրինակ)

Կրկին-յետսամասն ալ կրկնակողամասին պէս ընթացիկ շրջաններ ունի, օրինակի համար՝ շուրջ 15 տարի առաջ շատ նորութիւն էր, ինչպէս նաև այսօր։ Սակայն գիտնալ պէտք է թէ յետսամասն օրուան նորաձեւութեան համեմատ պէսպէսութիւններ ալ կ'ունենայ, ինչպէս որ հիմա պիտի բացատրենք կրկին-յետսամասը միանգամայն կրկնակողամասով շինելը։

Արդ, իրանագրեւորին ընդհանուր կանոններուն համեմատ, Ա, Բ, Գ, Դ, Ե, Ջ, Է, Ը, Թ, Ժ, Ի, Լ, Ճ և Մ կետերը կ'նշանակենք ու գծերը կ'քաշենք։ Այս ձևին համար նախապէս անութըն ու կողանջատն ալ գծելու ենք. և ո՛րովհետև այս ալ եռակողամասին պէս գօտեվայրին վրայ չորս անջատութիւն ունի, ուրեմն անոր չափ ալ ծաւալ ունենալու է։ Հետեւապէս Գ—Հ գծին համար կ'նշանակենք 11րդ չափին $\frac{1}{2}ը + 2$ ով, Բ—Ջ գծին վրայ 1 յաւելուածով՝ գօտոյ գումարին $\frac{1}{2}ը + 2$ ով և Մ—Ն գծին վրայ 12րդ կրկին չափին $\frac{1}{2}ը + 2$, ու կ'քաշենք Ի—Լ—Հ և Հ—Ջ—Շ գծերը, որով յետսամասն ու կողամասը միակտոր երեւոյթ մը կ'առնէ։ Հիմա կ'նշանակենք Ա. յետսամասին մէջքի լայնութիւնը՝ դարձեալ 3 հարմէղով, որ է ի կէտը, այս կէտին դիմաց ալ 3րդ չափին $\frac{1}{3}ը$ Մ կէտին համար, և այս անգամ Բ կէտէն մինչև Մ կէտ կազմուած հեռաւորութիւնը՝ այն է 7 հարմէղը կը փոխադրենք Ճ—Ն գծին վրայ, որով կ'կազմուի Թ կէտը, բայց Մ կէտէն մինչև Թ, 6 հարմէղ լայնութիւն միայն ունեցած կ'ըլլայ. հետեւապէս ճիշտ 6 հարմէղ Բ. կողամասին երանի լայնութեանը կ'նշանակենք, որ է Ռ կէտը։ Աւելորդ է ըսել թէ սոյն կրկին-յետսամասներուն մէջքին ու երանին լայնութիւնները միեւնոյնը ըլլալու են. հետեւապէս Մ կէտին դիմացը կ'նշանակենք Բ. յետսամասին մէջքի լայնութիւնը 3 հարմէղ՝ որ է Պ կէտը, և ասոր դիմաց ալ 3րդ չափին վերջին $\frac{1}{3}ը$ Զ կէտին համար. ապա՝ քանակը կ'ուղ-

ղենք ի և Ղ կէտերուն և մէյ մէկ ուղիղ լարերով կ'միացնենք Յ կէտին, նոյնպէս ալ Պ և Զ կէտերը Ռ կէտին հետ։ Յետոյ թիկնաւարտին կողմը՝ Գ և Ե գծերուն մէջտեղէն փոքր ուղղահայեաց գիծ մը կ'քաշենք, որ Լ—Հ գիծը կ'խաչաձեւէ և կ'ունենանք Լ' կէտը՝ որ կրկին-յետսամասին թիկնանկիւնը կ'համարուի. ուստի սոյն Լ' կէտէն մինչև Պ կէտ՝ լար մը կ'քաշենք, և ասոր առաջնորդութեամբ կ'գծենք Լ'—Պ աղեղն ու Պ—Ռ կոր գիծը։ Ընդհանրապէս կրկին-յետսամասին բաժանումը թիկնածագին կէտէն կ'ըլլայ, ուրեմն Ժ—Ի գիծն երկու մասի բաժնելով՝ մէջտեղէն մինչև ի կէտ ուղիղ լար մը կ'քաշենք, յետոյ Գ—Կ գիծը կ'կիսենք՝ որով կ'ունենանք Գ' կէտը, և թիկնածագին մէջտեղի կէտէն մեղմ կոր գիծ մը սկսելով՝ նախ կ'հանդիպինք Գ' կէտին ու սոյն կոր ընթացքը պահելով կ'իջնենք ի կէտ՝ և ասից ալ արտահայտ ու չափազանց մեղմ կոր գծով մը կ'միացնենք Յ կէտին. և Մ'—Յ գծով կ'վերջացնենք Ա. յետսամասը (Տե՛ս օրինակ)։ Հոսի ուրեմն՝ Գ' կէտէն մինչև Մ կէտ կ'քաշենք Բ. կողամասին անջատութիւնը, որ կ'միանայ Մ—Ո գծին և սեղմօնի մը երեւոյթը կ'առնէ։ Ասոր կրկնակողամասը ձևագծելու եղանակն ընդհանուր կանոնին պէս է, միայն գօտեվայրին վրայ դրուելիք անջատութեան բաժինը՝ նախապէս գօտիի գումարին վրայ աւելցած 1 հարմէղն է, ու ասոր կէտն ալ վ—Ս գծին վրայ, իսկ իւրաքանչիւրին գօտեվայրն ու կոնքի հաւասարութիւնները ճշտելու եղանակն ընդհանուր կանոնէն տարբերութիւն չունի, (բոլոր մասերուն ալ մանրամասնութիւններն ու գծերուն վայելչաձեւութիւնները տե՛ս 87րդ օրինակին վրայ)։ Ասոր առաջամասին վերաբերած բացառութիւններն եռակողամասինին նմանն է։

ՊԱՍ Պ.

ՏԱՐԲԵՐ ԶԵՒԵՐՈՎ, ԿՐԿԻՆ-ՅԵՏՍԱՄԱՍՆԵՐ

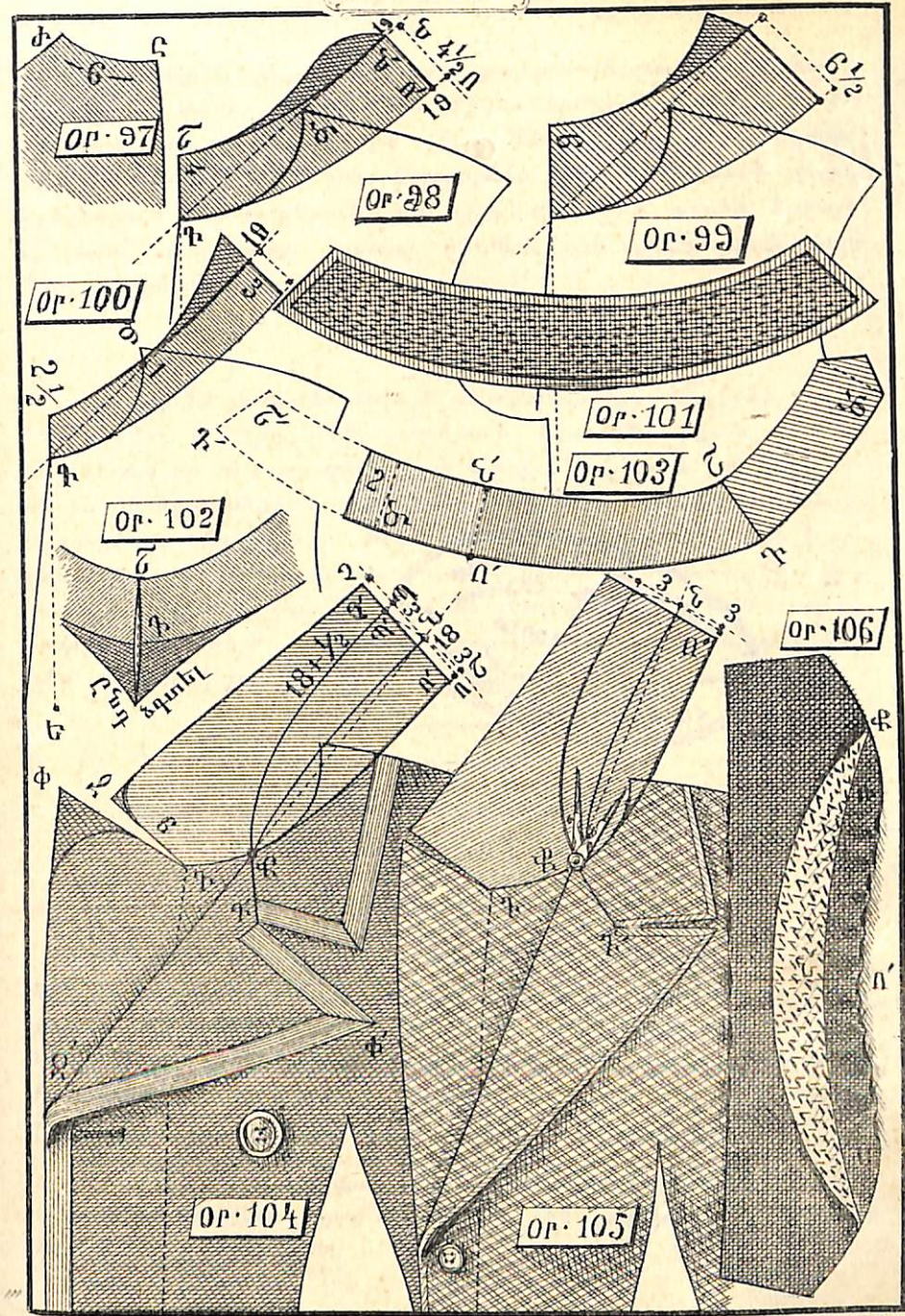
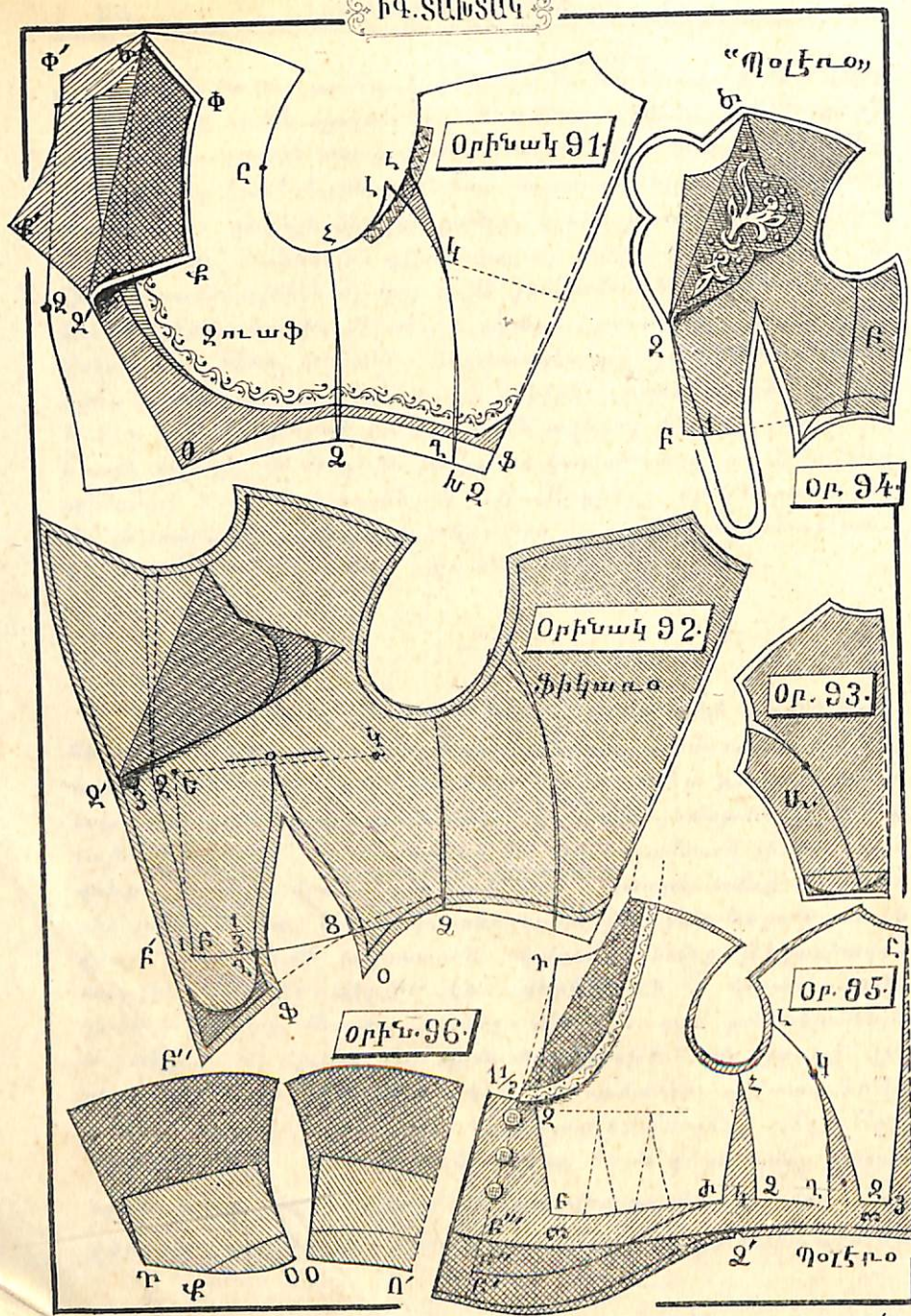
(Տե՛ս ԻԲ. ԵԱԽՍԱԿ 88 և 89րդ օրինակները)

Կրկին-յետսամաս մէկ կողամասով եւ ուսանկեան կողմէն բաժնուած. — Կրկին-յետսամասն առաւելապէս մէկ կողամասով կ'ըլ-

լայ և ասոր համար ալ Գ—Հ գծին լայնութեան պէտք է դնել 11րդ չափին կէսէն պակաս 1 ուլ (Տե՛ս 88րդ օրինակ), Բ—Զ գծին համար 12րդ չափին սովորական գումարման $\frac{1}{2}$ էն պակաս 1 ուլ: Յետոյ նախորդ հրահանգին համեմատ պատրաստելու է կրկին-յետասամաները. սակայն ինչպէս ըսինք, կրկին-յետասամաները կերպ կերպ ձեւերը՝ կ'ունենան, գլխաւորաբար թիկնածագին վրայ. և հիմա նորաձեւութիւն մը կայ որ Ա. յետասամանին բաժանումը փոխանակ թիկնածագին մէջտեղէն սկսելու, ուսանկեան կողմի $\frac{1}{4}$ էն կ'սկսի (Տե՛ս 88րդ օրինակ). հետեւապէս ա'լ պէտք չմնար Գ—Կ գիծը բաժնելու, այլ թիկնածագի վերջին $\frac{1}{4}$ բաժանումէն մինչեւ Խ կէտ լար մը քաշելէ ետք, սիրուն աղեղով մը կ'վերջացնենք, և սոյն աղեղը Գ—Կ գծին խաչաձեւ կտրած կէտէն (Տե՛ս 88րդ օրինակին Գ' կէտը) կ'քաշենք Գ'—Ծ—Ո գիծը, որ կ'ներկայացնէ Բ. յետասամանին անջատութիւնը: Իսկ միւս մանրամասնութիւնները ընդհանուր կանոնին պէս են:

* * *

Կրկին-յետասամա բնական մէջքով եւ կոնածագին կողմէն բաժնուած. — Եթէ տիպարը բնական մէջքով պիտի պատրաստուի՝ ասոր կանոններուն համեմատ նախ Բ'—Ծ' գիծը քաշելու է, և ապա այս գծին վրայ շարունակելու է կրկին-յետասամանին մէջքի լայնութիւնները, ու համարենք թէ մէկ կողամասով շինել կ'ուզենք, նախորդ հրահանգին համեմատ կ'պատրաստենք կողամասին լայնութիւնը: Եւ որովհետեւ կրկին-յետասամաններուն ուսին վրայի բաժանումն ուղնատորէն սկսելով՝ կրնանք թիկնածագին առաջին $\frac{1}{3}$ էն, $\frac{1}{2}$ էն, վերջին $\frac{2}{3}$ էն, վերջին $\frac{1}{4}$ էն և մինչեւ ուսանկեան 1 հարմէդ մնալու շարժել: (Սակայն այս բաժանումներն ուրտեղէն ալ ըլլան հիմնական փոփոխութիւն մը յառաջ չեն բերեր): Ուստի համարենք թէ Ա. յետասամանին անջատութիւնը թիկնածագին $\frac{1}{4}$ բաժանումէն ներկայացնել կ'ուզենք (Տե՛ս 89րդ օրինակ): Արդ, սոյն ձեւին համար ալ Գ—Կ գծին վրայ բաժանումի պէտք չկայ, այլ լարի մը առաջնորդութեամբ մեղմ կոր գծով մը կ'քաշենք Ա. յետասամանին գիծը, միայն նախապէս ա'տ

դիտնալ պէտք է թէ այս կողմի բաժանումներուն ժամանակ, կրնայ ըլլալ որ Բ. յետսամասին թիկնանկիւնը բուն իսկ Լ կէտէն կ'սկսինք՝ փոխանակ Լ՝ կէտին (Տե՛ս 89րդ օրինակը եւ բալղասե՛ 88րդին հետ)։ Այս ձեւը շատ կ'պատշաճի իրանը բնականէն կարճ եղողներուն, որ կարերուն ընթացքը՝ դիտողին աչքին երկայն երեւալու պատրանքը կուտայ։ (Մանրամասնութիւնը դիտե՛ սոյն 89րդ օրինակին վրայ)։

*
* *

Սոյն կրկին յետսամասներուն առաջամասը. — Յայտնի է թէ 11րդ, 12րդ և 12րդ կրկին չափերուն կէսերէն ո՛րքան առաւել կամ նուազ որ յետսակողմին վրայ կ'դիւրսի՝ ա՛յնքան ալ առաջամասին վանդակածրին, գօտիին ու կոնքին դրուելիքներն անոնց մնացորդովը կ'լրացուի։ Իսկ գլխաւոր պարագան այն է որ, ինչպէս կրկին-յետսամասին բաժանումները թիկնածագէն կուգան, նոյնպէս ալ շատ անգամ առաջակողման սեղմօնին չարունակութիւնը մինչեւ ուսածագը կ'բարձրանայ ու նախորդին հետ դէմ առ դէմ կ'դանուի (Տե՛ս Ժ. տախտակի 36րդ օրինակը)։

Պ Ա Ս Պ

« Զ Ո Խ Ա Ֆ » - Թ Ի Կ Ն Ա Զ Գ Ե Ս Տ

(Տե՛ս ԻԳ, տախտակ 91րդ օրինակ)

Զուտ-թիկնազգեստը կարճ-իրանազգեստին կրճատեալ ձևն է, և ընդհանրապէս թեւ ալ չունենար։ Արեւմտեան Եւրոպայի թոռնուհիք ստէպ կ'կրեն զայն պարահանդէսներու և գիշերոյթներու մէջ, որ կը պատրաստուի ձերմակ կամ ատրաքոյն թաւիչէ կամ ասուրիէ, մա՛նաւանդ կ'սիրեն ռսկեման թելերով՝ համակ Արեւելեան կուռ ու շողշողուն առդենկարով բանուածը ⁽²³⁾։

(23) Արդէն այս ճիւղին վրայ տեղական մեծ արտադուծիւն կ'ըլլայ դէպ ի եւրոպա եւ Ամերիկա, Պոլսոյ մէջ ամենէն մեծ արտադրիչն է Ամարեան Հայր եւ Որդիք գործատունը։

Այս հազուստը ձեռելու համար, նախ կարճ-իրանազգեստի մը տիպարը կ'պատրաստենք, նոյն իսկ առանց սեղմօնները ձևագծելու:

Եթէ կերպասը լայն է, կրնայ միակտոր ըլլալ, ուրեմն համարենք թէ միայն ուսերը կարով զուսած թիկնազգեստ շինել կ'ուզենք, կերպասին ու աստառին միջև բարակ կանեփեայ կտաւ կամ խաւակտաւ մը կ'դնենք, և այս պարագային՝ նախ սոյն կանգուն կեցնող կտաւը կ'ձեւենք:

Արդ, յետասամսին տիպարին ծոծրակն ու յետսակողման դօտեվայրը կ'հաւասարեցնենք կտաւին (կամ կերպասին) ծալքին (Տե՛ս 91րդ օրինակին Ը եւ Զ կետերը), և տիպարը չ'շարժելու համար՝ քանի մը զնդասեղներով կ'հաստատենք: Յետոյ կողամասին Ղ կէտը կ'կցենք Խ կէտին և կողնաղեղը Կ կէտին, այս դիրքին մէջ՝ կողածագը թիկնանկեան կէտէն անջատ կ'կենայ ու սեղմօնի ձև մը կ'առնէ (Տե՛ս 91րդ օրինակին Լ եւ Լ' կետերը): Հոսկ ուրեմն, առաջամասին անթմէջն ու սնակուշտը կ'կցենք կողամասին Հ և Զ կէտերուն, տիպարներուն ստացած սոյն դիրքին մէջ կ'սկըսինք օրինակել կոնածագը, անթածիրը (միայն թէ թիկնանկեան կէտէն մինչեւ անթմէջ՝ նոր կողնաւարտ մը ձևագծելով) ուսածագը փողեղը, կրծեղըն ու ստորոտը. և տիպարները վերցնելով՝ կ'ունենանք կարճ-իրանազգեստին միակտոր ձեւը: Այլեւս կ'մնայ զուսածին գծերը ներկայացնել, որ պարզապէս գծագիտական վայելուչ ձեւ մը տալուն մէջ կ'կայանայ, թէ և զուրկ չէ քանի մը ճշգրտեալ կանոններէ: Օրինակի համար, բուն զուսածը փողեղին կէսէն կ'սկսի, կրծեղին հետ զուգահեռական նուազումով մը կ'իջնէ Զ կէտ և ընդարձակ բոլորչի մը կազմելով՝ սնակուշտէն 2-3 հարմէդի շափ վերօք կողանջատին վրայ և անկեց ալ զուգահեռաբար կը միանայ յետսակողմը:

Ա'լ կ'մնայ պէտք եղած կարաբաժինները ձգել ու կտաւը կտրել. (Միջեւը դրուելիք կտաւին համար չթոռնքէն կարաբաժին ձգելու պէտք չկայ, կերպասէն միայն ձգելու է. որպէսզի կարուած ատեն կտաւին շուրթը հանդարտ թողուի ու կերպասը միայն ներս ծալուի որ կոշտ չըլլայ): Գալով թիկնանկեան կէտէն մինչեւ Կ կէտ ձեւացած սեղմօնին, այս ալ երկու կերպով կրնայ շինուիլ: Ա. — Կտաւին վրայ իրական սեղմօն մը կ'չինուի ու

վրայի կերպասը ամփոփելով կը կարուի (այս պարագային նոր կողնաւարտ ձեւացնելու պէտք չմնար, որովհետեւ Լ կէտը Լ' կէտին հետ միանալով՝ կողնաւարտն ալ իրեն բնական դիրքին մէջ կ'մնայ): Բ. — Թիկնաւարտին կէսէն սկսելով մինչեւ կողնաւարտին կէսը՝ սեղմօն ձևացած աւելորդը սեղմերիզով մը կ'ամփոփենք: Շատ անգամ կրճատեալ փողեղէն բարձր օձիք մ'ալ կ'դրուի:

Կրնայ ըլլալ որ զուսածն ունստորէն ալ սկսի, յետսակողման դօտեվայրէն վեր փոքրիկ կլոր կամ եռանկուն չաք մը ձեւացնել ուղուի (Տե՛ս 91րդ օրինակը). կամ կրնայ ըլլալ որ կողանջատին վրայ ա'լ աւելի կարճ շինուի ու մինչեւ կոնամէջ՝ կէս բոլորչի յօրինուի:

Զուսած անունին տակ եղաւ ալ որ, կրծեղէն մինչեւ սնակուշտ՝ դրասանքի պէս բազմանկիւններով շինեցին եւ եղաւ ալ որ նմանողական կրծօձիքներ ձևացուցին: Համարենք թէ ունստորէն մինչեւ Զ կէտին դիմացը կրծօձիք մը շինել կ'ուզենք, Ծ—Զ՝ ուղիղ գիծը կ'քաշենք, որ կրծօձիքին տրամագիծը կ'ներկայացնէ, յետոյ համարենք թէ կրծօձիքին անկիւնը դէպ ի անթմէջին (Հ կէտին) ուղղութեանը հետեւի և Փ անկիւնն ալ երբուծին (Ը կէտին). Հետեւապէս ուղիղ կամ մեղմ կոր գծով մը Զ՝ կէտը կը միացնենք Ք անկիւնին, Ծ՝ կէտը Փ անկիւնին, ու Ք և Փ անկիւններն ալ գրեթէ երբուծին հետ հեռուէն զուգահեռական կոր ձեւ մը տալով կ'վերջացնենք: Երբ կրծօձիքին սոյն երեւոյթը հաճելի գտանք, շուտով Ծ—Զ՝ տրամագծին դուրսի կտաւը կ'ծալենք ներքեւը, ու փշանուակով կ'օրինակենք Զ՝—Ք, Ք—Փ և Փ—Ծ գծերը. հոսկ յետոյ՝ ծալուած մասը վերստին կ'հանենք դուրս և պիտի տեսնենք որ կրծօձիքին ձեւն ընդօրինակուած է դուրսի կողմը (Տե՛ս 91րդ օրին. Ծ—Փ, Փ—Ք եւ Ք—Զ՝ գծերը): Առ ի զարդ՝ ներկայացուած այս կարգի կրծօձիք ունեցող զուսած-թիկնազգեստներուն առաջակողմն ալ անկիւնաւոր ձեւ մը կ'ունենայ, ընդհանրապէս խոտոր, և գրեթէ գօտեվայրին հասնելու չափ, ու թերեւս քովերն ու յետսակողմը կարճ կ'ըլլայ (Լաւ դիտէ 91րդ օրինակին Զ՝—Օ եւ Օ—Ֆ գիծը):

ՊԱՍԵ.

«ՖԻԿԱՌՕ» - ԹԻԿԵԱՋԳԵՍՏ

(Տե՛ս ԻԳ. Երեսման 92րդ օրինակ)

Ֆիկառօ-թիկնադգեստը իրանադգեստին ու կարճ-իրանա-
դգեստին բաղադրեալ ձեւն է, և այցելութեան ու շրջագայու-
թեան հադուստ է, կրնայ առանձինն ըլլալ կամ քղանցքին հետ
միատարազ: Ֆիկառօ-թիկնադգեստը կոճկուելու տրամադրու-
թիւնն ունի, միաշար ու կրկնաշար կոճկէնով ըլլալու թէու-
թեամբ. և ընդհանրապէս ամէն կերպ շրջուն օձիքներով ալ
կրնայ զարդարուիլ:

Ասոր ձեւելու գլխաւոր սկզբունքները զուաճին նմանն է, եւ
եթէ կերպասը կրկնաձաւ է ու լայնութիւնը կ'բաւէ միակտոր
շինելու, դարձեալ կարճ-իրանադգեստին տիպարները զուաճին
պէս շարելէ ետք (Տե՛ս 92րդ օրինակը), համարենք թէ 2 կէտին
վրայ կոճակով մը կոճկել կ'ուզենք, առաջակողմը խոտոր կերպով
ձգուած ու կրծօձիգով: Ուրեմն՝ 2 կէտին դիմացը կ'նշանակենք
3 հարմէդ հեռաւորութեամբ 2՝ կէտը, և Բ կէտին դիմաց
ալ 1 հարմէդի չափ Բ՝ կէտ մը նշանակելով, քանակը կ'հաւա-
սարեցնենք սոյն երկու կէտերուն ու կ'քաշենք կրծեզրին վերել-
եակի բաժինը, որ է 2՝—Բ՝ գիծը: Դիցուք թէ յետսակողման
գօտեվայրէն մինչեւ սնակուշտ, 1 կամ 2 հարմէդի չափ գօտեվայ-
րէն կարճ շինել կ'ուզենք և առաջակողմն 8—10 հարմէդ ձգուեն.
հետեւապէս հաճոյից կամ նորաձեւութեան բերումով՝ յետսակող-
ման գօտեվայրին դէմ քառորդ շրջանակաձեւ փոքրիկ չափ մը
ձեւացնելով, կուգանք մինչեւ սնակուշտ և անկէջ ալ շեղակի
2՝—Բ՝ գծին վրայ՝ ձգուեն որոշուած երկայնութեան կէտին, որով
կ'կազմուի 2՝—Բ՝ գիծը:

Ընդհանրապէս Ֆիկառօ-թիկնադգեստը մէկ սեղմոն կ'ունե-
նայ, ուստի Բ կէտէն ներս կ'նշանակենք 10րդ չափին $\frac{1}{3}$ ը՝ 2 կէ-
տին համար, և ասոր դիմաց ալ կ'դնենք 3րդ կրկին չափին ամ-
բողջ մեծութիւնը, որ է 8 հարմէդ: Ո՛րովհետեւ մէկ սեղմոնն
ալ ընդարձակ սեղմոնին պէս 2 կէտին հաւասարութենէն կ'շինուի:

Ե—Կ գիծը կ'քաշենք և ասոր մէջտեղը կ'նշանակենք սեղմոնին
ցցունքն իբրեւ Հ (Տե՛ս 92րդ օրինակը): Ապա, փոխանակ սեղմոնի
տրամագիծ ներկայացնելու, Հ կէտէն դէպ ի Դ և դէպ ի անջա-
տութիւնը մէկ մէկ լար կ'քաշենք, ու ասոնց վրայէն վէտկոր
ձեւերով կ'ձեւագծենք բուն իսկ շրջագծերը. սակայն առաջակող-
մը ձգուեն ըլլալուն համար, դէպ ի քաղրթին վրայ իջած մասին
շարունակութիւնները մեղմիւ փակուելու հակումով կ'վերջացնենք:
Մոռնալու չէ առաջին շրջագծին երկայնութիւնը չափել և նոյն
թիւը փոխադրել երկրորդ շրջագծին վրայ, որով յառաջ կուգայ
Օ կէտը՝ որ գմբեթարդ ձեւով մը վերջնականապէս կ'միանայ 2
կէտին: Առաջակողման ձգուեն աւելի երկայն, կտր, ևն. կրնայ
ըլլալ. ինչպէս նաև զանազան ձեւերով կրծօձիքներ (լաւ դի՛տե՛
կրծօձիքն երեք արբեր ձեւերը, իսկ մանրամասնութիւնը տե՛ս օձիքի
դասին մեջ): Հուսկ ուրեմն, կարաբաժինները ձգելով կ'կտրուի:

Ասոր սեղմոնը դէպ ի ուսը կամ դէպ ի ծղակարին ալ տանել
շատ սովորական դարձած է:

ՊԱՍԶ.

«ՊՈԼԵՐՕ»-ԹԻԿԵԱՋԳԵՍՏ ԵՒ ԱՆԿՈՒՆ ԶԵՒԸ

(Տե՛ս ԻԳ. Երեսման 93, 94 եւ 95րդ օրինակները)

Պօլերօ-թիկնադգեստը. — Այս հադուստին նախորդէն ու-
նեցած տարբերութիւնն այն է որ առաջակողմը չկոճկուիր, և եթէ
կոճակներ շարունին՝ սլարդապէս առ ի զարդ կ'ծառայեն: Պօլե-
րօն ու Ֆիկառօն զգեցման պատշաճութեան մէջ միեւնոյն տեղը
կ'բռնեն, ինչպէս նաև ձեւագծելու եղանակն ալ անոր պէս է:
Միայն թէ շատ արարողական չէ. հետեւապէս ասոր վրայի զար-
դերն աւելի սեթեւեթներ կ'վերցնեն, և արտակերպոն կրծօձիքի
ձեւեր կրնան շինուիլ (Տե՛ս 94րդ օրինակը):

Մետաքսեղէն կերպասէ կամ թաւիչէ շինուած ատեն, բնա-
կանաբար անոր լայնութիւնն անբաւական կ'ըլլայ միակտոր ձեւե-

այս գօտին երբեմն բնական կերպով դրուած, այսինքն գօտեվայ-
րէն վեր կեցած որ կրնայ ժապաւենով կամ մետաքսեղէնով ձեւա-
յած ըլլալ. իսկ այս միջոցիս՝ գօտին ազդերը ունի վրայ իջած ձեւով
կ'դրուի: Այս ձեւ գօտին պէտք է ճիշտ ու ճիշտ չափատուին կոնքի
շրջապատին ձեւն ունենայ. զայն շինելու համար նախապէս տի-
պարը մինչեւ կոնքի հաւասարութիւն պատրաստուած ըլլալու է,
և վարի մասը քովէ քով շարելով, անոր վրայէն օրինակելու է
պօլիքօին համար ուղուած գօտիին ձեւը (Տե՛ս Ի. տախտակ 76րդ
օրինակին վրայ գծուած վտաւսինն նկարը): Որուն առաջակողմը
կրնայ սրածայր կամ ձուածեւ գծադիտական դարձուածքներով
շինուիլ, կարուած ատեն սոյն գօտիին մէջ միատակ կամ կրկնակ
կանեփեայ կտաւ դնելու է, որ կանգուն կենայ:

* * *

Եզրակացութիւն. — Ֆիկարօ և պօլիքօ թիկնազգեստներուն
թեւերն օրուան նորածեւութեան համեմատ կ'ըլլայ, այսինքն այս
հագուստներն իրենց յատուկ թևի ձեւեր չունին, ամէն կարգի
թեւեր ալ կրնայ դրուիլ, խնդիրն այն է որ հագնողին ճաշակն
ու ժամանակին նորածեւութիւններն իրարու հետ հաշուին:

Իսկ գալով մինչեւ ցարդ տեսնուած հարկւրաւոր զուած, Ֆի-
կարօ և պօլիքօ-թիկնազգեստներուն ձեւերուն մեր ներկայացուցած
սոյն օրինակներուն վրայ լաւ ուշադրող մը պիտի տեսնէ որ
այն ամեն տեսնուած ու տեսանելի ձեւերուն տարբերութիւնը
չատ փոքր փոփոխութիւններով յառաջ եկած են. այն է թէ կըր-
ծօձիքը մեծ կամ փոքր, լայն ու նեղ, վրան կերպ կերպ դարդեր,
կրծեզրը քիչ մը աւելի բաց կամ գոց, ձգուն կամ անկուն՝ քիչ
ու շատ, յետսակողմը մինչեւ գօտեվայր, կամ առաւել ու նուազ
կարճ, ասոնց ամէնն ալ մեր յառաջ բերած օրինակներուն վրայ
դիւրաւ կ'ձեւափոխուին: Բաւական է որ նախապէս դիտուի թէ
չինուելիքը զուած-թիկնազգեստին կ'վերաբերի, Ֆիկարօի թէ
պօլիքօի:

Գ Ա Ս Է .

Բ Ա Ր Զ Ր — Օ Զ Ի Ք Ն Ե Ր

(Տե՛ս ԻԴ. տախտակ 97եմ մինչեւ 103րդ օրինակները)

Նախազիտելիք. — Թէպէտև օձիքը հագուստին ամէնէն փոքր
մասն է, բայց պէտք է խոստովանիլ թէ ամէնէն մեծ խոչընդոտ-
ներ յարուցանողն է՝ եթէ այն պատշաճօրէն չէ պատրաստուած:
Օձիքն հարկւրաւոր ձեւեր ունի, բայց այն ամէնը գլխաւորաբար
երեք հիմնական եւ որոշ ձեւերու վրայ կ'կայանան, որոնք են
բարձր-օձիք, ծալ-օձիք եւ կրծօձիք-օձիք: Համեմատաբար այս վեր-
ջինն ա'լ աւելի դժուար է, ինչպէս յաջորդ դասով պիտի բա-
ցատրենք: Ամէնէն վարժ դերձակ վարպետներն ու կարող գոր-
ծաւորներն ալ զայս կը խոստովանին, արդարեւ պիտի արժէր ա-
նոնց վրայ հատորներ գրել: Բայց կրնանք պարծենալ թէ երկ-
րաշափական ի՛նչ ի՛նչ սկզբունքներու հետեւելով՝ կրցած
ենք անոնց տեսական մասը քանի մը տողով բացատրել ու ժո-
ղովդականացնել, այսինքն անվարժ մէկուն ալ ուսուցանել. իսկ
կարելու համար ո'րչափ ալ երկարօրէն բացատրուի կամ գրուի,
դարձեալ անօգուտ է, մինչեւ որ գործնական կերպով չհրահան-
գուի: Արդէն այս կարգի գրաւոր հրահանգներն անոնց համար
միայն հասկնալի ու օգտակար կ'ըլլան, որոնք առաջուց քիչ թէ
չատ գործնական հմտութիւն մ'ունին:

* * *

Փոփոքրիկ չափաւորութիւն. — Բարձր-օձիքին համար նախ չա-
փատուին փողեզրին ծիր չափը պէտք է ունենալ, սակայն այս
չափը յաճախորդին վրայէն առնելը շատ դժուար է, որովհետեւ
վիզն իրանէն դէպ ի վեր գլանաբարձեւ կազմուած մ'ունի՝ մա-
նաւանդ որ, մենք վիզն ծիրը չէ որ կ'ուզենք ունենալ, այլ
վիզն արմատը, ո'ւր ճիշտ իրանին վերջացած հաւասարութիւնն
է, որ կ'անուանենք փողեզր. հետեւապէս երկը փողեզրին
շուրջը պատելու ժամանակ վերի եզրն այնպիսի թոյլ երեւոյթ

մը կ'առնէ որ պիտի կարծուի թէ շատ թոյլ կ'առնուի . իսկ եթէ վերի կողմին հետեւուի՝ նեղ պիտի ըլլայ, վերջապէս այս չափն առնելու հրահանգը զուրկ է տեսական բացատրութենէ: Հետեւապէս, փոխանակ անխմաստ չափ մը ունենալու, աւելի լաւ է գործնական միջոցի դիմելը, այսինքն մեր պատրաստած տիպարին փողեզրը շատ աւելի ճիշտ ու վստահելի կ'գտնենք քան չափատուին փողեզրը չափելը:

Արդ, երիզին ծայրը կ'հաստատենք տիպարին յետամասին ծոծրակին վրայ՝ և մաս առ մաս կռնածագին եզրը չափելով կ'երթանք մինչեւ ունստորը, այն է Ը—Ժ գիծը (Տե՛ս 97րդ օրինակ), և համարենք թէ եկաւ 6 հարմէդ: Յետոյ սոյն 6 հարմէդը առաջամասին ունստորէն՝ այն է Ծ կէտէն դուրս ձգելով՝ հիմա ալ ասոր եզրը մաս առ մաս չափելով կ'հասնինք մինչեւ հագագ, որ է Դ կէտը (Տե՛ս 98րդ օրինակը), և դիցուք թէ համագումարը գտանք 19 հարմէդ, ուրեմն պէտք է ընդունիլ թէ այս տիպարին տիրոջ փողեզրը պիտի ըլլար 38 հարմէդ. եւ ո՛րովհետեւ մենք օձիքին կէս տիպարը պիտի պատրաստենք, փողեզրին ալ կէս մեծութիւնը կ'առնենք, այսինքն 19 հարմէդը: Այս չափը ձեւուած հագուստին վրայէն ալ կ'առնուի, միայն թէ կարաբաժինները չեղած համարելով պէտք է չափել զայն:

* * *

Օձիքին տիպարը ձեւագծելու կերպը. — Առաջամասին տիպարը կ'դնենք օձիքին տիպարին բաւարար թուղթի մը վրայ, քանակը կը հաւասարեցնենք Դ եւ Ծ կէտերուն եւ ստացած դիրքովը կ'քաշենք Դ—Ն գիծը (Տե՛ս 98րդ օրինակը), որ կ'ներկայացնէ օձիքին հիմնագիծը: Առանց տիպարը տեղէն շարժելու, Ն—Դ գիծը կ'շարունակենք դէպ ի վեր և կ'ունենանք Դ—Ծ գիծը, ներքեւի թուղթին վրայ կ'օրինակենք նաեւ փողեզրին ձեւը, այսինքն Ծ—Դ գիծը և առաջամասին տիպարը կ'վերցնենք:

Հիմա տիպարացու թղթին վրայ քաշուած սոյն երեք գծերուն առաջնորդութեամբ օձիքին տիպարը կ'ձեւագծենք, փողեզրին մեծութիւնն եղող 19 հարմէդը կ'դնենք Դ կէտէն Դ—Ն գծին վրայ եւ հասած տեղը կ'հաստատենք Ն կէտը: Ուղղանկիւնը կը հաւասարեցնենք Ն—Դ գծին ու կ'քաշենք Ն—Ո գիծը: Այժմ

կարգը կուգայ օձիքին առաջակողմին ու յետակողմին բարձրութիւնները որոշելու. այս ալ բնաւ ո՛ր եւ է որոշ կանոնի չ'հետեւիր, այլ չափատուին վզին բարձր, միջին կամ կարճ ըլլալուն համեմատ կ'պատրաստուի, զոր միմիայն գործնական փորձառութիւնը պիտի ճշտէ. բայց և այնպէս կրնանք ըսել թէ՝ միջին երկայնութեամբ վիզ ունեցողի մը օձիքին յետակողմի բարձրութիւնը պէտք է ըլլայ 4 կամ 4½ հարմէդ: Հետեւապէս Ն կէտէն Ն—Ո գծին վրայ 4½ հարմէդ նշանակելով՝ նոյն տեղը կ'հաստատենք Ո կէտը: Յետոյ՝ Ո կէտն ուղղանկիւն ձեւացնող գիծ մը կ'սկսինք և զրեթէ անզգալի կերպով կոր ձեւի մը կը վերածենք ու կ'ըրենք կ'խառնենք փողեզրին օրինակուած առաջակողմի մէկ մասին հետ (Տե՛ս 98րդ օրինակ), որով կ'ունենանք Ո—Դ գիծը, այն է փողեզրին կցուելիք եզրը. սակայն գիտնալ պէտք է թէ փողեզրին չափը Դ—Ն գծին վրայ դնելով՝ Ն—Ո եւ Ո—Դ գծերը քաշելէ վերջ՝ բուն փողեզրին կցուելիք Ո—Դ գիծը քիչ մը երկայն կ'ըլլայ. ուստի Դ կէտէն սկսելով՝ Դ—Ո գիծն իր կոր գնացքովը կ'չափենք և 19 հարմէդին հասած տեղը կը նշանակենք Ո՛ կէտը. ապա՝ սոյն Ո՛ կէտը Ո կէտէն ինչքան որ ներսօք մնայ, Ն—Ո գծէն զուգահեռաբար այնքան ներսօք կը քաշենք Ո՛—Ն՛ գիծը, որ վերջնականապէս կ'ներկայացնէ օձիքին յետակողմի տրամագիծը: Գալով վերի եզրին, յետակողմին լայնութեան համար ինչ որ դրուի՝ ընդհանրապէս առաջակողմը 1½ հարմէդի չափ պակաս կ'դրուի. ուստի Դ կէտէն Դ—Ծ գծին վրայ ալ կ'նշանակենք 4 հարմէդ, որով կ'հաստատուի օձիքին առաջակողմի բարձրութիւնը, որ է Դ—Ծ գիծը (Տե՛ս 98րդ օրին.): Հուսկ ուրեմն, Ն՛ կէտէն մինչեւ Ծ կէտ՝ վայելուչ կոր գիծ մը քաշելով կ'ներկայացնենք օձիքին վերի եզրը:

Այժմ կանխահոգ գտնուելու համար, Ն՛—Ո՛ գիծը ծալք մը կ'ձեւացնենք և տիպարն ամբողջ կ'կտրենք, որպէսզի բանալով դիտենք թէ վարի ու վերի եզրերուն մէջտեղը վայելուչ կորութիւններ կազմուած են. որովհետեւ անվարժ եղողներու համար ստէպ կ'պատահի որ Ո՛ կէտը խոռոջ մը ձեւացուցած կ'ըլլայ եւ Ն՛ կէտը ցցունք մը: Այս տգեղութիւնը կ'դարմանուի Ն՛ կէտին վրայ սեղմօնի պէս փոքրիկ ծալք մը ձեւացնելով, ամբողջու-

թիւնը սիրուն կորութիւն մը կ'ստանայ (Այն է քէ 6իcs 101րդ օրինակին ձեւը առնելու է) :

* * *

Ձանագան բարձրութեամբ օձիւներ. — Շատ երկայն վիզ ունեցողներուն համար, օձիքին յետսակողմի բարձրութիւնը $6\frac{1}{2}$ —7 հարմէդ կրնայ ըլլալ և առաջակողմը 6 — $6\frac{1}{2}$ (Տե'ս 99րդ օրինակը) : Իսկ շատ կարճ վիզերու համար ալ՝ յետսակողմի բարձրութիւնը կ'ըլլայ $2\frac{1}{2}$ —3 հարմէդ, և առաջակողմը 2 — $2\frac{1}{2}$ (Տե'ս 100րդ օրինակը) : Այս երկու պարագաներուն մէջ ալ ձեւագծելու եղանակը նախորդ օրինակին նման է :

* * *

Բացառութիւն. — Երբեմն կազմութիւններ կան, որոնց լանջքը անհամեմատ նեղ կ'ըլլայ և Ծ կէտը Դ կէտին հետ գագաթնահայեաց ձեւ մը կ'առնէ, որով օձիքին հիմնագիծն ալ չափազանց խոտոր եւ հետեւապէս անբնական շեղութիւնով մը կ'կազմուի : Ուստի այս կարգի կազմերու համար, օձիքին հիմնագիծը քաշելու է Ծ կէտէն 1 հարմէդի չափ վարօք (Տե'ս 100րդ օրինակին Ծ' կէտը) :

* * *

Տարբեր ձեւերով օձիւներ. — Ժամանակէ մը ի վեր սոյն բարձր օձիքներուն վերի յետսակողմի եզրին դէմ կերպ կերպ դրստանքի նման ձեւեր կը տրուի, օրինակի համար՝ գմբեթ արդ-վէակոր (Տե'ս 98րդ օրինակ, ուր սոյն յաւելուածը յատուկ ստուերով մը ցերեպայտացած են) : Եռանկիւնաձեւ (Տե'ս 99րդ օրինակ) և միայն մէջտեղը սրածայր (Տե'ս 100րդ օրինակ) : Դեռ այս կարգի ուրիշ ձեւեր ալ կրնան ըլլալ, միայն գիտնալ պէտք է թէ օձիքն ուղուած բարձրութեամբ ձեւագծելու է, և յետոյ իբրեւ յաւելուած գծելու է պէս պէս դրստանքը :

Բարձր օձիքները սովորաբար առաջակողմէն կ'փակուին, բայց հազուադէպ ալ կան՝ որոնց օձիքը կոնամէջէն կ'փակուին : Այս պարագային՝ նիւթը կտրուած ատեն՝ միայն տիպարին Շ—Դ գիծը ծալքի մը դնելու է, որ առաջակողմը միակտոր ըլլայ : Բայց մոռնալու չէ աջ կողմի ծայրը դնէ 2 հարմէդ երկայն կտրել :

որպէսզի փակուած ատեն ձախ կողմին ներքեւը երթայ, ու փակուածքը թագուցիկ ըլլայ : Երբեմն այս կարգի օձիքներուն հագագը 3—4 հարմէդով սրածայր (կամ ձուաձեւ) ձեւ մը կ'տրուի (Տե'ս 102րդ օրինակ) որ հագագէն դէպ ի կրծեզրին վրայ կ'իջնէ. ասոր տրամագծին վրայ սեղմօն մը շինելու է որ լաւ հանգչի, իսկ անպատճառ միակտոր ուղուած ատեն՝ վարի շրթունքներն ընդձգտել պէտք է (Տե'ս 102րդ օրինակը) :

Ունստորէն կոճկուելու պարագային՝ խնդիրը քիչ մը կ'փոխուի, որովհետեւ տիպարին ձախ կողմը կոնածագին լայնութեանը չափ թողելով, մնացածը կտրել և բերել հագագին վրայ իրարու կից դնել պէտք է (Տե'ս 103րդ օրինակին աջ կողմի Ծ—Դ' եւ Դ'—Շ' կէտերով ձեւացած մասը, որ իբր քէ Դ'—Շ' եզրը փոխադրուած է Շ—Դ եզրին հետ ու Ծ կէտը վերածուած է Ծ' անկիւնի) : Իբրեւ զարդ՝ ձախ կողմի ունստորին ծայրը փոքրիկ եռանկիւն մը ձեւացնելու է, և յետսակողմի ծայրն ալ 2 հարմէդի չափ թագուցիկի բաժին (Լա'ւ դիսէ 103րդ օրինակը) :

* * *

Բարձր-օձիք կարելու կերպը. — Բարձր-օձիքին կարելը դուրսէ շատ պարզ աշխատութիւն մը թուի ամէնուն, բայց մենք գիտնալով ա՛յն ամէն այլանդակութիւնները, վերջապէս գտանք ամէնէն դիւրին և ըստ ամենայնի վայելուչ կերպ մը, զոր կը փութանք քանի մը տողով բացատրել :

Պահանջուած ձեւով տիպարը պատրաստելէ ետք. մէջը դըրուելիք պնդածուէն մը պատրաստելու է, ուստի իրեն բաւարար կրկին կանեփեայ կտաւ կամ եռակի իսպինաք կ'առնենք, եւ կարի մեքենայով՝ գրեթէ կէս կէս հարմէդ իրարմէ հեռաւորութեամբ կարգ կարգ թափանցկարերով կանգուն դիրքի մը կ'վերածենք. թեթեւ մը կ'թրջենք ու կ'արդկենք : Այժմ տիպարը կը դնենք վրան, խնամով չուրջը կ'դժենք ու աւելորդները կ'կտրենք (Տե'ս 101րդ օրինակին ստուերաւոր մասը) : Յետոյ կ'դնենք դայն բուն իսկ օձիք շինուելիք կերպասին շրջօնին վրայ, մէջտեղէն դերակար մը կ'անցնենք ու բոլոր չուրջը կերպասէն 1 հարմէդ կարաբաժին ձգելով (Տե'ս 101րդ օրինակին աւաւի գիծը), աւելորդը կ'յարգարենք : Հիմա կարաբաժինը կ'շրջենք պնդածուէնին

վրայ ու փոքրիկ դերակարով մը կ'հաստատենք, որով օձիքին բոլոր շուրջը կարուած գօտիի մը երեւոյթը կ'առնէ:

Արդ, երկու ծայրերն իրարու բերելով՝ մէջտեղը կ'գտնենք ու նոյն կէտը կ'կցենք հագուստին յոծրակի կարաքաժինին վրայ, եւ նախ կ'դերակարենք ձախ կողմի փողեզրին հետ՝ միշտ մէկ կարաքաժին վարօք, որ կ'հասնի մինչեւ հագագը: Այս անգամ ալ միւս ծայրը կ'կցենք ալ կողմի հագագին վրայ, ու դերակարելով կ'հասցնենք մինչեւ ծոծրակ: Սոյն կցորդումին ժամանակ ուշադրութեան առնելու գլխաւոր պարագան այն է որ՝ օձիքն երկու ուլնատորներուն դէմ քիչ մը թոյլ դրուելու է, և ասոր փոխադարձն ալ՝ հագագին մօտերը քիչ մը պիւրկ:

Ապա ուրեմն, եթէ ներելի է օձիքին երեսի կողմէն մէկ կամ երկու կարգ մեքենայով թափանցկար անցնել, ուրեմն օձիքը հագուստին փողեզրին վրայ հաստատուած կ'ըլլայ: Իսկ եթէ թաւիչ կամ մետաքսեղէն կերպասէ պատրաստուած է ու չուզուիր երեսէն կարեր տեսնուիլ, հագուստին փողեզրը՝ օձիքին արմատի շրթունքէն 2 հազմէդի չափ ներսօք կ'շրջենք ու մանր ծակար մը կ'անցնենք, ու դարձեալ կ'ցցենք վեր, որով օձիքին կարը կ'մնայ թագուցիկ և կարծես թէ շարժական է այն: Սակայն այս պարագային, շրջօնի ծակեզրերը վրակարով մը պնդածութենին հետ հաստատուելու է, որպէսզի օձիքին դերակարը հանելէ ետք՝ պնդածութենը չ'չեզօքանայ: Հոսի ուրեմն, ճարմանքները կարելի է մէջը շեղ կերպասէ առերանով մը կ'վերջացնելու է:

Գ Ա Ս Ը.

Կ Ի Մ Օ Ձ Ի Ք Ի Օ Ձ Ի Ք Ն Ե Ի

(Տե՛ս ԻՊ. տխտակ 104էն մինչեւ 106րդ օրինակները)

Կրծօձիքին սահմանը. — Կրծօձիքի օձիք ձեւելու համար, նախ կրծօձիքին շրջուելիք սահմանը որոշելու է, այս ալ ճաշակի ու նորաձեւութեան համեմատ կ'ըլլայ, բայց ընդհանրապէս կրկնաչար կոճկէնով հագուստի մը կրծօձիքին ամէնէն փոքր

շրջուածքը կրնայ ըլլալ հագագին ու կրծամէջին երկայնութեան վարի երկուերորդին հաւասարութեան դիմաց, և ամէնէն շատ շրջուածն ալ մինչեւ գօտեվայրին հաւասարութեան դիմաց: Իսկ միաչար կոճկէնով հագուստներուն համար՝ ամէնէն փոքր շրջուածքը կրնայ ըլլալ հագագին ու կրծամէջին կէսին դէմ, եւ ամէնէն շատ բացն ալ՝ նոյն իսկ հագուստին երկայնութեան հետ (այս վերջինը կարճ հագուստներուն համար ըսել կ'ուզենք): Հետեւապէս կրծօձիքին շրջելու սահմանը ըստ կամի չկատարուիր, այլ կրծեզրին վրայ բաժանելի հաւասարութեան մը դիմացը պէտք է գտնուի, օրինակի համար ինչպէս հագագէն մինչեւ կրծամէջ երեք կամ չորս մասերու բաժնելով՝ անոնցմէ մէկուն դիմացը կ'շրջուի, նոյնպէս ալ կրծամէջէն՝ մինչեւ առաջակողման գօտեվայր կ'բաժնուի:

* * *

Վզաբեկորը. — Յայտնի է թէ հագուստին ծոծրակէն մինչեւ հագագը՝ գրեթէ կիսաբոլորակ կազմուած գիծը (Տե՛ս ԺԱ. տխտակի 33րդ օրինակին Ը—ԺԾ—Դ գիծը) փողեզր կ'անուանենք: Արդ, հագուստն օձիքով-կրծօձիք ունեցած ատեն, փողեզրին հագագի կողմի մէկ մասը դէպ ի վրան կ'շրջի, և այն մասը կ'կոչուի վզաբեկոր (Տե՛ս 104րդ օրինակին Դ—Ք եւ Ք—Դ՝ գծերը): Սակայն վզաբեկորին սահմանը չափական օրէնքով ճշտել գրեթէ անկարելի է, վասն զի հագագին ցած կամ բարձր ըլլալը, կրծօձիքին մեծ կամ փոքր շրջուածքը և յաճախորդին վզին կազմուածքը շատ մը զանազանութիւններ յառաջ կ'բերեն: Բայց սա չափը միայն կրնանք ըսել թէ՛ ուլնատորէն մինչեւ վզաբեկորին սկիզբը, զոր կ'անուանենք Ք կէտ, փողեզրին գոգաւոր ձեւէն մաս մը գտնուելու է՝ և միւս ուղիղի նմանող մեղմ կոր գիծը կազմուելու է իբրեւ վզաբեկոր: Սա՛ ալ չմոռնանք ըսելու թէ կրծօձիքն ո՛րքան փոքր շրջի՝ վզաբեկորն ալ ա՛յնքան փոքր կ'կազմուի, այսինքն գոգաւոր մասը շատ պէտք է մնայ (Տե՛ս 104 եւ 105րդ օրինակներն ու համեմատեալ երկուքին ուլնատորէն մինչեւ Ք կէտ կազմուած միջոցը): Այժմ վզաբեկորը հասկնալէ ետք, կ'մնայ գիտնալ թէ կրծօձիքով հագուստ ձեւուած ատեն՝ եթէ տիպարին հագագն անհամեմատ կերպով ցած կազմուած է, կերպասը կտրելու ժա-

մանակ դայն չափաւորելու է, և միանգամայն վզարեկորը կազմող մասը գրեթէ ուղիղի նմանող գծով մը ձեւացնելու է, և քիչ մ'ալ երկայն, այսինքն հագազի կէտը դէպ ի դուրս տանելով (Տե՛ս այս կարգի բոլոր օրինակները), որ կրծօձիքը շրջուած ատեն սիրուն տեսք մ'ունենայ (Տե՛ս 105րդ օրինակին Գ—Դ՝ գիծը)։ Բացառութիւն է սակայն, արդի ժամանակներս շինուած կրծօձիքները. որոնց հագազը կամաւ չափազանց վարօք կ'պատրաստուի, որ մինչեւ իսկ վզարեկորը կուրծքին վրայ կ'իջնէ (Տե՛ս ժե. օրինակ 50րդ պատկեր)։

* * *

Կրծօձիքունցն եւ օձիքունցը. — Դերձակական ոճով պատրաստուած հագուստներուն նորաձեւութեան գլխաւոր առարկայ դարձող կողմը կրծօձիքին ձեւն է. ինչպէս բացութիւնը՝ նոյնպէս ալ կրծօձիքունցը մասնաւոր սահմաններ, որոշ ու ճշգրտեալ ոճեր ունի, և ոչ թէ ըստ կամա ծածկուած ձեւեր։ Օրինակի համար՝ կրծօձիքունցը կրնայ դէպ ի ուսին ուղղութեանը ցցուած ըլլալ (Տե՛ս 105րդ օրինակը), դէպ ի երբուծին նայած ըլլալ (Տե՛ս ԻԳ. օրինակի 92րդ օրինակը), դէպ ի անութին հակած ըլլալ (Տե՛ս 104րդ օրինակը) կամ քառանկիւն կազմուիլ (Տե՛ս ժե. օրինակի 48րդ օրինակը)։ Այս իւրաքանչիւրին երկայնութիւնները փոփոխական են, միջոց կ'փոփոխուին, երբեմն կարճ ու երբեմն շատ երկայն կ'ըլլան. մանաւանդ երկրորդ ձեւը մինչեւ թեւին կէտին վրայ ելաւ։ Ամէնուն ծայրն ալ մեծ կամ փոքր բոլորչի կրնայ ըլլալ (Տե՛ս ԻԳ. օրինակի 92րդ օրինակին երկրորդ եւ երրորդ ձեւերը)։

Գալով օձիքունցին, ամէնէն ծանօթ ձեւն այն է որ օձիքունցին երկայնութիւնը կրծօձիքունցին երկայնութեան $\frac{3}{4}$ ին հաւասար կ'ըլլայ. և ընդհանրապէս մին բոլորչի եղած ատեն միւսն ալ անոր կ'հետեւի. թէեւ բացառութիւններ ալ շատ կ'ըլլան։ Սակայն կայ ալ որ օձիքը լայն չինել նորաձեւութիւն ըլլայ, ինչպէս դարդիս, այս պարագային օձիքունցն աւելի լայն կ'ըլլայ քան զկրծօձիքունցը։

Յետոյ կարգը կուգայ կրծօձիքունցին անշատութեանը, այս ալ նորաձեւութեան համեմատ սա՛ (V) (A), (L) ձեւերը կ'առնեն (Տե՛ս 104 եւ 105րդ օրինակները, ինչպէս նաեւ ժե. օրինակի 48 եւ

49րդ պատկերները), կամ բոլորովին իրարու կից կ'ըլլան (Տե՛ս ժե. օրինակ 49րդ պատկերը)։

Հետեւապէս կրծօձիքին շրջուածքն ու կրծօձիքունցն ինչ ձեւով որ չինել ուղուի, նախապէս դայն առաջամասին վրայ ձեւադձեւու է ու յետոյ դէպ ի դուրս օրինակելով կերպասը կտրելու է։

* * *

Օձիքի ձեւագծելու կերպը. — Օձիքին տիպարն այն ատեն պէտք է պատրաստել, երբ կրծօձիքին եզրերը պատրաստուած են ու տակաւին առբերան անցուած չէ. ինչպէս նաեւ ուրը կցորդուած չէ։

Համարենք թէ կրկնաշար կոճկէնով եւ մինչեւ կրծամէջին դէմ շրջուած կրծօձիքով արտազգեստի մը օձիքը ձեւել կ'ուզենք (Տե՛ս 104րդ օրինակը)։ Այս օձիքներուն համար փողեզրին չափը կ'առնենք ծոծրակէն մինչեւ Գ կէտ, այսինքն վզարեկորը չեղած կ'նկատենք. ուրեմն՝ ենթադրենք թէ եկաւ 18 հարմէկ։

Արդ, հագուստին կրծօձիքն ու փողեզրը կ'փռենք օձիքին բաւարար տիպարացու թղթի մը վրայ. քանակը կ'հաւասարեցնենք կրծօձիքին շրջած անկիւնին ու Գ կէտին և թղթին վրայ կ'ըստնենք Գ—Ն գիծը, որ կ'ներկայացնէ օձիքին հիմնագիծը։ Կրծօձիքը շատ փոքր եղած ատեն սոյն գիծը նոյն իսկ ուղնատորին վրայէն կ'անցնի, և ո՛րչափ մեծ ըլլայ՝ ա՛յնքան ուղնատորէն հեռու կ'մնայ (Համեմատե՛ք 104 եւ 105րդ օրինակները)։ Վզարեկորն ու կրծօձիքունցը նոյնութեամբ կ'օրինակենք (փողեզրին կարաբաժինը չեղած համարելու է), և այլեւս հագուստը կ'վերցնենք, որով թղթին վրայ կ'ունենանք Գ—Ն, Գ—Դ եւ Դ—Փ գծերը։

Այժմ ընդհատուած փողեզրին մեծութիւնը, այն է 18 հարմէկը կ'դնենք Գ կէտէն Գ—Ն գծին վրայ և հասած տեղը կը նշանակենք Ն կէտը։ Կարկինին մէկ ծայրը կ'հաստատենք Գ կէտին վրայ (Տե՛ս 105րդ օրինակ) ու միւս ծայրը կ'բանանք մինչեւ Ն կէտ, և դէպ ի վար փոքրիկ աղեղ մը կ'ըստնենք (Անուշաբ մեղրական երիզն իբրեւ կարկին գործածելով)։ Յետոյ կ'որոշենք օձիքին յետասկողմի ներքեւին բարձրութիւնը, որ արհեստական բարբառով կ'անուանուի օձքոտն, այս ալ բարձր-օձիքին նման՝ չափատուին վզին բարձրութենէն կախում ունի, հետեւապէս

1¹/₂ հարմէդէն մինչեւ 5 հարմէդ բարձրութիւն կրնայ դրուիլ: Եւ իբրեւ միջին վզի բարձրութիւն՝ Ն կէտէն փոքր աղեղին վրայ օձքոտը կ'նշանակենք 3 հարմէդ, որով կ'հաստատուի Շ կէտը: Այս կէտէն ուղղանկիւն ձեւացնող գիծ մը կ'սկսինք, տակաւ առ տակաւ շատ մեղմ կորութիւնով կ'յառաջանանք մինչեւ Շ և Ք կէտերուն կէս ճամբան և անդգալի կերպով վէտկոր ձեւի մը վերածելով՝ կ'միացնենք Ք կէտին, որ կ'խառնուի վզաբեկորին հետ և օձիքին ամբողջ երկայնութիւնը կազմուած կ'ըլլայ (Տե՛ս 104րդ օրինակին Ծ—Ք—Դ գիծը):

Այժմ ուղղանկեան եզրը կ'հպեցնենք Ք կէտին, գաղաթը Ն կէտին և անկիւնն ալ Ծ—Ք գծին վրայ, ու երբ ուղղանկիւնը ճշգրտութեամբ հաւասարի սոյն երեք տարբեր կէտերուն՝ կ'տեսնուի որ ուղղանկեան անկիւնը փոքր ինչ Շ կէտէն ներսօք կ'մնայ, ինչ որ գործին պահանջումն է. ուստի գաղաթէն կ'քաշենք Ո—Չ գիծը, որ օձիքին կռնամէջի նախաձեւը կ'կազմէ: Ո՛րովհետեւ օձիքին արմատն արդուկով ընդձգտելու պէտք ունի, ու երբ այդ գործողութեան ենթարկենք, օձիքը պիտի երկարի և անշուշտ պիտի ստիպուինք աւելորդը ծայրէն կտրել, որով օձիքին ամէնէն արտահակ մասը պիտի անցնի վզաբեկորին վրայ և նպատակէն խոտորի: Այս խոչընդոտը բառնալու համար՝ նախ օձիքին վզին եզրը կազմող Ն—Ք կոր գիծը կ'քաշենք, որով օձքոտին սահմանը կ'որոշուի: Յետոյ Ն կէտէն Ն—Չ գծին վրայ կ'նշանակենք օձիքին անդրադարձութիւնը՝ ճիշտ 3 հարմէդով՝ ուր կը կազմուի Պ կէտը. սոյն կէտէն ալ կամարաձեւ կ'քաշենք Պ—Ք գիծը, որ իբր թէ օձիքին արմատն արդուկով ընդձգտած ենք (Տե՛ս 106րդ օրինակին Ք—Ո՛—Ս սահմանը), և օձքոտը Ք—Ն գծին հաւասարութեամբը՝ դէպ ի ներս շրջած և գտած ենք Ո—Ք գծին անդրադարձութիւնը այն է Պ—Ք գիծը (լաւ դիտէ՛ք 106րդ օրինակին սոյն գծերուն պատշաճ ձեւերը). ուրեմն ականբերեւ է թէ՛ սոյն Պ—Ք գիծն աւելի երկարեցաւ, և օձիքին արմատը հագուստին փողեզրին հետ կցորդուած ատեն երկայն կուգայ, ուստի փողեզրին ընդհատեալ մեծութիւնն եղող 18 հարմէդն առաւել 1¹/₂ով, այն է 18¹/₂ հարմէդը կ'դնենք Ք կէտին վրայ, և Ք—Պ գիծը չափելով կ'երթանք դէպ ի Պ կէտին կողմն ու հասած տեղը կ'նշանակենք Պ՛ կէտը, որ նախօրէ Պ կէտէն ներսօք կ'մնայ, որով կ'հաս-

տատուի ընդձգտելէն յառաջ եկած աւելորդ երկայնութիւնը. հետեւապէս քանակը կ'հաւասարեցնենք սոյն Պ՛ կէտին՝ Ո—Չ գծին հետ զուգահեռական դիրքով մը կ'քաշենք Ո՛—Չ՛ գիծը, որ վերջնականապէս կ'ներկայացնէ օձիքին կռնամէջի ուղղութիւնը: Աւելորդ է ըսել թէ օձիքին ոտքին բարձրութեան համեմատ, սոյն տարբերութիւնն ալ շատ կամ քիչ կ'ըլլայ:

Կարգը կուգայ օձիքին մակերեսի լայնութիւնն որոշելու, որուն կռնակի կողմի լայնութիւնը կ'անուանուի անկում, և ծայրի հագագին կողմի եզրն օձիքունչ: Այս երկու տեղերուն լայնութիւնները նորաձեւութեան համեմատ կ'ըլլայ. բայց համարենք թէ անկումին համար Ն կէտէն վեր դնենք 5 հարմէդ՝ որով հաստատուի Չ կէտը, իսկ օձիքունչին՝ Դ—Փ գծէն քիչ մը խոտոր չեղ գիծ մը կ'քաշենք ու լայնութիւնը կ'հաստատենք 6 հարմէդով. որով կ'ունենանք Դ—Չ գիծը, հուսկ ուրեմն, Չ՛ և Չ կէտերը մեղմ կոր գծով մ'իրարու կ'միացնենք, և կ'ունենանք օձիքին տիպարը:

* * *

Գիտելիք. — Կրծօձիքին շրջուածքը ո՛րքան երկայն ըլլայ ու օձքոտը փոքր, Ո՛—Ք—Դ գծին վէտկոր ձեւն ալ ա՛յնքան զգալի կ'ըլլայ (Տե՛ս 105րդ օրինակին սոյն գիծը եւ բաղդասէ 104րդին նոյն գծին հետ). իսկ փոքր շրջուածքով կրծօձիքներուն օձիքին արմատն ալ շատ մեղմ կ'ըլլայ. նոյն իսկ կ'պատահի որ բոլորովին ուղիղ գիծ մը կազմուի: Այս պատահականութեանց ժամանակ պէտք չէ կարծել թէ օձիքը վայելչաձեւութենէն չեղած է, այլ բաւական է որ գործողութեանց մէջ՝ սխալմունք տեղի չունենայ:

Անկումն ու օձիքունչին չեղութիւնը նախապէս ճշտել պէտք չէ՝ մանաւանդ պէտքէն աւելի փակ գծելու է, մինչեւ անգամ Դ—Փ գծէն ալ ցած. որովհետեւ օձիքը հագուստին փողեզրին կցորդել և վզին կոտրուածքը պատրաստելէ վերջ՝ սոյն երկու եզրերը պէտք եղած վայելչութեամբ կ'յարդարուի:

Յայտնի է թէ այս օձիքներուն անկումը գրեթէ 6-7 հարմէդէն աւելի լայն չկրնար պատրաստուիլ, մինչդեռ այսօր շատ լայն տարածութեամբ օձիքները դարաւերջիկ նորաձեւութիւնն է: Այս կարգի օձիքներուն համար ալ միշտ տիպարը կ'պատրաս-

տենք սովորական լայնութեամբ. և յետոյ ուղնատորին հաւասարութենէն երկու մասի կ'բաժնենք, ու այս երկու եզրերէն շեղ տարածութիւններ կ'ձգենք, որով օձիքը 3 մասերէ կ'բաղկանայ (Տե՛ս ԽԳ. քախսակ 96րդ օրինակ, պարզ տիպարին անշուշտ անհնգեալ մոլորակով յաւելուած բաժինները) :

* * *

Երջուած օձիք կարելու կերպը. — Բուն օձիքը ներքեւինն է, որովհետեւ մակերեսը կրնայ տարբեր նիւթերով զարդարուիլ : Արդ, եթէ կերպասը գճգճող տեսակէ չէ, տիպարը կատարեալ շեղ կտորի մը վրայ կը գետեղենք՝ և եթէ նիւթը կ'բաւէ՝ նոյն իսկ մէջտեղն ալ առանց կարի շինելու պայմանաւ՝ տիպարին շուրջը կ'գծենք ու կերպասը կ'կտրենք. յետոյ կ'դնենք զայն կանեփեայ կտաւի վրայ՝ միշտ շեղ դիրքով, արմատին կողմէն ու ոտքին գծէն մէջ մէկ դերակար կ'անցնենք, և պա խոտոր կարով կ'լեցնենք. լաւ մը կ'արդիւնէք, արմատն այնքան կ'ընդձեգտենք (Տե՛ս 100րդ օրինակը), մինչեւ որ ոտքին անդրադարձութիւնը վերի կողմին հաւասարի (Տե՛ս 106րդ օրինակ). բաւական ընդձեգտում մ'ալ շրթունքին վրայ գործելով (Տե՛ս 106րդ օր.) : Վերջապէս կ'կցորդենք փողեզրին, ճիշտ բարձր-օձիքին հրահանգին համեմատ՝ օձիքը փողեզրին վրայ դնելով՝ ու փշակարով մը փակելով : Իսկ եթէ գճգճուած կերպաս է, կանխաւ կարաբաժին մը կ'ձգենք, ու զայն կանեփեայ կտաւին վրայ դերակարով մը շրջելէ ետք՝ կ'կցենք փողեզրին :

Աւելորդ է ըսել թէ ամենէն վերջը կ'ծածկուի մակերեսին կերպասը, որ ճիշտ լայնութեան դժի վրայ կ'առնուի, եթէ հերք ունեցող կերպաս է, հերքը յետասկողմին հետ ճիշտ դրուելու է. իսկ թաւիչը միայն շեղ պէտք է ըլլայ՝ կանխաւ վարի ու վերի եզրերն արդուկով ընդձգտել գլխաւոր պայմանն է :

ԳԱՍ Թ.

ԹԻԿՆԱԶԳԵՍ ԶԵԻԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

(Տե՛ս ԻԵ. քախսակ 107էն մինչեւ 114րդ օրինակները)

Նախագլխելիք. — Թիկնազգեստն իգական սեռին համար գլխաւորաբար կէս եղանակի շրջագայութեան արտաքին հագուստ է, որ կ'հագնուի առանց տարիքի խտրութեան, միայն թէ մանկամարդներու համար՝ ձման եղանակի կ'պատշաճի, հետեւապէս եղանակի, տարիքի և նորաձեւութեան համեմատ՝ ամէնէն բարակ ասուեղէնէն սկսեալ՝ մինչեւ ամէնէն հաստ զասթօրէ, գեղմնալէտ կերպասէ, ու ու գունաւոր թաւիչէ և նոյն իսկ ճերմակ քրթանէ կ'շինուի :

Թիկնազգեստի մը սովորական երկայնութիւնը կ'ըլլայ կոնքի հաւասարութիւն, կամ 2-3 հարմէ դ անցնելով, և առ առաւելն՝ իրիւ երկայն-թիկնազգեստ՝ մինչեւ դաստակի հաւասարութիւն, ասիկա միաշար ու կրկնաշար կոճակներով ալ կրնայ ըլլալ, ինչպէս նաև օղակները թագուցիկ :

Թիկնազգեստը լուրջ հագուստ մ'է և գեղեցիկ սեռին շատ վայելուչ, մանաւանդ որ նորաձեւութենէ չգաղբիւր. որովհետեւ շատ անգամ ալ միատարազ հագուստի կամ իրանազգեստի տեղ կ'ընէ. նամանտառն 15 տարիէ ի վեր է որ շատ կարեւորութիւն տրուեցաւ՝ ու ամէնէն լաւերը կ'պատրաստուին դերձակահան ոճով : Այս զգեստը նորաձեւութեան համեմատ բազմամասնեայ ալ կ'ըլլայ : Առ հասարակ մէկ սեղմօնով եղած ատեն՝ փակած-թիկնազգեստ կ'անուանուի, և առանց սեղմօնի եղած ատեն կէս-փակած :

* * *

Զեւելու կերպը. — Թիկնազգեստ ձեւելու համար չափառութեան եղանակին վրայ առանց փոփոխութիւն դնելու, ստանամբարձին վրայէն հագնելիք իրանազգեստին տիպարներուն նման տիպարներ կ'պատրաստենք, պատշաճութեան համեմատ յետոսկողմը մէկ կողմամբով, կրկնակողմամբով կամ կրկին յետսամբով :

սով, իսկ առաջամասը բոլորովին պարզ, այսինքն առանց սեղմոնի կամ մէկ սեղմոնով (Տե՛ս 107րդ օրինակը)։

Սակայն գիտնալ պէտք է թէ իրանազգեստին սովորական տիպարն արտաքին հագուստներու վերածելու համար, կերպասը ձեւուած ատեն՝ տիպարին քանի մը գլխաւոր կողմերէն ընդարձակութեան բաժիններ կ'ձգենք, որոնք են կոնամէջէն, թիկնածագէն, առաջամասին կողանջատէն, կրծամէջէն և ուսածագէն։ Եւ սոյն ընդարձակութեան բաժինները կերպասին թանձրութեանը համեմատ կ'ըլլան, ինչպէս հետզհետէ պիտի տեսնենք։

Համարենք թէ միջին թանձրութեամբ այժէքէ կամ զազմիրէ թիկնազգեստ մը պիտի ձեւենք։ Կերպասին սկիզբը կ'ուղղենք աջ կողմերնիս և հերքին ընթացքը դէպի ձախ կողմերնիս, Յետաւանասին տիպարին ունստորը կ'հաւասարեցնենք կերպասին սկիզբէն մէկ կարաբաժին վարօք, իսկ ծոծրակը $1\frac{1}{2}$ հարմէդ եւ կոնքի հաւասարութիւնը (Մ՝ կէտը) 2 հարմէդ կերպասին եզրէն ներսօք, Յետոյ ծոծրակէն մինչեւ թիկնամէջ՝ կոնածագը, թիկնածագն ու թիկնաւարտը նոյնութեամբ կ'օրինակենք, և տիպարը $1\frac{1}{2}$ կամ 1 հարմէդ դէպ ի վար կ'քաշենք, որով թիկնածագին (ու կոնակին վերի մասին) համար ընդարձակութեան բաժինը դրած կ'ըլլանք (Տե՛ս 108րդ օրինակին Ե—Լ հաւասարութիւնը, որ իբր քէ սիպարը նոյն գծէն կտրելով՝ ընդարձակութեան բաժինն անջատ դրած ենք)։

Ապա, կոնամէջէն $\frac{1}{2}$ հարմէդի չափ զուգահեռաբար ընդարձակութեան բաժին ձգելով՝ գիծ մը կ'քաշենք (Տե՛ս 108րդ օրինակին դիրքը)։ Դարձեալ համարենք թէ սոյն թիկնազգեստը տիպարէն 2 հարմէդ երկայն չինել կ'ուզենք. տիպարին Մ՝—Յ գծէն 2 հարմէդ վարօք զուգահեռաբար կ'քաշենք երկայնութեան գիծը (Տե՛ս 108րդ օր.)։ Ամէնէն ետք, տիպարին չուրջէն 1 հարմէդ զուգահեռական յայնութեամբ կարաբաժիններ կ'ձգենք՝ բացի ստորոտէն, որ ներս չըլելու համար 2 հարմէդ կ'թողունք, և կերպասը կ'ձեւենք (Տե՛ս 108րդ օրինակին սիպարէն դուրս քաշուած բոլոր սոյն գծերը)։

Կողմամասներն ընդարձակութեան բաժիններու պէտք չունին, այլ իրանազգեստին նման՝ երկուքին ալ յետսակողմի երանի հա-

ւասարութեանց դէմ մէյ մէկ հարմէդ խոպոպի բաժիններ կը կ'ձգենք, երկերկու հարմէդ երկայնութիւնները կ'ձգենք, կարաբաժիններն ու ստորոտներուն երկերկու հարմէդ ներս չըլելու բաժիններն ալ ձգելով՝ կերպասը կ'ձեւենք (Տե՛ս 109 եւ 110րդ օրինակները՝ որոնք են Ա. եւ Բ. կողմամասները)։

Կրնայ ըլլալ որ կոնամէջին ու կոնակորին վարի ծայրերը փոքրիկ կլոր չաքեր չինուի (Տե՛ս 108 եւ 109րդ օրինակները)։

Գալով առաջամասին, ինչպէս ըսինք, կէս փակած վրանոց հագուստներուն մէկ սեղմոն կ'չինուի, և այն ալ փոխանակ չափատուին վրայէն աւնուած ամբողջ սեղմոնի խորութիւնը գործածելու՝ $\frac{1}{4}$ ը պակաս կ'դնենք. զոր օրինակ Տի համար կ'նշանակենք 6 հարմէդ, որ է Յրդ կրկին չափին $\frac{3}{4}$ ը (Տե՛ս 107րդ օր.)։ Եւ համարենք թէ սեղմոնը մինչեւ ուսածագ շարունակել կ'ուզենք, 2—3—7 գծէն կտրելով ու սեղմոնին խորութիւնը ջնջելով՝ առաջամասին տիպարը բաժնելու է երկու մասի (Տե՛ս 107րդ օրինակը)։ Միաշար կոճկէնով արտաքին հագուստներուն կրծեզրին դէմ ձգուելիք վերելեակի բաժինն ընդհանրապէս քիչ մ'առատ պէտք է ըլլայ, ահա այս նկատումով, կերպասին եզրէն 5 հարմէդ ներսօք զուգահեռական գիծ մը կը քաշենք որ կ'ներկայացնէ կրծեզրին արամագիծը (Տե՛ս 111րդ օրինակ)։

Արդ, իրանազգեստին տիպարն արտազգեստի վերածելու համար՝ կրծեզրէն 1 հարմէդ զուգահեռաբար ընդարձակութեան բաժին ձգելու է. ուստի Ա. առաջամասին 2 և 6 կէտերը մէյ մէկ հարմէդ տրամագծէն ներսօք կ'հաստատենք կերպասին վրայ (Տե՛ս 111րդ օրինակը), և տիպարին ուսածագը, փողեզրն ու մինչեւ երբուծին հաւասարութիւնը կ'օրինակենք։ Ապա՝ անութէն մինչեւ ուսածագ՝ գրեթէ 1 հարմէդի չափ ընդարձակութեան բաժին ձգելու համար, տիպարը ճիշտ այնչափ վար կ'քաշենք (Տե՛ս 111րդ օրինակին Տ, Տ՝ եւ Բ, Բ՝ միջոցը) ու դարձեալ կ'շարունակենք երբուծէն վար մնացած մասը օրինակել։

Այժմ գիտնալ պէտք է թէ այս կարգի հագուստներուն առաջակողմը գոնէ 1 հարմէդ յետսակողմին և քովերուն կազմուած երկայնութեան ակելի ըլլալու է. Մ կէտէն վար 2 հարմէդ երկայնութեան սահմանը նշանակելէ ետք. ենթադրենք թէ սեղմոնին վերջաւորութիւնը կ'գտնուի կոնքի մեծութեան կէսին վրայ,

ուրեմն՝ Շ կէտէն վար կ'նշանակենք $2\frac{1}{2}$ հարմէդ, և 3 հարմէդ ալ 6 կէտէն վար (Տե՛ս 111րդ օրինակը)։ ապա՝ կ'թողունք կա-
րաբաժիններն ու ստորոտէն ներս չըջուելիք բաժինը, և Ա. ա-
ռաջամասին կերպասը կ'կտրենք։

Հիմա ալ Բ. առաջամասն ուղիղ դիրքով կ'զետեղենք կեր-
պասին վրայ։

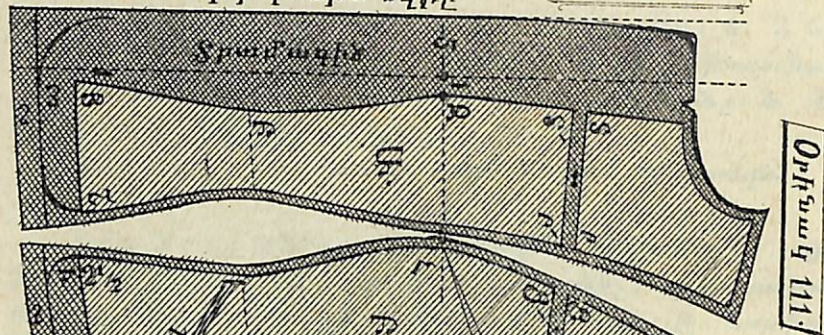
Բայց թէ որ պէտք ունինք անութն ամփոփելու, այսինքն
Ռ կէտէն մինչեւ Հ կէտ սեղմոն մը ձեւացնել, որ կ'պատշաճի ա-
մէն դէպք և կրծքերը կազմերու, ուրեմն սոյն Բ. առաջամասին
Ռ կէտէն մինչեւ Հ կէտ՝ տիպարը կ'կտրենք ու 1 հարմէդի չափ
իրարու վրայ կ'հանենք, որով ուսածագին մէջտեղէն մինչեւ Հ կէտ
անշատ սեղմոն մը կ'կազմուի (Տե՛ս 107րդ օրինակին Հ—Զ՝ եւ Խ՝—Ռ-
մասը), կամ ծալք մը կ'ձեւացնենք (Տե՛ս 112րդ օրինակը)։ Արդ-
ուրեմն, ճիշտ նախորդին պէս երբուծէն դէպ ի վերի կողմը կ'օրի-
նակենք (Տե՛ս 112րդ օրինակին 3—Ը հաւասարութիւնը), ու դարձ-
եալ 1 հարմէդի չափ 3—Ը հաւասարութիւնը դէպ ի վար սահե-
ցնելով (Տե՛ս 3՝—Ը՝ ուղղութիւնը), միւս կողմերն ալ կ'ընդօրինա-
կենք։ Կողանջատէն դէպ ի դուրս՝ 1 հարմէդի չափ զուգահեռա-
բար ընդարձակութեան բաժին կ'ձգենք, Մ կէտէն վար 2 եւ ի
կէտէն վար ալ $2\frac{1}{2}$ հարմէդ նշանակելով՝ երկայնութեան դիժը
կ'քաշենք։ ապա ուրեմն, կարաբաժիններն ու ստորոտէն չըջուե-
լիք բաժինն ալ ձգելով՝ կերպասը կ'կտրենք (Տե՛ս այս ամէնը
112րդ օրինակին վրայ)։ Սեղմոնին վարի կողմը կրնայ բոլորակ
չաք մը շինուիլ։

* * *

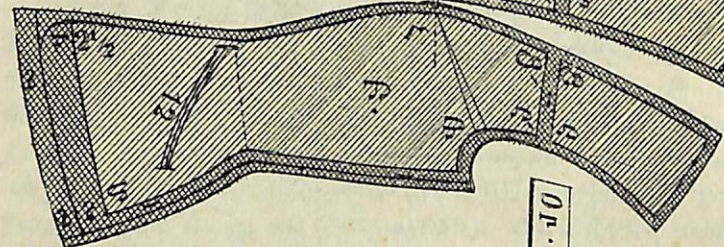
Մէկ կողամասով քիկնագգեսա. — Չափառուն վանդակածրին,
կերպասին հաստութեան կամ նորածեւութեան պահանջումնե-
րուն բերումով՝ եթէ ուզենք թիկնազգեստը մէկ կողամասով շի-
նել, բնականաբար նախապէս իրանազգեստին տիպարը մէկ կո-
ղամասով պէտք է պատրաստենք, յետոյ զայն կերպասին վրայ
դնելով՝ Դ—Ո գծէն դուրս կ'ձգենք խոպոպի բաժինը (Տե՛ս 113րդ
օրինակը), 2 հարմէդ երկայնութիւն ու ստորոտէն չըջուելիք բա-
ժինը։ Սակայն դիտեալ պէտք է թէ՛ միայն կողամասէն 1 հար-
մէդ խոպոպի բաժին ձգելն անբաւական է. ուստի յետամասին

Կերպարին եզրը

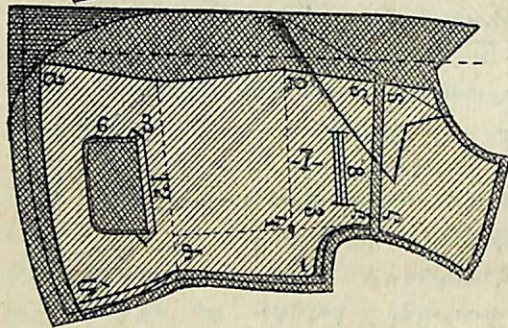
ԻՆ. ՏԱՆՏԱԿ

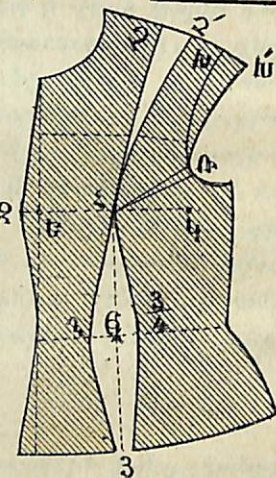
Օրինակ 111.

Օր. 112.

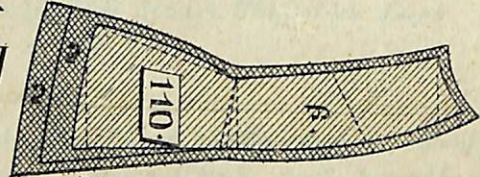
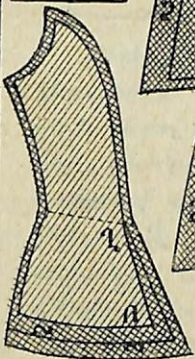

Օր. 114.

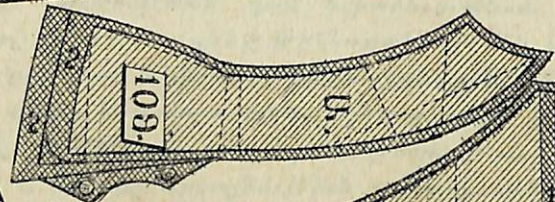

Օր. 107.

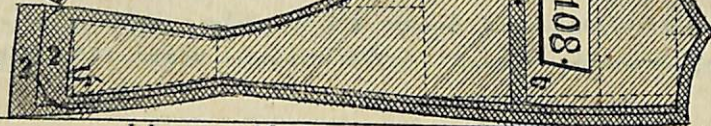
Օր. 113.

110.

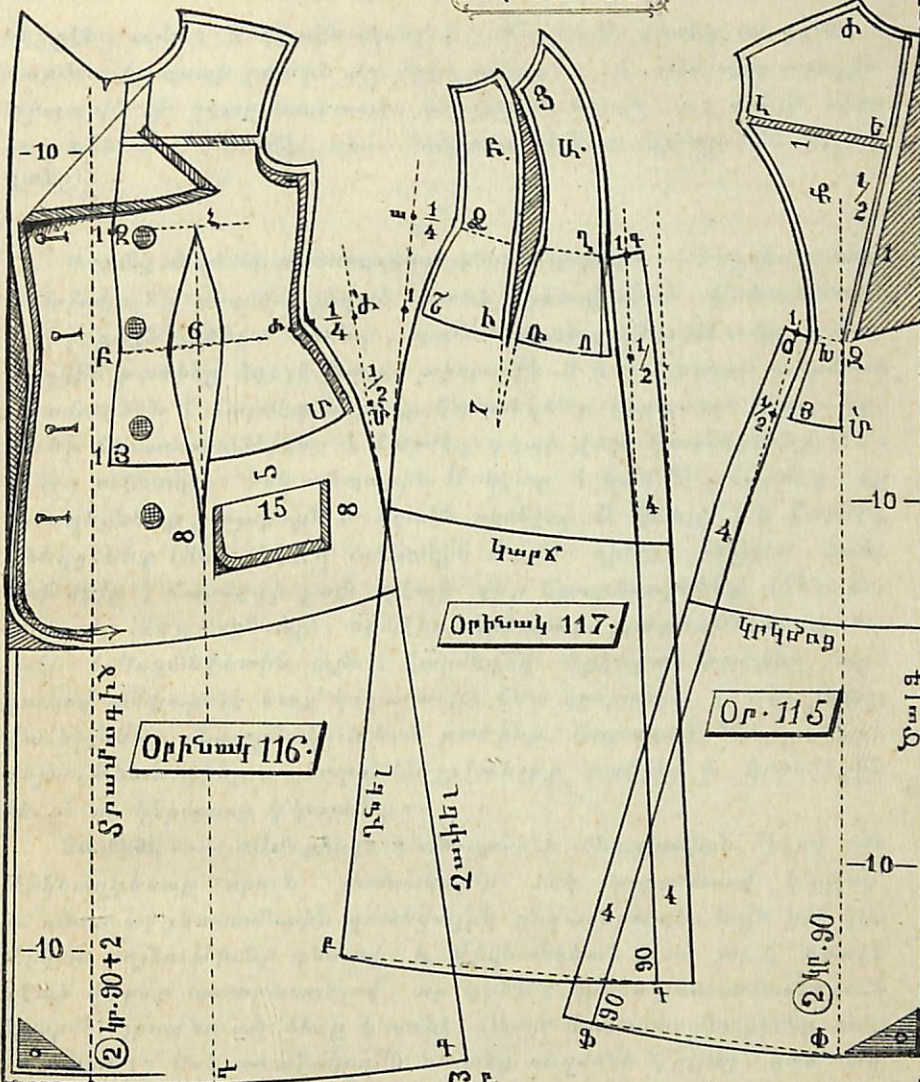
109.

Օր. 108.

Կերպարին եզրը

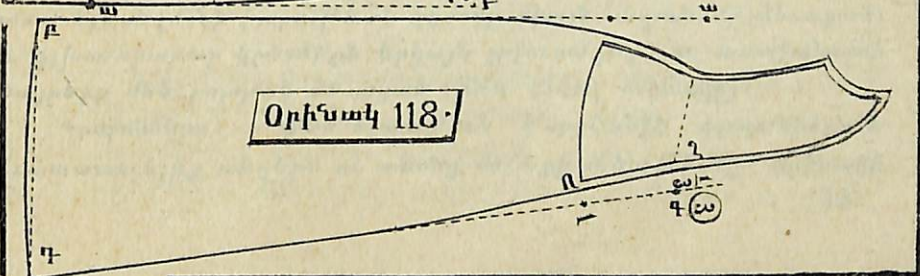
ԻԶ. ՏԱՆՏԱԿ

Օրինակ 116.

Օրինակ 117.

Օր. 115.

Օրինակ 118.

մէջքէն, այն է Ձ կէտէն սկսելով, Մ' կէտին դիմաց ալ գոնէ 1 հարմէդ խոպուպի բաժին մը ձգել պէտք է, և այս պարագային՝ տիպարին Մ' կէտը նախապէս կերպասին եզրէն ա'լ աւելի ներսօք դնելու է (Նրանին դեմ հակաձայն շինելու կերպը տես՝ յաջորդ դասը) :

* * *

Առանց սեղմոնի քիկնագգեստ շինելու կերպը. — Ինչպէս ըսինք, առաջակողմը սեղմոն չեղած ատեն կէս-փակած կ'անուանուի. ուստի զայն շինելու համար, պահանջուած լայնութեամբ կրծափեղկին բաժինը ձգելէ ետք, տիպարին Ձ և Յ կէտերը դարձեալ տրամագծէն 1 հարմէդ ներսօք կ'զետեղենք կերպասին վրայ, երբուծի հաւասարութիւնը 1 հարմէդ դէպի վար կ'սահեցնենք (Տե՛ս 114րդ օրինակը) : Իսկ տիպարին Մ' կէտը 1 կամ 1½ հարմէդ կը նուազեցնենք, այսինքն ժ կէտէն սկսելով Մ' կէտը 1½ հարմէդ կ'նեղցնենք (Տե՛ս 114րդ օրինակին ժ—Մ' գիծը), ինչպէս նաեւ անթմէջը 1 հարմէդի չափ դէպի վեր կ'բարձրացնենք (Տե՛ս ժ. քախակի 36րդ օրինակը), որպէսզի կրծաբերձ կազմութեան պատշաճի (Կողանջատին սոյն 1 հարմէդով երկարած բաժինը արդուկով ամփոփելէ ետք՝ կողամասին հետ կցորդելու է) : Եւ յետոյ կ'աւելցնենք ընդարձակութեան բաժինը, կարաբաժինները, երկայնութեան գիծը, ստորոտէն շրջուելիք բաժինը և կրծօձիքին ձեւը՝ ու կերպասը կ'կտրենք :

Սմօքինկ . — «Սմօքինկ» կ'անուանուի անգղիական ձեւով այն թիկնազգեստը որուն յետսակողմը մէկ կողամասով կ'ըլլայ՝ ու անոր ալ յետսամասին գօտեվայրն ընդհանրապէս նոյն իսկ կէս թիկան լայնութիւնը դնելով, և թիկնանկեան կէտն ալ 1 կէտէն դէպի վարօք պատրաստելով, որ գրեթէ կրկին-յետսամասներուն իրարմէ չբաժնուած ձեւը կ'առնէ (Ասոր մանրամասնութիւնը տես՝ Բ. հասոր) : Իսկ առաջակողմն առանց սեղմոնի կ'ըլլայ, կամ առաւելն սեղմոնի խորութեան կէտովը միայն սեղմոն մը ձեւացած, և գլխաւորաբար կրծօձիքն երկայն շրջուածքով, ու առաջակողմի ծայրերը մեծ բոլորակ ձեւացած (Տե՛ս 114րդ օրինակը) :

Գրպանները . — Մեծ ճշտութիւն կ'պահանջէ գրպաններուն հաստատուելիք տեղերն ու անոնց մուտքի մեծութիւնը : Օրինակի

համար, կարճ թիկնազգեստներու վրայ խոտոր գրպանի մը սկզբնաւորութիւնը կ'հաստատուի 1 հարմէդ սեղմօնէն հեռու եւ 1 հարմէդ գօտեւվայրէն վարօք, ու մուտքը, այսինքն բերանը, 11-12 հարմէդ (Տե'ս 112րդ օրինակ) :

Գրպանին մուտքն ուղղահայեաց եղած ատեն, 3-4 հարմէդ միայն գօտեւվայրէն վար գտնուելու է, որպէսզի գրպանին յատակը ստորոտէն 3 հարմէդի չափ վերօք մնալով՝ մէջէն կախուած աստառը գոնէ 10 հարմէդի չափ խորութիւն մ'ունենայ: Այս գրպաններն առ ի զարդ կ'ծառայեն և հաղիւ փոքրիկ թաշկինակ մը կրնան պարունակել. հետեւապէս 6 հարմէդ լայնութեամբ գրպանափեղկ մ'ալ կրնայ դրուիլ (Տե'ս 114րդ օրինակը) :

Ո'րովհետեւ Տիկնայք շատ անգամ թիկնազգեստին վրայ ժամացոյցի գրպան մ'ալ կ'ունենան, այս գրպանին մուտքը 2—4 քէն 7 հարմէդ վերօք ըլլալու է, 3 հարմէդի չափ անթաժիրէն հեռու և 8 հարմէդ մուտքի մեծութիւն. որպէսզի ժամացոյցը գրպանին յատակը դրուած ատեն՝ անոր շուրթը ստանամբարձին վերի հաւասարութիւնը չանցնի :

Գիտելիք. — Կարճ թիկնազգեստներուն յետսակողմը գեղ կամ վերելեակներ կրնայ շինուիլ, և ասոնք ալ նորաձեւութեան համեմատ՝ կան որ կողմասներն յետսամասին վրայ կ'ելլեն (Տե'ս թ. տախտակ 30րդ օրինակը) : Վերջապէս կերպասը ձեւելու ժամանակ բնաւ մոռնալու չէ այս կարգի զարդերու բաժիններն աւելի ձգել, անտարակոյս խոպոպներու բաժիններէն վերջը :

Պ Ա Ս Ժ.

ԿՐԿՆՈՅՆԵՐ ԵՒ ԱՐՏԱԶԳԵՍՏ ՁԵՒԵԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

(Տե'ս ԻԶ. տախտակ 115էն մինչեւ 118րդ օրինակները)

Նախագիտելիք. — Կրկնոցը ձմրան վրանոց հագուստ է, որուն ամէնէն կարճը մինչեւ մատին ծայրը կ'ըլլայ, յետոյ ծունգին վերի եզրը, վարի եզրը, կէս դնդերքը և ամէնէն երկայնն ալ մինչեւ կոճղը որ ճամբորդութեան կրկնոց կ'անուանուի. կրկնոցն ալ իր

նորաձեւութեան ժամանակ ամէն տեսակ հաստ կերպասներէ կը շինուի, մինչեւ իսկ հաստ թաւիչէ :

Մինչդեռ արտազգեստը կէս եղանակի արտաքին հագուստ է, որ դարձեալ նախորդին երկայնութիւններովը կրնայ շինուիլ, միայն թէ ասոր կերպասը բարակ կ'ըլլայ : Մինչեւ կոճղը շինուած բարակ ալպակայէ կամ մետաքսէ արտազգեստները փոշարօղ կ'կոչուին ու ձմրանները տամկարգել (Տե'ս Բ. հատր) : Թէ՛ կրկնոցը և թէ՛ արտազգեստը միաշար կամ կրկնաշար կոճկէնով ալ կ'ըլլայ, ինչպէս նաեւ մէկ կամ կրկնակողմասով. թէեւ սա վերջին ժամանակներս պարկաձեւն ալ շատ ընդհանրացաւ (Ասոր ձեւելու կերպը տե'ս Բ. հատր) :

* * *

Կրկնաշար կոճկէնով, կրկնակողմասներուն ստորտար միակտոր եւ հակաձայլ կրկնոց կամ արտազգեստ ձեւելու կերպը. — Կրկնօցին նախ յետսամասը կ'ձեւուի. ուստի հակաձայլ շինելու համար կերպասին ծալքը կ'հաւասարեցնենք մեր առաջակողմը (Տե'ս 115րդ օրինակ) : Արդ, հակաձալի լայնութեան՝ հաստ կերպասներուն համար կ'դրուի 12 հարմէդ և բարակներունը 8 հարմէդ. այժմ համարենք թէ միջին հաստութեամբ կերպասէ կ'շինենք, ուրեմն կերպասին ծալքէն 10 հարմէդ զուգահեռաբար դէպ ի ներսօք կը քաշենք գիծ մը և կ'անուանենք Ք—Փ : Յետոյ տիպարին յետսակողման գօտեւվայրն ու կոնքի հաւասարութիւնը կ'հաստատենք Ք—Փ գծին վրայ (Տե'ս 115րդ օրինակին Զ եւ Ս՝ կէտերը), նաեւ կ'դիտենք որ ժ կէտը կերպասին վերի ծայրէն մէկ կարաբաժին վարօք մնայ, և տիպարին ստացած դիրքին մէջ՝ վերի կողմերը կ'օրինակենք, և Ե—Լ գծին հաւասարութիւնը 1 հարմէդ ընդարձակութեան բաժինի համար դէպ ի վար քաշելով, միւս կողմերուն ալ շուրջը կ'օրինակենք կերպասին վրայ : Կրկնոցին համար չափատուին սնակուշտէն դէպ ի վար պահանջուած հաւասարութեամբ առնուած երկայնութիւնը, որ կ'անուանուի 2րդ կրկին չափ, համարենք թէ մինչեւ կոճղն իջնել կ'ուզուի ու եկաւ 90 հարմէդ : Ուրեմն Զ կէտէն Զ—Փ գծին վրայ իջնելով՝ 90 հարմէդին հասած տեղը կ'հաստատենք Փ կէտը. ուղղանկիւնը կերպասին ծալքին հաւասարեցնելով՝ Փ կէտէն ուղղահայեաց մը կ'քա-

չենք, որով յառաջ կուգայ Փ—Փ գիծը: Ապա, 1 հարմեդ ի կէտին եւ $\frac{1}{2}$ հարմեդ ալ Յ կէտին դիմաց մէյ մէկ կէտ կ'նշանակենք, քանակը սոյն երկու կէտերուն հաւասարեցնելով կ'քաշենք 0—Յ գիծը, որ յետսամասին վարի լայնութիւնը կ'ներկայացնէ: Հետեւապէս տիպարին իսկ—Յ գիծին մեղմ կորութիւնը կ'շարունակենք 0—Յ գիծին վրայ, երկայնութեան չափը հիմա ալ կ'դնենք իսկէտէն իսկ—Յ գիծին վրայ, որով կ'հաստատուի Յ կէտը, ու լաւորով մը Փ կէտին միացնելէ ետք՝ Փ—Փ ուղղահայեաց գծին շարունակութիւնը մեղմ կոր գծով մը կ'աւանդենք Յ կէտին վրայ՝ որով կ'աւարտի ստորոտին ձեւը: Լուսկ ուրեմն, կոնամէջէն $\frac{1}{2}$ հարմեդ ընդարձակութեան բաժին մը կ'ձգենք, կարաբաժինները կ'թողունք եւ ստորոտէն 2 հարմեդի չափ ներս շրջուելիք բաժինը, ու կերպասը կ'կտրենք: Սակայն գիտնալ պէտք է թէ հակածալը նորաձեւութեան համեմատ՝ գօտեվայրէն, կէս կոնքի հաւասարութենէն կամ կոնքի հաւասարութենէն ալ կրնայ ըլլալ, հետեւապէս, այժմ համարենք թէ գօտեվայրէն կ'ուզենք շինել, ուրեմն 2 կէտը շեղակի կերպասին ծալքին հետ կ'վերջացնենք: Շատ անգամ կոնակորէն ալ ծալք կամ հակածալ կ'շինուի. առաջին պարագային՝ 4 հարմեդ իսկ—Յ գիծէն զուգահեռաբար լայն կտրելու է (լաւ դիտէ՛ բոլոր սոյն մանրամասնութիւններ 115րդ օրինակին վրայ): Եթէ հակածալ շինել ուզուի, կոնամէջին համար 10 հարմեդին կրկինը հաշուելով՝ հաւասար 20 հարմեդին $\frac{3}{4}$ ը կ'աւելցնենք, իսկ—Յ գիծէն դուրս՝ մնացած $\frac{1}{4}$ ը կողամասէն կ'աւելցնենք, որպէս զի հակածալին տրամագիծը միակտոր երեւայ: Ուրեմն դիւրին է հետեւցնել թէ այս կամ այն պարագային համեմատ կրնանք $\frac{3}{4}$ ը կողամասէն աւելցնել ու $\frac{1}{4}$ ը յետսամասին իսկ—Յ գիծէն:

Առաջամասը. — Յետսամասը ձեւելէ անմիջապէս ետքը կը ձեւենք առաջամասը. ուստի կրկնաշար կոճկէնին կրծափեղկի լայնութեան համար՝ կերպասին եզրէն 10 (կամ 12) հարմեդ ներսօք տրամագիծը կ'քաշենք. թիկնաղգեստին համեմատ առաջամասին տիպարին 2 և Յ կէտերը մէյ մէկ հարմեդ տրամագիծէն ներսօք հաւասարեցնելով՝ երբուծին հաւասարութենէն ձգուելիք ընդարձակութեան բաժինը սահեցնելով, կողանջատին ալ ընդարձակութեան բաժինն ու կարաբաժինները կ'ձգենք (Տե՛ս 116րդ օրինակին տիպարէն դուրս եղած յաւելումները): Անմիջապէս Բ կէտէն

դէպ ի տրամագծին վրայ իջնելով՝ կ'նշանակենք երկայնութեան չափին առաւել 2ով, որ է 92 հարմեդ, ուրիշ կ'քաշենք ա—բ ուղղահայեացը, որ կ'հաստատէ առաջակողման երկայնութիւնը: Հիմա կարգը կուգայ ստորոտին լայնութիւնն որոշելու, ուստի 12րդ չափը 12րդ կրկին չափէն կ'հանենք, որ կ'մնայ 50—28—22 հարմեդ, այս մնացորդին $\frac{1}{4}$ ը, այն է $5\frac{1}{2}$ հարմեդը սնակուշտէն (այսինքն կարաբաժինէն սկսելով) ուղղահայեացաբար դէպ ի դուրս կ'նշանակենք Ժ՝ կէտը ու $\frac{1}{2}$ հարմեդ ալ կոնքին դիմաց՝ եւ կ'ուսնենանք Մ՝ կէտը: քանակն այս երկու կէտերուն հաւասարեցնելով կ'քաշենք Ժ՝—Մ՝ խոտոր հորիզոնականը որ կ'միանայ ա—բ գծին եւ կ'կաղմուի Բ կէտը: Այսքան երկայն վրանոցներու համար փոխանակ սնակուշտէն վար երկայնութեան չափը նշանակելու՝ Բ կէտէն $2\frac{1}{2}$ —3 հարմեդ վերօք Գ կէտը կ'նշանակենք (պատճառը տե՛ս Բ. հատը « Բրեքստ » հագուստը), եւ սնակուշտէն մինչեւ կոնքի հաւասարութիւն կաղմուած աղդերին ձեւը մեղմօրէն շարունակելով կ'միացնենք Մ՝—Գ գծին, Գ կէտէն մինչեւ ա կէտ ալ կ'քաշենք ստորոտին կորութիւնը:

Կրծեզրը կրնայ բոլորովին ուղիղ գծով մը վերջանալ կամ սեղմօնին հետ զուգահեռական աղդաւորածութիւն մ'ունենալ (Տե՛ս 116րդ օրինակը, ուր այս վերջին ձեւին համեմատ օղակներ ու կոնակներ զծած եեմ): Եթէ սեղմօնը մինչեւ ստորոտ չափաւ շարունակուի, այն պարագային՝ կոնքի հաւասարութենէն 6—8 հարմեդի չափ վարօք վերջացնելու է, ճիշտ վերի ծայրին նման նուրբ վերջաւորութիւնով մը: Հակառակ պարագային տրամագիծը մինչեւ ստորոտ (որ է 2—դ գիծը) կ'շարունակենք եւ կոնքի հաւասարութենէն վար $1\frac{1}{2}$ ակոն հարմեդ անջատութիւն մը կ'ձեւացրենք: Աւելորդ է ըսել թէ երկայն կրկնոցներն ալ կրկին առաջամասով կրնան շինուիլ:

Կողամասները ձեւելու կերպը. — Կերպասին եզրին կամ կողմաները պարունակելու չափ բաւարար տեղի մը վրայ հորիզոնական դիծ մը քաշելով՝ համարենք թէ ունեցանք ա—բ գիծը (Տե՛ս 117րդ օրինակը): Այժմ Բ. կողամասն առնելով՝ ստոր կողանջատին կողմի կարաբաժինը հաշուելէ ետք, սնակուշտը կ'դնենք գօտիի եւ կոնքի չափերուն տարբերութեան $\frac{1}{4}$ ին չափ, այն է $5\frac{1}{2}$ և կէտէն հորիզոնաբար հեռու, 1 հարմեդ ալ կոնքի կէտը. և շուրջը

Գ Ա Ս Ժ Ա .

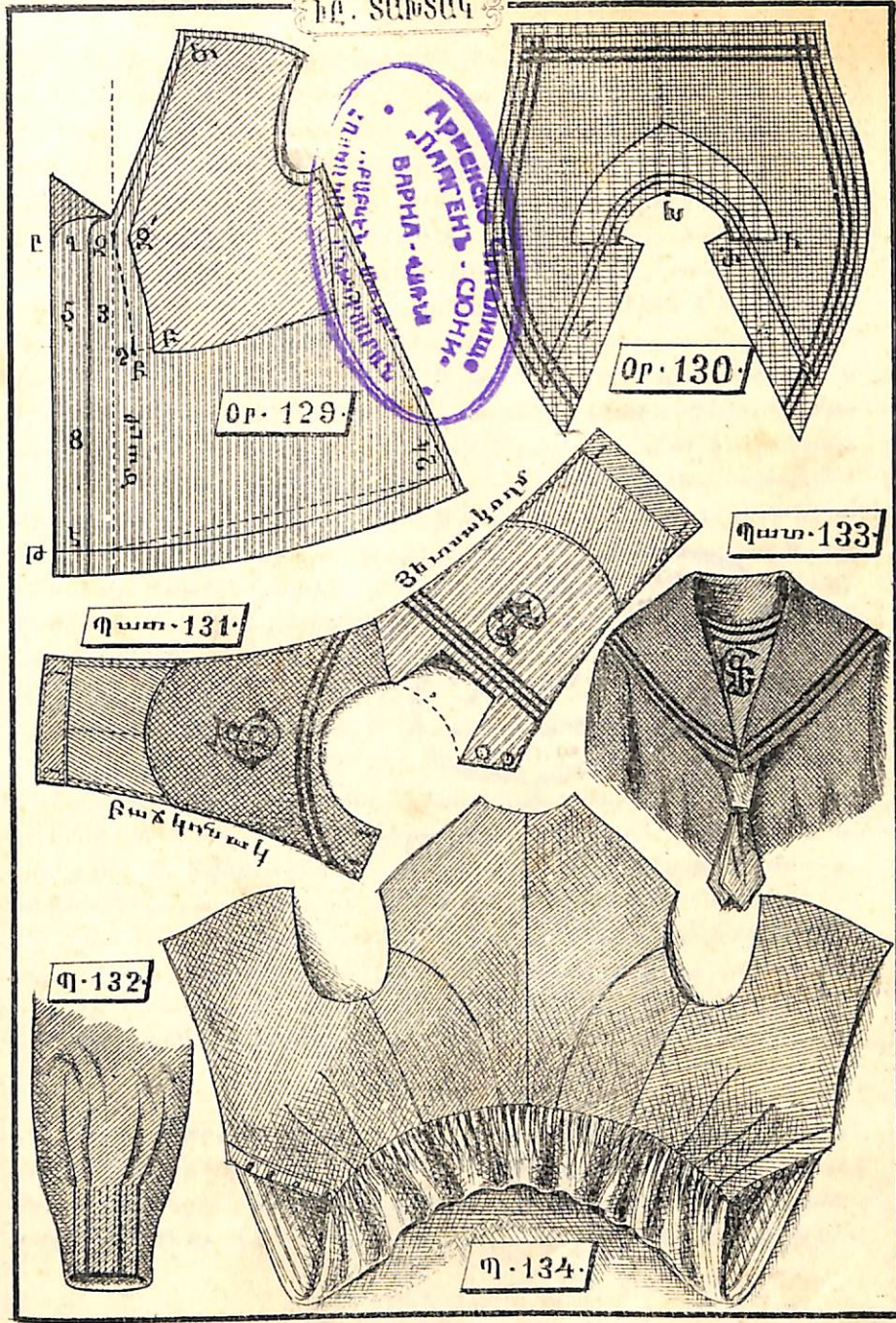
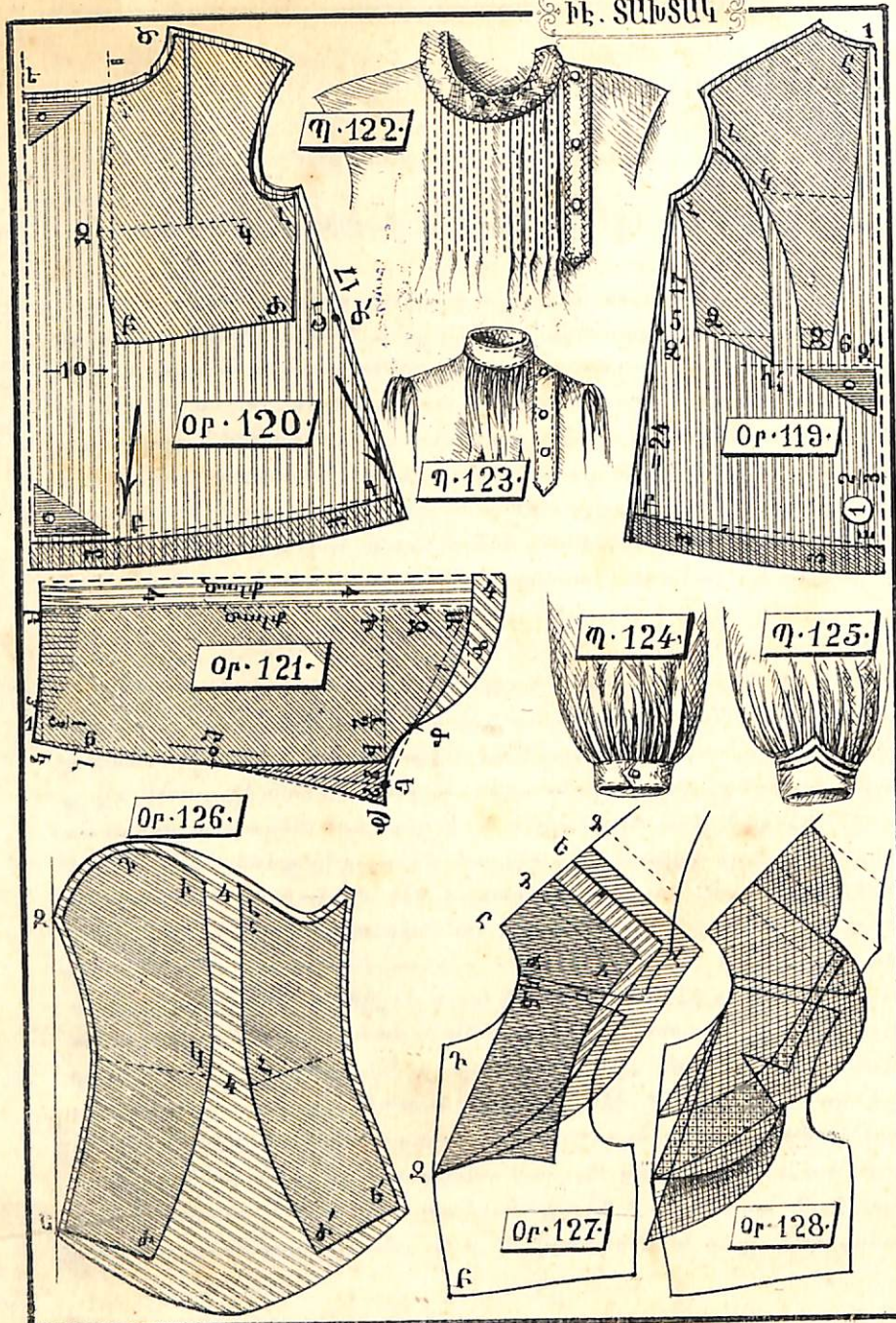
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՁԵՒՈՎ ՇԱՊԻԿՆԵՐ

(Տե՛ս Ի՛շ . ամսակ 119ե՛ն մինչեւ 126րդ օրինակները)

Ռուսական շապիկը սուկանի և նուաաստիական ձեւով շապիկի մերձաւոր նմանութիւնն ունի : Այս հագուստը շուրջ 10 տարի առաջ ամսական թուիչ մ'ունեցաւ որ , այսօրուան պօլեոներուն պէս այցելութեան արդուզարդի տարազը կ'ներկայացնէր . իրար դերանցող ծանրագին կերպասներու , վառ գոյներու և ոսկեթել երկններու պէսպիսութեամբ : Թէեւ այսօր հազիւ իբրեւ առտնին ազանելի և տղոց իբրեւ սուկան կ'ծառայէ : Բայց քանի որ նորաձեւութիւնները վերադարձ ունին , ամէն ծանօթ հագուստներուն ձեւերու կերպերն ալ ամէն ժամանակ գիտնալ պէտք է :

* * *

Յետաւորտար անագծելու կերպը . — Ռուսական ձեւով շապիկ ձեւերու համար նախապէս կարճ իրանազգեստի տիպարներ պատրաստել պէտք է . պարագային համեմատ կարճ կամ բնական մէջքով : Յետոյ կերպասին ծալքը մեր առաջակողմը բերելով յետասաման տիպարին ծոծրակը 1 և գօտեւայրն ալ 6 հարմէդ հեռու կ'հաւասարեցնենք կերպասին ծալքին , դիտելով որ կոնտրադը կերպասին վերի ծայրէն մէկ կարաբաժին վարօք մնայ (Տե՛ս 119րդ օրինակ , ուր ներկայացուցած եմ բնական մեջքով) : Արդ , դիտնալ պէտք է թէ Ը կէտին 1 հարմէդ ներսօք դրուիլը կ'ծառայէ ընդարձակութեան բաժինի , և գօտեւայրին 6 հարմէդը՝ կոնքին վրայ ստանալիք տարածութեան : Յետասաման տիպարն այս ձեւով զնդասեղներով կերպասին վրայ հաստատելէ ետքը , կողամուսին տիպարին կողածաղը յետասաման 1 կէտէն 1 հարմէդ վարօք և մինչեւ 4 կէտ զուգահեռաբար հեռու (իբրեւ ընդարձակութեան բաժին) կ'հաստատենք կերպասին վրայ 2 կէտէն ուղղահայեացաբար 5 հարմէդ հեռու կէտ մը նշանակելով կ'ունենանք 9՝ կէտը . քանակը կ'հաւասարեցնենք 2 և 9՝ կէտերուն ու շեղ հորիզոնա-

կան գիծ մը կ'ըսենք, որ չապիկին յետամասին կողանջատի ուղ-
ղութիւնը կ'ներկայացնէ:

Որովհետեւ այս չապիկին ստորոտը խժերիզով կամ պարզ
երիզով մը կ'կծկուի գօտեւայրին վրայ՝ ու յետոյ կոնքի շրջապա-
տին վրայ անկուն կ'ձեւանայ. ուստի, գօտեւայրէն վար չապիկին
անկուն գիւրքն ի'նչ երկայնութիւն որ կ'պահանջուի, առաջուց
անոյ կրկին երկայնութիւնը դնել պէտք է: Արդ, ասոր ամէնէն
երկուսն կեցուածքը մինչեւ կոնքի հաւասարութիւն կ'ըլլայ, ու
կայ ալ որ պօլիէրօի նման գօտեւայրէն 3-4 հարմէդ վարօք. կամ
կէս կ'նքի հաւասարութիւն կ'ըլլայ, Հետեւապէս երկայնու-
թիւնը ճշտելու համար, նախ կողամասին Ղ' կէտէն մինչեւ կեր-
պասին ծալքն ուղղահայեաց գիծ մը կ'ըսենք, որով կ'ունենանք
Ձ' կէտը: Յետոյ համարենք թէ չապիկին անկունին երկայնու-
թիւնը մինչեւ կոնքի հաւասարութիւն կ'պահանջուի. ուրեմն ներ-
քեւէն մինչեւ գօտեւայր բարձրանալու բաժինն ալ կրկնելով՝
կ'առնենք Առաջին չափին $\frac{2}{3}$ ը. որ կ'ընէ 24 հարմէդ, և կ'դնենք
Ձ' կէտէն վար կերպասին ծալքին վրայ, և հասած տեղը կ'նշա-
նակենք ա կէտը: Հիմա ալ Հ կէտէն Հ-Ձ' գծին վրայ կ'նշանա-
կենք կողանջատի բարձրութիւնը որ է 17 հարմէդ, որով Ձ' կէտը
կ'հաստատուի, ամէնէն վերջ՝ յետապիտակ երկայնութիւնը, այն
է 24 հարմէդը կ'դնենք Ձ' կէտէն վար, ասով ալ կ'հաստատուի
բ կէտը որ կ'ներկայացնէ կողանջատի երկայնութիւնը (Տե՛ս 119րդ
օրինակ): Ծուտով ա և բ կէտերը լարով մ'իրարու կ'միացնենք ու
կոր գծով մը կ'վերջացնենք. եւ կ'առնաժգին, անութիւն ու կող-
անջատին կարաբաժիններն աւելցնելով՝ կերպասը կ'կտրենք:

Ստորոտին կաճանի բաժինին համար 3 հարմէդ աւելի կըտ-
րելու է, և եթէ կերպասը հաստ է, այս բաժինը բարակ աստա-
ռով մը կ'պատրաստուի որ կծկումը կոշտ չըլլայ (Լա՛ւ դիտե՛ 119րդ
օրինակին մանրամասնութիւնը):

* * *

Առաջամասը ձեւագծելու կերպը. — Այս չապիկը գլուխէն
անցընելով կ'հագնուի, և այս պատճառաւ ձախ կողմը փեռել
մը կ'ունենայ. ընդհանրապէս ալ վղարեկորը փոթփոթումնե-
րով կ'ձեւանայ (Տե՛ս 123րդ պատկեր): Հետեւապէս փոթփոթելու

բաժինին համար՝ նախապէս կերպասին ծալքէն 10 հարմէդ ներսօք գիծ մը կ'ըջալենք, որ է ա—բ (Տե՛ս 120րդ օրինակը)։ Երկրորդ կ'ըջալենք կ'հաւասարեցնենք սոյն ա—բ գծին վրայ, և ժ կէտէն ուղղահայեացաբար 5 հարմէդ դուրս կ'նշանակենք ժ' կէտը, քանակը Լ և ժ' կէտերուն հաւասարեցնելով կ'ըջալենք Լ—ժ'—Է գիծը, որ կ'ներկայացնէ առաջամասին կողանջատի ուղղութիւնը, 2րդ չափով ժ' կէտը հաստատելէ ետք՝ ժ' կէտէն վար ալ կ'դնենք Առաջին չափին $\frac{2}{3}$ ը՝ որով կ'հաստատուի գ կէտը եւ կ'ըլլայ յետագային կողանջատին հաւասար։ Ուշնստորէն մինչեւ գ կէտ՝ շեղակի կ'չափենք և նոյն երկայնութիւնը դարձեալ ուշնստորէն շեղակի կ'փոխադրենք ա—բ գծին վրայ (Տե՛ս 120րդ օրինակ, նետանիւթը), որով կ'հաստատուի բ կէտը, այն է առաջակողման երկայնութիւնը, ուրեմն բ և գ կէտերը լարով մը միջակողման երկայնութիւնը, ուրեմն բ և գ կէտերը լարով մը միջակողման երկայնութիւնը, որ է Դ—Ե գիծը։ Ետոյ փողեզրը կէս կ'ընենք ու այս կէտէն մինչեւ Ե կէտ՝ վզարեկորն ընդարձակ եւ մեղմ ձևի մը կը վերածենք։ Կարաբաժիններն ու ստորոտին 3 հարմէդ կածանի բաժինը ձգելով՝ կերպասը կ'ձևենք։

Փեռեկն ընդհանրապէս ուշնստորէն 1 հարմէդ ներսօք կ'ըսկըսի ու կերպասին ծալքին հետ զուգահեռաբար կ'իջնէ մինչեւ Զ—Կ գծին վրայ։

Այս շապիկը մանչ տղոց համար ալ կ'շինուի, միայն թէ յետագայով և սնակուշտներուն դէմ Յական հարմէդ դնել պէտք է, փոխանակ 6 և 5 դնելու։ Փողեզրին փոթփոթուելու սահմանն որոշելու համար առաջուց կերպասին վրայ հատկէտ մը դնելու է, սոյն կէտէն մինչեւ Ե կէտ շուլլել ու կծկելով՝ տիպարին կէս փողեզրին հաւասարեցնելու է։

Երբեմն վզարեկորին հաւասարութենէն մինչեւ Զ կէտին հաւասարութիւնը կարուած ծալքեր կ'ձևացնեն (Տե՛ս 122րդ օրինակ), այս պարագային նախ ծալքերը պատրաստելու է, և յետոյ տիպարին Դ և Բ կէտերը ծալքին վրայ դնելով ձևելու է։

Փեռեկին վրայի կողմը Յ $\frac{1}{2}$ հարմէդ լայնութեամբ՝ երիզ մը

պէտք է ձևացնել, որ նախապէս 8 հարմէդ լայնութեամբ կ'առնուի, մէջէն կարելով վրայի կողմը շրջելու համար, միջեւը աստուէ պնդածուն մ'ալ կ'դրուի որ օղակները հաստատուն ըլլան։ Երեսի եզրերը կերպ կերպ զարդասեղներով կամ երիզներով կ'զարդարուի։ 2 հարմէդ լայնութեամբ կերպասէ երիզ մ'ալ ներքեւի եզրին կ'դրուի որ կոճակներն անոր վրայ հաստատուին։

Այս շապիկին ընդհանրապէս բարձր օձիք կ'դրուի, և այն ալ ձախ ուշնստորին վրայ փակուելու պայմանաւ (Տե՛ս ԻԳ. տախտակ 103րդ օրինակ եւ 122 եւ 123րդ պատկերները), որ փեռեկին վրայ եղած զարդերուն նմանութեամբը կ'պատրաստուի։

* * *

Շապիկին քեր ձևելու կերպը. — Շապիկի նմանութեամբ հագուստներուն թեւը սովորական թեւի ձևերէն բաւական տարբեր կ'ըլլայ, և շապիկի թեւ կ'անուանուի։ Այս թեւը ձևագծելու համար՝ տիպար շինելու պէտք չկայ. այլ կերպասին ծալքը կ'համարենք Ա—Բ և գագաթը Ա—Գ գիծ (Տե՛ս 121րդ օրինակը)։ Սովորական թեւին հրահանգին համեմատ՝ կ'ըջալենք Դ—Ե գիծը։ Ա—Դ մըջը կէս կ'ընենք և կ'ունենանք Զ կէտը, սոյն Զ կէտէն վար կ'դնենք 13րդ չափը որ է 49 հարմէդ, որով կ'հաստատուի Բ կէտը, ուրկէ կ'ըջալենք Բ—Ե ուղղահայեացք, Դ—Ե գծին վրայ կ'նշանակենք 11րդ չափին $\frac{1}{2}$ ը, որ կ'ընէ 23 հարմէդ, Բ—Ե գծին վրայ ալ կ'նշանակենք 11րդ չափին $\frac{1}{3}$ ը, որ կ'ընէ 15 հարմէդ եւ 3 հարմէդ, Ե և Ե կէտերը լարով մը կ'միացնենք, և ասոր երկայնութիւնը կէս ընելով՝ մէջտեղը կ'նշանակենք Ը կէտը։ Ապա, Ա և Ե կէտերը լարով մը կ'միացնենք՝ երեք հաւասար մասերու բաժնելով, Ե կէտէն 2 հարմէդ դուրս ալ Թ կէտը կ'նշանակենք, և սոյն Թ կէտէն 1 $\frac{1}{2}$ հարմէդի չափ վարօք գոգաւոր գիծ մը կ'ըսկըսինք ու կ'տանինք մինչեւ ժ կէտ, առանց կենալու սոյն գիծը վէտկորի վերածելով գագաթարդ ձևով մը կ'միացնենք Ա կէտին, որով կ'կազմուի թեւին առաջակողմի գագաթը։

Թ և Ը կէտերը մեղմ կոր գծով մ'իրարու կ'միացնենք, եւ Ը—Ե լարին դուրսի կողմը դարձնելով՝ մեղմ վէտկոր գիծ մը կը տանինք մինչեւ Բ կէտ, իբրեւ թեւերան։ Այս թեւը մէկ կար

ունի ու այն ալ կ'գրուի չափիկին տնթմէջին, այսինքն թեւին ի և թ կէտերը չափիկին ՀԼ կէտին. ո'րպէսզի ներքեւի կարին վարի ծայրը դէպի դաստակը չորորուի. պէտք է թ և ի կէտերը յառաջ բերել, այն է և կէտէն 2 հարմէդ ներսօք ի կէտը կ'նշանակենք և այս կէտը չափազանց մեղմ վէտկոր դժով մը կ'միացնենք և կէտին: Այսպէս թ—Ա. գծով կ'կազմուի առաջտիւղմի թեւը՝ և ի—Ա. գծով ալ յետտակողմի թեւը: Այլ եւս կարարածինները ձգելով կ'ձեւենք:

Թեւն այս վիճակին մէջ չափաւոր լայնութիւն մ'ունի, ուստի եթէ աւելի լայն ուզուի կամ վերի կողմը կարուած ծալքեր չինել փափաքուի, նախապէս Ա—Բ գիծը կերպասին ծալքէն 4—6 հարմէդ ներսօք սկսելու է. վերի կողմը 3—4 հարմէդ ուռուցիկի բաժին ալ կրնայ ձգուիլ (Տե'ս այս վերջինը 121րդ օրինակին վրայ, որ ստուերով մը նախորդէն քարքերած եմք):

Այս թեւն անթաճրին կցորդելու համար՝ նախապէս ժ կէտին հատկէտներ դնելու է, և երկու կողմին վրայ ալ մինչեւ սոյն հատկէտները՝ այն է ներքեւի մասը հաւասար կարելու է, ու մնացած վրայի մասը փոթփոթելու է:

Թեւերանք կերպ կերպ պատաստակներով կրնայ դարդարուիլ (Տե'ս 124 եւ 125րդ պատկերները): առ այս՝ դաստակի չափին (15րդ կրկին չափ) համեմատ պատաստակը կ'ձեւենք, կոճկուելու համար վերելեակի բաժինն ալ աւելցնելով, առանց մոռնալու Ե կէտէն 5—6 հարմէդ վերօք փեռեկ մը ձգելը (Տե'ս 121րդ օրինակին և կէտը): Թեւ բերանը պատաստակին հետ կցորդելու ժամանակ փեռեկին երկու ծայրերն Յական հարմէդ հաւասար կարելու է:

* * *

Ռուսական ձեւով բեր ձեւելու կերպը. — Այս չափիկին թեւն ուրոյն ձեւ մ'ունի. այսինքն ձգակարը ձեւացնել ու արմկան կողմը միակտոր կողմել, Զայն ձեւելու համար սովորական պարզ թեւի մը տիպարը կ'չինենք. մակաթեւին Ե Զ կէտերը կ'հաւասարեցնենք կերպասին եզրին (Տե'ս 126րդ օրինակը): Յետոյ ենթաթեւը կ'չըջենք գիմացի կողմն ու Լ և Հ կէտերը 3—4 հարմէդի չափ զուգահեռապէս հեռուէն կ'հաւասարեցնենք մակաթեւին ի և Կ կէտերուն: Ապա՝ Ե՝ կէտէն մեղմ կոր գիծ մը սկսելով՝ տա-

կաւ առ տակաւ կ'հաւասարեցնենք մինչեւ Ժ՝ և Ժ անկիւննէլուն դիմացը (պարագային համեմատ՝ արմակարին կողմը ո'րքան որ անկուն պահանջուի. ինչպէս սա վերջին ժամանակիս չափազանց անկուն կ'չինուի), և անկէց ալ միեւնոյն ձեւին հակադարձը կը տանինք Ե կէտին վրայ. հոսկ ուրեմն Լ կէտը վայելուչ կորուսթիւնով մը կ'միացնենք մակաթեւին Դ կէտին, այնպէս որ տիպարին ի—Դ գիծը չէզոք գիրք մը կ'ունենայ (Տե'ս 126րդ օրինակը): Վերջապէս պարզ թեւին տիպարներէն դէպ ի դուրս ստացած գիրքին մէջ կարաբաժինները ձգելով՝ կերպասը կ'ձեւենք:

Գիտելիք. — Եթէ վերի կողմը լայն չինել չուզուիր. ենթաթեւին Լ եւ Հ կէտերը մակաթեւին ի և Կ կէտերուն կցելով ձեւացնելու է. և եթէ դաստակին դէմ զգալի ուռուցիկ ձեւացնել կ'ուզուի, Կ և Հ կէտերը միայն փափաքուածին չափ անջատ դնելու է: Պարագային համեմատ այս թեւին մէջ աստառ ալ կը դրուի, սակայն ճիշտ տիպարին ձեւովը, ու վրայի կերպասին փոթերն անոր վրայ կ'գետեղուի: Երբեմն ալ լայն պատաստակներ կ'գրուի, ուրեմն պատաստակին բաժինը կարճ կտրելու է:

Կամ կարուած ծալքերով կ'պատրաստուի, այս պարագային՝ նախ թեւին երկայնութեան ու լայնութեանը համար բաւարար կերպասը կտրելով ուզուած հեռաւորութեամբ ու փափաքուած երկայնութեան սահմաններուն մէջ զանոնք կարելէ ետք՝ տիպարները վրան դնելով՝ ձեւելու է:

Գ Ա Ս Ժ Բ .

ՆԱԽՍՏՏԻԱԿԱՆ ՁԵՒՈՎ, ՇԱՊԻԿՆԵՐ

(Տե'ս ԻԷ. եւ ԻԸ. քախակներուն 127էն մինչեւ 134րդ օրինակները)

Այսօր շատեր կ'կարծեն թէ նաւաստիական ձեւով հազուադէպ տղոց համար միայն կ'պատշաճի, մանաւանդ մանչ տղոց. սակայն գիտնալ պէտք է թէ եղան ժամանակ որ նաւաստիական հագուս-

տը մանկամարդ օրիորդներու այցելութեան և շրջագայութեան հազուստի տեղ անցած էր : Ո՛րովհետեւ այս հազուստին գըլ-խաւոր յատկանիշն օձիքին ձեւն է, և խոտովանիլ պէտք է թէ հազուերու նորաձեւութեան մէջ չկայ զարդ մ'որ նաւաստիական օձիքին չափ պէսպիսութիւններ ունենայ ու այս կամ այն ձեւով հազուստի վրայ դրուի : Ուրեմն լաւ ուշադիր ըլլալու է օձիքը պատրաստելու եղանակին և ճարտարօրէն վերածելու է զայն օրուան պատշաճ ձեւերուն :

* * *

Նաւաստիական ձեւով շապիկին օձիքը ձեւագծելու կերպը . — Այս հազուստը կարճ-իրանդգեստի տիպարներով կ'պատրաստուի, և նախ օձիքը պէտք է ձեւագծել. ուստի առաջամասին տիպարը կ'դնենք օձիքին բաւարար տիպարացու թղթին մը վրայ, յետոյ կ'որոշենք օձիքին բացուածքը, որ ընդհանրապէս մինչեւ 2 կէտ կ'ըլլայ (Տե՛ս 127րդ օրինակը) : Արդ, քանակը կ'հաւասարեցնենք 2 կէտին ու փողկզբին, և այս դիրքով ուղիղ գիծ մը կ'քաշենք. յետոյ յետսամասին տիպարին ժ կէտը՝ առաջամասին Ծ կէտէն 1 հարմէդ հեռու, նոյնպէս ալ ուսածագին կէտին դէմ՝ թիկնածագը 1 հարմէդ հեռու՝ կ'հաւասարեցնենք տիպարացու թղթին վրայ. որով կ'ունածագը առաջակողմի բացուածքին հետ ամբողջութիւն մը կ'ներկայացնէ : Այժմ պէտք է որոշել օձիքին յետսակողմի երկայնութիւնը : Այս ալ ժամանակի համեմատ կ'ըլլայ, այնպէս որ յետսամասին Դ—Ի և Ե—Լ գծերուն մէջտեղէն, Ե—Լ գծէն, Գ և Ե կէտերուն մէջտեղէն, Լն., Լն., Լն. : Յետոյ պէտք է որոշել ուսին վրայէն անցնելիք լայնութիւնը : Այս ալ նորաձեւութեան համեմատ փոփոխութեան ենթակայ է, օրինակի համար՝ ժամանակ կ'ըլլայ որ անթածրին հետ կ'ընթանայ, երբեմն 1, 2 և 3 հարմէդ հեռուէն, և երբեմն ալ 3—4 հարմէդ տիգին վրայ կախուած : Արդ, համարենք թէ յետսակողմը կ'ուզենք չի-նել Ե—Լ գծին հաւասարութեամբ և ուսն ալ անթածրէն 1 հարմէդի չափ հեռու. հետեւապէս Լ կէտէն 1 հարմէդ ներսօք թիկ-նաւարտին հետ դաւգահեռաբար կ'ուզանք երբուծին մօտերն (ուսանկեան ցցուածքը վայելուչ կորի մը վերածելով) ու անկէց վէտկոր ձեւով մը մինչեւ 2 կէտ : Տիպարին վրայ քաշուած սոյն

գծերը փշանուակով կ'օրինակենք ներքեւի թղթին վրայ, որոնք են Ը—Ե, Ը—Զ, Ե—Լ և Լ—Զ, որով կ'ունենանք օձիքին տիպարը :

Ինչպէս ըսինք, այս օձիքը շատ զանազանութիւններով կրնայ պատրաստուիլ, որ ոչ միայն նաւաստիական ձեւով շապիկներու կ'կցուի, այլ և սուկաններու, պօլեօներու, վիսքերու և շատ անգամ ալ առանձինը կ'պատրաստուի, ժանեակներով զարդարուն՝ կ'դրուի սա ու նա հազուստի վրայ իբրեւ ուսազարդ (Տե՛ս 127 և 128րդ օրինակներուն վրայ գծուած զանազան ձեւերով օձիքներուն օրգագծերը) : Մենք սոյն օրինակներով նաւաստիական օձիքները ձեւագծելու սկզբունքը միայն ներկայացուցինք որ այլ ևս ճարտար ձեւողի մը համար շատ դիւրին է, նորաձեւութեան հանդէսներուն մէջ օրը օրին մատուցուած զտնազան ձեւերն այս հրահանգին համեմատ՝ իւրաքանչիւրին տիպարներովը պատրաստել զանոնք :

* * *

Նաւաստիական ձեւով շապիկին առաջամասը ձեւելու կերպը . — Կնոջական պատշաճութեամբ նաւաստիական ձեւով շապիկը ճիշտ ռուսական շապիկին նման է, տարբերութիւնը օձիքին բացուածքին մէջ կ'կայանայ : Ուրեմն յետսամասն արդէն ծանօթ է, հետեւապէս առաջամասը ձեւելու համար եթէ շապիկը գլուխէն պիտի անցնի, այսինքն առաջակողմը բաց չպիտի ըլլայ, նախ տիպարին 2 կէտը կ'հաւասարեցնենք կերպասին ծալքին վրայ ու Բ կէտը 2 հարմէդ հեռու, այս դիրքին մէջ Ծ—2 գիծը կ'օրինակենք կերպասին վրայ, յետոյ առանց Ծ կէտը տեղէն շարժելու, 2 կէտը կ'քաշենք 1 հարմէդ ներս, որով տիպարին միւս կողմերը դէպ ի ետ՝ ընդհանուր շարժում մը կ'ընեն (Տե՛ս 129րդ օրինակ, որ միայն Ծ—2 եւ 2—Բ գծերուն շարժումը ներկայացուցած ենք՝ Ծ—2՝ եւ 2՝—Բ՝ կէտերով շինուած գծերով) : Մնացած միւս գործողութիւնները ռուսական շապիկին առաջամասին նման են, ուստի նոյն հրահանգներուն համեմատ շարունակելով՝ կերպասը կ'ձեւենք :

Նաւաստիական շապիկին առաջակողմը բաց ալ կրնայ ըլլալ, ուստի այս պարագային, նախապէս կերպասին եզրէն 2 հարմէդ ներսօք կ'քաշենք կրծեզրին տրամագիծը, յետոյ կշարունակենք շապիկը ձեւել, ապա ուրեմն՝ սոյն 3 հարմէդով կազմուած շուրթը

կ'ըջենք ներս՝ իբրեւ խաբերան (Տե՛ս 129րդ օրինակին Զ—Է գրծը)։ Կրնայ ըլլալ որ կրկնաչար կոճկէնով շինել ուղուի, այն ժամանակ ալ տրամագիծը կերպասին եզրէն 8—10 հարմէդ ներսէն կը քաշենք (Տե՛ս Բ—Ք գծերը)։ Աւելորդ է ըսել թէ ներքեւի առաջամասին կրծափեղկի պէտք չկայ, հետեւապէս այն կողմինն առբերանի մը բաժին միայն ձգելով՝ աւելորդը կ'կտրենք։ Կայ որ կրծափեղկին վերի կողմը բոլորակ անկիւնով մը կ'կոճկուի, ու կայ ալ որ օձիքին տակը կ'պահուի, որուն համար նախապէս պէտք է չափազանց սուր անկիւն մը ձեւացնել։ (Տե՛ս այս ամեն մանրամասնութիւնները 129րդ օրինակին վրայ)։

Օձիքի ձեւելու կերպը. — Անշուշտ օձիքին կերպասին ու ներքեւի աստառին մէջ պնդածութեն մը պէտք է դնել. ուստի նախ այդ նիւթը ծալքի մը վերածելով՝ օձիքին տիպարին Ը—Ե գիծը կ'դնենք սոյն ծալքին վրայ, եւ զոյգը միատեղ տիպարին նմանը կ'կտրենք (միայն փողեզրէն մէկ կարաբաժին լայն ձգելով)։ Ու կ'բանանք (Տե՛ս 130րդ օրինակը) յետոյ զայն կ'դնենք օձիքին ծածկոյթին համար սահմանուած կերպասին վրայ (որ շատ անգամ իբրեւ զարդ՝ չապիկին նիւթէն ու գոյնէն տարբեր ալ կ'ըլլայ), շուրջը կ'դերակարենք. և արտաքին եզրէն մէյ մէկ հարմէդի չափ կարաբաժին կ'ձգենք. իսկ փողեզրին շուրջը 4 հարմէդ առբերանի համար լայն կ'կտրենք, Բայց գիտնալով որ կռնածագին համապատասխանող եղբը դողաւոր ըլլալուն համար ներս չկրնար շրջուիլ, այն մասին դէմ կարաբաժին միայն կ'ձգենք, և առբերանի բաժինը զատ կտորով մը կ'ձեւացնենք՝ օձիքին կռնածագէն օրինակելով (Տե՛ս 130րդ օրինակին Ժ, Ի, Լ եւ Խ անկիւններով ձեւացած մասնիկը)։ Ապա, արտաքին շուրթերուն կարաբաժինները դերակարով մը կ'ըջենք պնդածութենին վրայ. երիզներով, թափանց կարերով կամ զարդասեղներով կ'զարդարենք. ներքեւի կողմը գունաւոր ու մետաքսանման աստառ մը կ'անցընենք, Յետոյ կ'կցորդենք չապիկին փողեզրին, բայց փոխանակ ինքնակոչ կարողնելու ընկալեալ սովորութեան համեմատ մէջի կողմէն կարել ու վրան շրջելու, ընդհակառակն երեսի ծածկոյթը կ'չէզոքացնենք և պնդածութենն ու աստառը չապիկին երեսի կողմին վրայ դնելով՝ հարեւանցի կարով մը կ'հաստատենք. ապա՝ ծայրերը 5—6 հարմէդ երկայնութեան մը վրայ հատկէտ

մը կ'դնենք ու ներս կ'ըջենք, անկէց վեր կարաբաժինէն յառաջ եկած անկիւնը հասող ձեւով մը կ'կտրենք, և հիմա ծածկոյթէն ձգուած առբերանի բաժինը կ'ըջենք ներս, այնպէս որ երկու ծայրերը նուրբ ու բնական վերջաւորութիւն մը կ'ունենան եւ կռնածագին դէմ ալ կարաբաժինի մը չափ բարձր կ'մնայ ու ամփոփ դիրք մը կ'առնէ։

* * *

Բանկոնակը. — Յայտնի է թէ նաւաստիական ձեւով չապիկներուն ներքեւէն լանջքը ծածկող մաս մը պէտք է (Տե՛ս 133րդ պատկերը), ոմանք այս մասը լանջամաս մը կ'կցեն։ Իսկ մենք ուսին կէս լայնութիւնովն աստառէ բաճկոնակ մը կ'պատրաստենք, յետսակողման գօտեվայրէն մինչեւ առաջակողման գօտեվայր հասնելու չափով (Տե՛ս 131րդ օրինակը)։ Այս երկու մասերը կ'կտրենք առաջամասին ու յետսամասին տիպարներովը, մէն մի կողմի գօտեվայրին վրայ ծական (կէսը) հարմէդ լայնութիւն ձեւացնելով. յետոյ ասոր առաջամասին երեւալիք մասէն քիչ մ'աւելին կը ծածկենք՝ չապիկին նիւթովը կամ իբրեւ զարդ՝ տարբեր կերպասով մը, որուն փողեզրը կ'զարդարենք օձիքին շուրջի զարդերուն նման, նոյն իսկ ասղենկար խարոխանիչ մ'ալ բանելով (Տե՛ս 131րդ պատկերին առաջակողմը), որ յետոյ մէկ ուսն երկու օղակով կը փակուի, և առաջակողմն ու յետսակողմն ալ գօտեվայրներուն կը կոճկուի. այս բաճկոնակն ողջպահիկ տեսակէտով ալ՝ աղոց համար շատ օգտակար է։

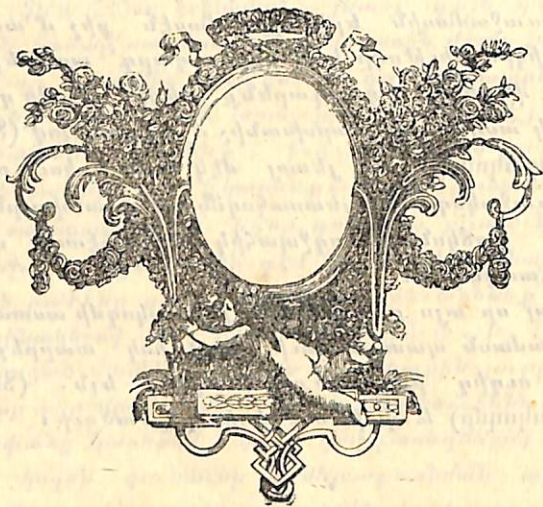
Կրնայ ըլլալ որ այս բաճկոնակին յետսակողմի աստառին վրայ ալ իբրեւ լանջամասն պատրաստուի, նոյն իսկ տարբեր կերպասով, հագագն ուղիղ բացուածքով, Էլն., Էլն. (Տե՛ս 131րդ պատկերին յետսակողմը) և փոխ առ փոխ գործածուի։

* * *

Թւեր. — Նաւաստիական ձեւով չապիկին թեւը ճիշտ նախորդ չապիկին թեւին պէս է (Տե՛ս 121րդ օրինակը), միայն թէ թեւերանը պատասխանեալ ձեւացնելէ զատ՝ կրնայ կարուած ծալքերով ալ սլաստառակ կաղմուիլ (Տե՛ս 132րդ պատկերը), որուն համար նախապէս կերպասն աւելի լայն ձեւելու է։

Եզրակացութիւն. — Նախատիական հազուստն ինքնին թոյլ շլլալով՝ զայն կրողը դանդաղ երեւոյթ մը կ'առնէ. ասոր առաջին առնելու համար, նախապէս աստառէ կարծ-իրանազգեստ մը կը ձեւենք, տնոր սեղմօններն ու բոլոր մասերն իրարու կ'կցորդենք, միայն ուսերը բաց թողլով: Շապիկին կողանջատներն ալ առանձին կ'կարենք, յետոյ իրանազգեստին կարերը շապիկին մէջ ծածկելով, շապիկին վերի մասերուն հետ կ'դերակարենք (Տե՛ս 134րդ պատկերը), և շապիկին ստորոտը շուլլելով կ'փոթ թենք իրանազգեստին գօտեվայրին հետ (Տե՛ս 134րդ պատկերին մանրամասնութիւնը). ապա ուսերը կ'գոցենք ու օձիքը կ'կցորդենք:

Աւելորդ է ըսել թէ աստառին ընդհատուած կրծեզրը ճարմանդներով կ'փակուի, ու գօտեվայրը կապելու պէտք չ'մնար:

Վ ԵՐԶԱԲԱՆ

Ա. ՀԱՏՈՐԻ

Մեր սոյն նոր հրատարակութիւնը շրջահայեաց կերպով օգտակար ընծայելու համար, հետեւեալ չորս կարեւոր հրահանգներն իբրեւ վերջաբան կցեցինք այս տեղ, որոնք են. Զանազան ազգերու չափերուն բաղդատութիւնը. — Մասնաւոր նշանակներ. — Տասնորդական կոտորակի աղիւսակ, և Արհեստագլխական բառացուցակ:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԱԶԳԵՐՈՒ ԶԱՓԵՐՈՒՆ ԲԱՂԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Փրանսական մէկ մեզրը 100 հարիւրորդամեզր է:

Իտալական մէկ ավուցան 120 հարիւրորդամեզրի հաւասար է:

Անգլիական մէկ եարսան՝ 36 ինչ (իննեզ) է և գրեթէ 91 $\frac{1}{2}$ հարիւրորդամեզրի հաւասար է:

Թրքական մէկ կանգունը (եմսագի), այն է Ողամպուլ արբերանունուածը՝ 65 հարիւրորդամեզրի հաւասար է: Իսկ հալեպի կամ Հալեպ արբեր կոչուածը 68 հարիւրորդամեզրի հաւասար է: Այս երկու վերջիններուն ալ ստորաբաժանունները 8 բուպ եւ 16 կիրան են: Պոլսոյ մէջ փոքր խանութպաններուն և շրջուն բերեզակներուն գործածածը եմսագի է:

Սըղ, մասնաւորապէս մէկ ավուցան՝ մէկ կանգուն և $\frac{6}{8}$ րդի հաւասար է. մէկ մեզրը՝ 1 կանգուն և $\frac{4}{8}$ ի հաւասար է՝ որ է 1 $\frac{1}{2}$ կանգունի, և մէկ եարսան՝ մէկ կանգուն և $\frac{3}{8}$ րդի հաւասար է:

1.5 1.5 16.7

Հաս թիւերը հարիւրորդացուցակ:

Մ Ա Ս Ն Ա Ի Ո Ր Ն Ե Ա Ն Ա Կ Ն Ե Ր

Գծագրուած հադուստի մը տիպարներուն գլխաւոր կողմերն իրարու կցորդելու եղանակն ու յարակից պարագաները՝ առանց գրաւոր բացատրութեան՝ ամէն ազգի հետեւողներուն համար ալ հասկնալի ընելու համար, հետեւեալ զանազան նշանակները կը գործածուին, և եղանակի խաղերուն պէս գրեթէ համաշխարհային են: Հետեւապէս, ամէն ձեւող ու կար կարող արհեստաւորի համար շատ օգտակար է անոնց նշանակութիւնը ճանչնալ. ինչպէս մենք ալ տեղ տեղ գործածեցինք ու պիտի գործածենք ըստ պարագային:

Արդ, բոլոր սա տարբեր $\div$ $\pm$ $\otimes$ $\otimes$ $\odot$ $\bullet$ --- (աբգ = a b c) նշանակները հադուստին մասերուն ո՛ւր տեղը որ գրուած են՝ իրենց նման ալ ուրիշ մասերու կամ կողմերու վրայ կան, և պէտք է նմանը նմանին կցել:

Սա $\times \cdot \times \cdot \times$ նշանակները կ'ցուցնեն թէ քանի հատ ու ի՛նչ հեռաւորութիւն որ ունին՝ ճիշտ այնքան դէպ ի այս կողմ, բարդ խորշխորչան ձեւացնելու է, այսինքն սա $\times$ դէպ ի կէտին վրայ շրջելու է: Սա $\cdot \times \cdot \times \cdot$ ձեւը կ'նշանակէ թէ դէպ ի այն կողմ շրջելու է: Սա $\cdot \times \times \cdot$ կ'նշանակէ թէ երեսի կողմը հակածալ ձեւացնելու է: Սա $\times \cdot \times$ կ'ցուցնէ թէ հակածալը շրջանի կողմը ձեւացնելու է: Սա $\times \cdot \times \cdot \times$ կ'նշանակէ թէ դէպ ի այս կողմ բազմապէս ձեւացնելու է: Սա $\times \cdot \times \cdot \times$ կ'նշանակէ թէ դէպ ի այս կողմ բազմապէս ձեւացնելու է: Սա --- կերպասին ծալքը (կամ ու է ծալք) կ'նշանակէ: Սա --- փոթփոթել, սա * փոթփոթելու սահմանը կ'նշանակէ: Սա --- օրինակին յատկաձեւերը ներկայացնելու կը ծառայէ: Սա --- կամ սա --- զարդի մը սահմանը կ'ցուցնէ: Սա --- փեռել (բացուածք) կը նշանակէ: Սա --- դէպ ի այս կողմ և սա --- դէպ ի այն կողմ երթալ կամ տանիլ կ'նշանակէ:

ԱՂԻԽԱԿ ՏԱՍՆՈՐԴԱԿԱՆ ԿՈՏՈՐԱԿԻ

Բաժնուած կոտորակի

	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{12}$	$\frac{1}{16}$	$\frac{1}{24}$	$\frac{2}{3}$
4ին 2	1,3	1							2,7
5ին 2,5	1,6	1,2							3,4
6ին 3	2	1,5	1						4
7ին 3,5	2,3	1,7	1,4						4,7
8ին 4	2,6	2	1,3	1					5,4
9ին 4,5	3	2,2	1,5	1,4					6
10ին 5	3,3	2,5	1,6	1,2					6,7
11ին 5,5	3,6	2,7	1,8	1,3					7,4
12ին 6	4	3	2	1,5	1				8
13ին 5,6	4,3	3,2	2,4	1,6	1,2				8,7
14ին 7	4,6	3,5	2,3	1,7	2,4				9,4
15ին 7,5	5	3,7	2,5	1,8	1,2				10
16ին 8	5,3	4	2,6	2	1,3	1			10,7
17ին 8,5	5,6	4,2	2,8	2,4	1,4	1,2			11,4
18ին 9	6	4,5	3	2,2	1,5	1,4			12
19ին 9,5	6,3	4,7	3,4	2,3	1,6	1,4			12,7
20ին 10	6,6	5	3,3	3,5	1,6	1,2			13,4
21ին 10,5	7	5,2	3,5	2,6	1,7	1,3			14
22ին 11	7,3	5,5	3,6	2,7	1,8	1,3			14,7
23ին 11,5	7,6	5,7	3,8	2,8	1,9	1,4			15,4
24ին 12	8	6	4	3	2	1,5	1		16
25ին 12,5	8,3	6,2	4,2	3,4	2,4	1,5	1,2		16,7

Բաժնուած մեծութիւն

Արտարուած մեծութիւն

ՄԱՆՈՅ. Ա. — Ստորակէտէն նախադաս թիւերը հարկւոր-դամերը կ'նշանակեն եւ յետադասները հազմէդ:

ԱՂԻՒՍԱԿ ՏԱՍՆՈՐԴԱԿԱՆ ԿՈՏՈՐԱԿԻ

Բաժնուած կոտորակի

	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{12}$	$\frac{1}{16}$	$\frac{1}{24}$	$\frac{2}{3}$
26ին 13	8,6	6,5	4,3	3,2	2,1	1,6	1,2	1,1	17,4
27ին 13,5	9	6,7	4,5	3,3	2,2	1,6	1,1	1,1	18
28ին 14	9,3	7	4,7	3,5	2,3	1,7	1,1	1,1	18,7
29ին 14,5	9,6	7,2	4,8	3,6	2,4	1,8	1,2	1,2	19,4
30ին 15	10	7,5	5	3,7	2,5	1,8	1,2	1,2	20
31ին 15,5	10,3	7,7	5,1	3,8	2,5	1,9	1,2	1,2	20,7
32ին 16	10,6	8	5,3	4	2,6	2	1,3	1,3	21,4
33ին 16,5	11	8,2	5,5	4,1	2,7	2 $\frac{1}{2}$	1,3	1,3	22
34ին 17	11,3	8,5	5,6	4,2	2,8	2,1	1,4	1,4	22,7
35ին 17,5	11,6	8,7	5,8	4,3	2,9	2,1	1,4	1,4	23,4
36ին 18	12	9	6	4,5	3	2,2	1,5	1,5	24
37ին 18,5	12,3	9,2	6,1	4,6	3 $\frac{1}{2}$	2,3	1,5	1,5	24,7
38ին 19	12,6	9,5	6,3	4,7	3,1	2,3	1,5	1,5	25,4
39ին 19,5	13	9,7	6,5	4,8	3,2	2,4	1,6	1,6	26
40ին 20	13,3	10	6,6	5	3,3	2,5	1,6	1,6	26,7
41ին 20,5	13,6	10,2	6,8	5,1	3,4	2,5	1,7	1,7	27,4
42ին 21	14	10,5	7	5,2	3,5	2,6	1,7	1,7	28
43ին 21,5	14,3	10,7	7,1	5,3	3,5	2,6	1,7	1,7	28,7
44ին 22	14,6	11	7,3	5,5	3,6	2,7	1,8	1,8	29,4
45ին 22,5	15	11,2	7,5	5,6	3,7	2,8	1,8	1,8	30
46ին 23	15,3	11,5	7,6	5,7	3,8	2,8	1,9	1,9	30,7
47ին 23,5	15,6	11,7	7,8	5,8	3,9	2,9	1,9	1,9	31,4

ԾԱՆՈԹ. Բ. — 10 Հարիւրորդամեդրէն մեծ բաժանելի թիւերուն $\frac{1}{2}$ և $\frac{1}{3}$ հազարորդամեդրներն առ ոչինչ կը համարուին:

ԱՐԶՍՏԱԿԱՆ ԲԱՌԱՅՈՒԹՅԱԿ

Կ Ա Ր Ե Ի Ո Ր Ծ Ա Ն Օ Թ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Գ

Սա (*) նշանակով ցուցուած բառերը յատուկ անուններ են որոնք նոյնութեամբ ընդունուած են:

Սա (+) նշանակով եղածներն ըստ պարագային մեր կազմած բառերն են:

Հայերէն բառերուն նշանակութիւնները թրքահայոց դիւրահասկնալի ըլլալու համար, թուրքերէնով եւս բացատրած ենք:

Վերծանող և բանասէր ուսանողներուն դիւրութիւն ընծայելու համար, ֆրանսերէն լեզուի բառերն իւր իսկ տառերովը գրած ենք:

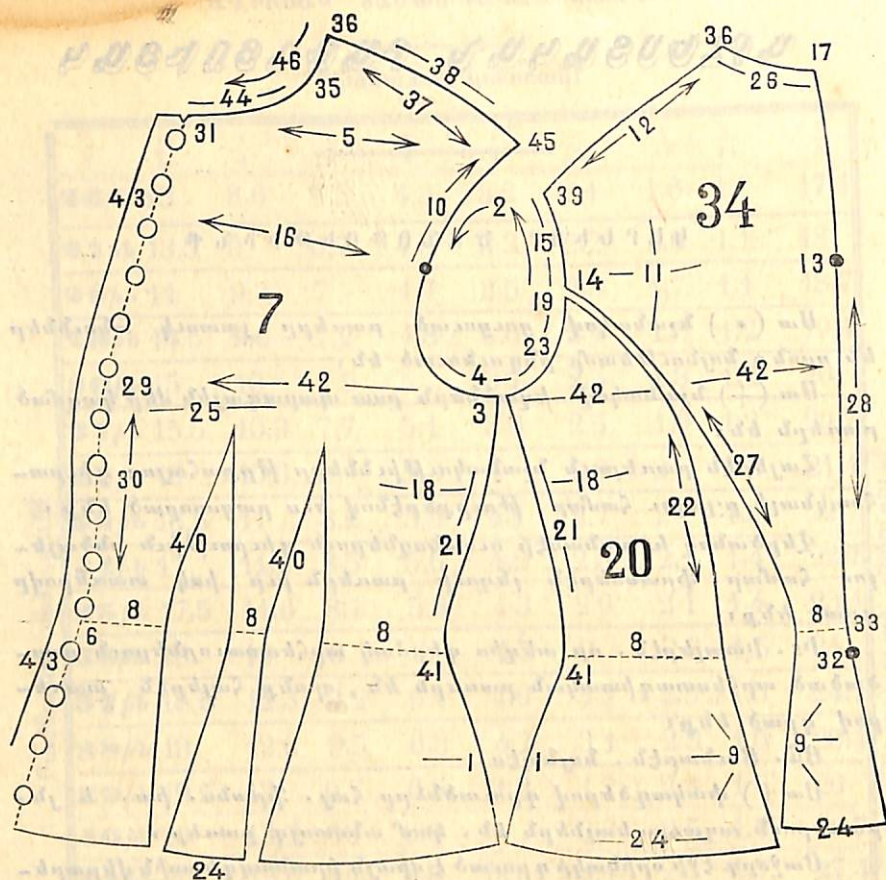
Իս. իտալերէն, որ տեղիս դերձակ արհեստաւորներուն գործածած արհեստագիտական բառերն են, որոնք հայերէն տառերով գրած ենք:

Յն. Յունարէն, նոյնպէս:

Սա () փակագծերով դրուածները հայ. ֆրանս. իտ. և յն. բառերուն ազատագրականներն են, կամ անստոյգ բառեր:

Յաջորդ էջի օրինակը դրուած է միայն իրանազգեստին վերաբերած այս կամ այն կողմի արհեստագիտական բառերը դիւրութեամբ ցուցնելու համար, որուն վրայ դրուած թուանշանները կ'համապատասխանեն բառերուն Այր ու Բենական կարգին, և իրենց պատկանած բառին վերջը նշանակուած են հաստ թուանշաններով:

Այս առթիւ կ'փութանք ըսել որ եթէ մեր ժամանակն ու պարագաները ներեն, կ'փափաքինք Արհեստագիտական սոյն բառերուն հաւաքածոյին ա'լ աւելի ճոխ ու ընդարձակն առաջիկային ուրոյն հատորիկով մը հրատարակել, որ պարունակէ հազուատի վերաբերեալ բոլոր իրերուն ու նիւթերուն անունները, դերձակութեան համար սահմանուած գործիները, գծագիտական ձե-

ւերը, գոյներու, գլխարկներու, կօշիկներու և զարդանքի պատկանած բաւերը: Չանապա լեզուներով անոնց նշանակութիւնները դնելէ զատ, իւրաքանչիւր բառին կիրառութեան ձեւն որոշակի պարզելու համար մէյ մէկ նախադասութիւն կազմելով՝ ու չօշափելի իրերուն ալ պատկերներն իրենց կիցը դնելով: Առայս իրբեւ նմոյշ ներկայացուցինք հետեւեալ հինգ բառերը, որոնք են. Ագանելի, Աղիս, Ամբիկեան բիկնոցակ, Ամօլան և Անգդիական բիկնոցակ:

Աբէթ . Ադամ զավր . Amadou :

Ագաների , որ և Զգաներք . կիյեճեմ , Լիպսա . Habillement . Իս .

Ագատ . կիւտիկ . Écourté . ԻՏ . Ագատի'թո :

Ազգեր. Գուլարգուլ. Caudé. որ է à basque. Իս. Գո'րե:

Ագի. փշիկ. Basque du dos. Իս. Ֆաշարո. Յն. Բարօրիսիւն.

Ագիք, Տե՛ւ Ստորոտ :

Ազեծայ + . Փէյիկ գրքմար . Pli du jupe . ԽՏ. Ֆաշսաթիակս .

(ဒွါယသုတယ) :

Ագռմէջ, որ և Աճող. Տէ՛ս Յայլք՝

Ագբն . Թօփ պաշր . Lisse կամ Lice . կտաւին սկիզբը :

Աղդերանք. Պոնազկար. Jambes. ԻՏ. Կառնպառ.

Ազդր. Գալչա. Hanche. ԻՏ. Անչա. II.

Աղբիւրք + . Քաղաք . Hancheux :

Արծաթե և ոսկե զարդեր։
Արծաթե և ոսկե զարդեր։ (2-րդ հատված)։

Ալպագա * . Ալբակ . Alpaga . (Սօֆ) :

Ականաղկապ. Միւրաստա բեմեր. Ceinture ornée de pierreries.

Ահեղ, Տե՛ս Զախ :

Աղաբողոն, որ և Անաբող. ՊԵՂԻ. Manteau de philosophe :

Աղամոզ , որ և Գալարուն . Պիսիւմ պիսիւմ . Ondulé , Repliant :

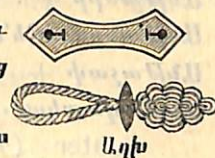
Աղեղն. Գալս. Եսլ 2Էվի. Arc. Իs. Անգո:

Աղեղնափոր . Courbure en arc :

Աղբուակ. Լեքնո, Գեալեկ. Tablette. Իս. Սփանչիս. Տե'ս Համե-
մատական աղբուակ:

Աղխ . Կեչմէ , Զափրար . Bran de bourgue . « Եւ
տացես զաղխս նորա 'ի վերայ մենքենայից
վակասին » :

Ամազոնակ * կամ Ամազոնազգեստ . Գառնիկարա

մախառն ալոր էլպիսեթի. *Habit d'amazone*
Ամենագոյն . Ետապուզ . *Changeant, poly-*
chrôme :

Ամերիկեան թիկնոցակ * Ամերիկեան փարի չա-
փեր. *Jaquette américain* . (Սագո) :

Ամղան . Քերէթ . *Cape* . « Տեսի ամղան մի
նկարէն » :

Ամրավերարկու . Եամ խորգաւոր . *Manteau de*
Damas

Ամփոփել . Թփլամագ . *Rentrer* . *իս* . Գօնուսմառ-
սի . Թն . Փիյոսիմա . (Գօնդօմարիզմա) :

Այգաղգեստ + . Սէճէր լիպար . *Matinée* . *իս* .
Մարքի'նաթա :

Այծեայ , Այծէք . Եանագ . *Cheviot* . (Շէվիօթ) :

Այցելաղգեստ + . Քիւչիւկ մանրօ . *Mantelet visite* :

Անաւոր , Անաւոր . *Sans doublure* :

Անգեղ կամ Անգղ . Զէնկէլ . *Griffe* . Զանկ ,

Անգղիական թիկնոցակ * . Ինկիլիգփարի
չափեր . *Dorsay jaquette* . (Պօնթուռ-
չաղէթ) :

Անգղիական խծիկ * . Ինկիլիգ գրվորմար .
Couture anglaise . (Ճանֆէսի կար) :

Անգրավարաիք . Տօն , Իչ տօնու . *Caleçon* ,
Brache, Braque . Թն . Սօ'վոաֆօն .
(Փոխան , Շապկրնկեր , Զինթիան ,
Ներքնավարաիք) :

Անգոյգ , որ և Փարտ . Տե'ս Կոճատ :

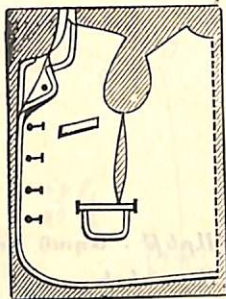
Անթ , Տե'ս Անութ :

Անթածիր + . Գօլրուզ տէվրէսի . *Entournure* . Զ :

Անթանոց , Տե'ս Ղենջակ :

Անթաչափ + . Գօլրուզ էօլիսիւ . *Mètre d'aisselle* :

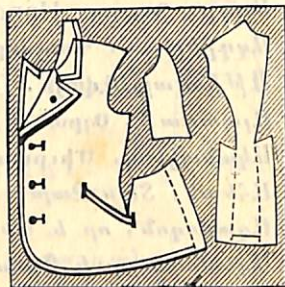
Անթավատկայ . Գօլրուզ ալորնր պէսէյէնէփ վատկա . *sous-bras-*
ouater . (Գօլրուզվաթօ) :

Ամերիկեան թիկնոցակ

Ամղան

Անգղիական թիկնոցակ

Անթատակ . Գօլրուզ ալոր . *Sous-bras* :

Անթել . Գօլրուզ , Տէլմէ . *Boléro, Dolman* :

Անթմէջ . Գօլրուզ օրրար . *Milieu d'aisselle* . Զ :

Անթոց + . Խիշտէփ . *Gousset* . *իս* . Տիթէ'ղո :

Անիրան + . Պէտէնսիկ էրէկ . *Panier* :

Անխաչ կամ Ոսկ մետաքս . Խամ իփէկ . *Soie écrue* . (Սէթագրօ) :

Անծալ . Քրրմարգ . *Sans-pli* կամ *Non-pli* :

Անծալ-կար + . Քրվորմարգ աիփիշ . *Couture non-rabattue* . Թն .
Քրսէվրիսո :

Անկ , Տե'ս Անկուած :

Անկար . Տիփիշիկ . *Sans couture* :

Անկարուրդք , որ և Անկանուրդք . Բօրիճրն պօղազր . *Chausson* :

Անկիւն . Քէօշէ . *Angle, Coin* . *իս* . Անկօշօ :

Անկիւնագիծ , Տե'ս Տրամագիծ :

Անկուռն + , Տիշիւկ . *Tombée* :

Անկուած , որ և Անկ . Տօգումա . *Tissue* .

[Տճէլ :

Անձէլ , որ և Տարածէլ . Եփիլսիկ , Պիփիսիկ . *Difforme, Informe* .

Անձնեայ կամ Անձնեղ . Կեօվտէլի . *Corpulent* . Թոյր :

Անութ . Գօլրուզ . *Aisselle* . *իս* . Ասսէ'ղա . 4 :

Անրակ , կամ Անդրակ . Քէօրրիւնիկ քէմիլի . *Clavicule* . 5 :

Անքակ , Սէօփիւմէկ . *Indissoluble* . *Qui ne peut être dé cousu ou*
détaché :

Անօսր կամ Նօսր . Սէյրէկ . *Mince* . (Նօրս) :

Անօսր խաւակտաւ + . Քօլալր սէյրէկ պէկ . *Gaze raide* (Ճիւնի) :

Աշխորդ . Սրերրմա փարչա . *Espèce de chateau* :

Ապարուճ . Քապարքմալր գումաշ . *Crépine* :

Ապարօշ . Պաշ չէմէսի . *Coiffe* :

Ապիզակ . Կեօշիւս քէգիճար , *Ornement de poitrine* :

Ապրիչում կամ Ապրչում . Իփէկ . *Soie* կամ *Organsin* . « Ապրիչում
թէլոց' կոյս քէկ քօղանոց » :

Ապրչում ժանեակ + . Քէօփիւր տանքէլա . *Cuipure* :

Աջ , Աջիկ . Սաղ քարաճ . *Droite* . *իս* . Տէ'սրա :

Առաճակաւն . Լասրիփի . *Elastique* :

Առաջակողման գօտեվայր + . Էօն քարաճ գուշագ մահալի . Longueur de la taille de devant. Ե :
 Առաջակողմն կամ Առաջակողմ . Էօն քարաճ . Le devant :
 Առաջակոր + , որ և Կորաքամակ . Պաշր Էօն քարաճա մեկալ օլան . Vouté :
 Առաջամասն . կամ Առաջամաս . Էօն քարաճ գրամր . Devant . Իս . Տաւանթե . Յն . Պոուսիևօ . Դ :
 Առբերան . որ և Մնօտ . Էօն զինեճի . Garniture . (Մօտտուռա) :
 Առէլ . Էրիշ , Զեօզկիւ . Chaîne :
 Առիգած . Ֆիստանրն Էրէֆ րեզինարր . Tablier :
 Առնաճեւ , Տե'ս Դերձակակերպ :
 Առչեղ + , որ և Տրամանկիւն . Շեվիքե . En biais . Յն . Լօֆսօ'ն . (Լօքսօ) :
 Ասեղն . Իյնե . Aiguille . Իս . Ակօ :
 Ասեղնաթուռա կամ Ասղանթուռա . Խրրգա . Pourpoint , Man-teau ouaté et piqué :
 Ասեղնակիր + . Իյնե սափաւաճագ սիմիտ . Pelote . Իս . Թնօուկիւ . Յն . Գուռուշա :
 Ասղաման կամ Ասղանոց . Իյնեիկ . Aiguillier . Etui aux aiguilliers :
 Ասղանի . Տե'ս Դերձան և թել :
 Ասղենկար + . Իշիմե . Broderie . Իս . Ռիգուևօ . Յն . Անեւաթօ :
 Ասուեակ + . Ֆանելա . Flanelle . Իս . Ֆլանեկլա :
 Ասուեղ . Թիւլիւ . Laineux . Իս . Լանօ'սօ :
 Ասուի , որ և Չուխա , Զուխա . Drap . Իս . Բա'ննօ :
 Աստառ . Ասրար . Doublure :
 Աստռել . Ասրարամագ . Sou de fodre . Իս . Սօ'sօ . (Սօտօֆօտուա) :
 Ասար , Բուրդ . Խուց . Lain :
 Ասրեայ կամ Ասրեղէն , որ և Բրդեղէն . Եուցու . De laine :
 Ատրագոյն , Հրագոյն , Տե'ս Բոցագոյն :
 Արարական վերարկու* . Պուրնուզ կամ Մաշլան . Bourneus կամ Bournous-Arabe . Սփաճանելի :
 Արատ . Լէֆե . Crasse :
 Արդ . Թեզինար . Ornement . Իս . Օռնամենթօ :
 Արդկալալ + . Իւրի բուրաճար . Toile porte-carreau . (Սառա-մաշալա) :

Արդկատախտակ + . Իւրի քանաւար . Passe-carreau (Գօլ թահաւար)
 Արդկել . Իւրիւլմեֆ . Repasser :
 Արդուզարդ , որ և Պաճուճանք . Թեզինար , Զեֆե տիւզե . Toilette
 (Տոտոզուորիլ) :
 Արդուկ . Իւրիւ . Carreau , Fer :
 Արկանելի . Պարրանի . Անգղ . Plaid :
 Արմակար + . Գօլրն տիւրեֆ տիւիշի . Couture de coude . Իս . Գու-ջիթուշա Տի գուպիթօ :
 Արմիւր* . Armure . Բրդախառն կերպաս :
 Արմուկ . Տիւրեկ . Coude . Իս . Գո'ւպիթօ :
 Արտաղգեստ + , որ և Վերնաղգեստ . Բարաքիւ . Pardessus :
 Արտախոյր . Ուսկուճեա . Bonnet , Coiffe :
 Արտակողմն + . Տրշ քարաճ . Recto . Իս . Լա թոխնա քանինա :
 Արտակոր + . Եայ միսալի էյրի . Cambrure . Աղեղնաճեւ կոր , Courbure en arc :
 Աւելաճու , որ և Վերջք . Էրեկ րեզինարր . Balayeuse :
 Աւստրիա . Avstria . Բամպակեղէն կերպաս :
 Ավինածիր + . Էլ տեվրեաի . Tour du poing :

Բաղեան կամ Բաղէն , Տե'ս Սուկան :
 Բաղեն* . Basin . Բամպակեղէն կտաւ : [Կարգէն :
 Բաղկադիր + . Տեսակիւարի տելմե . Dolman . Վրանոց հագուստի
 Բաղմաճալ + . Քրրմա . Քար քար . Plissé . Իս . Ֆառթիեճե :
 Բաղմաման , Բաղմամանուած . Քրվրագ , Պիւլիւմի . Tissure serrée :
 Բաղմանկիւն . Զօղ զավիշի . Polygone : [մասը :
 Բաղուկ . Պազու . Avant-bras . Արմուկէն մինչեւ դաստակ եղած
 Բաղլան , որ և Ձեռնուրար . Քօլազ . Manchette :
 Բահուանդ :
 Բաղամ . Սայրլամա տիւիշ . Faufile . Հարեւանցի կար :
 Բաղհիւսեմ :

Բաղնէզգեստ + . Համամ լիպար . Peignoir :
 Բաճկոն . Ելէկ . Gilet . Իս . Բանջիօ'րքո :
 Բաճկոնակ . Ելէկնիփ . Plastron :
 Բարաբ , Տե'ս Կկոց :
 Բարակ , Տե'ս Նուրբ :
 Բարակաման . Tisse finement :
 Բարակասուի + . Իճնէ չուխա . Petit drap :
 Բարեկազմ , որ և Ողջանդամ և Վայելչակազմ . Միւրէնասիւղ
 իւլ պիւնեա :
 Բարձիկ , Եասրգըրգ . Coussinet . Իս . Դուսինէ'րքո . Յն . Մաֆսիյառաֆի
 Բարձր-օձիք . Տիգ եագա . Col-montant :
 Բարձք . Պանազլար . Jambes :
 Բեկեալ գիծ . Խարր միւնէսիք . Ligne brisée :
 Բեհեզ . Մուսլին . Mousseline :
 Բեղոյր , Տե'ս Գլխարկ :
 Բէժ , Վէժ կամ Վիժակ . Mantille , Fichu , Voilette :
 Բէճ կամ Բէջ , Տե'ս Կոնակ , Քամակ , Կուռն և Կոթուռք :
 Բժոժիկ . Մագարանըգ . Fusoe . (Դօբանագի) :
 Բիւ . Հալայի մալի . Bleu de ciel :
 Բիծ , որ և Կորկ . Լէֆէ . Պէճէֆ . Tache . Իս . Մագգիա :
 Բիւզանդեան թիկնոց . Սթամպուլեարի սէրրի . Stambouline :
 Բղբջակ , Տե'ս Պղպղակաձեւ :
 Բոլորակ , որ և Շրջաբոլոր . Տաիք . Cercle . Իս . Սիոգօրօ :
 Բոլորիկ կամ Բոլորաձեւ . Միւտեվկեր . Arrondie . Իս . Ռիթօնսառէ :
 Բողբոջազարդ . Orné de rejets :
 Բոսորագոյն . Գառ րէնկի . Cramoisi , Rouge foncé :
 Բոցագոյն , որ և Ատրագոյն և Հրագոյն :
 Բութ , որ եւ Գուլ . Եասրնա , Միւնճէրիճէ . Obtus :
 Բութանկիւն . Ջալիլի միւնճէրիճէ . Angle obtus որ և Obtus angle :
 Բուժիկ . Ֆիթիլ . Ganse . Իս . Ֆիլա'թօ . (Ֆիլէթօ) :
 Բումբ , որ և Դնողուց եւ Թամբք բարձից . Պալար . Mollet :
 Բուռն կամ Բռունցք , որ և Ագուռ . Եուսրուգ . Poignée :
 Բրաւոր , որ և Ուռ , Տե'ս Գծաւոր :
 Բրդեղէն , Տե'ս Ասրեղէն :
 Բօնթ , Տե'ս Լամբակ :

Գազմիր* . Գազմիր . Casimir . Ասուի որ ունի առաձգականութիւն :
 Գալարուն , Տե'ս Աղամօղ :
 Գահլրայ . Օմուզրրգ , Օմուզպաշր փարչասար . Empiècement կամ
 Pièce d'épaule . Իս . Ռօպալչեա . (Ռօպա) :
 Գաղսակուր , Սատար . Սէտէ . Nacre :
 Գաճաճ , որ և Նկնահասակ . Պօտուր , (Խալէճճ) . Nain , Courtand :
 Գայթել . Քայտրրմագ . Glisser :
 Գարչապար , որ և Կրուկ , Կրուկն կամ Կրուռք և Պճեղ կամ
 Պճեղն . Էօֆէ . Talon ,
 Գդակ , որ եւ Քդակ , Տե'ս Գտակ :
 Գեզ կամ Գէզ . Երրման . Ouverture . (Աբերթօրա) :
 Գեղասնդուռ + . Պիր Գէլ ձանճէա . Merveilleuse :
 Գեղմն . Ֆրիզ . Frisé :
 Գեղմնաւէտ կամ Գեղմնաւոր . Գուզա փիւրփիւ միսալի գումաշ .
 Astrakan կամ Astracan :
 Գետին . Ձէմին , Եր . Terre :
 Գզգզած , Միւ և Քճքճուղ , Տարածուղ . Փիւրիւզիւ . Effiloché ,
 Effiloque . (Թարաղ) :
 Գէր , Պարարտ . Շիշման , Սիմէնի . Gros կամ Grosse :
 Դիծ , Խաղղ , Ջրկր , Ligne . Իս . Լէնեա , Լէնիս , Ռիկա :
 Դինդ . Ջափրասա , Ձէնկիլ . Agrafe :
 Դիշերազգեստ , Դիշերահանդերձ , Ճայգանոց . Կէճէլիկ Էճրարի .
 Chemise de nuit :
 Դլխանոց , Դլխապան , Բեղուրակ . Գասէր . Casquette :
 Դլխաչուք . Եաշմագ . Voile . Իս . Վէշօ :
 Դլխապատ . Քէճիլէ , Փուշի . Capulet , Cache-peinge , Couvre-
 Chef և Serre-tête :
 Դլխարկ , որ եւ Բեղոյր . Շափա . Chapeau . Իս . Դաթեղլօ :
 Դլօշ* , Ջանգակաձեւ . Քամբանալարի . Cloche :
 Դլօշ թեւ . Քամբանալարի գօլ . Manche cloche :
 Դլօրիա* , Գլթանախառն կերպասեղէն . Քէրէնի գումաշ . Gloria :

Գծաւոր, որ և Բրաւոր եւ Ուռ. Զրգիլը, Սօբալը. Raillur.

(Զողաւոր):

Գմբեթաձեւ կամ Գմբեթարդ, որ և Կորնթարդ. Քուպակի.

Bombé, Convexe. Կամարաձեւ:

Գնդասեղ. Թօբլու իյնէ. Epingle. Յն. Դարժի:

Դոգ. Քունագ. Giron:

Դոգաձեւ, Դոգաւոր, Խոռոչաւոր. Քօլուգ, Զուգուր, Միւնէվիէ.

Creux, Concave. Իս. Գօնգալօ:

Դոգնոց, Տե'ս Ընթանոց:

Դորչսպիտակ. Քիւլ րէնկի. Gris blanc:

Դործական կամ Դործնական. Ամէլի, Ճիլիլ. Pratique. Իս. Բոսթիգա

Դործասեղան. Տէսրկեան (Թէգկեան). Table. (Աթ ըլիէ):

Դորչ կամ Դոչ. Պօգ. Gris:

Դորչսայտ. Պօգարագ. Gris brun:

Դուլ, Տե'ս Բութ:

Դուլպայ, որ եւ Դուրպայ, (Երկայն ձեւը). Տիգլիմէի չօրայ. Bas,

Bas longue:

Դուլպայիկ +. Քրսսա չօրայ. Chaussette. Կարճ դուլպայ:

Դուճ կամ Դուճք. Տիգ. Genou. Ծունգ:

Դունատ. Սօլիւն. Pâle:

Դուրպիճաղ. Զօրայ շիշի. Aiguille à tricoter:

Դոռզ, որ եւ Գանգրահեր եւ Հերագանգուր. Քրվր սաչլը.

Frisé, Bouclé:

Դտակ կամ Դդակ. Թագեա. Bonnet:

Դրապան, որ և Դրպան և Խէչ. ձեպ. Poche:

Դրատ, որ և Դրատ կամ Դրատ. Ուշագ էլպիտսի. Livrée:

Դրպանակ. ձեպնիկ, Ուճագ նեպ. Pochette. (Սգարսէլա):

Դրպանափեղկ +. ձեպ գաբաղը. Patte. (ձեպ բաթալեթաւը):

Դրպանցու +. ձեպիկ. Pochetier կամ Pocketing:

Դօտեակ +. Քարուք գուշաղը, Քուշագնրգ. Martingal, Barrette:

Դօտեպինդ, Նիմթէնին իչ գուշաղը. Tour de taille:

Դօտեվայր +. Քուշագ մահալը. Tour de la ceinture. Տ:

Դօտի, որ և Զունար և Կամար. Քուշագ, Ceinture. Իս. Զենթուռա

Դամասկեան վերարկու *. Շամ խորգասար. Manteau de Damas:

Դաստակ. Պիլէկ. Poignet. Իս. Բօջուս:

Դաստապան. Gantelet:

Դատարկ կամ Դարտակ, Տե'ս Տուճ:

Դեղանի, որ և Թեղանիք, Տե'ս Թունական թեւ:

Դեղը կամ Դեղին. Սարը. Jaune:

Դեղձան. Սարմբրրագ. Jaune-canarie:

Դերակար +. Իլինրի. Bâti. Իս. Ինկասիթուռա. Յն. Թոխ'բուռա:

Դերձակ, որ և Հանդերձարար. Թէրգի. Tailleur. Իս. Սառթուռա:

Յն. Ռաֆթի: [որ և Costume tailleur:

Դերձակակերպ +, որ և Առնաձեւ. Թէրգիեարի. Genre tailleur,

Դերձան. Թիքէ. Fil à coudre:

Դնտղուց, որ եւ Թամբք բարձից, Տե'ս Բուճք:

Դիւեցիկ. Nourrisson:

Դիմակազգեստ +. Տօմինօ լիպասը. Domino, Froc:

Դիպակ, որ և Զարնաուլտ. Սաթէն. Satin. Իս. Ռագօ:

Դիւխի կամ Դիմացկուն. Քարննա, Տաեանգրը. Résistant:

Դնդեր, որ եւ Թամբ բարձից, Տե'ս Մուկն: [patricienne:

Դրամապանակ, Շաքուրիկ, Քսակիկ. Փարա չանքասը. Aumônière

Դրասանք. Օյնա. Feston:

Դրաստ կամ Դրատ. Տե'ս Դրատ:

Դրոյսք, Ծամակալ, Մազկապ և Վարսպինդ. Սաչ պաղը. Filet:

Եզերք. Bordure:

Եզերումն. Lisière:

Եզը. Քեճար. Bord. Իս. Օոյօ. Յն. Ույէա:

Եզրածիրանի:

Եկեղեցւոյ շապիկ. Քիլիսէ կեօմէլի. Rob de pretre. Իս. Գամիս:

Եղնգահարեւ +. Թրքնազլամագ, Օվալամագ. Frotter. Յն.

Թռիկիսիմօ:

ենթադաստակ . Sous-bras :

ենթաթեւ . Քօլրն արբարաճ փարչասր . Dessous de Manche :
եռակողմանն + . Իւշ եան փարչար . A trois petit côtés . Իս .

Թեոցօ փիւնգօ :

եռահիւսակ + . Իւշ էօրիւմիւ զարն պէգ . Triblure :

եռանկիւն . Իւշ ֆեօշէ . Triangle :

երախայ . Մախսում . Baby , Bébé , Bamlin :

երան կամ երանք . Ուլլուգ . Hanche . Գ :

երաստանք . Օթուրագ . Fesses :

երբուծ . Քօլ օեուղու . Emmenchure . Իս . Դալսարուռա . Յն .

Ամասգաշի . ԼՕ : [սօքօ :

երես . Քումաշըն եիւզ բարաճր . Endroit . Իս . Լուօլօ . Յն . Բոօ-

երիզ . Շէրիա . Tresse :

երկակողմանի , Զուգակողմն . Իֆի եիւզիւ . Double face :

երկնագոյն , Տե'ս Լըջակապուտակ :

Եփիճաղ . Եափրննա . Caban . Կնգուղաուր վերարկու :

Եփուտ , « Պատմուճան » . Ephode :

Զանգապան կամ Զանկապան որ և Ծնկակապ . Տիգ պաղր . Jarretiére :

Զառքաշ կամ Առքաշ . Ուզուն էրէլի ճիւսքան . Traîne , à queue .

Յն . Ոռա . Առխառիօս :

Զարդ . Քապարքմա խարձ . Motifs . [Garniture :

Զարդանք կամ Զարդարանք . Թէգինաթ խարճարր . Garni ,

Զարթմաղգեստ + . Սապահ լիպասր . Saut du lit :

Զարկքաշ կամ Զարքաշ . Էյնէ բալիմի . Etude d'éguille :

Զարնաուրտ , Տե'ս Դիպակ :

Զարտագոյն . Ձերաէկիւն :

Զգենլիք , Տե'ս Ագաննելի :

Զգեստ . Էսվապ , Էլպիսէ . Vêtement . Իս . Վէսթիսէնթօ :

Զգեստիկ . Էսվապնրգ :

Զեւայ , Տե'ս Ուղղանկիւն :

Զիկ , « Ծնօտ » . Ձեհ . Bordure , Raie :

Զինուորական-օձիք , Ասէրիյէ եագասր . Col-militaire :

Զիստ , որ և Ճուռ . Քալջա պուշր , Պուա . Cuisse . Իս . Դօսիս :

Զուաֆ-թիկնազգեստ . Զուաճեհարի չաֆէր . Veste-zouave :

Զուգակողմն , Տե'ս Երկակողմանի :

Զուգահեռական . Միւվազի . Parallèle :

Զուսպ . Serré , Ramassé :

Զապանակ . Ձէլիկ եայ , Ձեմպէրէկ . Ressort . Յն . Աշաշի :

Զսպիկ + . Քօրսէնից էօն տէմիրի . Busc :

Զրոյ . Սրճրր . Zéro :

[Թօռա] :

Զօդէլ . Քայնարմա տիզիշ . Soudure . Իս . Սալսարն'ուա . (Սաչէր-

իզոս կամ Էգոսեական* . Ըսգօշէգ , Ըսգօշէգէ միւրալիգ . Ecosse :

Ընդլայնաման + , Տե'ս Լայնաբաժին :

Ընդհասակով . Պօյրննա (Տիգ պոյ ճիւսքան) . Treuteuse . Քղանցք :

Ընդձգտել . Կերկիլէքմէ . Tendre . Յն . Քսէնիչօնս :

Ընդօրինակել . Calquer :

Ընթանոց , որ և Դոգնոց . Էօնիւկ , Բրոստէլա . Tablier :

Թագուցիկ + . Կիզի , (տիւյմէլի) . Simulé :

Թաթպան , որ և Կիսաճեռնոց . Նիւմ էլտիլէն . Mitaine :

Թալխա . Նուրր կարի թել :

Թաղ , Թաղեայ կամ Թաղի , Տե'ս Կաճ :

Թամբք բարձից , որ եւ Դնաղուց , Տե'ս Բումբ :

Թաւարժի . Քէլիշ . Peluche . Իս . Յէլքա :

Թաւիշ . Քաաիճէ . Velours . Իս . Վէշուքօ :

Թափանցեղր + . A bord transparent :

Թափանցիկ . Շէճճաճ . Diaphane :

Թափանցկար + , որ և Թեւտոք . Թէկէլ . Piquère . Իս . Բօնթուռա :

Յն . Փիսօլիչօնէա . (Կազի) :

Թափիչ. Ֆասարնի. Blanchisseur :

Թափկոնտ. Ջուհա ֆեհարր. Lisière :

Թեղան, որ և Ողունն. Արիք. Trame :

Թեղանիք, որ և Դեղանի. Տե'ս Յունական թեւ :

Թել. Իփլիկ. Fil :

Թեկն կամ Թիկունք, Թեւակ ուսոց. Քիւրեկ ֆեմլի. Omoplate. 11 :

Թեւ, Բրդէ թել. Եուն իփլիկ. Fil de laine :

Թեւ, որ և Կուր կամ Կրան. Գօլ. Manche. Իս. Մանգա. Յն.

Մանիֆեայ :

Թեւակ. Գօլերգ. Pan :

Թեւերան +. Քօլ աղզր. Ouverture de manche :

Թեւնոց, կամ Թեղանեակ. Քօլաֆ, Քօլլոֆ. Manchette :

Թեւլրայ, Տե'ս Մակաթեւ :

Թէղք. Գումաշ գէնի. Bande. Իս. Պանշա. Երէզ :

Թիկնաբերձ +. Քիւրեկի. Dos bombé :

Թիկնազգեստ. Վեսթօն. Vestе կամ Veston. (Չաքէթ) :

Թիկնածագ +. Արգա օմուզ պաշր. Haut de la carrure 12 :

Թիկնամէջ կամ Թիկնամէջք. որ և Միջաթիկունք. Քիւրեկ օր-
բասր. Milieu de l'omoplate. 13 :

Թիկնանկիւն +. Քիւրեկ նօքրասր. Carrure. 14 :

Թիկնաւարտ +. Քիւրեկ պաշր. Petite écarrure. 15 :

Թիկնաւէտ կամ Թիկնեղ, որ և Լայնաթիկունք. Քիւրեկի, Արգարք.

A larges épaules կամ à forte carrure :

Թիկնոց կամ Թիկանոց. Սէքրի. Redingote :

Թիկնոցակ. Ջաֆէր. Jaquette. (Պօնժուռ) :

Թլակուշտ, Տե'ս Սնակուշտ :

Թլիփ. Օմուզլորգ, Էնլի Եագա. Collet-allure :

Թոյր, Բէնկ. Couleur. Գոյն :

Թոյրաթուխ. Կաշէր Էօմէր. Brun-foncé :

Թոռուկ. Քապա Էօրկիւ. Tricot à gros maille :

Թուխ կամ Թխագոյն. Էօմէր. Brun :

Թուխ կապոյտ. Գօնու մալի. Bleu foncé :

Թրթրուկ. Թրթրր (սրբմա). Chanille) :

Թրուշայ. Խուրտա, Քրթրթր. Chiffon :

Թօշ, Տե'ս Լայն :

Ժակոնակ *. Քումաշա միւրալիգ. Jaconat. Կերպասեղէն :

Ժայռածեւ +. Rocher. Զարդի յօրինուածք :

Ժանգագոյն. Ժէնկեարի, Ժէնկեար րէնկի. Couleur de rouille :

Ժանեակ. Տանթէլա. Dantelle :

Ժանեակ մետաքսեայ. Իփեկլի տանթէլա. Bloude :

Ժապաւէն. Քօրտէլա. Ruban :

Ժապաւէնեակ +. Տար շէրիւ. Soutache :

Ժէրսէ ասուեակ +. Ժէրսէ Ճանէլասր. Jersey. Շրջօնը գզգզուն :

Ժիկօ-թեւ. Ժիկօ-գօլ. Manche de gigo. որ և Զստածեւ :

Իլ կամ Իլիկ. Շիշ, (Իլիմա). Broche :

Ինքնահիւսակ. A tresses naturelles :

Իշխանուէնոյ շրջազգեստ +. Քրթէնտէ Ժիսրանը. Robe-princesse.
(Բռէննէս) [Grand teint :

Իսկագոյն. Լէվր ասլի, Թէզկեան պօեասր. Couleur naturel,

Իրան. Կէօվտէ. Buste կամ torse :

Իրանազգեստ +. Նիմֆէն. Corsage. (Պասգ) [buste :

Իրանի բարձրութիւն +. Կէօվտէնի նիւստէլի. Hauteur du

Իրանի երկայնութիւն +. Կէօվտէնի ղուր. Longueur du buste :

Իրլանտական արտազգեստ *. Իրլանտական բարաթիւ. Pardessus

Իւղաման. Եաղտան. Burette [Ulster :

Իւղարան. Եաղտանլորգ. Huilier :

Լազուարդ կամ լաժուարդ, որ եւ Ծովակապոյտ. Լանիլէրա. Bleu-
marin. Լաժուրդ :

Լաթ. Պէգ. Cottonate :

Լաթերիզ + . Ետիմա շերիա . Biais . Իս . Մեցցո :
 Լալ . Լալ . Rouge , Carmin :
 Լամբ . Հալգա , Գուլթ . Anneau :
 Լամբակ , որ և Բոնդ . Տեւմէ տելլի . Anse . Յն . Թեշայ :
 Լայն . որ և Թոշ . Ենի . Կեցի . Large :
 Լայնարածին + , որ և Ընդլայնամասն . Կեցիշիկ բաւեր . Réserve .
 Յն . Ֆառսոզ :
 Լայնաթեւ . Կեցիշ գոլլու , Կեցիշ գոլ աղղր . Manche évasée :
 Լայնաթիկունք , Տե'ս Թիկնեղ :
 Լայնալանջ . Կեօյիւսիւ . A large poitrine :
 Լայնափորտ . Caftan :
 Լայնութիւն . Էնիլիկ , Էն . Largeur :
 Լանկզտակ . Շարգա պաղր . Bride :
 Լանջարերձ կամ Լանջեղ . Կեօյիւսիւ . A large thorax , à poitrine proéminent :
 Լանջագեղ . Կեօյիւս քեղեկաբար . Jabot . Կուրծքի զարդ :
 Լանջամասն + . Կեօյիւս գրամբ . Plastron :
 Լանջանոց . Devantière :
 Լանջապան կամ Լանջապանակ . Կեօյիւսիւ . Estomac , (Plastron) .
 Իս . Սպարաչիօ . (Սպալաչօ) :
 Լանջք . Կեօյիւս . Thorax ԼԵ :
 Լաջակ , որ և Լաջաղ և Գող կամ Գող , Կողմպատ , Գողք . Բեշէ .
 Լար . Պիւսմէ . Corde :
 Լեհաղգեստ* . Բոյօնէզ ճիւրանք . Polonaise , կամ Robe-Polonaise :
 Լեղակ . Զիլիա . Indigo :
 Լեշկեայ , որ և Խաշկեակ . Տե'ս Մուշտակ :
 Լէրկաթաւիշ + . Թիւյսիւզ գաթիճէ . Ottoman :
 Լիսեռն . Օյնագ . Rotule :
 Լոգանաճորձ + . Պանեօ լիպաս . Costume de bain :
 Լուացարար . Զամաշրրի . Lavageur , (Blanchisseuse) :
 Լուել . Ոլորածեւ խծիպ . Ourler . (Լուֆել) :
 Լուսաթոյր . Պայծառագոյն . Փարլագ րեցի . Clair :
 Լուրթ , որ և Լուրջ . Աչրգ մալի . Bleu-clair :
 Լարծուն , Սահուն կամ Սահուկ . Glissant :
 Լսնագոյն . Ճերմկած . Սօլիոն րեցի . Blanchi :

Լրթագոյն , որ և Մուլթ կապոյտ . Գօնու մալի . Bleu-foncée :
 Լրջակապուտակ , որ և Երկնագոյն . Հալայի մալի . Bleu-ciel :
 Լօղիկ , Տե'ս Վերարկու :
 Լօղիկ-Բակլանի* . Բակլան քեթէ . Raglan :

ԼԵ

Խաթ . Մալի . Bleu :
 Խայտ , որ և Խայտաբէղտ . Մեվիցի , (Մեվիշի) . Moire :
 Խայտագոյն . Եշիլ . Vair : [Bigarré , Varié :
 Խայտախարի և Խայտապիսակ , կամ Խայտաճամուկ . Diapré ,
 Խայտանկար . Եալապուզ . Changeant :
 Խանթուռք . Սաչագ . Frange :
 Խանճարգել + . Իւրիւ պեղի , Chiffon de repassage . Իս . Սքուչա :
 Խանճարուր . Գունառգ . Couche :
 Խաչակար + . Հաչվարի աիֆիշ . Point-croix :
 Խաչածեւ , Խաչանիշ և Խաչանչան . Հաչվարի իշարէք . Croisé ,
 որ և Point croie :
 Խառնագոյն . Ապրաշ . Melangé , Bariolé :
 Խարսխածեւ կամ Խարսխանիշ . Զափա շէֆի . Ancre ,
 Խածիցի . Պօլ լիպաս . Vêtement grossier :
 Խաւ , Տե'ս Հերք :
 Խաւակտաւ + Տիրիցէ գամբլ պեղ . Bougran , որ և Gomme :
 Խծերիզ + . Լասրիկի շերիա . Ruban en elastique :
 Խեղ կամ Խեղանդամ . Սագար . Զարփրգ . Estropié :
 Խեղեփ . Փայ , փարչա . Morceau :
 Խեչ կամ Խէչ , Տե'ս Գրապան :
 Խլատեռ . Mousseline :
 Խծիպ . Գրվորմա աիֆիշ . Ourlet :
 Խոնճ , Տե'ս Կապիչք :
 Խոնճան , կամ Խոնջան . Ուշկուր . Cordon կամ Ceinture de caleçon :
 Խոնջանադարձ . Ուշկուրուզ . Coulisse :
 Խոպոպ . Գրվորմ . Ondule . Վէտ վէտ :
 Խոտոր կտուրք . Bordures ondulées , Festonnées :
 Խորք . Ապա . Bure , (Feutre) :

Խորխիկ + , որ եւ ճուղ ու մուկ , Տե՛ս Մանուածապատ :
 Խորշխորշան . Տեղշիւմէ , Թօփլամա . Drapé :
 Խորութիւն . Տէրիցիկ , Profondeure :
 Խուխիկ . Թագգէ . Զօնուգ բագգէսի . Béguin, Bonnet d'enfant :
 Խրաց , Տե՛ս Մանուածակապ :
 Խրթնազգեստ . Vêtu de noir :
 Խցազգեստ , որ եւ Ֆայգազգեստ . Կէնէլիկ բարօ կամ Վիստան .
 Robe de chambre . (Ռօպատի դամարա կամ Ռօպատիկ) :

Մալկար + . Նեվերտ . Point perdu . Յն . Պիպիլունա . Իս . Ռիպա-
 քիքո՛ւռա , (Բապաթիմա) :
 Մալ կամ Մալք , որ եւ Կուղ . Գար , Գրքրմ . Pli . Յն . Զաֆիզմա .
 Իս . Բիեկա :
 Մալօձիք + . Եարրգ Էագա . Col . cassée : [trou :
 Մակոտ , Մակոտիէն կամ Մակ ծակ . Տէլիկի . Տէլիկ տէլիկ . Trou
 Մալկազոյն .
 Մալկահիւս . Tressé de fleurs :
 Մայր . Ուն . Bout , Extrémité :
 Մառայ . Խրամէքի . Domestique :
 Մեքածուռ . Tordu . Tors :
 Միր կամ Մեր , որ եւ Շրջապատ եւ Պարագիծ . Մուհիղ , Մուհիղը
 տալիքի . Contour , Bordé :
 Միր . Տե՛ս Հիւսկէն : [pre :
 Միրանագոյն , Միրանաթոյր կամ Միրանեզոյն . Ալ ընկ . Pour-
 Միւկար + . Գապարքմա բէկէլ . Point-mousse :
 Մկոյթ , Տե՛ս Ճկոյթ :
 Մղակար + . Գօլրն Էօն բարաճ ախիշի . Couture d'avant-bras :
 Մղի , Մղիկ կամ Մղիք . (Avan-bras) :
 Մնկազօտի + . Տիգ գուշաղր . Genouillèr :
 Մնկակապ , Տե՛ս Զանգապան :
 Մնկամէջ . Տիգ օրքար . Mi-genou :
 Մնրափոս + . Տիգ չուգուրու . Fosse de genou :

Մնօտ , Տե՛ս Առքերան :
 Մոծրակ կամ Մոծորակ . Էնսէ ֆեօֆիւ . Nuque . 1 Շ :
 Մոպ կամ Մոպք . Փիւսկիւ . Houppes , Gland , Touffe :
 Մովափազգեստ + . Սաճիլ գրեաճէրի . Costume de plage :
 Մոց . Գօնուն ճէպի . Poche de poitrine . (Գուռֆօ) :
 Մուէն . Փարչա (Թիւրիկ) . Chanteau . (Ճօնթա) :
 Մուռք կամ Մուռքն , Մուռկ , Տե՛ս Գուռ :

Կազ . Կէզի . Gaze :
 Կածան , (Անցք) . Coulissee . Նեղ անցք :
 Կաճ , Կայճ կամ Կաճկուռ , որ և Թաղիք . Քէէ . Feutre :
 Կաճէ դիպակ . Petit feutre :
 Կամբրակտաւ* . Combrie :
 Կանաչ , Կանաչագոյն . Եէշիլ . Vert :
 Կանաչաթոյր կապոյտ . Սէտէի . Bleu-Vert :
 Կանափ , Կանեփ . Քէնտիր . Chamvre :
 Կանեփեայ թել + . Քէնտիր խիլիյի :
 Կանեփեայ կտաւ + . Քէնէվիլի պէզ . Toile . Իս . Թե՛շա :
 Կապայ , որ եւ Կապակ . Serge :
 Կապիչ . Պէնտ , Պաղ . Lien , Bandeau : [peigne :
 Կապիչք , որ և Խանճ , Խրաց (Կօշիկի) . Գուռուրա պաղր . Em-
 Կապոյտ կամ Կապուտ , Կապուտագոյն , Կապուտակ . Քէպուաի
 մալի . Bleu :
 Կար , Կարան , Կարեմ . Տիֆիշ . Coudre , Couture :
 Կարաթագոյց , Կարածածկոյթ . Cache-point :
 Կարակին կամ Կարկին . Փէրկեար , Փէրկէլ . Compas :
 Կարամէջ + . Արա տանքէլար . Entre-deux . (Անտրաթօ) :
 Կարամուրք . Փէիշաթիքի ախիշ . Attaches , Articulations :
 Կարժ կամ Կաժ Զիլէ . Echeveau :
 Կարկահ , Տե՛ս Գործասեղան :
 Կարկամ , որ և Ոլործուն . Գրվրագ , Պիւֆիւմիւ . Torsade :
 Կարկտան . Եամա . Raccomodage կամ Pièce de raccomodage :

Կարճ-իրանազգեստ + . Գրսա ^ժ Գիմբէն . Corsage-courte, Corsage montant . (Զիւլակ, Գարօթ) :
 Կարճ-տարատ + . Գրսա բանբալօն . Culotte :
 Կաւիճ . Թէպէշիր . Craie (pour tailleur) :
 Կեդրոն կամ Կենդրոն, որ և Միջակէտ . Մէրէգ . Centre :
 Կեղծիրան + , (Մարդապատկեր) . Mannequin (Buste) . Իս . Պիւս-
 րօ . Յն . Քուլյա . Խամաճիկ :
 Կեղծնման + * Թաղիտ . Imitation :
 Կեղծոռիկ + . Թիւրնիւր . Tournure կամ Faux-queue . (Թուռնէլ) :
 Կեղծստինք . Թաղիտ մէմէ . Seins artificiels :
 Կեղծօձիք . Էրեքի եագա . Faux-col :
 Կեղտ . Քիւր . Souilleure :
 Կերպաս, Կերպասեղէն . Գումաշ, Գումաշ միւրալիգ . Etoffe :
 Կերպիկ, Դռեհիկ հագուստ . Ատի լիպաս . Costume peut-élégant :
 Կէշկէշէլ . Չարմագ . Ravauder :
 Կեռասեղ . Գրօշէ, օնա . Crochet :
 Կէռիկ . Ձէնկէլ գօքնա . Griffes :
 Կէտ, որ և Նիշ կամ Նշան . Նօզրա, Իշարէք . Point :
 Կէտկար + . Մանրաղա . Pointillé . Իս . Բուկրօ . (Բօնթօ) :
 Կինք . Տաղան . Plante du pied : [Ռազօլա] :
 Կիսազլանակ + , Նիմ եռվարկազ իւրիւ քահրար . Régulateur :
 Կիսաթիկնոց . Չափէքիկ . Carriek :
 Կիսախծիպ + . Demi-fautilure :
 Կիսաձեռնոց . Տե'ս Թաթպան :
 Կիսամէջք + . Եարր պէլ . Demi-taille :
 Կիսաքամակ + . Եարր-արգա . Demi-torse :
 Կիտոսկր . Պալէնա քէմիլի . Baleine :
 Կիտուած . Միմէ . Email :
 Կիտուած կամ Կիտուածահիւս . Փիքէլի գումաշ . Piqué :
 Կծկատարազ . Քրվրաբմա (գումաշ) . Pongée :
 Կկոց . որ և Բարբա . Մէրիկ . Navette :
 Կղմինտրաշար + . Քիրէմիալարի աղիկիմիշ . Imbriqué :
 Կմախք . Քատիա . Squelette : [Sgure :
 Կնգամենի կամ Կնգմենի, որ և Սպիտակաքի . Գագում . Hermine ,

Կնգուղ, որ և Գտակ, Զամբեղ, Զոմի, Կուլկուլ, Զաբրոն . Քիւ-
 լաճ, Գուգուլա, Պաշլուգ . Capuchon . (Գուգուլէթա) :
 Կնգուղաւոր լօթիկ + . Camail :
 Կնգուղաւոր լօթիկ տաճարականաց + . Camail templier :
 Կնկղակ . Capuchonnette :
 Կնոջական . Նիսաի . Նիսաեէ միւրալիգ . Féminin :
 Կնքազգեստ + . Վաճքիգ լիպար . Robe de baptême :
 Կշտապանակ . Ornement castal :
 Կոկ, Կոկեմ . Ranger, Mettre en ordre :
 Կոհակաձեւ + . Տալիա միսալի (քէգեիմաք) . Rivière à jour :
 Կող . Գապուրկա . Flanc . 18 :
 Կողածագ + . Եան փարչա պաշր . Point du petit côté . 19 :
 Կողամասն + . Եան փարչար . Petit côté . Իս . Ֆիսանգօ . (Ֆիյանգէթ) 20 :
 Կողանջատ + . Եան փարչարներն քէճրիգ նօզրար . Séparation
 du petit côté . 21 :
 Կողամասն + . Էրէյին Եան փարչար . Le du côté . (Քոլի մար) :
 Կողմնակի + . Եանտան կէօրիւնիւշ . Profil :
 Կողնաղեղն + . Եան փարչարներն եայ միսալի չրկիւր . Courbure
 du petit côté . 22 :
 Կողնաւարտ + . Եան փարչարներն գօլրուգ քարաճր ինքիմար .
 Aisselle du petit côté . 23 :
 Կողոր . Colobe . Յն . Գօշօ'վիօն . Վրանոց :
 Կողորոց, որ և Կոճ կամ Կոճղ, Վէգ . (Ճան) . Աշրգ . Rotol :
 Կոճակ, որ և Կոպաղ . Տիւյմէ . Bouton . Յն . Դումպի :
 Կոճակափեղիկ + . Տիւյմէիկ փարչա . Sou-bis du bouton :
 Կոճատ, որ և Անգոյգ և փարտ . Թեփ . Impair :
 Կոճկափայտ + . Տիւյմէ քահրար . Moule :
 Կոճկենիկ կամ Կոճկէն . Տիւյմէի . Boutonné :
 Կոնաձեւ . Մախրուղի . Conique :
 Կոնոտ-կրկնոց* . Սալրգպրի բալրօ . Paletot Connaught :
 Կոնք . Չանափ գէմիլի . Bassin . Յն . Կօփի . 24 :
 Կոր . Խաքքր միւննանի, Էյրի . Courbe :
 Կորակոճղ + . Գուպէլի իւրիւ քահրար . Siffrant . (Գամպուռ) :
 Կորաշափ + . Չուգուրլուգ Էօշիւսիւ . Mètre de courbure :

Կորաքամակ, Տե՛ս Առաջադոր:

Կորնթարդ, Տե՛ս Դմբեթարդ:

Կորուծիւն. Կյրիիկ. Courbure. Յն. Գուփուն:

Կորքիթ. Քաննա, Ձեկեկ. A tout crocher:

Կուղ, Տե՛ս Սապատող:

Կուլկուլ, Տե՛ս Կնգուղ:

Կուղ, Տե՛ս Ծալք:

Կուշտ. Պէօյիւր. Côté, Flanc:

Կուպայ. Սաչալլը հրրգայ, ձիւպայէ. Surtout, Soutane:

Կուսթ. Պէգ. Toile:

Կուր կամ Կրան, Տե՛ս Թեւ:

Կուրծք. Սիճէ, Կէօյիւս. Poitrine. (Ուկառա). 25:

Կպչուն. Եափրշկան, Եափրշրգ. Ajusté:

Կրթունք կամ Կոնակ, որ և Կուռն, Բէճ. Մկանք և Քամակ.

Արգա. Dos:

Կոնածագ +. Արգա բարաճրն հօգարֆի հագա գրամր. Largeur du haut du dos. 26:

Կոնակոր +. Արգա բարաճրն հայ միսալի չրգլորս. Arc du dos. 27:

Կոնամէջ +, որ և Տափողն. Իֆի ֆիւրէկ օրբար. Milieu du dos. 28:

Կտաւ. Կտաւեայ, Կտաւեղէն, որ և Բաղէն:

Կտիմ. Տիշ. Maille:

Կրծաբերձ. Կէօյսի տըշարր. Poitrine bombée:

Կրծաղգեստ. Կէօյիւսիֆ. Plastron: [Ի՛ճ. Սգարսէլլա:

Կրծածոց +. Կէօյիւս ճէպի, Գօյրուզ ճէպի. Poche de mouchoir.

Կրծկալ. Էօնիւկ. Serviette:

Կրծամէջ կամ Կրծամիջոց. Կէօյիւս օրբար. Milieu du devant. 29:

Կրծափեղկ +. Էօն բարաճ գաբաղր. Anglais. Ի՛ճ. Սոնաչչա՛լէ. (Ստըռաչա):

Կրծեղր +. Էօն բարաճ գրերս. Bord du devant. 30:

Կրծօձիք +. Էսվալլըն Էօն բարաճրնտան տէօնէն հագա գրամր. Revers. (Գլարա):

Կրկնադիպակ +. Գալրն ձանճէւ. Foulard bis:

Կրկնակ, Կրկնակի կամ Կրկնադակ. Իֆի գար. Double:

Կրկնակ. Եագանըն ալր բարաճ գրերս. Sous pied du col. Ի՛ճ.

Սգուփֆիօրթօ. (Սգօնֆիլթօ): [twine:

Կրկնակար արտաղգեստ +. Ձիճք տիֆիշի բարտսիւ. Pardessus

Կրկնակողամասն +. Իֆի ետն փարչալր. Deux petits côtés:

Կրկնաշար կոճկէն +. Իֆի բարաճ տիւյմէլի. Croisé. Յն. Սսաւոթօ:

Կրկնաշեղ +. Խուղուղր միթէգաղղրա. Lignes coupantes:

Կրկնավերտ. A double choison:

Կրկնոց կամ Կրկնակի. Բալթօ. Palletot:

Կղրենի. Կիւտերի. Peau de chèvre:

Կրկնոց Մեճն Կարոլոսի*. Շարլմաներ պիլիմի բարտսիւ. Par-dessus Charlemagne:

Կրուկ, Կրուկն կամ Կրունք, Տե՛ս Գարշապար: [գօլիմա):

Կցորդունն. Պիրլէշտիրմէ, Եէֆլէմէ, Չարմա. Attacher. (Քաթա-

Հագագ. Գրրրլագ չուգուրր. Gorge. 31:

Հագնիմ. Եէֆլէմէֆ. Rapiècer, Rallanger. Ագուցանել:

Հագուստ, որ և Հալաւ և Ձորձ. Լիպաւ, Սէվպ. Vêtement:

Հագմէդ +. Միլիմէթրօ. Millimètre. Համառօտագրութիւն հա-
զարորդամեղրի:

Հակածալ +. Ագսիճէ գրմա. Canonné. (Գանօնէ բլիսէ):

Հակակշիւ. Controle:

Հակառակ հերք. Խալր քիւս. Contre-poil. Ի՛ճ. Գօնթաքքէլօ:

Հակրնդդէմ, Դիմացէ դիմաց. Դարշը պէ գարշը. Face à face,
Vis à vis, Opposé:

Համաղգեստ. Եէգ ճէպ էլպիսէ, Ինիճօրմա. Uniforme:

Համահանդերձ, Միակերպ հագած. Costume uniform:

Համաչափ, Համաչափութիւն. Symétrie:

Համաչափունն կամ Ողջնճեւ. Թալմիճլէմէֆ, Էօլիւպ պիլմէֆ. Con-
ception. (Ողջնճեւ): [tion. (Տիւմէթրիա):

Համեմատական աղիւսակ. Ձեմլէր գրչա՛սի. Echelle de propor-

Համառակք. Էքէյին այս բարաճ գրքսրնա իչերտէն գոնուլան պիւզ-
մէյի շէրիս :

Հանգոյց. Տիւլիւմ, Իլմէկ. Neud :

Հանգրեճ. Եօգարր բօվլանմը. Retroussis. Սօթթէլ :

Հանգրիճել, որ եւ Անգրիճել. Եօգարր բօվլանմադ. Retrousser :

Հանդերձ, որ եւ Հանդերձանի. Էլպիսէ. Confection :

Հանդերձապետ, որ եւ Վեստարիս. Էսվապեր. Vestieur :

Հանդերձատուն. Vestiaire :

Հանդերձարար, Տե՛ս Դերձակ :

Հանդերձիկ. Էսվապերգ. Veston :

Հանդիսազգեստ +. Ֆրագ. Habit, որ եւ Frac. (Վէլատա) :

Հանդիսամեկնոց +. Պալտան չրգարբէն կիյիլէնէ լիպա. Sortie
de bale :

Հատկէտ +. Քէրքիկ. Coche, Hoche. (Դօգա) :

Հատու, որ եւ Սուր, Սրածայր, Կարուկ. Քէսկին. Pointu, Aigue :

Հարթ, Հարթահաւասար, որ եւ Դուր, Կոկ, Շիտակ. Միւսթէվի,
Տիւզ, Տիւփաիւզ :

Հարմէդ +. Սանթիմէթրո. Centimètre. Համառօտագրութիւն
Հարիւրորդամեդրի :

Հարսնազգեստ. Կէլիմիք լիպա. Robe de mariée :

Հաւկթաձեւ, Տե՛ս Զուաձեւ :

Հընի, Տե՛ս Սապատողն :

Հելուետական *, Helvetien. Քթանախառն կերպասեղէն :

Հենում, Հինել. Էօրմէ. Reprise :

Հերք, որ եւ Խալ. Հալ. Poil :

Հերիւն. Պիզ, Թրզ. Alène :

Հերձ. Ուճազ Էրրքման. Fente :

Հիր, որ եւ Խիլայ. Միրանեգոյն զգեստ. Manteau de pourpre :

Հիւպերէտ, որ եւ Ճորտ. Domestique, Suite, Servant :

Հիւս. Էօրմէ. Tricot :

Հիւսածոյ. Մէնուս, Թօգունմուշ. Galon :

Հիւսակ կամ Եիւսակ. Իննէ գայրան (Պիւմէ). Cordon :

Հիւսակտաւ +. Իսպինաթ. Double croisée :

Հիւսկ. Էօրկիւ (չօրապ Էօրկիւսի). Cotte :

Հիւսկեղէն, Հիւսկենագործութիւն. Ճանելան միւրալիզ, Ֆա-

ճէլանրիզ. Bonnetrie :

Հիւսկէն, որ եւ Ծիւր. Գայրան. Cordon :

Հղկել. Թէսվիյէ Էրմէ, Փարլաքմադ. Glacer :

Հնդկագոյն. Աւելի սեւ :

Հնդկադիպակ +. Հինո ձանճէսի. Foulard :

Հողագոյն. Թօփրազ րէնկի. Beige :

Հոլանի, Տե՛ս Մերկապարանոց եւ Մերկապարան :

Հորիզոնական. Ուճուզի. Horizontal :

Հործուռ. Կտան անկուածի ուղղութենէն շեղած :

Հրագոյն, Տե՛ս Ատրագոյն :

Հրաշահիւս. Merveilleusement tressé :

Զախ, որ եւ Ահեակ. Սօլ բարաճ, Եւսար. Gauche :

Զարապաստառ +. Գրլտան մամուլ պէզ. Crinoline :

Զգափոկ, որ եւ Տաքատաճիզ. Թիւրանրի, Ասր. Bretelle :

Զգուն +. Կէվէկնէ պրագրլմը. Evasé : [évasé :

Զգուն թիկնոցակ +. Կէվէկնէ կամ Սալըր Ձաֆթ. Jaquette-

Զգտամանիկ +. Միւսէլէս փարչա. Soufflet :

Զեռէք կամ Զեռնոց. Էլտիվէն. Gant :

Զեռ, որ եւ Տտուն, Տե՛ս Ագի :

Զեւ. Թարզ. Figure :

Զեւակ. Պիչիմ. Forme :

Զելիչ, որ եւ Միլրատ. Մագա. Ciseaux :

Զեւոց, որ եւ Զեւայ, Տե՛ս Ուղղանկիւն :

Զիգօճիք +. Տիւշիւկ եազա. Collet à châte :

Զիդապտղագոյն. Զէյրիճի ճէճաի. vert-olivier : [պէնազ :

Զիւնագոյն կամ Զիւնաթոյր, Զիւնափայլ (Շատ ճերմակ). Գար

Զուաձեւ, Զուարդ, որ եւ Հաւկթաձեւ. Պէյզա. Oval, Empais :

Համդայել. Garnir de franges :

Հենջակ, որ եւ Անթանոց. Փեշալմալ. Pagne :

Ճամուկ. Պրօաէլի (գումաշ). Etoffe brodée:
 Ճաշակ. Մեղագ. Goût. իս. Կուսքո:
 Ճարմանդ. կամ Ճարամանդ. Գօքնա. Vgrafe:
 Ճերմակ, Տե'ս Սպիտակ:
 Ճիտ, Տե'ս Վիզ. Պօեուն:
 Ճիտակ, Վզնոց. Պօեունյուզ, Կերտանրզ. Collier:
 Ճկուն. Ձեվիկ, (Գօլայ Էյրիլի). Souple. Կակուղ, Դիւրակոր:
 Ճոխասեղ կար +. Սիւսիւ աիֆիշ. Point de riche:
 Ճորտ, որ և Մանկլաւիկ, Իշ աղասը, Չուհատար. Page:
 Ճուկունուկ, որ և խորխիկ, Տե'ս Մանուածապատ:
 Ճուռն, Տե'ս Զիստ:

Մատամբոլամ*. Մատամբօլ, խասէ. Madapolam:
 Մակադրութիւն +. Եափրշարքմա. Aplication. [manche:
 Մակաթեւ +, որ և Թեւվրայ. Գօլրն իւսը փարչասը. Dessus de
 Մակարդակ, որ և Մակերեւոյթ և Մակերես. Սադֆ. Surface.
 Superficie:
 Մակենթակար +. Կեւշէկնէ չրքիւր իլիցիսի. Passer. (Փասա):
 Մակնթոշ, Տե'ս Տամկարդեւլ:
 Մակփերլան*. Եաղմուրլրզ. Mac-ferlane. (Շինէլ կամ Քէփ):
 Մամուակար +, որ և Միւկար Point-mousse. Փրփրակար:
 Մանկլաւիկ կամ Մանգլաւատ, որ և Ճորտ. Page, Chambellan:
 Մանդեայ. Mante:
 Մանեկաձեւ. Հալգաւարի. Semi-lunaire:
 Մանեկօձիք +. Միւտեվկեր Եագա. Collet pelerine. (Բէլէրին):
 Մանեւար, որ և Փորկապ. Ֆասկա, (Գուշագ). Lange:
 Մանիշակագոյն. Մեւեֆշէ Բեկի. Violet, Violacé:

Մանուածակապ +, որ և խրաց. Գաճեպարի կէճմէ պաղ. Lacet:
 Մանուածապատ, որ և խորխիկ. Խաքրի միւզաւ. Zigzag:
 Մանուածոյ. Tissue:
 Մանուկ. Չօնուզ. Enfant:
 Մանրապխոյք +. Ուճագ քեճէկ խարկար. Dépense. իս. Մքգա:
 Մաշկեակ, որ և Մոնշտակ և Լեշկեայ. Պիւրֆ. Fourrure, pelisse:
 Մատնոց. Իլիսիւկ. Dé:
 Մատրուակ. Serviteur:
 Մեդըր. Մէքքօ. Mètre. իս. Մքքօ:
 Մեդրական երիզ +. Շէրիա մէքքօ. Mesure կամ Mesure du ruban:
 Մեծութիւն. Պեօյիւկիւկ. Grosseur:
 Մեկնոց. Մանքօ. Manteau:
 Մեկնոցակ կամ Մեկնոցիկ. Գրսա մանքօ. Visite. [soie:
 Մետաքս. Իփէկ. Soie:
 Մետաքսահիւս կամ Մետաքսառէշ. Իփէկաէն մէհուն. Tresse de
 Մէտիսիս-օձիք*. Մէտիսիս-Եագա. Col-Mediceis:
 Մերինոս*. Մէրինօս. Merinos:
 Մերկապարան կամ Մերկապարանոց, որ և Հոլանի. Օմալլարը
 կայր մէսրուր, Տեգօրթ. Décolleté:
 Մէջ կամ Մէջք. Պէլ. Taille. ՅԶ:
 Մէջնակէտ, Տե'ս Կեդրոն:
 Մթադոյն. Գօնու քեկ. Foncé, Sombre:
 Միազգեստիկ. Թէֆ լիպասը. Combination:
 Միակուուր, Տե'ս Փորանկաձ. Եեփարթ:
 Միաձեւ. Նէսագը վաճիսի, Եեֆ քարզ. Uniforme:
 Միաշար կոճիկէն +. Պիւր քարաճը աիւյմի. Droit. Յն. Մօնօփքօ:
 Միատակ. Թէֆ գաթ, Եալրն գաթ. Seimple largeur, Non-doublé:
 Միատարաղ. Եեֆ քեկ քագըմ (Էլպիս). Costume:
 Միատարր կամ Միափերթ, որ և Միակուուր. Եեփարթ:
 Միջագգեստ. Իշիկ. Caraco:
 Միջախձիպ +. Իշ գրվրքմա աիֆիշ. Couture rabattue:
 Միջակուրձք, Տե'ս Կրծամէջ:
 Միջահասակ. Օրքա պօլ. Taille moyenne:
 Միջնաթիկունք, Տե'ս Թիկնամէջ:

Միրլիտոն * . Mirliton. Կերպասեղէն :
 Մկանունք կամ Մկանք . Muscles :
 Մկրատ , Տե՛ս Զեւիչ :
 Մուշտակ , որ և Լեչկեայ և Մաչկեակ . Քիւրֆ . Fourrure , Pelisse :
 Մուշտակահանդերձ + . Քիւրֆ գապր . Pelisse :
 Մուշտակաւոր կրկնոց . Քիւրֆիւ բալթո . Pardessus-pelisse :

Յաղթանդամ . Իրի ճիւղի . Gigantesque , Athletique :
 Յառաջամասն , Տե՛ս Առաջամասն :
 Յառաջադիրթ , որ եւ Յոյր , Տե՛ս Քաղըթեղ :
 Յառաջակողմն , Տե՛ս Առաջակողմն :
 Յատակ . Տապան , Տիպ , Զէմին . Fond :
 Յարդարումն . Տիւզէլքմէֆ , Արայիշ , Corriger , Essayer , որ եւ
 Retouche . Յն . Ռակոչառիզմօ :
 Յետնասեղ . Իյնէ արար . Arrière-point :
 Յետակողման դօտեվայր + . Արգա բարաճըն գուշագ մահար .
 Niveau des lombes . 33 :
 Յետամաս + . Արգա բարաճ փարչասար . Partie du dos . Յն . Փի-
 սիմօ . Ռահի . 34 : [Panier :
 Յետուռոյց քղանցիկ + . Արգա բարաճըն գապարքըն էրէկնիկ .
 Յղի , Տե՛ս Տղընդեր :
 Յոգնակար . Տեօնիւկ ետգա տիֆիշի . Petite couture . Ի՛ս . Ֆեչչա՛-
 քուռա . (Ֆիլչէթա) :
 Յոյր . որ և Յառաջադիրթ , Տե՛ս Քաղըթեղ :
 Յորդերան . Ուլլուդը չըգրգ . Քապարքըր . Hancheuse :
 Յունական թեւ , որ և թեղան կամ թեղանիք . Բուսֆեսարի զօլ .
 Manche à la grecque կամ Manche de cafetan :
 Յոյժպինդ + . Կայէք տիֆիճէ պէգ . Extra-fort . Կտաւեղէն :

Նամփորտ կամ Նափորտ . Միւտէվկեր գաբուր . Manteau rond :
 Նշանակ , որ և Նշանագիր , Նշանագիծ կամ Յուցանակ . Իշարէք .
 Initiale :

Նաշիհ կամ Նշայ , Տե՛ս Օսլայ :
 Նարօտ . Էպրիւլիւ քէլ . Moulinet :
 Նաւաստիական շապիկ . Մարնէլ կէօմէյի . Chemise-marine :
 Նափորտակ կամ Նափորտիկ :
 Նեղ նափորտ . Տար գաբուր . Ronde :
 Նեղստորոտ . Տար էրէկի . Bout étroit :
 Նետ . Օգ . Flèche :
 Ներբան (ոտից) . Plante du pied :
 Ներբանափոկ , Տե՛ս Ոտնափոկ :
 Ներկ . Պօնա . Teinte :
 Ներքնակ կամ Ներքին բաճկոնակ . Իչիկ . Cache-corset . (Զպուն) :
 Ներքսակողմն . Իշ բարաճ . Verso . Գծագրեալ թուղթերու յատուկ :
 Նիհար , որ և Վտիտ . Նաճիճ , Զայիճ . Maigre :
 Նիշ կամ Նշան , Տե՛ս Կէտ :
 Նիւթ . Matière :
 Նկնահասակ , Տե՛ս Գաճաճ :
 Նմոյշ . Նիմուճէ . Echantillon . Ի՛ս . Դամթիօն . (Ֆաթուռա) :
 Նորաճեւութիւն , Նորաճեւք , Նորոյթ կամ Նորաճաշակ . Նէվ
 բարգ , Մօտա . Mode . Ի՛ս . Մօ՛սա :
 Նորոգութիւն , որ և Բետեկ . Դամիր , Մէրամէք . Réparation ,
 Raccornodage . Ի՛ս . Մհնսա՛ռե , Մհնսա՛թուռա . (Գուճան-
 տաթուռա) :
 Նրբակար + . Իննէ տիֆիշ . Petit-point :

Շագոյր . Զանքա . Valise :
 Շաղամաթ . Fil de caret , Ficelle :
 Շաղամանութիւն , (Հետը մանել) . Entrelacer :
 Շապիկ կամ Շապիկք . Կէօմէկ . Chemise . Ի՛ս . Դամի՛չիա . Յն .
 Փոֆամիսօ :
 Շապիկիկ + . Նիմ կէօմէկ , Կէօմէկնիկ . Chemisette :
 Շառ , Շեկ կամ Շէկ . Գրգր , Սարմբրրազ . Rouge :
 Շառագոյն . Արաշի քէնկ . Couleur de feu :

Շար կամ Շանթով. Թիւլ. Gaze:
 Շարգոյր կամ Շարագոյր. Voile:
 Շեղ կամ Առշեղ. Շեղիկ. Oblique:
 Շեղանկիւն. Բազլավարի ֆեօշ. Losange:
 Շերտոլոր +. Գումաշ պիւֆիւմիւ. Rouleau:
 Շինական թեւ, որ և Գիւղական թեւ. Manche paysanne:
 Շինգղ. Թօզա. Boucle:
 Շինգղալծակ +. Թօզա գուլաղր. Martingal de boucle:
 Շինգղասլաք +. Թօզա աիլի. Ardillon:
 Շինծու, որ և Վերադիր. Էրեքի. Portiche:
 Շիկագոյն. Rouge:
 Շլագոյն, Աղօտ, Մթագոյն. (Խանկրած):
 Շլնետակ. Մերտան. Menton:
 Շլնի, Շլլիք կամ Շլնետան. Պօկու. Cou. Վիզ:
 Շլոռոս, Բաց կանաչ. Glauque:
 Շղաշ կամ Շղարշ. Պիւրիւննիւ. Crêpe:
 Շղարշածոպ. Պիւրիւննիւ փիւսիւ. Crêpine:
 Շղարշատեւ. Թիւլ. Gaze:
 Շոհ կամ Շոհել. Իւրիւննիւ գօլա բարբլրար. Empsée:
 Շողեղոր +, Կրծիկ. Սալեա պէզի. Bavette, Bavoir:
 Շուլլալ. Սանրլամա աիֆիշ. Լէյէնտ. Glissé. Յն. Փաթիթի:
 Շուլուլ:
 Շուշանագոյն. Զամպագի. Couleur de lis:
 Շուրթեղ +. Ֆիթիվարի գապարքմա ֆեհար. Baguette:
 Շուրջ կամ Շուրջանակի. Տօրիէն մատար. Tour, Entour:
 Շուրջաւ, որ և Պարոյկ, Տե'ս Փորեքաց:
 Շուրջք. Էրեկ զիւննէի. Bordur:
 Շօիճ կամ Շոճաճեւ, որ և Բշտիկ. Մրգլամա աիֆիշ. Capitoner:
 Շրջադարդ. Լէվագիմք քէգեիցիյէ, Խարն. Passementerie:
 Շրջագգեստ. Ֆիսթան. Robe:
 Շրջագգեստիկ +, որ և Քղանցիկ. Էրեկնիկ կամ Էրեկիկ. Japon.
 Յն. Զուսա. (Միւս):
 Շրջանակ. Տօրիէ, Զէրչիվէ. Circonférence:
 Շրջապար, որ և Պարագիծ, Տե'ս Միր:

Շրջեալ-օճիք +. Տեօնիկ հազա. Col-rabattu:
 Շրջուք +. Եագանքն արգա քարաճառի տեօնիկ գրամք. Tombant:
 Շրջօն +. Գումաշքն քէքս քարաճք. Envers. Յն. Անարօսի:

Ողունն, Տե'ս Թեզան:
 Ոլոր, Ոլորեմ. Պիւֆիւմ. Tord:
 Ոլորակար +. Ֆրէնկի, Զիւրիւքմէ. Surjet. (Էօրմէ):
 Ոլործուն, Տե'ս Կարկամ:
 Ողն, Ողնայար, Ողնաշար, Ողնշար կամ Ողսշար. Պէլ ֆեմիյի.
 Colon vertebraal, Epine dorsale:
 Ողորկ կամ Ըղորկ. Փերտանր. Lisse:
 Ողորկեմ. Polir, Lisser, Baner:
 Ողջաճեւ կամ Ողջնճեւ, Տե'ս Համաշափունն:
 Ողջանդամ, որ և Վայելչակազմ. Տե'ս Բարեկազմ:
 Ողջպահիկ. առեւշապիկ +. Flanelle-santé:
 Ոսկեզօդ. Ոսկեթել. Կիւլապսան. Fil en or:
 Ոսկեկար. Սրմալը աիֆիշ. Point (Cousu) en fil d'or կամ Cou-
 ture en or:
 Ոսկեհիւսակ. Սրմալը պիւֆմէ. Cordon en or:
 Ոսկեհուռն. Մէնսուճաքք զէրիյէ. Tissu ou Filé d'or:
 Ոսկեճամուկ. Etoffe brodée d'or:
 Ոսկեման կամ Ոսկեմանեալ. Brocard, կամ Filée d'or, որ եւ
 Tissu d'or et argent:
 Ոսկր. Քէմիկ. Os:
 Ոստայն, Կտաւ. Պէզ. Métier, Toile:
 Ոստայնագործ, Ոստայնագործութիւն, որ և Զուլհակ. Զուլհա.
 Tisserand:
 Ոտնափոկ +, որ և Ներքանափոկ. Սուպիէ. Sou-pied:
 Որդան, Որդան կարմիր. Գորմրգ. Cochenille:
 Որորան, Որորոց, Որոց, որ և Օրօրոց. Պէշիկ, Սալրննագ. Ber-
 ceau, Balançoire:
 Ուլն, որ և Ուղն, Վիզ, (Ճիտ, Շըլլիք), Պարանոց, Փղշ. Պօ-
 կու. Cou. Յն:

Ուլն կամ Ուլունք . Պոնուզ . Perles . Հիլուն , Հլին :
 Ուլնափող . } Պոլունուն ճոգրաի ինքնասար . Point du cou : 36.
 Ուլնստոր + . }
 Ուլն ոտից . Cou-de-pied :
 Ուղիղ . Միւսքազիմ . Droit, Juste :
 Ուղիղ-օձիք . Տիւզ եղա . Col-droit :
 Ուղղահայեաց . Ամուտ , Ամուտի . Vertical, (Perpendiculaire) :
 Ուղղաձիգ . Perpendiculaire . որ և Aplomb :
 Ուղղանկիւն , կամ Ուղղանկիւն-եռանկիւն , որ և Զեւայ և Զե-
 ւոյ . Կէօնեա . Equerre :
 Ուղն , որ և Վիզ , Պարանոց , Տե՛ս Ուլն :
 Ունչ , Շայր , Քիթ , Ուն , (Քէօշէ) : Cran :
 Ուռուցիկ թեւ . Գապարբմալր զօյ . Manche ballon :
 Ուս կամ Ուսք . Օմուզ . Epaule . (Սպալա) . 37 :
 Ուսադիր . Ըսպալեր , Աբալեր . Epaulette :
 Ուսածագ + . Էօն յարաճ օմուզ պաշր . Epaule du devant . 38 :
 Ուսանկիւն + . Օմուզ ճօքասար . Point d'épaule . 39 :
 Ուսարկու + . Pélerine :
 Ուսնոց . Bertha . (Պէլթա) :
 Ուսնոցակ . Օմուզուզ . Gaimpe :
 Ուսափակեղ . Օմուզ արկար . Talma :
 Ուսընդանութ . Համայնիվարի . En écharpe :
 Ուռ , որ և Բրաւոր , Տե՛ս Գծաւոր :
 Ուռուցիկ . Եիշկիցէ . Bouffant :
 Ուրուագիծ , որ և Ստուերագիծ . Միւսկէտէ . Croquis :

Չ

Չափ . Էօլիւ . Mesure :
 Չափական գօտի + կամ Մեղրաչափ . Էօլիւլիւ (Թագսիմարլր)
 զուշագ . Ceinture métrique :
 Չափակցութիւն . Symetrie :
 Չափահաս կամ Չափահասակ . Եէրիկ . d'Agé moyen :
 Չաք . Երրբման . Fente . ի՛ս . Աքէռքո՛ւռա . Շատ փոքր գեղ :

Չիթ , Տե՛ս Տպածոյ :
 Չինադիպակ + . Տիպեր . Satin de Chine, Tibet :
 Չինաշղարշ + . Չից պիւրիցնի . Crêpe de Chine :
 Չինչիլա * . Chinchilla . Ամերիկեան Չինչիլա ըսուած կենդանոյն
 մորթին տեսքն ունեցող հաստ բրդեղէն կերպաս :
 Չմուշկ . Պուզ իւզերիցաւ գայմագ . Patinage :
 Չորեքանկիւն կամ Չորեքանկիւնի . Տօրք քէօշէ . Տե՛ս Քառանկիւն :
 Չորեքլուղի . Տօրք էօրիմիւ . Tissage en quadruple :
 Չորեքոյս կամ Չորեքուսի , Տե՛ս Քառակուսի :
 Չուխազգեստ . Vêtement de drap :
 Չուխայ , Տե՛ս Ասուի :
 Չընաղազգեստ . Admirablement vêtu :

Պ

Պախճաւանդ . Սիցէ պէնա . Corselet :
 Պակասութիւն . Գուսուր , (Էօգիւր) . Defaut, Faut . ի՛ս . Տիժքօ .
 (Տիժլէթօ , Շունէսիր) :
 Պաճուճանք , որ և Զարդ , Զարդարանք , Տե՛ս Արդուզարդ :
 Պաճուճապատանք , որ և Պուպրիկ , Տե՛ս Տիկին :
 Պայծառազգեստ . Brillemmment vêtu :
 Պաստառ . Փարչա . Morceau . Կտոր :
 Պաստառակ . Բարամէնքօ . Parement :
 Պատառել , որ և իջտել . Երրբմագ . Déchirer, Lacérer :
 Պատեան . Գրլրճ . Fourreau :
 Պատկեր , Տե՛ս Նկար :
 Պատմուճան . Էնքարի . Soutane :
 Պարագիծ , որ և Շըշապատ , Տե՛ս Միր :
 Պարագօտեմ , Մէջքը գօտի կապել . Ceindre :
 Պարանոց , որ և Ուզն և Վիզ , Տե՛ս Ուլն :
 Պարեգօտ . Թիւցիկ . Tunique :
 Պարեգօտիկ . Paletot :
 Պարզ . Սառէ , Սառէ կիւզել . Simple . Յն . Սիքօ :
 Պարկ . Թօպրա . Sac :

Պարկաձեւ արտադրեստ + . Թօպրավարի բարարսիւ . Pardessus
Sac :

Պարկաձեւ թիկնազգեստ + . Թօպրավարի վեստ . Veston sac :

Պարկաձեւ կրկնոց + . Թօպրավարի բալթ . Paletot sac :

Պարհիւս . Թօփ պաշր . Գնիւ . Schlag . (Ասուխներու համար) :

Պերոզ , Պէրոզ , Պերոզոտ կամ Պէրզոտ . Օմնիզ մանրամաս . Fichu

Պիլկ . Սրգր , կէրկի . Tendu :

Պղնձագոյն . Պագրր րէնկի . Bronzé , Cuivre :

Պղպշակ , Պղպշակաձեւ կամ Պղպշաձեւ , որ և Բղբշակ . Գապար-
նիւ , Յըզրրրր . Bouillon , Coulisser . (Ֆուսգա) :

Պճեղ կամ Պճեղն , որ և Կրուկն , Տե'ս Գարշապար :

Պճեղնաւոր . Ուզուն էսվայ . Vêtement longue :

Պնդածուէն + . Տիֆ քուքուցու պէզ . ԻՏ . Ֆոռթէճա . (Ֆոռթէճա) :

Պնդակէտ + . Թագվիլէ նոգքար . Point de riz :

Պողովատ կամ Պողպատ . Ձէլիկ . Acier :

Պուա . Պուա երլսնր . Boa . Մուշտակէ կամ Ժանեակէ պատրաս-
տուած զարդ :

Պուլարիկ , որ և Պաճուճապատանք , Տե'ս Տիկին :

Պռոյգ , որ և Օթիւ . Ձէնէզ . Troussseau , dote :

Պուզեմ , Օժտեմ . Doter :

Պսակազգեստ . Կէլինիկ լիպար . Robe de mariée :

Պսպղուն , Տե'ս Սպրկիկ :

Պրօն . Թիւրիկ . Mohair :

Պրօն ասուի + . Թիւրիկտէն մամուլ չուխա . Montagnac :

Պօլէռօ-թիկնազգեստ* . Պօլէրօ . չափէր . Boléro կամ Veste-boléro :

Ջարրոն , Տե'ս Կնգուղ :

Ջանջիլ . Իփէկիլ պիւրիւննիկ . Mousseline de soie :

Ջիլ կամ Ջիլ . Սիւնի . Nerf :

Ջնջան կամ Ջնջոց . Սիլէնէկ . Torchon :

Ջուլհակ , Տե'ս Ոստայնագործ :

Ջրագոյն . Սու րէնկի . Vert d'eau :

Ռէգինա* . Regina . Կերպասեղէն :

Ռուսական արտադրեստ . Բուսեարի բալթ . Pardessus mosco-
vite . (Նէվրէսիւ) :

Ռուսական չապիկ . Բուսեարի կէօմիէկ . Chemise russe :

Սահուկ , Տե'ս Լպրծուն :

Սապատողն , որ և Գուլ , Կուղ , Հնդնի , Գամպուր . Bossu :

Սարդանիլու . Toile d'araignée :

Սար կամ Սարուած . Գուրուլու քաղրմ , Թէզկեան . Métier :

Սաւան . Չարշաւ . Drap de lit :

Սգազգեստ . Եսս լիպար . Costume deuille , Vêtement deuille :

Սեաւ կամ Սեւ . Սիեան , Գարա . Noire :

Սեղան . Մասա . Table . ԻՏ . Բանգօ :

Սեղմերիզ + . Կերկի քուքան աստար շերիւ . Passepoil . (Ուեա) :

Սեղմիրան , Տե'ս Ստնամբարձ :

Սեղմօն + . Գասրր . Suçon , Pince . Յն . Պիքա , Փոսիշեա .

(Սասօն . Պաստա) . 40 :

Սեւագոյն , որ և Թխագոյն , Տե'ս Հնդկագոյն :

[noir :

Սեւագգած կամ Սեւագգեստ . Եսսր , Սիեան լիպար . Vêtement

Սեւաթիւր կամ Սեւաթոյր , Սեւագոյն , Մութ . Սիեան :

Սեւատողիչ + . Սիեան չրգան քէպէշիւ . Creuset , Craie noir կամ

Craie pour tailleur :

Սիլէզական* . Silésien . Գթանախառն կերպասեղէն :

Սմօքինկ* . Սմօքինկ չափէր . Smoquine :

Սնակուշտ , որ և Թլակուշտ և Գող . Պէօնիւր . Lombes . Կ'ըսեն

նաեւ Hanche . 41 :

Սնդու կամ Սնդուս . Տիպա , ձանձէս . Taffetas . Մետաքսէ կերպաս

Սոթտեմ , Ժողվել . Ամիոփել . Retrousser :

Սուկան , որ և Բաղեան , Բաղէն . Պրլուգա . Blouse , Blaude :

Սուսը , Սուսրագոյն + . Կարմիր հողագոյն . Couleur d'ochre :

Սուրանկիւն կամ Սրանկիւն . Զալիյէի հատիւն . Angle aigue :
Սպանեական վերարկու* . Սպանեօլեանի մանթօ . Manteau es-
pagnol . Անթեւ վեարկու :

Սպասուոր . Երամեքնի . Garçon :

Սպիտակ , որ և ձերմակ . Պէնագ , Ագ . Blanc :

Սպիտակազգեստ կամ Սպիտակազգեստ . Vêtu de blanc :

Սպիտակաթոյր , ձերմակ գոյն . պէնագ . Blanc :

Սպիտակասեւ . Էսմեր . Brun :

Սպիտակ կանեփակտաւ + . Բէվէնուկ . Toile :

Սպունգ . Սիւնկեր . Eponge : [պիւն :

Սպրկիկ , Սպրիկ , Սպրկուկ , Պսպղուն և փայլուն . Clair , Lim-

- լոնարերան + . Փաշա աղզր . Tour du pied . (Պիպիլա) :

Սոնամէջ + . Պանադրն իչ րարաք . Entre jambes . (Գալալօ) :

Սոնապան . Թօզուգ . Güetere :

Ստին կամ Ստինք . Մէմէ . Միծ . Seins :

Սանամբարձ + , որ և Սեղմիրան . Գօրսէ . Corset :

Ստորոտ կամ Ստորք , որ և Ագիք . Երէկ , Գրեր . Bout :

Ստուեր . Սայէ , Կեօկէ . Ombre . Շուք :

Ստուերագիծ , Տե'ս Ուրուագիծ :

Սրածայր , Տե'ս Հատու :

Սրուն կամ Սրունք . Պանագ . Jambe :

Սփածանելի , որ և Փածանելի . Յուրա . Echarpe :

Սփռեմ , որ և Փռեմ . Սերմէմ , Եայմագ . Etendre : [Կռճակ :

Սփռիչ . Գօլ աիւլմէսի . Bouton nourrice . Թեւի կամ ալլ դարդ-

- Սքող , Երեսի քողք . Եիւզ եազմասր . Voil :

Վաղկայ . Վաքկա . Ouate : [Թօ) :

Վաղկայապատ . Վաքկար , Վաքկա գապր . Ouater-tout . (Վաթա-

- Վաղկայուն . Վաքկալանմար . Capiton :

Վայելուչ . Եագրըզլը , Հիւսիւնիւ . Gracieux , Իճ . Կառպարօ .

(Կառպօ) :

Վայելչազգեստ . Եագրըզլը կիյիճէն . Elégamment vêtu :

Վայելչակազմ , Տե'ս Բարեկազմ :

Վայելչահիւս . Elégamment tissé :

Վանդակածիր + . Կեօյիւս չէվրէսի (տէվրիմի) . Grosseur du haut ,

Sous les bras , Tour de poitrine . (Սուպուա , Պուսթօ) . 42 :

Վառ . Կերպասեղէն . Tulle :

Վատիւ կամ Վտիւ , Տե'ս Նիհար :

Վարապանակ . Genouillère , Jambière :

Վարդակապ . Կիւլ պաղր . Nœud , Rosette :

Վարսպինդ , Մազկապ . Սաչ պաղր . Bandelette :

Վարտիք . Շալվար . Chausse , Haut-de-chausse :

Վեստարիս , Տե'ս Հանդերձապետ :

Վերադիր , Տե'ս Շինծու :

Վերարկ կամ Վերարկու . ձիւպէ , Պիհի . Surtout :

Վերարկու փաստարանաց + . Ավօգար ձիւպէսի . Robe d'avocat :

Վերելեակ + . Իւսր գար փաներ . Croiesur . (Բէթօ) . 43 :

Վերնազգեստ . Տե'ս Արտազգեստ :

Վերջաւորք . Երէկ րեզնիմար . Volant , որ և Volant en forme :

Վերջք , Տե'ս Աւելածու : [ուած :

Վերտ կամ Վերտանկուած + . Ձիւնիւրիմէ . Շղթայակերպ հիւս-

- Վերտ-կար . Ձէնիւր րէյէյ . Point-chainette :

Վզաբեկոր + . Եագա օնուրնուրնրն պիր գրամր . Cassure . Իճ .

Սգօ'չաքուրա . 44 :

Վզանոց կամ Վզնոց . Կերտանրիգ . Collier . Մանեակ :

Վէգ , Տե'ս Կողոփոց :

Վէտ . Տալկանրգ . Ondulation :

Վէտկոր + . Մէվն , (Տալկալարի) . Courb-ondulée :

Վիզ , Տե'ս Ուլն :

Վիկտորիա* . Victoria . Կերպասեղէն :

Վիօլէն* . Violine . Մետաքսախառն կերպասեղէն :

Վուչ , (Բեհեզ) . Byssé :

Վուչակտաւ + . Բէվէնուկ . Ravenduck , (Toile fine de lin) :

Վրածալ + . Իւսր քարաճա գաքլանմար . Remplir :

Վտաւատ . Երէկնիկ . Basque :

Վրակար + . Պասկր աիփիշի . Point long . (Գալալօրիկ) :

Վրանոց հագուստ կարող . Իւսր լիպաս աիփէն (Գալճա) . Empièceur :

Տաբատ . Բանբալօն . Pantalon . (Բանթօլ) :
 Տաբատագօտ + . Բանբալօն զուշադր . Ceinture . Իս . Ճենթուռա :
 Տախտակ կամ Տաստակ , որ և Պնակիտ . Բեխիմ քանթար . Planche :
 Տամկարգել + , որ և Մակնթօշ . Մուշամպա եղանակով . Im-
 permeable . Անգղ . Waterproof :
 Տապաստակ . Մինաէր :
 Տապխ . Արեւելեան ձեռով վերարկուններուն ուտերը դրուած մաս-
 նաւոր աստառը :
 Տառատոկ . Capote , Casaque , (Mac-ferlane) :
 Տարազ . Թարգ . Գրեաւէք . Costume :
 Տարազագործ . Ouvrier-maitre , Tisserand :
 Տարածեւ , Տձեւ , Տե՛ս Անձեւ :
 Տարանկիւն . Obtusangle :
 Տարամալ , որ և Տրէզ լայնածայր . Թիբիգ . Lé . (Մար) :
 Տարամալակ կամ Տարամաղակ , որ և Տրէզ սրածայր . Տար րի-
 րիգ . Pointe (Lé) :
 Տափողն , Տե՛ս կոնամէջ :
 Տժգոյն . Սօլկուն , Բեկկսիգ . Décoloré , Pale :
 Տիգ կամ Տիգք . Գօլրն արքայական եօգարր գրամբ . Bras :
 Տիգուսյօղ + . Գօլ վէ օմուզրն պիթէշտիյի նօգրա . Naissance
 du bras . 45 :
 Տիկին , որ և Պաճուճապատանք և Պուպրիկ . Գուզլա . Poupée :
 Տիպար կամ Տիփար , որ և Քատակ . Քալրայ , Եօրնէկ . Patron .
 Իս . Ըսքամքա . Յն . Ախնարի :
 Տղնդեր , որ և Հղի . Համիլէ . Enceinte :
 Տնահանդերձ + . Եվ լիպար . Coin de feu :
 Տնդդոց , որ և Դնդդուց և Մսան , Տե՛ս Բումբ :
 Տոտողորիլ , որ և պաճուճանք , Տե՛ս Արդուզարդ :
 Տոկուն . Տանանրզլր . Solide :
 Տուճ , որ և Դատարկ կամ Դարտակ . Մասուրա . Bobine :
 Տպածոյ , որ և Զիթ . Պամմա . Imprimé , Cotonnade indienne :
 Տուան , որ եւ Զեա , Տե՛ս Ագի :

Տրամագիծ , որ և Անկիւնագիծ . Խարրր գալիյէրէյն . Diagonale :
 Տրամալար . Զրրվր (Թէպէշիք) . Cardeau :
 Տրամանկիւն , Տե՛ս Առչեղ :
 Տրէզ , որ և Դրօշակ , Զագ . Սարգրգ քիթիգ . Lé à pointe :

Ցայգաղգեստ , Տե՛ս Խցաղգեստ :
 Ցայգահանդերձ . Կեճէ լիպար . Robe de soirée :
 Ցայգանոց . Smoking :
 Ցայգանոց հանդերձ , Տե՛ս Գիշերաղգեստ :
 Ցայլադուռ + . Բանբալօնրն էօն քարաճ երրքմանր . Braguette
 կամ Brayette :
 Ցայլամէջ + . Ափրշ արար . Enfourchure :
 Ցայլք կամ Ցայղք , որ և Աճուկ և Ագումէջ . Aine :
 Ցանցակերպ . Աղ միսալի . Filet :
 Ցորենագոյն . Պուդտայի րեճկ . Brunâtre :
 Ցուցանակ , Տե՛ս Նշանակ :
 Ցպիկ . Badine :
 Ցցունք , (Խոպոպիկ) . Քեափիւլ , Փերչեմ . Touffe , Toupet :
 Ցփսի . Շալ . Cähle :

Իլուակ , Տե՛ս Հիւսակ :

Փայլամօք + . Ըսլագ իւրիւ պէգի . Toile de lustre . (Լուստուա պէգի) :
 Փայլուն . Փարլագ , ձիւլր , Միւնէլլա . Brillante , Clair :
 Փարթ , Տե՛ս Քաղիթ :
 Փարուազ , Արաք . Փէշ , Երէկ . Քիւնցքի չուրջք , (Զինճէֆ) :
 Փարա , որ և Անզոյգ : Տե՛ս Կոճատ :

Փեղանայ, և Փեղանագոյն +. Սէտէճ, Սէտէճի, Սէտէճ րէնկի.

Couleur de rue:

Փեղկ. Գանատ. Volant:

Փեղուրակ +. Պիր Գէլ գատրն շաբկասր. Bonnet:

Փեռեկ. Երրաման. Fente:

Փեսայաղգեստ. Կիւլէյի լիպտոյր. Habits de nocess:

Փշակար +. Սրչորրմա րէյէլ. Point d'arête, որ եւ Point de diable. Յն. Փսարոգոգալո. (Խրիւթօ թէյէլի, որ և Չալը թէյլէի):

Փշանուակ +. Տիւնկի րէնկլէնկի. Roulette:

Փշտիկ, Տե'ս Շոիճ:

Փոթ. Փոթ. Fronce, (Pli):

Փոթեմ. Froncée, (Plisser):

Փոթիկ. Պիւզմէ. Froncé:

Փոխան, Տե'ս Սնդրալարտիք. [Cravate:

Փողակալ կամ Փողպատ, Փողկալ և Պողպատ. Պոեռն պաղր.

Փողանոց կամ Փողնոց. Collier. (Cravate):

Փողեղր +. Եագա օեռնքուր. Encolure. 46:

Փոշարգել +. Ելափրմէ. Cache-poussière որ և Pare-poussière:

Փոր, Տե'ս Բաղիրթ:

Փորանկաճ կամ Փորանկեալ, որ և Միակտուր հիւսուած. Tressé d'une seule pièce:

Փորկալ, Տե'ս Մանեվար:

Փորճ. Թէնրիւպէ, Բրօլա. Epreuve. Preuve կամ Correction:

Փոքրիկ քոթանակ. Տէլմէ, Գօլսրգ Գիմբէն. Brassières:

Փռեմ, Տե'ս Սփռեմ:

Քաղիրթ, Փարթ և Փոր. Գարրն, Խշէնպէ. Ventre:

Քաղրթեղ, որ և Յառաջքաղիրթ և Յոյր. Գարրնր. Pansu,

Ventrué, Ventripotent. Փորը Մեծ:

Քամակ, որ և Բէճ, Տե'ս Կռնակ:

Քանակ, Քաննակ կամ Քանոն. ձեւով. Règle. Իս. Ռիլա. (Րիկա):

Քաջթուխ, Քաջասեւ, Շատ սեւ. Գօեռ սիւնի. Noir de jais:

Քառակուսի, որ և Չորեքկուսի. Մուրեպալա. Carré:

Քառանկիւն. Չար քէօշէ. Quatrangles:

[ղինա:

Քառեռեակ, որ եւ Երկոտանեակ. Օն իքի առէտ. Douzaine (Տու-

Քառկահ, կամ Քառակուսեակ. Օնա տէսր կեանք, Քեար կեանք.

Carreau. (Թօռսօն):

Քառակ. Տե'ս Տիպար:

Քդակ, Տե'ս Գդակ:

Քէմուխա. Կիւտէրի. Parchemin, (Peau):

Քթան. Քէրէն պէզի. Toile:

Քթանաղգեստ. Քէրէնկի էլպիսէ. Vêtement de lin:

Քդանցք. Երէկ, Փէշ. Jupe. Իս. Ֆայսա. Յն. Փօտայ, Պօշ:

Քդանցիկ, Տե'ս Շրջաղգեստիկ:

Քոթանակ. Պէնալ չափէր. Camisole. Յն. Գազազա. (Պօլիկ), Լայնիկ.

Քոդ կամ Քոդ, որ և Լաշակ, Քոդը և Հաշաղ. Voile:

Քոթեղ, Քոթուք կամ Քոթուածք. Կապասապա տիգիշ. Bague, (Coudre à gros point):

Օդամանուած. Բարակ մանուած. Tissu fin:

Օժիտ, Տե'ս Պռոյգ:

Օձաճեւ, կամ Օձապտոյա. Երանգալի. Serpentin:

Օձիք. Եագա. Collet. Իս. Գօլս'ոն. (Գօլառօ):

Օձիքունչ +. Եագա պուրնու. Cran du collet:

Օձքոտն +. Եագա աեաղր. Pied du collet:

Օղաթել +, կամ Օղակաթել. Իլիկ պիւմնաի. Cordonnet floche.

(Փասա):

Օղակ կամ Օղ, որ և Ողակ. Իլիկ. Boutonnière. (Պիւթիւնեարա):

Օղակափեղղ +. Իլիկ գաբաղր. Sou-bis, (Պիւթիւնեարա բաթա-լեթասը):

Օղահատ +. Ջրմպա. Emporte pièce. (Թուփիթիուի):

Օղամետաք +. Իլիկ էպրիշիմի. Milanaise. (Գօռտօնէթօ):

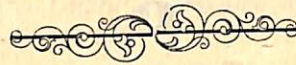
Օճառ կամ Ոճառ, որ և Աճառ. Սապօն. Savon:

Օշնան. Ձէօյէն. Saponaire:

Օսլայ, որ և Նաշիհ. Նշայ. Գօլա. Նիշէսթէ. Amidon :
 Օրինակ. Էօրնէկ. Modèle. Իս. Մօսէ'լլո:
 Օրինակել. Իսրինալա, Այնրնր չրգարմազ. Calquer :
 Օրոց կամ Օրօրոց, Տե'ս Որօրոց :

Ֆիկարո-թիկնագգեստ *, Անթեւ բաճկոնակ. Figaro :
 Ֆուռօ քղանցք որ և Պատեան. Քրլրճվարի Էթէկ. Jupe fourreau :

ՆԻՔԵՐՈՒՆ ՑԱՆԿԸ

Ցառաջարան 9

ԳԼՈՒԽ Ա. — ԻՐԱՆԱԶԳԻՆՍ

Ա. ԴԱՍ.	Նախագիտելիք	11
Բ.	Մեղրական երիզը	13
Գ.	Ձափատուին վերաբերեալ երեք կարեւոր հրահանգներ	14
Դ.	Ձափերուն քանակութիւնը, հանգամանքն ու դիրքը	15
Ե.	Ձափառութեան եղանակը (Առաջինէն մինչեւ 5րդ չափը)	16
Զ.	Երկրաչափական զծագիտութեան վրայ տարրական գիտելիքներ	19
Է.	Ձեւագծութեան վերաբերմամբ երեք կարեւոր նախագիտելիք եւ կարճ-իրանագգեստին յետսամասը ձեւագծելու կերպը	19-20
Ը.	Հարունակութիւն չափառութեան (ճրդէն մինչեւ 12րդ կելիք)	24
	Ընդհանուր չափերուն ջուլակը	26
Թ.	Կարճ-իրանագգեստին կողամասը	27
Ժ.	Կարճ-իրանագգեստին առաջամասը ձեւագծելու կերպը. Գիտելիք	29
ԺԱ.	Կարճ-իրանագգեստին պարզ սեղմոնները	33
ԺԲ.	Պարզ-իրանագգեստը. — Նախագիտելիք. — Յետսամասը, Կողա- մասը եւ առաջամասը ձեւագծելու կերպը. — Բացառութիւն	35
ԺԳ.	Կրկնակողամասով իրանագգեստ. — Յետսամասը, Կողամասները եւ առաջամասը ձեւագծելու կերպը	40
ԺԴ.	Կողանջատին, անութիւն, կունածագին ու փողեղրին բաղդատու- թիւնները	45
ԺԵ.	Ջանազան կազմութիւնը. — Ողնայարին կազմական պէսպիսու- թիւնն եւ տիպարին ծոծրակն ու թիկնամէջը. — Թիկնաբերձ կազմ եւ թիկունքի սեղմոնը. — Կրծաբերձ կազմ. — Երանը, ազդրերն ու բաղիրձը. — Անչափահաս տղոց համար տիպա- րին բացառութիւնը. — Եզրակացութիւն	46
ԺԶ.	Ընդարձակ սեղմոն. — Նախագիտելիք. — Ընդարձակ սեղմոնը ձեւագծելու կերպը. — Գիտելիք. — Բացառութիւն	53
ԺԷ.	Տարբեր ձեւերով սեղմոններ. — Մէկ սեղմոն շինելու կերպը. — Կարեւոր գիտելիք. — Ընդարձակ մէկ սեղմոն. — Սեղմոնները դէպի ուսը եւ դէպի անութիւնը շարունակել . — Սեղմոններուն ստորոտը դէպի առաջակողմ ծռել . — Կրծամիջոցին ու կո- ղանջատին հորիզոնական փոքրիկ սեղմոնները. — Երկրորդ սեղմոնն ա'լ աւելի ընդարձակ շինելու կերպը. — Օգտակար հրահանգ մը. — Եզրակացութիւն	57

- ԺԸ . ԴԱՍ Բնական մէջք . — Բնական մէջքով կարճ-իրանազգեստ ձեւագծելու կերպը . — Բնական մէջքով պարզ-իրանազգեստ . — 64
ԺԹ . Գէր կազմ 66

ԳԼՈՒԽ Բ . — ԹԵԻՒ

- Ա . Դ Նախագիտելիք 68
Բ . Դ Թեւին չափերը (13բղէն մինչեւ 15բղ) . — Անուծին հատկէտները . — Անուծին վրայէն առնուելիք չափերը 69
Գ . Դ Պարզ մականթելը եւ ենթաթելը ձեւագծելու կերպը 72
Դ . Դ Հակեալ թելը . — Հակեալ թելին չափերուն տարբերութիւնը . — Հակեալ թելը ձեւագծելու կերպը . — Բացառութիւն 77
Ե . Դ Թեւին զանազանութիւնները . — Ուղիղ թելը . — Գէր կազմերու բացառութիւնը . — Նեղ ուսի համար պատրաստուելիք թելը . — Կէս հակեալ թելը , — Թեւքերանը դաստակին մեծութեամբը ձեւացնել . — Թեւքերանը թեզանիք ձեւացնելու կերպը . — Ծղակարին խոտորումը 81

ԳԼՈՒԽ Գ . — ԶԵՒԵԼ ԵՒ ԿԱՐԵԼ

- Ա . Դ Կարաբաժիններ ու զանազան բաժիններ 86
Բ . Դ Իրանազգեստին ու թեւին աստառները ձեւել . — Տիպարներն աստառին վրայ շարելու կերպը . — Փշանուակով օրինակելիք գծերը . — Զեւիչով կտրելու կերպը 87
Դ . Դ Կեղծողիկի եւ խոպոպի բաժիններ . — Գլօշի բաժիններ 89
Դ . Դ Իրանազգեստը կցորդել ու կարել . — Կարեւոր գիտելիք . — Եզրակացութիւն 92

ԳԼՈՒԽ Դ . — ԲԱՆԱԶԳ

- Ա . Դ Քղանցքին չափերը . — Նախագիտելիք . — Գիտելիք 96
Բ . Դ Կէս-զլօշ քղանցք մը ձեւագծել ու կտրելու կերպը . — Առաջամասը . — Կողմամասը . — Գօտելվայրին սեղմօնները . — Երկու կարեւոր գիտելիք . — Բացառութիւն . — Կողմամասը ձեւելու կերպը . — Եզրակացութիւն . — Քղանցքին յետաւորդը հակածալ շինելու կերպը . — Հակածալի համար յաւելուածական մաս . — Փեռեկն ու գօտին 93
Գ . Դ Պարզ քղանցք . — Կցորդելու կերպը . — Գիտելիք 103
Դ . Դ Գլօշ քղանցքներ ու անոնց զանազան ձեւերը . — Առաջակողմը մինչեւ յետակողմը վտաւառ ձեւացնել . — Վտաւառը համը 107

- մատական զրուծեամբ ձեւացնելու կերպը . — Քղանցքին առաջամասէն կոճակափեղկ ձեւացնել 110
Ե . Դ Վերջաւորը շինելու կերպը . — Երկու կարեւոր գիտելիք 116
Զ . Դ Զանազան ձեւերով վերջաւորը . — Եզրակացութիւն 120
Է . Դ Զառքաշ քղանցք . — Զառքաշ քղանցքը ձեւագծելու կերպը 122
Ը . Դ Կօտէ կամ Շինուաղ . — Կօտէ կամ շինուած քղանցքին կողմամասը . — Եզրակացութիւն 125
Թ . Դ Այլ եւ այլ քղանցքներու վերաբերեալ հրահանգներ . — Միակողմը քղանցք շինելու կերպը . — Կողմամասն առանց սեղմօնի , այն է կէս կօտէ շինելու կերպը . — Անչափահաս կամ փոքր աղջկանց կարճ քղանցքներ շինելու կերպը . — Ամբողջ բազմածալ ձեւացած քղանցք . — Եզրակացութիւն 127

ԳԼՈՒԽ Ե . — ԶԱՆԱԶԱՆ ԶԳԵՍՏՆԵՐ

- Ա . Դ Եռակողմամաս . — Եռակողմամասը ձեւագծելու կերպը . — Եռակողմամասին առաջամասը 131
Բ . Դ Կրկին-յետսամաս կրկնակողմամասով 134
Դ . Դ Տարբեր ձեւերով կրկին յետսամասներ . — Կրկին-յետսամաս քնական մէջքով եւ կռնածագին կողմէն բաժնուած . — Սոյն կրկին յետսամասներուն առաջամասը 135
Դ . Դ «Զուաֆ» թիկնազգեստ 137
Ե . Դ «Ֆիկառօ» թիկնազգեստ 140
Զ . Դ «Պօլէրօ» թիկնազգեստ եւ անկուն ձեւը . — Պօլէրօ-թիկնազգեստը . — Անկուն Պօլէրօ . — Եզրակացութիւն 141
Է . Դ Բարձր օձիքներ . — Փողեզրին չափառութիւնը . — Օձիքին տիպարը ձեւագծելու կերպը . — Զանազան բարձրութեամբ օձիքներ . — Բացառութիւն . — Տարբեր ձեւերով օձիքներ . — Բարձր օձիքը կարելու կերպը 145
Ը . Դ Կրծօձիքի օձիքներ . — Կրծօձիքին սահմանը . — Վզաբեկորը . — Կրծօձիքունչն եւ օձիքունչը . — Օձիքը ձեւագծելու կերպը . — Գիտելիք . — Շրջուած օձիքը կարելու կերպը 150
Թ . Դ Թիկնազգեստ ձեւելու կերպը . — Մէկ կողմամասով թիկնազգեստ . — Առանց սեղմօնի թիկնազգեստ շինելու կերպը . — Սմօլիլի . — Գրպանները . — Գիտելիք 157
Ժ . Դ Կրկնոցներ եւ արտազգեստ ձեւելու կերպը . — Կրկնաշար կոճկէնով, կրկնակողմամասներուն ստորոտները միակողմը եւ հակածալով կրկնոց կամ արտազգեստ ձեւելու կերպը . — Առաջամասը . — Կրկնակողմամասները ձեւելու կերպը . — Գիտելիք . — Մէկ կողմամասը ձեւելու կերպը . — Եզրակացութիւն 162
ԺԱ . Դ Ռուսական ձեւով շապիկներ . — Ցետսամասը ձեւագծելու կերպը 167

--Առաջամասը մեկագծելու կերպը. — Շապիկին թեւը ձեւելու
 կերպը. — Ռուսական ձեւով թեւ ձեւելու կերպը. — Գիտելիք. 165
 ԺԲ. ԴԱՍ Նաւաստիական ձեւով շապիկներ. — Նաւաստիական ձեւով
 շապիկին օձիքը մեկագծելու կերպը. — Նաւաստիական ձեւով
 շապիկին առաջամասը ձեւելու կերպը. — Օձիքը ձեւելու
 կերպը. — Բաճկոնակը. — Թեւը, — Եզրակացուծիւն . . 173

Վերջարան Առաջին հատորի	179
Զանազան ազգերու չափերուն բաղդատու թիւներ	»
Մասնաւոր նշանակներ	180
Աղիւսակ տանորդական կոտորակի	181-182
Արհեստագիտական բառացուցակ	183

ՍՈՑԵ ՀԱՏՈՒԻՆ 134 ՕՐԻՆԱԿՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԸ ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՂ
23 ՏԱԻՏԱԿՆԵՐԸ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵԻՆԱԼ ԻՋԵՐԸ

Ա. Եւ Բ. Տախտակները 16 էջը. — Գ. Եւ Դ. 20 էջը. — Ե. Եւ Զ. 28 էջը. — Է. Եւ Ը. 32 էջը. — Թ. Եւ Ժ. 40 էջը. — ԺԱ. Եւ ԺԲ. 46 էջը. — ԺԳ. Եւ ԺԴ. 56 էջը. — ԺԵ. Եւ ԺԶ. 72 էջը. — ԺԷ. Եւ ԺԸ. 88 էջը. — ԺԹ. Եւ Ի. 104 էջը. — ԻԱ. Եւ ԻԲ. 120 էջը. — ԻԳ. Եւ ԻԴ. 136 էջը. — ԻԵ. Եւ ԻԶ. 160 էջը. — ԻԷ. Եւ ԻԸ. Տախտակները 168 էջը :

ሆ ሊ ን ዐ ፎ በ ኮ ፎ ኮ ኮ ን

U.S. N R. R.

Առաջիկայ տարի կը հրաժարակուռ գործիս ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԸ, որ պիտի պարուհակէ դարձեալ կնոջական հագուստներուն զանազան ձեւերը. Սուկաններ, Կրկնոցներ, Թիկնոցներ, Նափոտներ, Շրջազգեստներ, Օձիփներու պէսպիսութիւններ, Այցեկազգեստներ, Մուշակազգեստներ, Խցազգեստներ, Էւայն, Էւայն՝ որոնք բազմաթիւ տախտակներու վրայ գծագրուած շատ մ'օրինակներով ու պատկերներով պիտի ներկայացուին:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՏՈՐ Գ.

Ըստ կարգին կը հրատարակուի նաեւ զործիս ԵՐՐՈՐԴ ու վերջին ՀԱՏՈՐԸ, որ մասնաւորապէս պիտի յատկանայ երկու սեռի ներմակեղեցներուն՝ սկսելով ամենապարզէն մինչեւ ամենանոյս զարդարանքի եւ հարսանեկան օժիտի վերաբերեալները. ինչպէս նաեւ երախալի սարագներուն ամբողջ շարքը՝ որորոցէն սկսելով՝ որոնք նոյնպէս պիտի ունենան բազմաթիւ վիմագրուած մասնաւոր օրինակներ ու պատկերներ:

درعليه

درسعادته بيوك يكي خنده اوست قانده ۱۷ نومرولى اوطهده تری
معلمی م. قلندر افندی به

Մ. ԳԱԼԷՆՏԷՐ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՁԵՒԻ ՈՒ ԿԱՐԻ

Մեծ նոր Խան, վերի յարկ, թիւ 17

Կ. ՊՈԼԻՍ

M. CALINDER

PROFESSEUR DE COUPE

17, Beuyuk yéni Han, 3me étage, 17

CONSTANTINOPLE

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0299671

معارف نظارت - جلیله سنک سنه ۱۲۹۰ کانون اول ۱۶ تاریخلو
و ۲۱۶ نومرولی رحصتنامه سیله طبع اولمشدر

ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

	ԳԻՆ	
1. — ԵՒԱ Ա. հասոր (1886), Սպառած	40	դե.
2. — ՋԱՓԱՏԵՏՐ (1887), Զանախորդին չափերը գրելու համար մասնաւոր դիւրութիւններ ընծայող 50 քերթի բաղկացած տետր	2 1/2	»
3. — ԵՒԱ Բ. հասոր (1891), Սակաւաքիւ օրինակներ	35	»
4. — ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՉԵՒԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ (1892), Սպառ. 12	12	»
5. — ԱԴԱՄ (1900): Արանց եւ մանչ տղոց ամեն տեսակ հագուստներ ձեւելու եւ կտրելու ինք- նուստոյց գիրք, որ պիտի բաղկանայ 3 հասոր- ներէ: Հրատարակուած է Ա. հասորին մէկ մասը որ կը հասնի մինչեւ 200 տոլար եջ բացա- րութիւն եւ 50 մեծադիր տախտակ: Բաժանոր- դագինն է (Պոլսոյ համար)	54	»
6. — ԱՌՉԵՌՆ ՉԵՒ ՈՒ ԿԱՐ, Ա. հասոր	30	»
Թղթատարի ծախսով	35	»

ԱՅՍ ԳՈՐԾԵՐԸ ՁԵՂԶ ՉՈՒՆԻՆ

Կ Ե Ղ Ի Ն Ա Կ Ի Ն

Մեծ Նոր Խան, վերի յարկ թիւ 17, Կ. Պոլիս